

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2023 – Opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille

*Oppaaseen on kirjattu eri apuvälineryhmiä koskevat toimintakäytännöt
Siun sotessa 1.9.2024 alkaen*

1 JOHDANTO	34
1.1 Koordinaatiotyöryhmän muut tehtävät.....	40
1.2 Luovutusperusteiden päivitys jatkossa.....	40
2 APUVÄLINEPALVELUN PERUSTEET	42
2.1 Apuvälinepalvelua ohjaavat lait ja säädökset.....	42
2.1.1 Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta.....	42
2.1.2 Vammaispalvelulain mukaiset palvelut.....	45
2.1.3 Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet.....	46
2.2 Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa	48
3 TOIMINTAKYKY APUVÄLINEPALVELUNPERUSTANA.....	50
4 APUVÄLINEPALVELUPROSESSI	51
5 APUVÄLINERATKAISU.....	52
6 YLEISOHJEITA	53
6.1 Potilas- ja laiteturvallisuus	53
6.2 Vastuunjako.....	54
6.2.1 Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu.....	54
6.2.2 Apuvälineen käyttäjän vastuu.....	54
6.3 Apuvälineen huolto/korjaus	55
6.4 Apuvälineiden kuljetus	55
6.5 Kaksoiskappale.....	56
6.6 Kausisopimukset/sopimustoimittaja	56
6.7 Apuvälinepalvelut Kuntoutumistalossa.....	56
7 OPPAASSA KÄYTETYT KÄSITTEET	58
APUVÄLINEIDEN LUOVUTUSPERUSTEETLUOKITUKSITTAIN	60

04 APUVÄLINEET KEHON TOIMINTOJEN MITTAAMISEEN, TUKEMISEEN, HARJOITUKSEEN TAI KORVAAMISEEN.....	61
04 03 Hengitystä avustavat välineet.....	61
04 03 06 Lääkesumuttimet	61
04 03 06 01 Annossumuttimet ja jauheinhalaattorit	62
04 03 06 02 Kapillaarisumuttimet.....	62
04 03 06 03 Ylipainekapillaarisumuttimet.....	62
04 03 06 04 Ultraäänisumuttimet.....	62
04 03 06 05 Höyryhengityslaitteet	62
04 03 06 99 Lääkesumuttimien lisävarusteet	63
04 03 12 Hengityslaitteet	63
04 03 12 01 Käsikäyttöiset hengityspalkeet	63
04 03 12 02 CPAP-laitteet, vakiopaineiset	64
04 03 12 03 CPAP-laitteet, automaattiset.....	64
04 03 12 04 Kaksoispaineventilaattorit	66
04 03 12 05 Tilavuussäätöiset ventilaattorit.....	66
04 03 12 06 Hengityskoneet (respiraattorit).....	67
04 02 12 07 Hengityslaitteiden kostuttimet	67
04 03 12 08 Yskityslaitteet	68
04 03 12 09 Hengityslaitteiden maskit.....	69
04 03 12 99 Hengityslaitteiden muut lisävarusteet	69
04 03 18 Happihoidon laitteet.....	69
04 03 18 01 Happirikastimet, akkuvarmennetut	70
04 03 18 02 Happirikastimet, verkkovirtakäyttöiset	70
04 03 18 03 Happipullot (painesäiliöhappivarustukset).....	71
04 03 18 04 Nestehappivarustukset	72
04 03 18 99 Happihoitolaiteiden lisävarusteet.....	72

04 03 21	Imulaitteet	73
04 03 21 01	Imulaitteet, akkuvarmennetut	73
04 03 21 02	Imulaitteet, verkkovirtakäyttöiset	73
04 03 21 99	Imulaitteiden lisävarusteet	74
04 03 24	Hengitystä helpottavat penkit ja tyynyt	74
04 03 27	Hengityselimien harjoitusvälineet	74
04 03 30	Hengitystä mittaavat laitteet	75
04 03 30 01	Uloshengityksen huippuvirtausmittari (PEF)	75
04 03 30 02	Uloshengityksen CO ² mittarit (kapnometrit)	75
04 03 30 03	Sekuntikapasiteettimittarit	75
04 03 30 99	Hengitystä mittaavien laitteiden lisävarusteet	75
04 03 33	Hengitystieortoosit	76
04 06	Apuvälineet verenkierron hoitoon	77
04 06 06	Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille jamuille kehon osille	77
04 06 09	Ilmatäytteiset vaatteet ja painelaitteet verenkierron häiriöihin	84
04 08	Apuvälineet kehon hallinnan ja omankehon hahmottamisen stimulointiin	85
04 09	Valohoitovälineet	85
04 09 03	Ultravioletti A (UVA) lamput	85
04 09 06	SUP ja ultravioletti B (UVB) lamput	86
04 09 09	Suojalasit	86
04 09 12	Kirkasvalolamput	86
04 19	Lääkeannostelun välineet	86
04 19 24	Infuusiopumput	86
04 19 27	Nesteensiirtolaitteet	86
04 24	Fysikaaliset, fysiologiset ja biokemialliset välineet ja materiaalit	87
04 24 01	Verensokerimittarit	87

04 24 02	Pulssioksimittarit	87
04 24 09	Verenpainemittarit	87
04 24 18	Fyysisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet.....	87
04 24 27	Henkilöva'at.....	87
04 25	Kognitiivisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet	87
04 25 03	Kielellisten kykyjen testaus ja arviointivälineet.....	87
04 26	Kognitiivisen terapian apuvälineet	88
04 27	Stimulaattorit	88
04 27 06	Stimulaattorit kivun lievitykseen.....	88
04 27 09	Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät.....	88
04 27 12	Vibraattorit	89
04 27 15	Äänistimulaattorit.....	89
04 27 18	Aistien ja aistiherkkyyden stimuloimisenapuvälineet.....	90
04 27 24	Implanttien kanssa käytettävät stimulaattorit.....	90
04 27 99	Stimulaattorien lisä- ja varaosat.....	90
04 30	Lämpö- tai kylmähoitovälineet.....	90
04 30 03	Lämpöhoitovälineet	90
04 30 06	Kylmähoitovälineet	91
04 33	Kudosvaurioita ehkäisevät välineet	91
04 33 03	Istuintyynt ja – alustat painehaavojenehkäisyyn.....	93
04 33 03 01	Painehaavatyynt, viskoelastiset	93
04 33 03 02	Painehaavatyynt, geelitäytteiset.....	93
04 33 03 03	Painehaavatyynt, kennorakenteiset	93
04 33 03 04	Painehaavatyynt, ilmatäytteiset, ei moottoroidut.....	93
04 33 03 05	Painehaavatyynt, ilmatäytteiset, moottoroidut.....	93
04 33 04	Selkätyynt ja -tuet kudosaaurioiden ehkäisyyn.....	93

04 33 06	Apuvälineet kudonvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa	94
04 33 06 01	Petauspatjat, ei-moottoroidut	96
04 33 06 02	Petauspatjat, ilmatäytteiset, moottoroidut	96
04 33 06 03	Painehaavapatjat, ei-moottoroidut.....	96
04 33 06 04	Painehaavapatjat ilmatäytteiset, moottoroidut	96
04 33 09	Erityislaitteet kudonvaurioiden ehkäisyyn.....	96
04 33 09 01	Painehaavariskin mittauslaitteet	96
04 33 09 02	Painehaavahälyttimet.....	96
04 33 99	Kudonvaurioita ehkäisevien apuvälineiden lisä- ja varaosat	96
04 36	Aistihavaintojen harjoitusvälineet	97
04 36 03	Aistihavaintojen erottelun ja yhdistämisenharjoitusvälineet	97
04 36 06	Aistihavaintojen koordinaationharjoitusvälineet.....	97
04 36 09	Apuvälineet aistien yhteistoiminnan harjoitteluun	97
04 48	Liikkeen voiman ja tasapainonharjoitusvälineet	97
04 48 03	Kuntopyörät ja ergometrit	98
04 48 03 01	Kuntopyörät, mekaaniset	98
04 48 03 02	Kuntopyörät, moottoriavusteiset	98
04 48 03 03	Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet mekaaniset.....	98
04 48 03 04	Käsi- ja/tai jalkapolkulaiteet moottoroidut	98
04 48 07	Kävelyharjoittelun apuvälineet	99
04 48 12	Sormien ja käden harjoitusvälineet	99
04 48 12 01	Sormien ja käden harjoitusvälineet, ei säädettävät	99
04 48 12 01	Sormien ja käden harjoitusvälineet, säädettävät.....	99
04 48 15	Yläraajan, vartalon ja alaraajanharjoitusvälineet.....	99
04 48 15 01	Vastuskumit	99
04 48 15 02	Painovyöt ja -liivit	100

04 48 15 03	Voimistelumatot	100
04 48 15 04	Terapiarullat ja -pallot	100
04 48 15 05	Tasapainolaudat ja -tyynyt.....	100
04 48 15 07	Terapiapenkit ja – tasot	100
04 48 15 08	Trappoliinit	100
04 48 15 09	Soutulaitteet	100
04 48 15 10	Käsipainot.....	101
04 48 15 11	Mobilisaattorit.....	101
04 48 18	Painomansetit	101
04 48 27	Apuvälineet asennon tukemiseenhoidon aikana	101
04 48 99	Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat.....	101
04 49	Haavanhoitotuotteet	101
04 89	Muut henkilökohtaisen lääketieteellisenhoidon apuvälineet	101
04 89 01	Rintapumput	102
04 89 02	Apuvälineet arpien muodostumisenehkäisemiseen ja hoitoon	102
05	VÄLINEET TAITOJEN HARJOITTAMISEKSI	103
05 01 01	Tietokoneohjelmat harjoitus- jakuntoutuskäyttöön.....	103
05 03	Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet	103
05 03 03	Puheen ja äänenkäytön harjoitusvälineet	104
05 03 06	Lukutaidon harjoitusvälineet.....	104
05 03 09	Kirjoitustaitojen harjoitusvälineet	104
05 06	Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet	104
05 06 03	Sormiaakkosten harjoitusvälineet	104
05 06 06	Viittomakielen harjoitusvälineet.....	104
05 06 09	Huuliluvun harjoitusvälineet	104
05 06 12	Viitotun puheen harjoitusvälineet	105

05 06 15	Pistekirjoituksen harjoitusvälineet.....	105
05 06 18	Muiden kuin pistekirjoitukseen perustuvien taktiilisten symbolien käytön harjoitusvälineet.....	105
05 06 21	Kuvien ja symbolien ymmärtämisenharjoitusvälineet	105
05 06 24	Bliss-kommunikoinnin harjoitusvälineet	105
05 06 27	Kuva- ja piirroskommunikoinninharjoitusvälineet	105
05 09	Pidätyskyvyn harjoitusvälineet.....	105
05 09 01	Emätinkuulat	105
05 09 03	Inkontinenssihälyttimet	106
05 09 99	Pidätyskyvyn harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat.....	106
05 12	Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineet	106
05 12 03	Muistin harjoitusvälineet	106
05 12 09	Huomiokyvyn harjoitusvälineet.....	106
05 12 24	Apuvälineet syyn ja seurauksenymmärtämisen kehittämiseen	106
05 15	Perustaitojen harjoitusvälineet	106
05 15 09	Ajan ymmärtämisen harjoitusvälineet	107
05 15 12	Rahan ymmärtämisen harjoitusvälineet	107
05 15 15	Koon ja tilavuuksien mittojen ymmärtämisenharjoitusvälineet.....	107
05 18	Oppiaineiden harjoitusvälineet	107
05 24	Taideaineiden harjoitusvälineet.....	107
05 27	Sosiaalisten taitojen harjoitusvälineet.....	107
05 27 09	Henkilökohtaisen turvallisuudenharjoitusvälineet.....	108
05 30	Tiedonsyöttölaitteiden käytön sekätavaroiden ja tuotteiden käsittelyn harjoitusvälineet	108
05 33	Päivittäisten toimintojen harjoitusvälineet.....	108
05 33 03	Ortoosien ja proteesien käytönharjoitusvälineet.....	108
05 33 06	Päivittäisten henkilökohtaisten toimintojenharjoitusvälineet	108
05 33 09	Liikkumisen harjoitusvälineet.....	108

05 33 12 Kodinhoidon harjoitusvälineet	109
05 36 Kehon asentojen vaihtamisen jylläpitämisen harjoitusvälineet	109
05 36 03 Seisomatelineet ja tuet seisomiseen	109
05 36 03 01 Seisomatelineet, ei pystyynnostavat	109
05 36 03 02 Seisomatelineet, kallistettavat	110
05 36 03 03 Seisomatelineet, pystyynnostavat	110
05 36 06 Kippilaudat	110
05 36 06 01 Kippilaudat, mekaaniset säädöt	110
05 36 06 02 Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt	110
06 KEHOON KIINNITETYT APUVÄLINEET, JOILLA TUETAAN HERMO-, LIHAS- JA LUUSTORAKENTEISIIN TAI LIKKUMISEENLIITTYVIÄ TOIMINTOJA (ORTOOSIT) JA KORVATAAN ANATOMISIA RAKENTEITA (PROTEESIT)	111
06 03 Vartalon, selkärangan ja kallon ortoosit	112
06 03 03 Ristisuoliluunivelen ortoosit	112
06 03 06 Lannerangan ja ristiselän ortoosit	112
06 03 07 Rintarangan ortoosit	112
06 03 09 Rinta- lannerangan ja ristiselän ortoosit	113
06 03 12 Kaularankaortoosit	113
06 03 15 Kaula- ja rintarankaortoosit	113
06 03 18 Kaula-rinta-lanneortoosit sekä ristiselän ortoosit	113
06 04 Vatsan ortoosit	113
06 04 03 Vatsalihasten tuet	114
06 04 06 Tyrätuet	114
06 06 Yläraajan ortoosit	114
06 06 03 Sormiortoosit	115
06 06 06 Kämmentortoosit	115
06 06 07 Kämmentortoosit	115
06 06 12 Ranne- ja kämmentortoosit	116

06 06 13 Ranne-, kämmen- ja sormiortoosit.....	116
06 06 15 Kyynärnivelen ortoosit.....	116
06 06 20 Kyynärvarren ortoosit	116
06 06 21 Olkanivelen ortoosit.....	116
06 06 25 Olkavarren ortoosit.....	116
06 12 Alaraajan ortoosit	117
06 12 03 Jalkateräortoosit.....	117
Tukipohjalliset.....	117
06 12 03 01 Varvastuet	119
06 12 03 02 Tukipohjalliset	119
06 12 03 03 Osajalkateräortoosit.....	119
Erityisjalkineet.....	119
06 12 03 04 Muunnellut valmisjalkineet.....	121
06 12 03 05 Ortopediset valmisjalkineet	121
06 12 03 06 Ortopediset mittajalkineet	121
06 12 03 07 Ortopediset jalkineet, yksilöllisesti valmistettavat.....	122
06 12 06 Nilkka- jalkateräortoosit	122
06 12 09 Polviortoosit	123
06 12 12 Polvi- nilkka- jalkateräortoosit	123
06 12 13 Sääriortoosit	124
06 12 15 Lonkkaortoosit	124
06 12 16 Lonkka-polviortoosit	124
06 12 18 Lonkka-polvi-nilkka-jalkateräortoosit.....	124
06 12 99 Alaraajaortoosien lisävarusteet	125
06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit jähybridortoosit.....	125
06 18 Yläraajan proteesit.....	128

06 18 01 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset yläraajaproteesit	131
06 18 03 Osakämmentaproteesit.....	131
06 18 06 Ranne-eksartikulaatioproteesit.....	131
06 18 09 Kynärvarsiproteesit	131
06 18 12 Kynäreksartikulaatioproteesi	131
06 18 15 Olkavarsiproteesit	131
06 18 18 Olkaeksartikulaatioproteesit	131
06 18 21 Hartiaproteesit	132
06 24 Alaraajan proteesit	132
06 24 01 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset alaraajaproteesit	134
06 24 03 Jalkaterän osaproteesit.....	134
06 24 06 Nilkan eksartikulaatioproteesit	134
06 24 09 Sääriproteesit	134
06 24 09 01 Säären ensiproteesi	134
06 24 09 02 Säären käyttöproteesi	134
06 24 09 03 Säären kylpyproteesit.....	134
06 24 12 Polven eksartikulaatioproteesit	134
06 24 15 Reisiaproteesit.....	135
06 24 15 01 Reiden ensiproteesi	135
06 24 15 02 Reiden käyttöproteesi	135
06 24 15 03 Reiden kylpyproteesit.....	135
06 24 18 Lonkan eksartikulaatioproteesit.....	135
06 24 21 Hemipelvektomiaproteesit	135
06 24 24 Hemikorporektomiaproteesit.....	135
06 24 41 Alaraajaproteesien tuppiosat	135
06 24 47 Alaraajaproteesien kosmeettiset osat.....	136

06 30 Proteesit, lukuun ottamattaraajaproteeseja	136
06 30 03 Peruukit	136
06 30 06 Irtotukat ja hiuslisäkkeet	137
06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat	138
06 30 18 Rintaproteesit.....	138
06 30 21 Silmäproteesit	138
06 30 24 Korvaproteesit.....	139
06 30 27 Nenäproteesit.....	139
06 30 36 Hammasproteesit.....	139
09 APUVÄLINEET ITSESTÄ HUOLEHTIMISEENTAI SIIHEN OSALLISTUMISEEN.....	140
09 03 Vaatteet ja kengät	140
09 03 03 Suojapeitteet.....	141
09 03 05 Päällysvaatteet.....	141
09 03 33 Uima-asut.....	141
09 03 42 Jalkineet	141
09 03 45 Liukuesteet jalkineisiin.....	142
09 06 Puettavat vartaloa suojaavat apuvälineet	142
09 06 03 Pään suojat	142
09 06 09 Korva- ja kuulosuojat.....	143
09 06 15 Suojakäsineet	143
09 06 18 Sääri- ja polvisuojat.....	143
09 06 21 Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojat.....	144
09 06 24 Vartalosuojat	144
09 06 27 Hengitystiesuojat.....	144
09 07 Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet	145
09 07 03 Turvavyöt, vyöt ja valjaat vartalon paikallaantumiseksi	145

09 07 06 Tyynt, pehmikkeet ja muut ratkaisut vartalontukemiseksi.....	145
09 09 Pukeutumisen ja riisuutumisenapuvälineet	145
09 09 03 Apuvälineet sukkiin ja sukkahousujen pukemiseen ja riisumiseen	146
09 09 06 Kenkäalusikat ja saapasrennit.....	146
09 09 09 Vaatepitimet.....	146
09 09 12 Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja – kepit.....	146
09 09 15 Vetoketjunvetimet.....	146
09 09 18 Nappikoukut.....	146
09 12 WC-apuvälineet	147
09 12 03 WC-tuolit.....	147
09 12 06 WC-istuimet.....	147
09 12 06 01 Korotetut WC-istuimet	147
09 12 06 02 Pesevät ja/tai kuivaavat wc-istuimet.....	148
09 12 09 WC-istuinten istuinosat	148
09 12 09 01 Wc-istuimen pienentäjät.....	148
09 12 09 02 Wc-istuimen pehmusteet.....	148
09 12 09 03 Katetointi-istuimet	148
09 12 10 WC-istuinten roiskesuojat.....	148
09 12 12 WC-istuimen korotukset, jalalliset.....	148
09 12 15 WC -istuinten korotukset, irrotettavat	148
09 12 18 WC-istuimen korotukset, kiinteät	149
09 12 18 01 Wc-istuimeen kiinnitettävät korotukset.....	149
09 12 18 02 Wc-istuinten korotussokkelit.....	149
09 12 21 WC-istuimet, kiinteä nostomekanismi	149
09 12 24 Käsi- ja selkätuot, WC-istuimeen kiinnitettävät.....	149
09 12 24 01 Käsiuojat, WC-istuimeen kiinnitettävät.....	149

09 12 24 02	Selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät	149
09 12 24 03	Käsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät.....	150
09 12 27	WC-paperipihdit.....	150
09 12 33	Alusastiat	150
09 12 36	WC-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut jakuvaajat.....	150
09 24	Virtsanpoistovälineet	151
09 24 18	Apuvälineet omatoimiseen katetrintiin.....	151
09 27	Virtsan ja ulosteen keräystarvikkeet.....	151
09 27 09	Urinaarit ja virtsapullot.....	151
09 33	Peseytymis-, suihku- ja kylpyvälineet	151
09 33 04	Ammelaudat	152
09 33 05	Kylpyistuimet.....	152
09 33 05 01	Ammeistuimet.....	152
09 33 05 02	Kylpytuet.....	152
09 33 05 03	Suihkuistuimet, seinään kiinnitettävät.....	152
09 33 06	Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat.....	153
09 33 07	Suihkutuolit, pyörälliset ja pyörättömät	153
09 33 07 01	Suihkujakkarat	153
09 33 07 02	Suihkutuolit, pyörättömät	153
09 33 07 03	Suihkutuolit, pyörälliset, ei kelattavat	153
09 33 07 04	Suihkutuolit, pyörälliset, kelattavat	153
09 33 08	Selkätuet kylvyssä tai suihkussa käymiseen	154
09 33 12	Kylpypaarit, suihkupöydät ja hoitopöydät.....	154
09 33 12 01	Suihkutasot, pyörälliset.....	154
09 33 12 02	Suihkutasot, seinään kiinnitettävät.....	154
09 33 12 03	Hoitotasot	155

09 33 21 Kylpyammeet	155
09 33 27 Ammehyllyt.....	155
09 33 27 02 Ammenostimet.....	155
09 33 30 Pesulaput, -sienet ja -harjat, pidikkeillä,varsilla tai kahvoilla.....	155
09 33 39 Kelluntavälineet.....	156
09 36 Käsien- ja jalkojen hoitovälineet.....	156
09 36 03 Kynsiharjat	157
09 36 09 Kynsisakset ja kynsileikkurit.....	157
09 39 Hiustenhoitovälineet	157
09 39 03 Hiustenpesuvälineet	157
09 39 06 Kammat ja harjat.....	157
09 42 Hampaidenhoitovälineet.....	158
09 42 03 Hammasharjat, ei sähköiset	158
09 42 06 Sähköhammasharjat.....	158
09 54 Sukupuolielämän apuvälineet.....	158
09 54 09 Vibraattorit ja hierontalaitteet (sukupuolisessakanssakäymisessä).....	161
09 54 12 Apuvälineet seksuaaliseen valmennukseen jakuntoutukseen.....	161
12 APUVÄLINEET LIIKKUMISEEN JAKULJETTAMISEEN SEKÄ NIIHIN OSALLISTUMISEEN.....	162
12 03 Kävelyn apuvälineet, yhdellä kädelläkäytettävät	162
12 03 03 Kävelykepit.....	162
12 03 03 01 Kävelykepit, ei taittavat	162
12 03 03 02 Kävelykepit, kokoon taittavat.....	163
12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset	163
12 03 06 Kynnärsauvat	163
12 03 09 Käsivarsituella varustetut sauvat.....	163
12 03 12 Kainalosauvat	164

12 03 16 Kävelykepit, useammalla tukijalalla.....	164
12 03 21 Kehon sivulla käytettävät kävelykehikot.....	164
12 06 Kävelyn apuvälineet, kahdella kädelläkäytettävät	164
12 06 03 Kävelytelineet.....	165
12 06 06 Rollaattorit.....	165
12 06 06 01 Kävelytelineet, kaksipyöräiset	165
12 06 06 02 Kävelytelineet, kolmipyöräiset.....	165
12 06 06 03 Kävelytelineet, nelipyöräiset	165
12 06 06 04 Kävelytelineet, posterioriset	166
12 06 06 05 Työntökärryt	166
12 06 09 Kävelytuolit.....	166
12 06 09 01 Kävelytuolit, pyörälliset, istuimella ja vartaloilla	166
12 06 09 02 Kävelypöyrät	166
12 06 12 Kävelypöydät	166
12 06 12 01 Kävelypöydät, erillisillä kyynärvarsituilla	166
12 06 12 02 Kävelypöydät, kyynärvarsitukipöydällä	167
12 07 Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet	167
12 07 05 Kävelyn apuvälineiden kumitulpat ja jääpiikit.....	167
12 07 05 01 Kumitulpat.....	167
12 07 05 02 Jääpiikit.....	167
12 07 24 Kävelyn apuvälineisiin kiinnitettävät	167
lisävarusteet, joiden avulla kannatellaan taikannetaan esineitä	167
12 07 27 Välineet, joilla kävelyn apuvälineet pidetäänpaikoillaan, kun ne eivät ole käytössä	168
12 07 30 Lisävarusteet, jotka helpottavat kävelyn apuvälineiden suuntaamista ja liikuttamista	168
12 07 36 Kävelyn apuvälineisiin tarkoitetut valot jamuut merkinantovälineet.....	168
12 10 Autot, pakettiautot ja kuorma-autot.....	169

12 12 Kulkuneuvojen lisävarusteet ja muutokset	169
12 12 09 Autojen turvavyöt ja valjaat	169
12 12 12 Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tynnyt sekä kulkuneuvoissa	170
istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut	170
12 12 12 01 Lasten turvaistuimet	170
12 12 12 02 Säädettävät, koottavat autonistuimet	171
12 12 12 03 Istuinpohjat	171
12 12 12 04 Kääntöistuimet	172
12 12 15 Henkilönnostolaitteet, autoon asennettavat,(eivät nosta pyörätuolia)	172
12 12 18 Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvon	172
12 12 21 Pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavatlaitteet	172
12 12 24 Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvon	173
12 16 Mopedit ja moottoripyörät	174
12 17 Erilaiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet	174
12 17 03 Sähkökäyttöiset porrassousvälineet	174
12 17 09 Erilaiset nelipyöräiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet	175
12 18 Polkupyörät	175
12 18 04 Kaksipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat	177
12 18 05 Kaksipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat	177
12 18 06 Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat	177
12 18 06 01 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää takana	177
12 18 06 02 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää edessä	177
12 18 09 Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat	177
12 18 12 Potkupyörät ja potkulaudat, jalalla liikuteltavat	178
12 18 15 Tandempyörät sekä kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät kahdelle tai useammalle henkilölle	178
12 18 15 01 Tandempyörät	179

12 18 15 02 Polkupyörät, nelipyöräiset.....	179
12 18 21 Polkupyöriin tehdyt muunnokset.....	179
12 22 Käsikäyttöiset pyörätuolit	179
12 22 03 Pyörätuolit kelausvanteilla.....	181
12 22 03 01 Pyörätuolit, ristikkorunkoiset	181
12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset	181
12 22 03 03 Pyörätuolit lepoasentoon säädettävät.....	182
12 22 03 04 Seisontapyörätuolit.....	182
12 22 03 05 Erityispyörätuolit.....	183
12 22 06 Pyörätuolit, kampikäyttöiset	183
12 22 09 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, toisen puolenpyörästä kelattavat	184
12 22 12 Pyörätuolit kelausvanteilla, joissa sähköinen kelauksen tehostus.....	184
12 22 15 Pyörätuolit, jalkakäyttöiset.....	184
12 22 18 Pyörätuolit, työnnettävät.....	185
12 23 Sähköpyörätuolit.....	186
12 23 03 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, mekaaninensuoraohjaus.....	191
12 23 06 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, sähköinen ohjaus.....	191
12 23 12 Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat.....	191
12 23 15 Sähkökäyttöiset porrassousupyörätuolit.....	191
12 24 Pyörätuolin lisävarusteet.....	191
12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet.....	192
12 24 09 02 Sähköiset kelauksen keventäjät	192
12 24 09 03 Sähköiset ajolaitteet	193
12 24 09 04 Sähköiset työntöapulaitteet.....	193
12 24 11 Käsipolkulaitteet.....	194
12 24 12 Pyörätuolien valot ja muut merkinantovälineet.....	194

12 24 21	Pyörätuolien renkaat ja pyörät.....	194
12 24 24	Pyörätuolien akut ja akkulaturit.....	195
12 24 36	Välineet, jotka suojaavat pyörätuoleja tai niitäkäyttäviä henkilöitä auringolta tai sateelta.....	195
12 24 42	Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joidenavulla kannatellaan tai kuljetetaan esineitä.....	196
12 24 99	Muut pyörätuolien lisävarusteet.....	196
12 27	Erilaiset ihmisvoimin liikuteltavatkulkuvälineet	197
12 27 07	Lastenvaunut ja rattaat.....	197
12 27 10	Pulkat, reet ja kelkat.....	198
12 27 15	Mahalaudat ja konttausjakkarat.....	198
12 27 18	Pyörälliset makuualustat, polkuautot jaleikkikärryt.....	198
12 27 21	Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, käyttäjänohjaamat	199
12 31	Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet	199
12 31 03	Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineet	199
12 31 03 01	Siirtymälaudat	199
12 31 03 02	Liukulakanat.....	200
12 31 03 03	Siirtomatot	200
12 31 03 04	Liuku- ja siirtokintaat.....	200
12 31 03 05	Kääntölevyt istuimella käytettävät	200
12 31 06	Kääntölevyt.....	200
12 31 06 01	Kääntölevyt lattialla käytettävät	200
12 31 06 02	Kääntölevyt nousutuella	200
12 31 09	Kohottautumistelineet, siirrettävät.....	201
12 31 12	Köysitikkaat.....	201
12 31 15	Nostovyöt ja -valjaat.....	201
12 31 18	Kantotuolit, -valjaat ja -korit.....	201
12 31 21	Seisovan henkilön siirtämisalustat.....	201

12 31 24 Nostoistuimet ja nostopatjat	202
12 36 Henkilönostolaitteet.....	202
12 36 03 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilösiirtämiseen, nostoliinoilla varustetut	203
12 36 04 Siirrettävät nostolaitteet seisovan henkilösiirtämiseen.....	203
12 36 06 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilösiirtämiseen	203
12 36 09 Siirrettävät nostolaitteet makaavan henkilösiirtämiseen	203
12 36 12 Nostolaitteet, seinään, lattiaan tai kattoonkiinnitettävät.....	203
12 36 12 01 Henkilönostimet, kiskokiinnitys kattoon/seinään	203
12 36 12 02 Henkilönostimet lattiakiinnitys	204
12 36 18 Nostolaitteet, pyörättömät, lattialla vapaastiseisovat.....	204
12 36 21 Nostolaitteiden vartalotuet	204
12 36 21 01 Nostokankaat erilliset reisituet	204
12 36 21 02 Nostokankaat yhtenäinen reisituki	205
12 36 21 03 Hygieniakäyttöön nostokankaat.....	205
12 36 21 04 Amputaationostokankaat	205
12 36 21 05 Kaksiosaiset nostokankaat	205
12 36 21 06 Nostoliivit	205
12 36 21 07 Kainalokoukut.....	205
12 36 21 08 Nostopaarit ja makuuliinat	205
12 36 21 09 Nostoistuimet.....	206
12 39 Suunnistautumisvälineet.....	206
12 39 01 Opaskoirat.....	206
12 39 03 Suuntautumiskepit	206
15 KOTIELÄMÄN JA SIIHEN OSALLISTUMISENAPUVÄLINEET	207
15 03 Ruoanlaittovälineet	207
15 03 03 Punnitus- ja mittausvälineet ruokien jajuomien valmistamiseen.....	207

15 03 06 Leikkuu- ja pilkkomisvälineet ruokien jajuomien valmistamiseen.....	208
15 03 06 01 Siivuttajat ja leikkurit.....	208
15 03 06 02 Leikkuuveitset.....	208
15 03 06 03 Leikkuulaudat	208
15 03 06 04 Juustohöylät.....	208
15 03 06 05 Raastimet	208
15 03 06 06 Hakkurit	208
15 03 09 Puhdistus- ja kuorimisvälineet.....	208
15 03 09 01 Juuresharjat	208
15 03 09 02 Kuorimaveitset	209
15 03 09 03 Vihannes- tai hedelmäpitimet	209
15 03 09 04 Siemenkodon poistimet	209
15 03 12 Leivontavälineet	209
15 03 18 Keittämis- ja paistamisvälineet.....	209
15 06 Astianpesuvälineet	209
15 06 06 Tiski- ja pulloharjat.....	209
15 06 09 Astiankuivaustelineet	209
15 06 15 Tiskiliinan vääntimet	209
15 09 Syömisen ja juomisen apuvälineet	210
15 09 13 Ruokailuvälineet ja pillit.....	210
15 09 16 Mukit, lasit, kupit ja niiden aluslautaset.....	210
15 09 16 01 Juomalasis	210
15 09 16 02 Kahvalliset kupit ja mukit	210
15 09 18 Lautaset ja ruokailukulhot	210
15 09 18 01 Ruokalautaset.....	210
15 09 18 02 Voileipälaudat	211

15 09 21 Lautasen reunukset.....	211
15 09 27 Syömislaitteet.....	211
15 09 30 Ravinnonsiirtojärjestelmät.....	211
15 12 Siivousvälineet.....	211
15 15 Ompelu- ja vaatehuoltovälineet.....	212
15 15 21 Sakset.....	212
15 15 21 01 Yleissakset	212
15 15 21 02 Joustosakset.....	212
15 18 Puutarhan ja nurmikon hoitoon tarkoitettutapuvälineet.....	212
18 HUONEKALUT JA MUUT APUVÄLINEET SISÄ- JA ULKOTILOISSA TOIMIMISEN TUKEMISEEN	214
18 03 Pöydät.....	214
18 03 06 Lukupöydät ja pulpetit.....	215
18 03 12 Ruokailupöydät	215
18 03 15 Vuodepöydät.....	215
18 03 15 01 Vuodepöydät vuoteen päällä käytettävät.....	215
18 03 15 02 Vuodepöydät lattialla seisovat.....	215
18 03 99 Pöytien lisävarusteet.....	215
18 06 Valaisimet.....	215
18 06 06 Lukuvalaisimet ja työskentelyvalaisimet	216
18 06 06 01 Kohdevalaisimet.....	216
18 06 06 02 Suurenuslasivalaisimet.....	216
18 06 06 03 Otsalamput.....	216
18 09 Istuimet	216
18 09 03 Tuolit.....	216
18 09 03 01 Korkeat tuolit	218
18 09 03 02 Työtuolit, mekaaninen korkeussäätö	218

18 09 03 03 Työtuolit, sähköinen korkeussäätö	218
18 09 04 Jakkarat	218
18 09 07 Seisontatuolit	218
18 09 09 Lonkkatuolit	219
18 09 15 Lepotuolit ja nojatuolit	219
18 09 21 Tuolit, erityisvalmisteiset	219
18 09 39 Moduuleista kootut istuinkokoonpanot	220
18 09 39 01 Moduuli-istuimet	220
18 09 39 02 Moduuli-istuinten alustat	220
18 10 Istuinten lisävarusteet	220
18 10 03 Selkänojat	220
18 10 06 Istuintyynt ja - alustat	221
18 10 06 01 Pehmustetyynt	221
18 10 06 02 Suihku - ja wc-tuolityynt	222
18 10 06 03 Korotustyynt	222
18 10 06 04 Lonkkatyynt	222
18 10 09 Käsivarsituet	222
18 10 12 Päätuot ja niskatuot	222
18 10 15 Säärituet ja jalkatuot	222
18 10 18 Vartalotuet ja lantiotuet	222
18 10 21 Istuimiin lisätyt pehmusteet tai järjestelmät, jotka avustavat henkilön kohottautumista taiistuutumista	223
18 10 21 01 Tyhjiöistuimet	223
18 10 21 02 Yksilöllisesti muotoillut istuimet	223
18 10 24 Sylitarjottimet ja pöydät, jotka voidaankiinnittää tuoliin	223
18 12 Sängyt ja sänkyjen lisävarusteet	224
18 12 04 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, ei säädettävät	225

18 12 07 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, mekaaninen	225
18 12 10 Sängyt ja irrotettavat sängyn pohjat tai patja-alustat, sähkösäätöiset	225
18 12 10 01 Korkeussäädettävät sängyt, yksiosainen patja-alusta	225
18 12 10 02 Säädettävät sängyt, kaksiosainen patja-alusta	225
18 12 10 03 Säädettävät sängyt, kolmiosainen patja-alusta	225
18 12 10 04 Säädettävät sängyt, neliosainen patja-alusta	225
18 12 15 Vuodevaatteet	225
18 12 15 01 Tyynyt	226
18 12 15 02 Peitot	226
18 12 15 03 Lakanat	226
18 12 18 Patjat ja patjan päälliset	226
18 12 21 Peitonkohottimet	226
18 12 24 Selkä- ja jalkatuet sänkyihin, säädettävät	227
18 12 24 01 Sängynpäädyn kohottajat mekaanisesti säädettävät	227
18 12 24 02 Sängynpäädyn kohottajat sähkösäätöiset	227
18 12 24 03 Sängyn jalkopään kohottajat	227
18 12 26 Sängynlaidat, sänkyyn kiinnitettävät	227
18 12 28 Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät	228
18 12 89 Muut sänkyjen lisä- ja varaosat	228
18 15 Huonekalujen korkeussäätövälineet	228
18 15 03 Korotuspalikat ja – jalat	228
18 15 03 01 Sängyn- ja tuolinjalkojen korottajat	228
18 15 03 02 Sokkelsängyn korottajat	229
18 15 06 Sokkelit ja jalustat, korkeussäädettävät	229
18 15 09 Sokkelit ja jalustat, ei korkeussäätöä	229
18 18 Tukitangot ja – kahvat	229

18 18 03 Tukitangot, tukikaiteet ja käsijohteet.....	229
18 18 06 Tukikahvat ja kädensijat, kiinteät	230
18 18 10 Tukikahvat ja kädensijat, irrotettavat.....	230
18 18 11 Saranoidut tukikaiteet ja käsivarsituet.....	230
18 21 Portin, oven, ikkunan ja verhonavaaja jasulkijat	230
18 21 03 Ovenavaajat ja – sulkijat	231
18 21 03 01 Sähköiset kääntövikoneet.....	231
18 21 03 02 Sähköiset liukuovikoneet.....	231
18 21 06 Ikkunanavaajat ja – sulkijat	231
18 21 09 Verhoavaajat ja – sulkijat.....	231
18 21 12 Markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat.....	231
18 21 15 Lukot	231
18 24 Asunnon ja muiden tilojen varusteet	232
18 24 12 Kynnykset.....	232
18 24 12 01 Kiinteästi asennettavat kynnysluiskat.....	232
18 24 12 02 Siirrettävät kynnysluiskat	232
18 30 Hissit, nostotasot, porrashissit ja luiskat.....	233
18 30 05 Kiinteät nostotasot	233
18 30 07 Vapaasti seisovat nostotasot	233
18 30 08 Siirrettävät nostotasot.....	233
18 30 10 Porrashissit, istuimelliset	234
18 30 11 Porrashissit, tasolliset.....	234
18 30 15 Siirrettävät luiskat	234
18 30 18 Kiinteät luiskat	235
18 33 Asunnon ja muiden tilojenturvallisuusvarusteet.....	235
18 33 03 Liukastumista estävät materiaalit lattioihin japorntaisiin	235

18 33 06 Turvakaiteet, aidat ja portit ikkunoihin, portaisiin ja hisseihin	235
18 33 10 Keittiön tai muun ruoanlaitto-tilan apuvälineet, joilla ehkäistään palovammoja ja tulipaloja	236
18 36 Säilytyskalusteet	236
22 KOMMUNIKOINNIN, TIEDONSAANNIN JA TIEDONVÄLITYKSEN APUVÄLINEET	237
22 03 Näkemisen apuvälineet	237
22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)	238
22 03 06 Silmälasit ja piilolinssit	238
22 03 06 01 Silmälasilinsit	238
22 03 06 02 Kehykset	239
22 03 06 03 Piilolinssit	239
22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot	240
22 03 09 01 Suurennuslasit ilman valoa	240
22 03 09 02 Suurennuslasit valolla	240
22 03 12 Kiiakarit ja kaukoputket	241
22 03 18 Suurennuslaitteet	241
22 03 18 01 Suurentavat kamerat	241
22 03 18 02 Kannettavat suurennuslaitteet	242
22 03 18 03 Pöytämalliset suurennuslaitteet	242
22 03 99 Näkemisen apuvälineiden lisä- ja varaosat	242
22 06 Kuulon apuvälineet	242
22 06 01 Sisäkorvaistutukset (implantit)	243
22 06 06 Vartalolla pidettävät kuulokojeet	244
22 06 12 Korvakäytäväkuulokojeet	244
22 06 15 Korvantauskuulokojeet	244
22 06 18 Vibraatiokuulolaitteet	245
22 06 21 Sisäkorvaistutukseen yhteydessä olevat kuulokojeet	245

22 06 27	Kuulon apuvälineiden lisävarusteet.....	245
22 06 90	Luujohtokuulokojeet.....	246
22 06 90 01	Pantakojeet.....	246
22 06 90 02	Luuankkuroidut kojeet.....	246
22 09	Äänentuoton apuvälineet	246
22 09 03	Puhevibraattorit.....	246
22 09 06	Henkilökohtaiset puheäänenvahvistajat	247
22 12	Piirtämisen ja kirjoittamisen apuvälineet	248
22 12 09	Nimenkirjoituskehikot ja -leimasimet	248
22 12 12	Mekaaniset pistekirjoittimet	248
22 12 21	Kannettavat pistekirjoituksenmuistiinpanovälineet.....	248
22 12 24	Tekstinkäsittelyohjelmat.....	249
22 15	Laskemisen apuvälineet	249
22 18	Ääntä ja kuvaa tallentavat, toistavat janäyttävät apuvälineet	249
22 18 03	Nauhoitus ja kuuntelulaitteet.....	249
22 18 03 02	Digitaaliset sanelulaitteet.....	250
22 18 03 03	DAISY-formaattia toistavat soittimet.....	250
22 18 24	Radiotaajuuslähetinjärjestelmät.....	250
22 18 27	Infrapunajärjestelmät	251
22 18 30	Induktiosilmukkalaitteet	251
22 18 33	Mikrofonit	251
22 18 33 01	Henkilökohtaiset mikrofonit.....	252
22 18 33 02	Kuuntelujärjestelmä mikrofonit	252
22 18 36	Kaiuttimet	252
22 18 38	Kuulokkeet	252
22 18 38 01	Langalliset kuulokkeet	253

22 18 38 03 Radioaalloilla toimivat kuulokkeet.....	253
22 21 Lähikommunikoinnin välineet.....	253
22 21 03 Kirjain – ja symbolisarjat ja – taulut.....	255
22 21 03 01 Aakkos-, sana- ja/tai kuvataulut.....	255
22 21 03 02 Sana-, lause- ja/tai kuvakansiot	255
22 21 06 Puheäänen vahvistimet.....	255
22 21 09 Kommunikointilaitteet.....	256
22 21 09 01 Yhden viestin laitteet	256
22 21 09 02 Usean viestin laitteet.....	256
22 21 09 03 Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet	256
22 21 12 Lähikommunikoinnin ohjelmat.....	256
22 21 15 Puheen sujuvuutta parantavat välineet	257
22 21 99 Lähikommunikoinnin välineiden lisä- javaraosat	257
22 24 Puhelimen käytön ja telematiikanapuvälineet.....	257
22 24 03 Puhelimet	257
22 24 06 Matkapuhelimet.....	258
22 24 06 01 Pelkistetyt, selkopuhelimet.....	258
22 24 06 02 Multimediapuhelimet.....	258
22 24 09 Välineet ja ohjelmat reaaliaikaistekstiviestintää varten	258
22 24 21 Puhelimen lisälaitteet	259
22 24 30 Ovipuhelimet.....	259
22 27 Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet.....	260
22 27 04 01 Ovikellot.....	261
22 27 04 02 Itkuhälyttimet.....	261
22 27 04 03 Puhelinhälyttimet	261
22 27 04 04 Tunnistimet.....	261

22 27 12 Kellot.....	262
22 27 12 01 Rannekellot.....	262
22 27 12 02 Tasku- ja kaulakellot.....	262
22 27 12 03 Pöytäkellot ja seinäkellot	263
22 27 15 Kalenterit ja aikataulut.....	263
22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet.....	263
22 27 18 Henkilökohtaiset hälytysjärjestelmät.....	264
22 27 18 01 Insuliinihälyttimet.....	265
22 27 18 02 Liikkeen ilmaisimet	265
22 27 18 03 Turvajärjestelmät	265
22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät	265
22 27 21 01 Palovaroittimet.....	266
22 27 21 02 Savu- tai häkäilmaisimet	266
22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät	266
22 27 27 Merkitsemistarvikkeet ja -välineet	266
22 27 30 Ajastimet	266
22 27 33 Päivän tai toiminnon jäsentämisen apuvälineet.....	266
22 30 Lukemisen apuvälineet.....	266
22 30 03 Äänikirjat.....	266
22 30 12 Sivunkääntäjät.....	267
22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet.....	267
22 30 21 Lukulaitteet.....	268
22 30 30 E-kirjojen lukulaitteet.....	268
22 33 Tietokoneet ja päätelaitteet.....	268
22 33 03 Pöytätietokoneet.....	269
22 33 06 Kannettavat tietokoneet ja kämmentietokoneet(eli PDA-tietokoneet)	269

22 33 06 01 Kannettavat tietokoneet	269
22 33 06 02 Mobiililaitteet.....	269
22 33 12 Käyttöohjelmat.....	270
22 33 15 Selainohjelmat	270
22 33 18 Tietokoneiden ja verkkojen lisävarusteet.....	270
22 36 Tietokoneiden tiedonsyöttölaitteet.....	270
22 36 03 Näppäimistöt.....	270
22 36 03 01 Kirjainnäppäimistöt.....	271
22 36 03 02 Ohjelmoitavat näppäimistöt	271
22 36 03 03 Pistekirjoitusnäppäimistöt.....	271
22 36 12 Vaihtoehtoiset syöttölaitteet	271
22 36 12 01 Kytkimet ja kytkinsovittimet.....	271
22 36 12 02 Skannerit	271
22 36 12 03 Kosketusnäytöt	271
22 36 12 04 Datakäsineet	272
22 36 12 05 Puheentunnistusohjelmat	272
22 36 15 Tiedonsyötön lisälaitteet	272
22 36 15 01 Asennusvarret ja telineet	272
22 36 15 02 Moniportit, kaapelit ja taulut	272
22 36 15 03 Kuvapankit ja sanastot.....	272
22 36 18 Tiedonsyöttöohjelmat	272
22 36 21 Tietokoneiden osoitinlaitteet	273
22 39 Tietokoneen tulostuslaitteet.....	273
22 39 04 Visuaaliset tietokonenäytöt ja tietokoneenlisävarusteet.....	273
22 39 05 Tuntoaistiin perustuvat näytöt.....	273
22 39 06 Tulostimet.....	274

22 39 07	Ääneen perustuvat näytöt.....	274
22 39 12	Tulostuksen erikoisohjelmat.....	274
22 39 12 01	Suurennusohjelmat.....	274
22 39 12 02	Ruudunlukuohjelmat.....	274
24	ESINEIDEN JA LAITTEIDEN OHJAUS-,KANTO-, SIIRTO-, KÄSITTELY- JA KULJETUSVÄLINEET	275
24 06	Pakkausten käsittelyvälineet	275
24 06 03	Avaajat	275
24 06 03 01	Pullojen avaajat	275
24 06 03 02	Kierrekansien avaajat	275
24 06 03 03	Säilykepurkkien avaajat	276
24 06 03 89	Muut säilytysastioiden avaajat	276
24 06 06	Putkilonpuristimet.....	276
24 09	Apuvälineet laitteiden käyttöön jaohjaukseen	276
24 09 03	Painikkeet.....	276
24 09 06	Kahvat ja nupit, kiinteät.....	276
24 09 09	Kahvat ja nupit, käännettävät.....	276
24 13	Apuvälineet ympäristön hallintaan kauko-ohjauksella	277
24 13 03	Ympäristönhallintajärjestelmät	277
24 18	Käsivarren, käden tai sormien toimintojatai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet	277
24 18 03	Tarttumisvälineet	277
24 18 06	Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet.....	278
24 18 12	Telineet	278
24 18 15	Puikot, sauvat ja tikut	278
24 18 27	Toiminnan sallivat käsivarsituet.....	279
24 21	Otteenpidentimet	279
24 21 03	Käsiikäyttöiset tarttumapihdit.....	279

24 21 03 01 Aktiiviset tarttumapihdit	280
24 21 03 02 Passiiviset tarttumapihdit.....	280
24 21 06 Sähkökäyttöiset tarttumapihdit	280
24 21 09 Jatkovarret.....	280
24 27 Kiinnitysvälineet	280
24 27 06 Liukuestealustat.....	280
24 36 Kantamis- ja kuljetusvälineet	281
24 36 03 Kantamisvälineet	281
24 36 15 Tavarankuljetuspyörät ja polkupyöräkärret.....	281
27 APUVÄLINEET FYYSISEN YMPÄRISTÖNELEMENTTIEN HALLINTAAN, MUKAUTTAMISEEN JA MITTAAMISEEN	282
27 03 Ympäristöolosuhteita parantavat välineet	282
27 03 03 Sisäilmaston säätelyvälineet.....	282
27 03 09 Melunsuojaimet.....	282
27 06 Mittausvälineet.....	283
28 APUVÄLINEET TYÖNTEKOON JA TYÖELÄMÄÄN OSALLISTUMISEEN	284
28 03 09 Työtuolit ja toimistotuolit.....	285
28 03 12 Jakkarat ja seisontatuolit työpaikalle	286
28 03 Työpaikan huonekalut ja sisustuselementit.....	286
28 06 Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla	286
28 09 Apuvälineet esineiden nostamiseen jasiirtämiseen työpaikalla.....	286
28 12 Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen	286
sekä niihin ylettymiseen ja tarttumiseen työpaikalla	286
28 15 Työpaikalla käytettävät koneet ja työkalut.....	287
28 18 Työpaikalla käytettävät testi- jaseurantalaitteet.....	287
28 21 Apuvälineet toimistotyön hallinnointiin sekä tietojen varastointiin ja hallintaan työpaikalla.....	287
28 24 Työpaikan työturvallisuutta parantavat apuvälineet	287

28 27	Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen.....	287
30	VAPAA-AJAN APUVÄLINEET JALEIKKIVÄLINEET.....	288
90	ELÄVÄT APUVÄLINEET.....	289
90 01 01	Opaskoira	289
90 01 02	Avustajakoira.....	289
	TAUSTAMATERIAALI	291
	Liite 1: Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet päivitys	293
	Liite 2: Lääkinällisenä kuntoutuksen korvattavat silmälasit.....	299

1 Johdanto

Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet – opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille on valtakunnallinen suositus, jonka tavoitteena on yhtenäistää lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteita ja toimia terveydenhuollon ammattilaisten työn ohjeistuksena sekä apuvälineitä tarvitsevien henkilöiden tiedonlähteenä.

Läkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perustana on terveydenhuoltolain²⁹ §¹, sosiaali- ja terveystministeriön asetus lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta (1363/2011)², Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019³ ja muut apuvälinepalveluita ohjaavat suositukset kuten Apuvälinepalveluiden laatusuositus 2003⁴. Lisäksi perustana on käytetty YK:n vammaisyleissopimusta⁵, jonka tarkoituksena on edistää vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräistä toteutumista. Suomi on ratifioinut sopimuksen ja se on osa kansallista lainsäädäntöä. Sopimus edellyttää mm. uuden vammaisille henkilöille soveltuvan teknologian, mukaan lukien liikkumisen apuvälineet, laitteet ja apuvälineteknologia, tutkimusta ja kehittämistä. Myös apuvälineiden saatavuutta ja käyttöä on edistettävä. Apuvälineistä on oltava saatavilla tietoa myös saavutettavassa muodossa. Vammaisyleissopimuksessa erityisesti artiklat 4(1) Yleiset velvoitteet, 19 Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä, 20 Henkilökohtainen liikkuminen, 25 Terveys, 26 Kuntoutus 27 Työ ja työllistyminen ja 29 Osallistuminen poliittiseen ja julkiseen elämään kytkeytyvät apuvälinepalveluihin. Tärkeää on huomioida myös yleissopimuksen alkuosan läpileikkaavat artiklat, kuten esteettömyys ja saavutettavuus.

Hyvinvointialueen tulee järjestää apuvälinepalvelut joustavasti ja saumattomasti siten, että apuvälinepalveluita tarvitsevat asiakkaat saavat palvelut oikea-aikaisesti ja tasa- puolisesti asuinkunnasta riippumatta.

Läkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden tavoitteena on ylläpitää tai parantaa asiakkaan heikentyntä toimintakykyä, joka aiheutuu lääketieteellisin perustein todetusta sairaudesta, vammasta tai kehitysviivästä. Apuvälinepalvelun tavoitteena on edistää asiakkaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa tai ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.

---

¹ [Terveysthuoltolaki 1326/2010, 29 §](#)

² [STM asetus lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamisesta 1363/2011](#)

³ [Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019](#)

⁴ [Apuvälinepalveluiden laatusuositus 2003:7](#)

⁵ [Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016](#)

Lähtökohtia työlle ovat asiakaslähtöisyys, toimintakyky, suoriutuminen ja osallistuminen sekä osallisuus. Apuvälinetarve tulee aina arvioida yksilöllisesti. Apuvälineet ovat osa hoidon- ja kuntoutuksen kokonaisuutta ja ne tulee sisällyä myös yksilölliseen hoito- ja kuntoutussuunnitelmaan.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä luovutetaan erilaisia välineitä, laitteita, tarvikkeita, tietokoneohjelmia sekä muita ratkaisuja. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä luovutetaan näyttöön ja hyviin kuntoutuskäytäntöihin perustuen yksilöllisen tarvearvion perusteella. Luovutettavat apuvälineet tulee olla käyttötarkoitukseen sopivia ja turvallisia. Apuvälineitä luovuttavan yksikön tulee huolehtia apuvälineiden käytön ohjauksesta, seurannasta ja huollosta. Luovuttajan täytyy myös huomioida apuvälinettä koskevat tuotesektorikohtaiset säädökset, kuten esimerkiksi sähköturvallisuus- laki (1135/2016)⁶ ja laki lääkinnällisistä laitteista (719/2021)⁷, joka sisältää velvoitteita ammattimaisille käyttäjille. Lääkinnällisten laitteiden ammattimaisten käyttäjien, kutenapuvälineitä luovuttavien toimintayksiköiden velvoitteita kuvataan tarkemmin Fimean verkkosivuilla.⁸

Opas koostuu yleisosasta ja luovutusperusteet- osasta (luku 8). Yleisosaan on koottuyleistä tietoa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelun perusteista. Luovutusperusteet -osassa käytetään Vammaisten apuvälineet, luokitus ja terminologia -oppaan mukaista apuvälineluokitusta SFS-EN ISO 9999 (2016)⁹. Luokitusta käytetään apuvälineitä ja niiden käyttöä koskevan tiedon hallinnassa sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa sekä kansallisia 4-tason luokituksia, jotka luokitukseen on lisätty vastaamaan kansallista käyttötarvetta. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on johtanut kansallista asiantuntijoista koostuvaa luokitustyöryhmää, joka on tehnyt ehdotuksia kansainväliseen luokitukseen sekä tarpeen mukaan luonut kansallisia luokkia. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on edustanut Suomea ISO9999 standardin kansainvälisissä kokouksissa. Luokitustyöryhmä on tehnyt uudet kansalliset luokat 90 Elävät apuvälineet, 90 01 Koirat, 90 01 01 Opaskoira ja 90 01 02 Avustajakoira, joka on lisätty tähän oppaaseen. Opaskoirien luovutusperusteet on siirretty luokasta 12 39 01 uuteen luokkaan 90 01 01 Opaskoira.

Oppaan ensimmäinen versio (2.2) julkaistiin vuonna 2018 ja se laadittiin valtakunnallisena yhteistyönä Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) valtakunnallisen hoidon saatavuuden ja yhtenäisten hoidon perusteiden työryhmän toimeksiannon perusteella.

---

⁶ [Sähköturvallisuuslaki 1135/2016](#)

⁷ [Laki lääkinnällisistä laitteista 719/2021](#)

⁸ [Fimea](#)

⁹ [Koodistopalvelutiedote 7/2019 Terveyden ja Hyvinvoinninlaitos](#)

Opasluonnos oli valmisteluvaiheessa laajalla kommenttikierroksella ja kaikki kommentit käsiteltiin työryhmässä ennen julkaisua. Oppaan päivittämisestä on vastannut STM:n asettama työryhmä (Liite 1). Päivitetty opas ilmestyi 2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti maaliskuussa 2021 työryhmän lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden päivittämisen koordinoimiseksi ja kehittämiseksi. Ryhmän tarkoituksena on päivittää asettamispäätöksessä olevat apuvälineryhmät sekä tarpeen mukaan muita apuvälineryhmiä sekä tehdä ehdotus, kuinka lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteita jatkossa päivitetään.

Koordinaatioryhmän apuna toimi apuvälineryhmäkohtaisia pienryhmiä.

Koordinaatiotyöryhmä päivitti taulukossa 1 olevat apuvälineryhmät sekä taulukossa 2 olevat oppaan luvut. Luvut piti päivittää, koska siirryttiin hyvinvointialueille ja lainsäädäntö on osin muuttunut tai tarkentunut hyvinvointialueiden alkaessa toimintansa. Päivitettävää oli paljon, joten kaksi ryhmää jäi päivittämättä eli 18 33 Asunnon ja muiden tilojen turvallisuusvarusteet ja 22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät. Molemmat päivittämättä jääneet ryhmät vaativat myös yhdyspintojen pohdintaa suhteessa vammaispalvelulain asunnonmuutostöihin, laitteisiin ja tarvikkeisiin. Kahden päivityslistalla olleen apuvälineluokan, 22 27 Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet ja 22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät, vanhat tekstit todettiin edelleen ajan tasalla oleviksi. Taulukossa 1 on listattu kaikki apuvälineryhmät, joiden luovutusperusteiden teksti on uusi tai päivitetty. Taulukossa 2 on päivitetty luvut mm. lainsäädännöstä ja vastuunjaosta.

Taulukko 1. Päivitetyt apuvälineluokat

Apuvälineluokka		
04 27 09	Lihassimulaattorit, ei ortoosina käytettävät	
05	Välineet taitojen harjoittamiseksi	päivitetty
06 15	Toiminnalliset hermo-lihassimulaattorit ja hybridioortosit	tehty luovutusperusteet
06 30 09	Silmäripset ja kulmakarvat	päivitetty
06 30 21	Silmäproteesit	päivitetty
09 54	Sukupuolielämän apuvälineet	tehty luovutusperusteet
12 03 03 03	Kävelykepit, valkoiset	päivitetty
12 23	Sähköpyörätuolit	päivitetty
12 39 01	Opaskoirat, uusi luokka 90 01 01 Opaskoira	päivitetty
22 03	Näkemisen apuvälineet	päivitetty
22 03 03	Valonsuodattimet (absorptiolasit)	päivitetty
22 03 06 01	Silmälasilinsit	päivitetty
22 03 06 02	Kehykset	päivitetty
22 03 06 03	Piilolinssit	päivitetty
22 03 09	Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot	päivitetty
22 03 18	Suurenuslaitteet	päivitetty
22 06 27	Kuulon apuvälineiden lisävarusteet	päivitetty
22 06 90 01	Pantakojeet	päivitetty
22 12 21	Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet	päivitetty
22 18 24	Radiotaajuuslähetinjärjestelmät	päivitetty
22 27	Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet	nykyinen teksti ei tarvinnut päivitystä
22 27 16	Muistin tukena toimivat apuvälineet	tehty luovutusperusteet

22 27 21	Yleiset hälytysjärjestelmät	nykyinen teksti ei tarvinnut päivitystä
22 30 15	Lukutelineet ja kirjanpitimet	päivitetty
22 30 21	Lukulaitteet	päivitetty
22 33	Tietokoneet ja päätelaitteet	päivitetty
90 01 02	Avustajakoirat	tehty luovutusperusteet
LIITE 2	Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit	päivitetty

Taulukko 2. Päivitetyt luvut

Luvun numero	Luku
	Kuvailulehti
	Presentationsblad
	Description sheet
1	Johdanto
2.1.1	Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta
2.1.2	Vammaispalvelunlain mukaiset palvelut
2.1.3	Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet
2.2	Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa
5	Apuvälineratkaisu
6.1	Potilas – ja laiteturvallisuus
6.2.1	Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu
6.2.2	Apuvälineen käyttäjän vastuu
6.3	Apuvälineen huolto/korjaus
6.4	Apuvälineen kuljetus
6.5	Kaksoiskappale
7	Oppaassa käytetyt käsitteet
Liite 1	Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet päivitys

Päivitetyt luvut ja apuvälineluokat olivat lausuntokierroksella joulukuussa 2022. Palautetta antoi yhteensä 45 lausunnonantajaa, joista 12 oli vammaisjärjestöjä ja 5 muuta järjestöä, sairaanhoitopiirejä vastasi 10, sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymiä vastasi 3, kuntia vastasi 6, valvontaviranomaisia vastasi 3, muita valtionviranomaisia 3 ja työmarkkinajärjestöjä 3. Lausuntokierroksesta saadun palautteen perusteella opasta vielä korjattiin ja luovutusperusteiden tekstiä muokattiin ennen sen julkaisemista.

1.1 KOORDINAATIOTYÖRYHMÄN MUUT TEHTÄVÄT

Koordinaatiotyöryhmän tehtävänä oli selvittää yhteistyön mahdollisuus apuvälineiden kustannusvaikuttavuuden arvioinnissa Oulun yliopistollisessa sairaalassa sijaitsevan kansallinen HTA-koordinaatioyksikön (FinCCHTA) kanssa. FinCCHTA koordinoi terveydenhuollon menetelmien arviointityötä Suomessa¹⁰. Tämän päivitystyön aikana ei keskusteltu FinnCCHTA:n kanssa heidän mahdollisuuksistaan ottaa apuvälineitä arvioitavaksi. Jatkossa olisi tärkeää saada myös apuvälineisiin liittyvää tutkimusta ja arviointia. Lisäksi olisi hyvä olla kansallinen malli markkinoille tulevien uusien apuvälineiden arvioimiseksi. Nopean teknologisen kehityksen takia tulee markkinoille uusia apuvälineitä, joiden hyödyistä käytännössä ei tiedetä. Koordinaatiotyöryhmä ei ole keskustellut myöskään Terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvoston (Palko) kanssa, olisiko Palkolla resursseja arvioida joitain kalliita apuvälineitä ja niiden hyödyllisyyttä ja vaikuttavuutta.

Koordinaatiotyöryhmä teki yhteistyötä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen johtamankansallisen luokitustyöryhmän (ISO9999) kanssa mm. eri apuvälineiden sijoittumisesta eri luokkiin ja avustajakoirien luokasta.

Koordinaatiotyöryhmän yhtenä tehtävänä oli pohtia myös lainsäädännön muutostarpeita terveydenhuoltolain 29 §:ään koskien lääkinällistä kuntoutusta sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamisesta. Tästä työstä on valmistunut muistio, joka luovutetaan sosiaali- ja terveysministeriölle.

---

¹⁰ [FINCCHTA verkkosivut](#)

1.2 LUOVUTUSPERUSTEIDEN PÄIVITYS JATKOSSA

Luovutusperusteet vaativat jatkuvaa päivitystä sen laajuuden ja uuden teknologian tulemisen takia. Koordinaatiotyöryhmän tehtävänä oli pohtia, miten ja kenen vastuulla päivitystyö tulisi olla. Koordinaatiotyöryhmä keskusteli asiasta ja päätyi kysymään asiaa myös lausuntokierroksen yhteydessä. Lausuntokierroksella kysyttiin ovatko luovutusperusteet olleet hyödyllisiä, jossa vastausvaihtoehdot olivat: kyllä paljon, melko paljon, melko vähän, ei ollenkaan. Tähän kysymykseen vastasi 39 lausunnonantajaa ja paljonhyödyllisiksi kokivat luovutusperusteet suurin osa kunnista, kuntayhtymistä ja sairaan- hoitopiireistä ja melko hyödyllisiksi suurin osa vammaisjärjestöistä. Yhtään vastausta vaihtoehtoihin melko vähän tai ei ollenkaan ei tullut.

Toinen kysymys oli, että kenellä pitäisi olla päivityksestä vastuu. Vaihtoehtoina olivat sosiaali- ja terveysministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tai joku hyvinvointialueista tai joku muu. Kysymykseen vastasi 40 lausunnonantajaa ja heistä 36 oli sitä mieltä, että päivitysvastuu tulee olla sosiaali- ja terveysministeriöllä, joka asettaa päivitystä koordinoivan työryhmän. Vastajat korostivat myös sitä, että koordinaatio- ryhmä voi asettaa alatyöryhmiä eri apuvälineryhmien ympärille, jolloin ryhmään voidaan kutsua asiantuntijoita juuri siitä apuvälineryhmästä.

Tärkeänä pidettiin sitä, että päivityksestä on vastuussa puolueeton taho kuten ministeriö. Riskinä hyvinvointialueen koordinoinnissa nähtiin se, että luovutusperusteet tehtäisiin vain yhden hyvinvointialueen näkökulmasta. Muutamissa vastauksissa Terveiden ja hyvinvoinnin laitosta pidettiin mahdollisena päivittäjänä, mikäli siellä olisi riittävä asiantuntemus. Säännöllistä päivittämistä pidettiin tärkeänä.

Koordinaatiotyöryhmä esittää, että sosiaali- ja terveysministeriö asettaa uuden päivitystyöryhmän vuoden 2023 aikana, jotta se voisi aloittaa työnsä vuonna 2024.

Koordinaatiotyöryhmä pitää tärkeänä, että luovutusperusteita kehitetään edelleen. Seuraavan työryhmän tulisi keskittyä erityisesti uuden teknologian apuvälineisiin kuten esimerkiksi proteesit ja niiden luovutusperusteiden laatimiseen. Uusi ISO 9999 tulee päivittämään lähivuosina, koska sen käänös suomen kielelle on valmistunut.

Myös tämä edellyttää luovutusperusteiden päivitystä, koska luokitus on jonkin verran muuttunut nyt käytössä olevaan luokitukseen nähden. Lisäksi vuonna 2003 tehty laatusuositus apuvälinepalveluihin olisi syytä päivittää.

Koordinaatioryhmä kiittää kaikkien alatyöryhmien puheenjohtajia ja ryhmäläisiä hyvästä työstä. Ilman alatyöryhmien työtä emme olisi saaneet näin paljon päivitettyä tätä opasta. Kiitämme myös kaikkia lausunnon antajia rakentavasta ja hyvästä palautteesta.

Helsinki maaliskuu 2023

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden päivityksen koordinaatiotyöryhmä

2 Apuvälinepalvelun perusteet

2.1 APUVÄLINEPALVELUA OHJAAVAT LAIT JA SÄÄDÖKSET

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelut ovat osa terveydenhuollon palveluita. Apuvälinepalveluihin sovelletaan samoja lakeja ja periaatteita, kuin terveydenhuollossa yleensä.

2.1.1 Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta

Apuvälinepalveluita ohjaavaa lainsäädäntöä ja suosituksia ovat muun muassa:

- Suomen perustuslaki 731/1999
- YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista SopS 27/2016, YK:n vammaissopimuksen mm. seuraavat artiklat 20, 25 ja 26 kytkeytyvät apuvälinepalveluihin.
- YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista SopS 60/1991
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021
- Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 3 §, 8 §, 24 § ja 29 §
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkitäntöisen kuntoutuksen apu-välineiden luovutuksesta 1363/2011
- Valtioneuvoston asetus erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä 582/2017
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992
- Viittomakielilaki 359/2015
- Kielilaki 423/2003
- Laki eräistä EU-direktiiveissä säädetyistä lääkitäntöisistä laitteista 629/2010
- Laki lääkitäntöisistä laitteista 719/2021
- Asetus (EU) 745/2017 lääkitäntöisistä laitteista, katso myös Fimea sivut
- Sähköturvallisuuslaki 1135/2016
- Apuvälinepalvelunimikkeistö 2018, Kuntaliitto
- Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019
- Apuvälinepalveluiden laatusuositus 2003 ja muut apuvälinepalveluita ohjaavat suositukset

- 1 § Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksen edellytyksenä on sellainen lääketieteellisin perustein todettu sairaus, vamma tai kehitysviivästymä, joka heikentää potilaan toimintakykyä ja vaikeuttaa hänen itsenäistä selviytymistään.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä luovutettavien välineiden, laitteiden, tarvikkeiden, tietokoneohjelmien sekä muiden ratkaisujen tarkoituksena on edistää potilaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.

- 2 § Apuvälineen tarve on arvioitava käyttäjälähtöisesti, oikea-aikaisesti ja yksilöllisesti. Tarpeen arvioinnissa on otettava huomioon potilaan toimintakyky, elämäntilanne ja elinympäristön apuvälineen toimivuudelleasettamat vaatimukset.

Apuvälineen valinta on tehtävä yhteisymmärryksessä potilaan kanssa tarvittaessa hänen laillisen edustajansa, läheisensä tai omaisensa kanssa. Ennen apuvälineen valintaa potilaalle on annettava tietoa apuvälineen valintaan liittyvistä vaihtoehdoista ymmärrettävällä tavalla.

Hoitotakuu (Terveydenhuoltolaki 1326/2010, §51, §51a, §52¹¹)

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluissa noudatetaan seuraaviahoitoon pääsyn säännöksiä:

- Terveyskeskusten apuvälinepalveluissa noudatetaan perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn rajoja. Vielä 31.8.2023 asti voimassa olevan lainsäädännön mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön on tehtävä hoidon tarpeen arviointi viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun potilas otti yhteyden terveyskeskukseen, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana. Hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmessa kuukaudessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu.

---

¹¹ [Terveydenhuoltolaki 1326/2010](#)

- Hoitoon pääsyn enimmäisaikoja koskeva sääntely muuttuu 1.9.2023 lähtien.
- Hyvinvointialueen on jatkossa järjestettävä toimintansa siten, että potilas voi saada arkipäivisin virka-aikana saman päivän aikana yhteyden terveystieteelliseen tai muuhun perusterveydenhuollon toimintayksikköön ja saada yksilöllisen arvion tutkimustensa tai hoitonsa tarpeesta ja kiireellisyydestä sekä siitä, minkä terveydenhuollon ammattihenkilön tekemiä tutkimuksia tai antamaa hoitoa potilas tarvitsee. Arvion tekee laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, mutta siirtymäkautena (31.8.2027 asti) nimikesuojatut terveydenhuollon ammattihenkilöt, jotka 1.9.2023 tekevät perusterveydenhuollon sairaanhoidossa hoidon tarpeen arviointia, saavat jatkaa tehtävässä, jos heillä on tehtävään riittävä osaaminen ja kokemus.

Edellä tarkoitettussa hoidon tarpeen arvioissa lääketieteellisesti tarpeelliseksi todetun perusterveydenhuollon kiireettömän sairaanhoidon ensimmäinen hoitotapahtuma on järjestettävä arviointia seuraavien 14 vuorokauden aikana, jos potilaan hoitoon hakeutumisen syynä on sairastuminen, vamma, pitkäaikaissairauden vaikeutuminen, uusien oireiden esilletulo tai toimintakyvyn aleneminen, ja hoito kuuluu yleislääketieteen alaan. Hoidon antajan tulee olla laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö.

1.11.2024 hoitoon pääsyn raja muuttuu 14 vuorokaudesta 7 vuorokauteen.

Mainittu 14/7 vuorokauden enimmäisaika ei koske muun muassa hoito- tai kuntoutussuunnitelman mukaisia hoitotapahtumia. Niiden palveluiden ensimmäinen hoito- tai kuntoutustapahtuma, joita ei koske tämä enimmäisaika, on järjestettävä potilaan terveydentila, työ-, opiskelu- ja toimintakyky, palveluiden tarve ja hänen sairautensa tai vammansa ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmen kuukauden kuluessa hoidon tarpeen arviosta taikka hänelle tehdyn hoito- tai kuntoutussuunnitelman mukaisesti.

Käytännössä sääntely tarkoittaa apuvälinepalveluissa sitä, että jos potilas ohjataan yhteydenottonsa perusteella suoraan apuvälinepalveluihin apuvälineen luovutusta varten, koskee apuvälineen luovutusta 14/7 vuorokauden hoitoon pääsyn hoitotakuu. Jos potilas tarvitsee arvion apuvälineen tarpeestaan esimerkiksi lääkärin tai fysioterapeutin/toimintaterapeutin vastaanotolla, on tämä arviointihoitotapahtuma järjestettävä 14/7 vuorokauden kuluessa yhteydenotosta ja sen yhteydessä tehdystä hoidon tarpeen arviosta. Tämän arviointikerran yhteydessä laaditaan tai päivitetään hoito- ja kuntoutussuunnitelma, jota noudattaen apuväline luovutetaan. Jos apuvälinepalveluissa tai esimerkiksi fysioterapeutin/toimintaterapeutin arvioidessa palvelun tarvetta huomataan, että potilas tarvitseekin lääkärin vastaanottoa, on lääkäriin pääsy turvattava seuraavan seitsemän vuorokauden sisällä.

- Erikoissairaanhoidon piiriin kuuluvat apuvälinepalvelut, joihin tullaan läheteellä kuten esimerkiksi sähköisten liikkumisen apuvälineiden arviointi tai kommunikoinnin apuvälineet, noudatetaan erikoissairaanhoidon hoitoon pääsyn rajoja. Hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut hyvinvointialueen sairaalaantai muuhun erikoissairaanhoitoa toteuttavaan toimintayksikköön.
- Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella lääketieteellisesti, hammaslääke-tieteellisesti tai terveystieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito ja neuvonta on järjestettävä ja aloitettava hoidon edellyttämä kiireellisyys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarve on todettu.

Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteiden (2019) mukaan apuvälinepalveluiden yleiset periaatteet ovat:¹² (s.303)

- Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelu kohdistuu henkilöihin, joiden toimintakyky on heikentynyt vamman, sairauden tai kehitysviivästymän vuoksi sekä itsenäinen ja omatoiminen selviytyminen päivittäisissä toiminnoissa on heikentynyt
- Palvelun edellytyksenä on lääkärin toteama sairaus, vamma tai toiminta- vajavuus ja niistä johtuva toimintakyvyn vajaus.
- Apuvälinetarve arvioidaan aina yksilöllisesti huomioiden apuvälineen tarvitsijan kokonaistilanne (toimintakyky, elämäntilanne, apuvälineen käytön turvallisuus ja käyttöympäristö sekä hänen saamansa muut palvelut).
- Apuvälineen käytön opetuksella varmistetaan, että apuvälineen käyttäjä ja hänen tukiverkostonsa hallitsevat apuvälineen tarkoituksenmukaisen ja turvallisen käytön
- Ensisijaisesti turvataan apuvälineet, jotka ovat välttämättömiä elintärkeiden ja keskeisimpien päivittäisten toimintojen ylläpitämiseksi tai jotka ovat välttämättömiä henkilön itsenäisen suoriutumisen tukemisessa. Ensisijaisuutta arvioidaessa huomioidaan mm. 1) sairauden etenemisnopeus, 2) tapaturman/vamman aiheuttama tarve, 3) sairaalasta kotiutuksen mahdollistavat apuvälineet, 3) laitoshoidon joutumisen uhka, 4) lasten kehityksen ja kasvun vaatimukset, ja 5) apuvälineen käyttö edistää turvallisuutta.
- Apuvälineen käyttäjän muuttaessa toiselle paikkakunnalle, apuvälineet muuttavat hänen mukanaan vastikkeetta. Tieto apuvälineistä pitää antaa uudelle taholle, jolle siirtyy vastuu seurannasta ja huollosta

---

¹² [Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019](#)

2.1.2 Vammaispalvelulain mukaiset palvelut

Järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen vastuulla on vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain¹³ (vammaispalvelulaki) mukaisten palveluiden ja tukitoimien järjestäminen.

Vammaispalvelulain 4 §:n 1 momentin mukaan palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla. Tämä tarkoittaa sitä, että vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja tukitoimet ovat toissijaisia suhteessamuuhun lainsäädäntöön kuten sosiaalihuoltolakiin¹⁴ ja terveydenhuoltolakiin¹⁵.

Vammaispalvelulain yleisten ja erityisten edellytysten täytyessä vammaiselle henkilölle on korvattava asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavan- omaisista elämän toiminnoista. Vammaispalveluja haetaan hyvinvointialueelta. Hakemukseen on usein tarpeellista liittää lääketieteellinen tai muu vastaava selvitys hakijan toimintakyvystä. Yhteistyössä hakijan kanssa

tehdään palvelutarpeen arviointi sekä asiakas- tai palvelusuunnitelma. Näiden pohjalta tehdään muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös.

Vammaispalvelulain nojalla voidaan korvata varattujen määrärahojen puitteissa vammaiselle henkilölle hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisia välineitä, koneita tai laitteita. Korvaus voi kattaa päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kokonaan.

Vammaispalvelujen käsikirjassa (THL)¹⁶ on tarkemmin kuvattu eri palveluiden tai tuki-muotojen myöntämisen perusteita. Vammaispalvelujen käsikirja on tarkoitettu vammaispalvelujen työntekijälle työvälineeksi.

Eduskunta on hyväksynyt uuden vammaispalvelulain täysistunnossaan 1.3.2023. Laki hyväksyttiin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisena. Uuden lain voi- maantuloajaksi on ehdotettu 1.10.2023.^{17,18} Sosiaali- ja terveysministeriö järjestää lain toimeenpanon tueksi koulutuksia keväällä 2023.

Myös uutta vammaispalvelulakia sovelletaan toissijaisesti suhteessa yleislainsäädäntöön, kuten sosiaalihuoltolakiin ja terveydenhuoltolakiin. Uusi vammaispalvelulaki sisältää säännökset esteettömän asumisen tuesta (22 §) ja sen toteuttamisesta (23 §) sekä taloudellisesta tuesta (32 §).

---

¹³ [Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987](#)

¹⁴ [Sosiaalihuoltolaki 1301/2014](#)

¹⁵ [Terveydenhuoltolaki 1326/2010](#)

2.1.3 Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet

Kela voi ammatillisena kuntoutuksena järjestää ja korvata asiakkaalle sairauden, vian tai vamman vuoksi tarpeelliset kalliit ja vaativat apuvälineet työelämään tähtäävästä opiskelusta tai työstä selviytymiseksi. Harrastusluonteiseen toimintaan apuvälineitä ei myönnetä.

Laissa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005)¹⁹ kalliit ja vaativat apuvälineet on määritelty siten, että ne ovat yksilölliset,

sairauden, vian tai vamman aiheuttaman haitan vuoksi hankittavat, erityistä teknistä tasoa edellyttävät apuvälineet.

Apuvälineen myöntäminen edellyttää, että

1. asiakas ei sairauden, vian tai vamman aiheuttaman haitan takia suoriudu opiskelusta tai työstä ilman haettavaa apuvälinettä tai suoriutuminen ilman apuvälinettä on kohtuuttoman vaikeaa tai rasittavaa

2. apuväline on yksilöllisesti arvioitu ja tekniseltä tasoltaan vaativa ja siten kallis
3. tavoitteena on työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien säilyttäminen ja parantaminen eli työelämä.

Apuvälineitä myönnetään opiskelusta selviytymiseksi peruskoulun 7. luokka-asteelta alkaen, kun apuvälineet ovat opintojen suorittamisen kannalta välttämättömiä. Työn- antaja on velvollinen hankkimaan työntekijöilleen normaalit työvälineet. Kela korvaa työssä käytettävän laitteen, jos se on tarkoitettu asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön, ja se sisältää apuvälineominaisuuksia, jotka kompensoivat sairauden tai vamman aiheuttamaa haittaa.

Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineiden järjestämiseen ja korvaamiseen kuuluvat:

1. työstä tai ammatillisesta koulutuksesta suoriutumiseksi tarvittavien taityön suorittamisen kannalta välttämättömien apuvälineiden tarpeen määrittäminen;
2. apuvälineiden kokeileminen;
3. apuvälineiden antaminen omaksi tai käytettäväksi;
4. apuvälineiden käytön opetuksen ja seurannan sekä välineiden huollonjärjestäminen.

Kelan apuvälineiden myöntämistä koskevat edellytykset löytyvät laista Kansaneläke-laitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005)²⁰. Lisätietoja Kelan verkkosivuilta.²¹

---

¹⁶ [Vammaispalvelukäsikirja](#)

¹⁷ [Vammaispalvelulain \(HE 191/2022, StVM 52/2022\) käsittelytiedot eduskunnan si-vuilta](#)

¹⁸ [Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön mietintöön \(StVM 52/2022\)](#)

¹⁹ [Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005](#)

²⁰ [Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005](#)

²¹ [Kela.fi/apuvälineet](https://kela.fi/apuvälineet)

2.2 APUVÄLINEPALVELUT ERI ASUMISMUODOISSA

Kotona asuvat sekä asumispalveluissa (tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen tai ympärivuorokautinen palveluasuminen) asuvat henkilöt ovat oikeutettuja lääkinällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluihin, kun terveydenhuoltolain ja siihen liittyvän asetuksen kriteerit täyttyvät.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinetarve kirjataan asukkaan hoito- tai palvelusuunnitelmaan. Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineratkaisun tekee julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntija tekemänsä arvion ja toteamansa tarpeen perusteella. Asumispalveluyksikkö ei voi siirtää yksilöllisesti luovutettuja lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä asukkaalta toiselle.

Asumispalveluissa tulee olla sellaiset varusteet, jotka mahdollistavat asukkaiden osallisuuden ja sosiaalisen kanssakäymisen ja ne tukevat asukkaiden jäljellä olevaa toimintakykyä. Asumispalvelujen tarvittava varustetaso mukaan lukien yleisessä käytössä olevat apuvälineet sovitaan palveluntuottajan ja hyvinvointialueen välisessä sopimuksessa. Sopimuksessa voidaan myös yksilöidä ne apuvälineet ja hoitotarvikkeet, jotka edellytetään olevan asumispalveluyksikössä asukkaiden hyvän hoidon ja huolenpidon sekä palvelun laadun varmistamiseksi.

Sosiaalihuollon toimintayksikössä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Sosiaalipalvelujen järjestäminen perustuu hyvinvointialueen tekemään hallintopäätökseen. Hyvinvointialueen hankkiessa palveluja yksityisiltä palveluntuottajilta hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa sovitaan erikseen toimintayksikön varustetasosta. Yksityinen sosiaalipalvelujen tuottaja vastaa, että palvelukokonaisuus täyttää sille asetetutlaatuvaatimukset.²²

Asumisyksikön tulee varmistaa, että asukas pystyy käyttämään työntekijäkutsua ja seon hänen ulottuvillaan. Tarvittaessa asumisyksikkö hankkii erityispainikkeen, jolla työntekijäkutsun käyttö onnistuu tai varmistaa muuten asiakkaan mahdollisuus avun kutsumiseen.

Asumispalveluyksikkö hankkii sekä huoltaa hyvinvointialueen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti esimerkiksi seuraavia apuvälineitä:

- Yhteisessä käytössä olevat apuvälineet, joita käytetään asukkaiden toimintakyvyn ja osallisuuden tukemiseen. Tällaisia voivat olla mm. pyörä- tuolit, joilla siirretään asukkaita esimerkiksi yhteisiin tilaisuuksiin tai yleisten tilojen erikoiskalusteet, jotka mahdollistavat yhteisen ruokailun tai askartelun esim. pöydät ja tuolit. Asumispalveluyksiköissä on hyvä olla myös erilaisia ruokailuvälineitä, mahdollistavat itsenäisen ruokailun.
- Asukkaiden asumisen ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi tarvittavat apuvälineet (esim. nukkuminen, siirtyminen/siirtäminen, peseytyminen/ peseminen, ruokailu, ulkoilu) kuten nostolaitteet, pyörälliset suihkutuolit, ulkokäyttöön tarkoitetut liikkumisen välineet (potkupyörät tms.)
- Hoidossa tarvittavat laitteet ja tarvikkeet kuten esimerkiksi imulaitteet ja matalan- tai keskiriskin painehaavapatjat.

Asumispalveluyksikkö hankkii henkilökunnan ergonomian vuoksi tarvittavat apuvälineet:

- Työnantaja on työturvallisuuslain (738/2002)²³ 8 ja 15 §:n mukaan velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Lisäksi työnantajan on hankittava ja annettava työntekijän käyttöön apuväline tai muu varuste, silloin kun työn luonne, työolosuhteet taityön tarkoituksenmukainen suorittaminen sitä edellyttävät ja se on välttämätöntä tapaturman tai sairastumisen vaaran välttämiseksi.

Kaikilla asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksen 1 §:n edellytykset, on yksiköiden varustetasosta huolimatta oikeus asetuksen mukaisiin yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.²⁴

Terveydenhuollon vastuulla on järjestää yksilölliset apuvälineet asumispalveluyksikön asukkaalle, kun apuvälineasetuksen²⁵ 1 ja 2 §:n edellytykset täyttyvät:

- 1 §. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksen edellytyksenä on sellainen lääketieteellisin perustein todettu sairaus, vamma tai kehitysviivästymä, joka heikentää potilaan toimintakykyä ja vaikeuttaa hänen itsenäistä selviytymistään. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä luovutettavien välineiden, laitteiden, tarvikkeiden, tietokoneohjelmien sekä muiden ratkaisujen tarkoituksena on edistää potilaankuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.
- 2 §. Apuvälineen tarve on arvioitava käyttäjälähtöisesti, oikea-aikaisesti ja yksilöllisesti. Tarpeen arvioinnissa on otettava huomioon potilaan toimintakyky, elämäntilanne ja elinympäristön apuvälineen toimivuudelle asettamat vaatimukset. Apuvälineen valinta on tehtävä yhteisymmärryksessä potilaan kanssa ja tarvittaessa hänen laillisen edustajansa, läheisensä tai omaisensa kanssa. Ennen apuvälineen valintaa potilaalle on annettava tietoa apuvälineen valintaan liittyvistä vaihtoehdoista ymmärrettävällä tavalla.

---

²² [Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011, 4§, 5§](#)

²³ [Työturvallisuuslaki 738/2002, 8 §,15§](#)

²⁴ [Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinekäytännöt asumispalveluyksiköissä STM kun-tainfo 2/2013](#)

²⁵ [Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011](#)

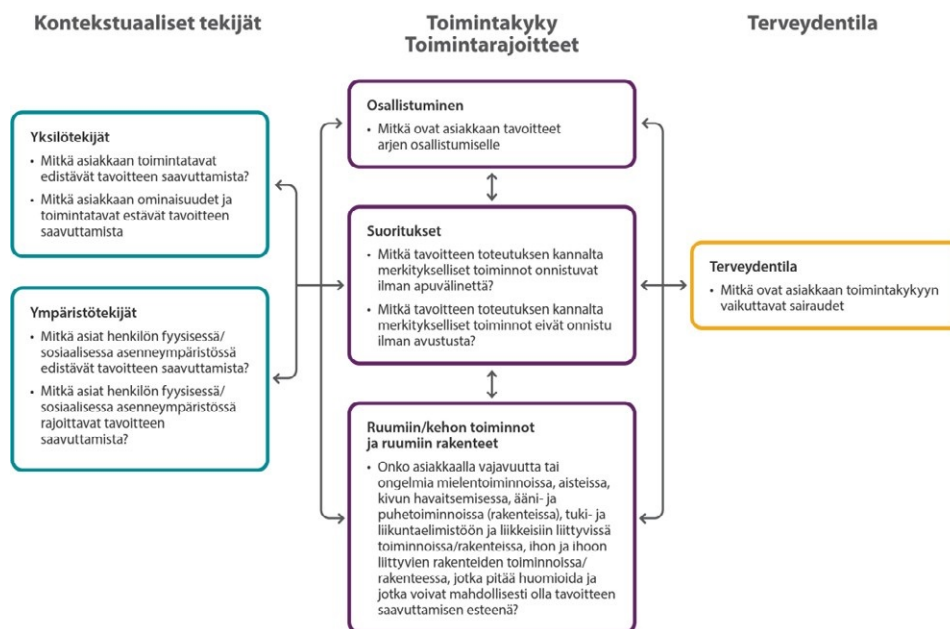
3 Toimintakyky apuvälinepalvelunperustana

Kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus (ICF) (International Classification of Functioning, Disability and Health) kuvaa terveydentilan sekä yksilön ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutuksestatoimintakyvyn. ICF-luokituksessa toimintaa ja toiminnan rajoituksia tarkastellaan yksilön terveydentilan ja erilaisten elämänpiirin tilannetekijöiden dynaamisena vuorovaikutuksena. ICF-luokitusta käytetään viitekehyksenä toimintakyvyn arvioinnissa.

Lue lisää Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen toimintakyky -sivustolta²⁶

Esimerkki ICF-luokituksen käytöstä apuvälinepalvelussa (Kuva 1.)

Kuva 1. ICF:n käyttö apuvälinepalveluissa. Mukailtu Kuisma J., Salmi, M. & Valtonen, S. (2018).

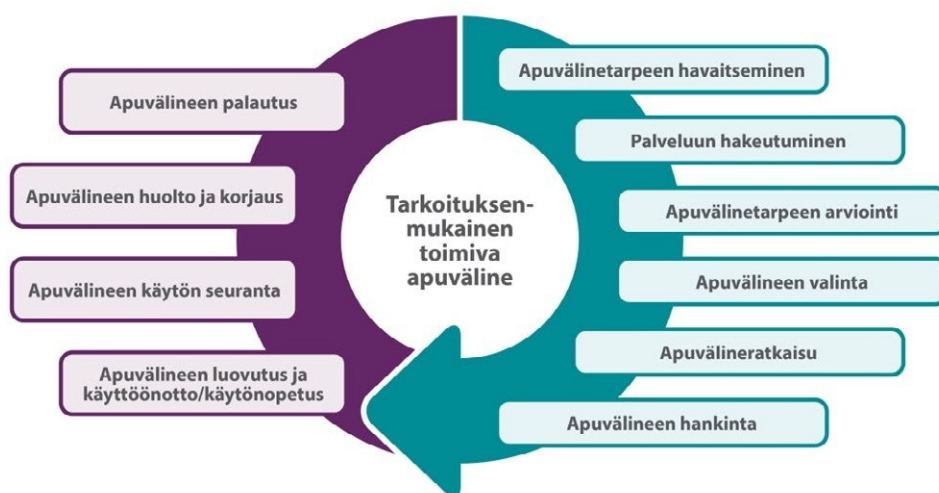
²⁶ <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky>

4 Apuvälinepalveluprosessi

Asiakkaan toimintakykyä voidaan edistää ja tukea oikein valituilla apuvälineillä. Apuvälinepalveluprosessi (Kuva 2) on aina yksilöllinen ja se liittyy usein muuhun hoitoon ja kuntoutukseen. Onnistunut apuvälinepalveluprosessi edellyttää monen eri toimijanyhteistyötä ja osaamista muun muassa toimintakyvyn arvioinnista, apuvälineistä ja apuvälinepalvelujärjestelmästä. Yhteistyötä tehdään usein monialaisesti ja siihen osallistuu asiakkaan ja hänen läheistensä lisäksi terveydenhuollon, sosiaalitoimen, opetustoimen tai muiden tahojen ammattihenkilöitä.

Apuvälinettä luovutettaessa ja sen käyttöä seurattaessa on usein perusteltua arvioida ja kokeilla apuvälineen toimivuutta henkilön omassa toimintaympäristössä. Oikein arvioiduilla ja valituilla apuvälineillä tuetaan henkilön suoriutumista ja osallistumista.

Kuva 2. Apuvälinepalveluprosessi. Apuvälinepalveluprosessi. Ks. [Terveyskylä.fi/ Kuntoutumistalo/ Apuvälinepalvelun prosessi](https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet/apuvälinepalvelun-prosessi-ohjeita).²⁷

²⁷ <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet/apuvälinepalvelun-prosessi-ohjeita>

5 Apuvälineratkaistu

Apuvälineratkaistun perustana on tavoitteet asiakkaan apuvälineen käyttölle ja asiakkaan oma arvio apuvälineen tarpeesta sekä merkityksestä hänen elämäänsä.

Apuvälineratkaistua tehtäessä on otettava huomioon

- a. Asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja työ- ja toimintakyvyn perusteella tehtyriittävän laaja-alainen arviointi ja kokeilu, jossa huomioidaan asiakkaan toimintaympäristöt.
- b. Arvioidun apuvälineen välttämättömyys asiakkaan päivittäisessä elämässä selviytymisessä²⁸
- c. Asiakkaan saama informaatio eri vaihtoehtoista
- d. Apuvälineen luovutuksessa huomioidaan STM asetuksessa olevat luovutuksen perusteet.²⁹
- e. Yksilöllisesti arvioitu apuväline valitaan sopimustuotteiden valikoimasta, jotka ovat valikoituneet hankintalain³⁰ edellyttämien kilpailutusten tuloksena sopimustuotteiksi. Yksilöllisen harkinnan perusteella asiakkaalle voidaan luovuttaa myös muu kuin sopimustuote. Apuvälineen valinta perusteluineen kirjataan asiakkaan potilasasiakirjoihin.
- f. Valtakunnalliset apuvälineiden luovutusperusteet
- g. Muut ratkaisuun mahdollisesti vaikuttavat tekijät

Apuvälinearviointi ja luovuttaminen edellyttävät asiantuntijuutta apuvälineistä ja työ- ja toimintakyvystä. Vaativampien apuvälineiden arviointi ja luovutus tulee tehdä moniammatillisesti huomioiden asiakkaan koko työ- ja toimintakyky sekä ympäristö. Apuvälineratkaistu tulee aina tehdä yksilöllisesti ja perustellen (myönteinen sekä kielteinen). Ratkaistu perusteluineen tulee kirjata potilasasiakirjoihin. Mikäli apuvälinettä ei luovuteta, käydään asiakkaan kanssa palauttekeskustelu perusteluineen ja pohditaan, miten hänen toimintakykyään voidaan tukea muilla keinoin. Asiakkaalle tulee kertoa toimintamenettelystä, mikäli hän on tyytymätön apuvälineratkaistukseen ja haluaa viedä asian eteenpäin.^{31,32}

---

²⁸ Kiireettömän hoidon perusteet 2019, s. 309. STM

²⁹ Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta, 1 §

³⁰ Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016

³¹ Aluehallintovirasto: Henkilöasiakas- valvonta ja kantelut

³² Terveyskylä/Kuntoutumistalo

6 Yleisohjeita

6.1 POTILAS- JA LAITETURVALLISUUS

Apuvälinepalveluissa osaamisella apuvälineen käytön ohjaamiseen ja apuvälineiltä vaadittavilla säädöksillä varmistetaan potilas- ja laiteturvallisuutta. Apuvälineen luovuttajalla tulee olla riittävä apuvälineosaaminen. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että luovuttaja osaa säätää apuvälineen käyttäjälle sopivaksi, ohjata sen käytössä sekä arvioida, että luovutettavassa apuvälineessä on käyttäjän tarvitsemat lisävarusteet.

Apuvälineen luovuttajan on huolehdittava, että luovutettavat apuvälineet ovat käyttö-kuntoisia ja turvallisia.

Apuvälineen voi luovuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on riittävät tiedot niistä apuvälineistä, joiden kanssa hän työskentelee esim. kotipalvelussa perusapuvälineet kuten WC istuimen koroke. Laiteturvallisuus tulee huomioida.³³

Työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammattihenkilö saa työssään tarvittavan perehdytyksen ja että hän voi osallistua ammattitaitonsa kehittämiseksi tarpeelliseen täydennyskoulutukseen.^{34, 35}

Apuvälineiden käytön yhteydessä tapahtuvista vaaratilanteista sosiaali- ja terveyden- huollon työntekijän tulee ilmoittaa esimiehelleen sekä apuvälinearvion tehneelle hyvin-vointialueen yksikölle, jotta apuvälineen käyttöturvallisuutta ja sopivuutta voidaan arvioida ja tarvittaessa ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin. Hyvinvointialueella sovitun käytännön mukaisesti tehdään tarvittaessa vaaratilanneilmoitus organisaation sisälle ja Fimeaan.³⁶ (katso myös [luku 6.2.2 Apuvälineen käyttäjän vastuu](#))

Apuvälinepalveluprosessissa tulee huomioida, että terveydenhuollon toiminnan on perustuttava näyttöön ja hyviin hoito- ja toimintakäytäntöihin. Terveydenhuollon toiminnan on oltava laadukasta, vaikuttavaa, turvallista ja asianmukaisesti toteutettua.^{37, 38}

---

³³ [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 59§](#)

³⁴ [Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994](#)

³⁵ [Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015](#)

³⁶ [Fimea, vaaratilanteista ilmoittaminen](#)

³⁷ [Terveydenhuoltolaki 1326/2010 §8](#)

³⁸ [Sosiaali- ja terveysministeriön asetus laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täy-täntöönpanosta laadittavasta suunnitelmasta 341/2011](#)

6.2 VASTUUNJAKO

6.2.1 Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu

- Arvioi, että apuväline on käyttäjälleen turvallinen ja vastaa hänen toimintakykyään ja tarvettaan.
- Opastaa apuvälineen käytössä ja ohjaa apuvälineen käyttöä yksilöllisentoimintakyvyn ja tarpeen mukaisesti.
- Luovuttaa valmistajan laatimat apuvälineen käyttöohjeet; laitteen turvallisen käytön edellyttämät tiedot tulee olla saatavilla suomen ja ruotsin kielellä sekä asiakkaan tarvitsemassa saavutettavassa muodossa esim. sähköisesti.
- Selvittää asiakkaalle eri osapuolten vastuut ja luovuttamisen periaatteet.
- Ohjeistaa toimintakäytännöt ja yhteystiedot apuvälineen käyttöön jahuoltoon liittyvissä tilanteissa.
- Seurata apuvälineen käyttöä. Seurannalla varmistetaan, vastaako apu-väline asiakkaan sen hetkistä tarvetta.
- Järjestää apuvälineen valmistajan edellyttämät määräaikaistarkastus-set/-huollot.
- Ilmoittaa eteenpäin apuvälineen käyttöön liittyvästä vaara- tai haittatilanteesta.
- Varmistaa henkilöstön apuvälineosaaminen

6.2.2 Apuvälineen käyttäjän vastuu

- Käyttää apuvälinettä käyttöohjeissa ja käytönopetuksessa annettujenohjeiden mukaisesti.
- Ylläpitää ja puhdistaa apuväline käyttöohjeiden mukaisesti.
- Ottaa yhteyttä apuvälineen luovuttajaan apuvälineen käyttöön liittyvissäkysymyksissä, jos apuväline ei vastaa enää käyttötarkoitustaan, ei ole enää sopiva tai kun apuvälineessä on huolto- /korjaustarvetta.
- Palauttaa apuväline puhdistettuna, kun käyttötarve loppuu tai lainaus-aika päättyy.
- Vastata apuvälineen käytöstä aiheutuvista kustannuksista (esim. sähkönkulutus)
- Luovuttaa apuväline valmistajan edellyttämään määräaikaistarkastukseen/-huoltoon.

- Korvata käyttöohjeiden vastaisen käytön tai huolimattomuuden aiheuttamat korjauskustannukset tai korvata kadonnut apuvälineen arvon alenema huomioiden. Myös alle 18-vuotias on korvausvelvollinen.³⁹

6.3 APUVÄLINEEN HUOLTO/KORJAUS

Apuvälineen huolto- ja korjausvastuu on apuvälineen luovuttaneella toimintayksiköllä.

Asiakkaan vastuulla on apuvälineen päivittäiset ja säännölliset pienet huoltotoimenpiteet kuten apuvälineiden puhdistaminen, rengaspaineista huolehtiminen, akkujen lataaminen ja tietoteknisten apuvälineiden päivittäminen esim. käyttöjärjestelmien päivitykset. Korjaus- tai huoltotarpeen ilmetessä tulee asiakkaan tai lähihenkilön ottaa yhteyttä apuvälineen luovuttaneeseen tahoon. Mikäli asiakas on sopimatta huollattanut tai korjauttanut apuvälinettä, hyvinvointialueella ei ole velvoitetta korvata kustannuksia.

Kun huolletaan tai korjataan päivittäisessä suoriutumisessa välttämätöntä apuvälinettä (esim. pääasiallinen liikkumisen apuväline), tulee se korjata viiveettä. Yhteistyössä apuvälineen käyttäjän kanssa pyritään pääsääntöisesti löytämään tarpeen mukaan korvaava apuväline tai muita ratkaisuja korjauksen ja huollon ajaksi.

6.4 APUVÄLINEIDEN KULJETUS

Apuvälineen kuljetus korjaukseen ja huoltoon on ensisijaisesti asiakkaan vastuulla silloin, kun se on mahdollista tavanomaisin keinoin, eikä aiheuta ylimääräisiä kustannuksia. Kooltaan suurien ja painavien apuvälineiden (esim. sähkössäätöinen sänky) kuljetuksen järjestämisestä ja kuljetuskustannuksista vastaa terveydenhuollon toimintayksikkö.

Kuljetuksen järjestämisestä voidaan sopia yksilöllisen tilanteen mukaan.

Muuttoon liittyvä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineen kuljettaminen ja siihen liittyvät kustannukset kuuluvat apuvälineen käyttäjän vastuulle.⁴⁰

---

³⁹ [Terveyskylä/Kuntoutumistalo](#)

⁴⁰ Kuntoutumistalo: [Apuvälinepalveluiden maksut ja kustannukset](#) – Apuvälineiden kuljetuskustannukset

6.5 KAKSOISKAPPALE

Kaksoiskappale on samanlainen samaan käyttöön tarkoitettu apuväline. Se voidaan luovuttaa, kun käyttö on välttämätöntä ja säännöllistä erilaisissa toimintaympäristöissä, eikä apuvälineen siirtäminen ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

6.6 KAUSISOPIMUKSET/SOPIMUSTOIMITTAJA

Apuvälineiden hankinta perustuu hankintalain mukaiseen kilpailutukseen, jota toteutetaan sekä asiakkaalle lainattavien että yksilöllisesti valmistettavien apuvälineiden osalta. Kilpailutuksen perusteella useissa apuvälineryhmissä on alueelle valittu sopimustoimittaja/-toimittajia. Asiakkaille luovutettavat apuvälineet hankitaan pääosin sopimustuotteista. Mikäli sopimustuotteista ei löydy asiakkaan tarpeita vastaavaa apuvälinettä, voidaan se perustellusti hankkia markkinoilla olevista muista lääkinällisen kuntoutuksen tuotteista.

6.7 APUVÄLINEPALVELUT KUNTOUTUMISTALOSSA

Seuraavat aihealueet löytyvät tarkemmin Kuntoutumistalosta:

[Apuvälinepalveluiden järjestämisvastuu ja lainsäädäntö -ohjeita](#)

- [Apuvälinepalveluiden lainsäädäntö](#)
- [Julkisten tahojen järjestämisvastuu](#)
- [Vakuutusyhtiöiden järjestämisvastuu](#)

Yleisiä ohjeita apuvälinepalvelun toteuttamisen periaatteista

Asiakkaan tyytymättömyys

- [Apuvälinepalveluun tyytymättömyys](#)

Hankinta

- [Apuvälinepalveluun liittyvät hankintamenettelyt](#)

Asuminen ja muuttaminen

- [Apuvälinepalvelut kotimaassa muuttavalle tai vieraspaikkakuntalaiselle](#)
- [Apuvälinepalvelut ulkomaille tai ulkomailta muuttaessa](#)

- Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa
- Hoitopaikan valinnanvapaus ja apuvälinepalvelut

Maksut ja kustannukset

- Apuvälinepalvelun maksut ja kustannukset
- Apuvälinepalvelun laskutus muilta toimijoilta
- Apuvälinepalvelun käyttökuntoisuus ja vaaratilanteet

Kirjaaminen

- Apuvälinepalvelun kirjaaminen

Rekisteröinti

- Apuvälineen rekisteröinti

7 Oppaassa käytetyt käsitteet

Asiakas on apuvälineen käyttäjä, jonka toimintakyky on sairauden, vamman tai ikääntymisen myötä heikentynyt. Potilaasta käytetään tässä oppaassa sanaa asiakas.

Apuvälinealan asiantuntija on terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on soveltuva koulutus, tietoa ja osaamista apuvälinepalveluista ja apuvälineistä. Lisäksi hän on säännöllisesti tekemisissä apuvälinepalveluiden tai apuvälineiden kanssa ja huolehtii ammattitaitonsa ylläpitämisestä ja päivittämisestä. Apuvälinealan asiantuntija osaa huomioida työssään eri sairauksien ja vammojen vaikutuksia toimintakykyyn.

Apuvälineratkaisu perustuu apuvälinealan asiantuntijan ja asiakkaan kanssa yhteisymmärryksessä tehtyyn apuväline tarpeen arvioon.⁴¹ Apuvälineratkaisun voi lääkärin lisäksi tehdä muukin terveydenhuollon ammattihenkilö asianomaisessa terveydenhuollon toimintayksikössä sovitun työnjaon mukaan.⁴²

Asiakkaan luonnollinen toimintaympäristö käsittää kaikki ne ympäristöt (esim. koti, koulu, työpaikka, apteekki, kauppa, virasto), joissa hän arjessaan säännöllisesti toimii.

Etäkuntoutus on erilaisten etäteknologiaa (puhelinta, matkapuhelinta, tietokonetta ml. tablettitietokoneet, puhelimen ja tietokoneen yhteiskäyttöä sekä televisiosovelluksia) hyödyntävien sovellusten tavoitteellista käyttöä kuntoutuksessa. Etäkuntoutus on ammattilaisen ohjaamaa ja seuraamaa ja sillä on selkeä tavoite sekä alku ja loppu, kuten muullakin kuntoutuksella.⁴³

Harrastusvälineet ovat vapaa-ajan harrastusvälineitä eivätkä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Hoitotarvikkeet kuuluvat sairauden hoitoon ja sisältyvät hoitosuunnitelmaan ja niiden luovuttamisen lähtökohtana on lääketieteellisin perustein todettu pitkäaikainen sairaus tai vamma, joka on kestänyt vähintään kolme kuukautta. Hoitotarvikkeita ovat esimerkiksi diabeteksen hoidossa ja seurannassa käytettävät tarvikkeet, erilaiset sidetarvikkeet, vaipat, pussit ja katetrit. Nämä eivät kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfo (4/2013)⁴⁴ sisältää tarkempia ohjeita hoitotarvikejakelusta.

---

⁴¹ Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011

⁴² http://www.jncl.fi/media/apuvlinepalveluiden_laatusuositus.pdf

⁴³ Salminen A-L, Hiekkala S & Stenberg J-H toim. 2016, Etäkuntoutus, Kela tutkimus

⁴⁴ Sosiaali- ja terveysministeriön Kuntainfo 4/2013

Hoitovälineet ovat sairauden hoitoon tarvittavia välineitä, joita asiakas itse tai häntä hoitava henkilö käyttää hoitoa toteuttaessaan. Hoitovälineitä ei ole lainsäädännössä määritelty. Hoitovälineiden hankinta-, luovutus-, huolto- ja rekisteröintikäytännöt vaihtelevat organisaatioittain. Hoitovälineisiin liittyvä osaaminen on hoidosta vastaavalla yksiköllä ja se määrää hoitovälineiden käytöstä sekä huolehtii niiden hankinnasta ja luovuttamisesta.

Kaksoiskappale on samanlainen samaan käyttöön tarkoitettu apuväline. Se voidaan luovuttaa, kun käyttö on välttämätöntä ja säännöllistä erilaisissa toimintaympäristöissä, eikä apuvälineen siirtäminen ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

Kuntoutussuunnitelma on terveydenhuollon vastuulla oleva kirjallinen yksilöllinen suunnitelma, jossa on kuvattu kuntoutuksen tarve, tavoitteet ja sisältö.^{45,46,47} Kuntoutussuunnitelma voidaan sisällyttää hoitokertomukseen, asiakaspalvelusuunnitelmaantai epikriisiin.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuväline on väline, laite, tarvike, tietokoneohjelma tai muu ratkaisu, jonka tarkoituksena on edistää asiakkaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.⁴⁸

Määräaikainen laina on kyseessä silloin, kun apuvälineen käyttötarve on väliaikainen.

Omaksi luovutettava apuväline on kyseessä silloin, kun apuväline luovutetaan asiakkaalle omaksi eikä sitä palauteta (esim. peruukit).

Toistaiseksi voimassa oleva laina on kyseessä silloin, kun apuvälineen tarve on pitkäaikainen tai jatkuva.

---

⁴⁵ [Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 15.7.2005/566, 9§](#)

⁴⁶ [Terveystuolaki 30.12.2010/1326, 29§](#)

⁴⁷ [Ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi, Kuntoutuksen uudistamiskomitea.](#)

[STM raportteja ja oppaita 2017:41, s. 19-20.](#)

⁴⁸ [Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011](#)

Apuvälineiden luovutusperusteetluokituksittain

Tämän oppaan (versio 3.0) luokituksena on käytetty kansainvälisen apuvälineluokituksen, SFS-EN ISO 9999 (2016) *Vammaisten apuvälineet. Luokitus ja terminologia* – oppaan suomenkielinen versio. Apuvälineluokituksessa (2016) usea apuvälineluokka tai nimi on muuttunut tai luokka on jakautunut useampaan luokkaan tai yhdistynyt toiseen luokkaan. Tämän vuoksi joidenkin luokitusten kohdalla on viittaus muihin apuvälineluokkiin. Tällä pyritään ohjaamaan oikeiden apuvälineluokkien käyttöä ja helpottamaan tulkintaa käytettävästä apuvälineluokasta. Kansallisia luokkia ovat 8-numeroiset luokat (esim. 12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset) ja -01, -02 päättyvät luokat sekä luokat -90 luokkaan -99 asti. Luokan alla on yleinen seliteteksti (*kursivoitu*), joka tarkoittaa otsikon apuvälineluokan sisältöä. Luokituksen otsikot ja selitetekstit on liitetty tekstiin suoraan standardista eikä niitä voida muokata.

Valtakunnallisen apuvälinepalveluiden vertailtavuuden kannalta tulee apuvälineet dokumentoida alla olevien luokkien mukaisesti. Omia luokkia ei tule perustaa.

Oppaassa on kuvattu terveydenhuoltolain mukaisten lääkinällisenä kuntoutuksena luovutettavien apuvälineiden luovutusperusteet. Opasta käytettäessä luokkakohtaiset yleiset periaatteet on kirjattu usein 4-numeroisen (esim. 12 36 Henkilön nostolaitteet) luokan alla. Joidenkin apuvälineluokkien (esim. 06 –alkuisissa ortosisluokissa) on luovutusperusteita kirjattu 6-numeroisten luokkien alle.

Oppaassa on laajasti mukana myös muita kuin lääkinällisenä kuntoutuksena luovutettavia apuvälineluokituksessa olevia luokkia. Näiden kohdalla on selvitys, minkä tyyppisestä apuvälineestä on kyse. Käytettyjä selitteitä ovat:

- Hoitoväline
- Harjoitusväline
- Harrastusväline
- Vammaispalvelulain nojalla korvattavissa oleva apuväline (kts 2.1.2)
- Työelämän apuväline (työnantaja tai työvoimahallinto vastuussa)
- Koulunkäynnin tai opiskelun apuväline (oppilaitos tai Kela vastuussa)
- Tavanomainen kuluttajatuote

04 Apuvälineet kehon toimintojen mittaamiseen, tukemiseen, harjoitukseen tai korvaamiseen

Välineet, joilla seurataan tai arvioidaan henkilön terveydentilaa, ja tuotteet, jotka tukevat kehon jotakin tiettyä toimintoa tai korvaavat sen. Kohtaan sisältyvät esim. lääketieteellisessä hoidossa käytettävät välineet. Kohtaan eivät sisälly apuvälineet, jotka on tarkoitettu vain terveydenhuollon ammattihenkilöiden käyttöön. Opiskelun ja taitojen harjoittamisen apuvälineet, ks. 05. Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteisiin tai liikkumiseen liittyviä toimintoja (ortoosit) ja korvaetaan anatomisia rakenteita (proteesit), ks. 06. Kippilaudat, ks. 05 36 06. Näkemisen

apuvälineet, ks. 22 03. Kuulon apuvälineet, ks. 22 06.

04 03 HENGITYSTÄ AVUSTAVAT VÄLINEET

Välineet, jotka auttavat henkilöä hengittämään. Vibraattorit, ks. 04 27 12. Ympäristö-olosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03.

04 03 06 Lääkesumuttimet

Laitteet, jotka auttavat henkilöä hengittämään tai annostelevat lääkkeitä höyryn, kaasun, nestemäisen sumutteen tai hienon pölyn muodossa. Kohtaan sisältyvät esim. lääkesumuttimet, automaattisesti annostelevat sumuttimet, ylipaineella toimivat sumuttimet, ultraäänisumuttimet, annossuodattimet ja annossumuttimet.

Lääkesumutin voidaan luovuttaa yksilöllisin perustein, kun keuhkosairauksien erikoislääkäri on todennut laitteen tarpeen.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lääkesumuttimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Sumuttimet lainataan lasten tai keuhkosairauksien yksiköstä, kun erikoislääkäri on todennut tarpeen laitteen käytölle. Laitteen luovutuksen yhteydessä luovuttaja ohjaa laitteen käytön ja antaa kirjalliset käyttö- ja huolto-ohjeet. Laitteen käyttöön liittyvissä ongelmatilanteissa asiakas ottaa yhteyttä apuvälineen luovuttaneeseen hoitavaan tahoon. Hoitotarvikkeet luovutetaan käyttäjälle apuvälineen luovutuksen yhteydessä hoitovastuuyksiköstä ja hoitavayksikkö tekee hoitotarvikelähetteen tarvikkeista, jotka asiakas tilaa jatkossa hoitotarvikejakelusta

04 03 06 01 Annossumuttimet ja jauheinhalaattorit

Luokkaan sisältyvät esim. sumutussäiliöt/tilanjatkeet, jotka parantavat lääkeannostenkeuhkoihin vientiä.

Annosaerosolien käyttöön liittyvät sumutussäiliöt hankkii asiakas.

04 03 06 02 Kapillaarisumuttimet

Jatkuvatoimiset lääkesumuttimet

04 03 06 03 Ylipainekapillaarisumuttimet

Laitteet, joita käytetään inhaloitavien lääkeaineiden annosteluun

Kapillaari- ja ylipainekapillaarisumuttimet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

04 03 06 04 Ultraäänisumuttimet

Laitteet, joita käytetään lääkeaineiden inhalointiin sekä hengitysteiden kostutukseen

Hengitysteiden kostuttamiseen tarkoitettu ultraäänisumutin voidaan hankkia / lainata kotikäyttöön henkilölle, joka ei sairauden vuoksi tule toimeen ilman hengitysteiden lisäkostutusta ja tavallinen ilmankostutin on riittämätön. Hoidon aloituksesta päättää keuhkosairauksien erikoislääkäri tehtyjen tutkimusten ja yksilöllisen tilanteen selvittelyjen perusteella.

04 03 06 05 Höryhengityslaitteet

Laitteet, joissa ei ole lääkeannostelua.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia höryhengityslaitteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 03 06 99 Lääkesumuttimien lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. kompressorit ja letkut.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkesumuttimien tarvikkeista, kuten suodattimista ja lääkesumutinseteistä tekee lääkesumuttimen luovuttanut hoitaja hoitotarvikelähetteen ja asiakas tilaa ne sen jälkeen itse hoitotarvikejakelun kautta.

04 03 12 Hengityslaitteet

Laitteet, joiden avulla henkilö, jonka on vaikea hengittää, pystyy keinotekoisesti hengittämään nenän, suun tai henkitorviavanteen (trakeostomian) kautta. Kohtaan sisältyvät esim. ventilaattorit ja hengityslaitteet, jotka suodattavat ja/tai puhdistavat ympäröivää ilmaa sekä jatkuva positiivinen ilmapirran tuotto (CPAP) ja kaksitasoinen positiivinen ilmapirran tuotto (BIPAP).

04 03 12 01 Käsikäyttöiset hengityspalkeet

Laitteet, joilla manuaalisesti tuetaan hengitystä. Kohtaan sisältyvät esim. tekohengitys-palkeet.

Voidaan luovuttaa yksilöllisin perustein alan erikoislääkärin toteaman tarpeen mukaan esim. lapsille, joilla on ollut kroonisia hengitystietulehduksia keuhkotuuletuksen ja limanirrotuksen tehostamiseksi ennaltaehkäisemään keuhkokuumeen synty. Laite voidaan luovuttaa myös neurologisen sairauden (esim. ALS) aiheuttaman hengitysvajeenhoitoon keuhkotuuletusta lisäämään ennen ventilaattorihoitoa. Hengityspalje voidaan lainata asiakkaalle, jolla on progressiivinen neurologinen sairaus tai tetraplegia. Hengityspalje voidaan luovuttaa hengityslaitteen varalaitteeksi. Lääkäri tekee yksilöllisen tarvearvion.

Hengityspalkeen luovuttaminen edellyttää hoitoalan ammattilaisen ohjauksen hengitys-palkeen käyttämisestä hengityksen tukemiseksi ja yskimisen parantamiseksi. Ohjaus kohdistuu asiakkaille, omaisille ja/tai avustajille/hoitajille. Vaikka asiakas ei yleensä pysty itse käyttämään hengityspaljetta, hänen on osattava ohjeistaa uusia häntä avustavia henkilöitä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Käsikäyttöiset hengityspalkeet (ambu) voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisin perustein asiakasta hoitavan alan perehtyneen erikoislääkärin vai lääkärin toteaman tarpeen mukaan.

Hengityspalkeen tarvetta voidaan arvioida peak cough flow - eli yskäisyn huippuvirtausmittauksella (PCF), joka suoritetaan PEF-mittariin yskäisemällä. Kolmesta tuloksesta valitaan suurin. Hengityspalkeen käyttöä puoltaa, jos PCF on alle 270 l/min.

Hengityspalkeiden lainaus edellyttää niiden luovuttajan ohjausta niiden käytössä yskimisen parantamiseksi. Ohjaus kohdistuu pääsääntöisesti omaisille ja hoitajille, koska sairauksiensa takia potilas ei yleensä itse pysty hengityspalkeita käyttämään.

04 03 12 02 CPAP-laitteet, vakiopaineiset

Laitteet, jotka tuottavat jatkuvasti positiivista vakioitua ilmatiepainetta spontaanin hengityksen tueksi.

Toimintaohje Siun sotessa:

Näiden laitteiden asemesta luovutetaan yleensä automaattisia CPAP-laitteita, mutta valikoiduissa tapauksissa hoito voidaan toteuttaa vakiopaineisella laitteella.

04 03 12 03 CPAP-laitteet, automaattiset

Laitteet, jotka tuottavat jatkuvasti automaattisesti säätynyttä positiivista ilmatiepainetta spontaanin hengityksen tueksi.

CPAP-hoito (yönaikainen ylipainehengityshoito) on tarkoitettu keskivaikean tai vaikean uniapnean hoitoon ja lapsilla edesauttamaan keuhkojen auki pysymistä ja parantamaan hapettumista.

Aikuisten obstruktiivisen uniapnean CPAP-hoito aloitetaan unitutkimusten ja asiakkaan yksilöllisen tilanteen selvittelyn perusteella alan erikoislääkärin päätöksellä uniapneaa sairastavalle. Hoito toteutetaan nenämaskin tai kasvoille asetettavan maskin tai ns. sierainmaskin kautta.⁴⁹ CPAP-laite luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Hoitotarvikkeet (esim. letkut ja maskit) luovutetaan käyttäjälle apuvälineen luovutuksen yhteydessä hoitovastuuyksiköstä ja jatkossa hoitotarvikejakelusta⁵⁰ tai paikallisesti sovitun työnjaon mukaisesti.

Apneakisko, ks. luokka [04 03 33 Hengitystieortoosit](#)

Toimintaohje Siun sotessa:

Kun uniapneadiagnoosi on varmistunut keuhkosairauksien lääkäri tai Siilaisen uniapneakeskuksen sairaanhoitaja tekevät päätöksen CPAP-hoidon aloittamisesta, jos tauti on vaikea tai keskivaikea (ja harkinnanvaraisesti, jos se on lievä). Laitehoidon aloitus ja ohjaus tehdään uniapneakeskuksen sairaanhoitajien vastaanotolla Siilaisen terveysasemalla, josta potilas saa automaattisen CPAP-laitteen käyttöönsä. Laitetta on käytettävä vähintään 4 tuntia yössä, jotta merkittävä hoitovaste saavutetaan.

Potilas saa CPAP-laitteen lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä ja siihen tarvittavat lisävarusteet (hengitysmaski, kiinnitysremmit, hengitysletku, kostutinsäiliö, suodattimet) hoitotarvikkeina.

Hoitoa seurataan tarvittaessa etäohjelman kautta (AirView). Ohjelma nostaa esille potilaat, joilla on ongelmia laitehoidossa.

Ensimmäinen kontrollikäynti sairaanhoitajan vastaanotolla tai etänä on vuoden kuluttua hoidon aloituksesta Siilaisen terveysaseman uniapneakeskuksessa. Jatko seuranta tapahtuu potilaan kotikunnan terveysasemalla tarvittaessa. Potilaille suositellaan MyAir- omaseurantapalvelun käyttöönottoa, josta voi itse seurata hoidon sujumista ja tehoa.

Terveysaseman CPAP-hoitajalla tulee olla sovitusmaskit, mikäli tulee tarve vaihtaa maskimallia. Sovitusmaskit hankitaan terveysaseman kustannuspaikalta.

Lisävarusteet hankitaan hoitotarvikkeina Siilaisen uniapneakeskuksen kustannuspaikalta ensimmäisen vuoden ajan, jonka jälkeen ne hankitaan potilaalle hoitotarvikejakelun kustannuspaikalta.

Siilaisen uniapneakeskuksen sairaanhoitaja tekee hoitotarvikejakelua varten lähetteen Mediatriin. Vuosikontrollissa tarkistetaan hoitotarvikelähete ja potilas tilaa tarvikkeet hoitotarvikejakelusta. Poikkeuksena potilaat, jotka käyttävät Resmedin maskia, voidaan liittää sopimustoimittajan (2024 Resmedin) suorajakelun piiriin, jolloin hän saa CPAP-tarvikkeet vuosittain automaattisesti. Äkillisissä tilanteissa (rikkoutumiset jne.) yhteys hoitotarvikeyksikköön.

Ensimmäisen vuoden aikana laitteen käyttöön liittyvissä ongelmissa tai osien rikkoutuessa, potilaat ottavat yhteyttä Siilaisen uniapneakeskuksen sairaanhoitajiin. Tämän jälkeen hoitovastuu siirtyy potilaan oman kunnan terveysasemalle.

---

⁴⁹ Käypä hoito suositus: [Uniapnea \(obstruktiivinen uniapnea aikuisilla\)](#)

⁵⁰ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

04 03 12 04 Kaksoispaineventilaattorit

Laitteet, jotka tukevat hengitystä maskin kautta (noninvasiivisesti).

Kaksoispaineventilaatiohoitoa käytetään kroonista hengitysvajasta sairastavilla. Syynä hengitysvajaukseen voi olla neuromuskulaarinen sairaus, hengityskeskusten säätelyhäiriö, rintakehän toiminnallinen häiriö, tai krooninen obstruktiivinen tai muu kaasujen vaihduntahäiriötä aiheuttava keuhkosairaus. Erityistapauksissa voi painetukihoito olla myös uniapnean hoitomuoto.

Kaksoispaineventilaattorit ovat joko vakiopaineisia (painetasot jokaisessa sisäänhengitysvaiheessa ja jokaisessa uloshengitysvaiheessa vakiot), uloshengitystukupainetta säätäviä (ylähengitysteiden auki pitämiseksi uloshengityksen aikainen painetaso vaihtelee) tai tilavuusvarmennettuja vaihtuvapaineisia (paineet sisäänhengityksen ja uloshengityksen aikana vaihtelevat säädettyjen rajojen sisällä säädetyn hengitystilavuuden toteuttamiseksi).

Hoitotarpeen arvioinnista ja hoidon aloituksesta vastaa alan erikoislääkäri. Kaksoispaineventilaattori luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Hoidon tarpeen arvio ja hoidon aloitus tapahtuvat keuhkosairauksien tai lastentautien erikoislääkärin toimesta ja hoidon seuranta toteutuu ko. erikoisaloilla.

Laitteen luovutuksen yhteydessä luovuttaja ohjaa laitteen käytön ja antaa kirjalliset käyttö- ja huolto-ohjeet. Ongelmatilanteissa laitteen käyttäjä ottaa yhteyttä apuvälineen luovuttaneeseen tahoon.

04 03 12 05 Tilavuussäätöiset ventilaattorit

Laitteet, jotka tukevat hengitystä joko maskin kautta (noninvasiivisesti) tai trakeostomian kautta (invasiivisesti)

Invasiivinen ventilaatiohoito voidaan aloittaa keuhkosairauksien tai muun alaan perehtyneen alan erikoislääkärin arvioinnin perusteella asiakkaalle (esim. vaikea hermo-lihassairaus), jolla on vaikea krooninen hengitysvaje. Laitte luovutetaan ensisijaisesti asiakkaille, joilla on henkitorviavanne ja muille vain poikkeustapauksissa, mikäli kaksoispaineventilaattorihoidolla ei saada riittävää hoitovastetta.

Toimintaohje Siun sotessa:

Servoventilaattoreita eli CS-laitteita käytetään sentraalista- tai sekamuotoista uniapneaa sairastaville potilaille, joilla CPAP-hoito ei poista riittävän tehokkaasti hypopneoita ja apneoita sekä potilaan oireet ovat vielä häiritsevät. Ensisijaisesti uniapneahoito aloitetaan CPAP-laitteella myös keskivaikeaa tai vaikeaa uniapneaa sairastavalle

potilaalle. Mikäli kolmen kuukauden CPAP-hoidon jälkeen sentraalinen jäännös AHI on korkea (>15) ja potilaan oireet eivät ole helpottaneet, Siilaisen uniapneakeskuksen sairaanhoitajat konsultoivat keuhkosairauksien poliklinikan lääkäriä mahdollista laitevaihtoa ajatellen. Keuhkolääkäri päättää CS-laitteen käyttöönotosta ja laitteen asetuksista. Siilaisen uniapneakeskuksen sairaanhoitajat ohjelmoivat ja luovuttavat CS-laitteen ja perehdyttävät potilaan sen käyttöön. Laite lainataan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä ja tarvikkeet (kostutinsäiliö, hengitysletku ja suodattimet) sekä maski hoitotarvikkeena Siilaisen uniapneakeskuksen sairaanhoitajien vastaanotolta ja ensimmäisen vuosikontrollin jälkeen hoitotarvikejakelusta. Tarvikkeet uusitaan vuosittain tai niiden rikkoutuessa. CS-potilaiden kontrollit hoidetaan Siilaisen uniapneakeskuksessa, niin että ensimmäisen vuoden ajan laitehoitoa kontrolloidaan kolmen kuukauden välein etäseurantaohjelmalla. Vuosiseurannan jälkeen kontrollit toteutetaan vuosittain joko etä- tai vastaanottokäyntinä. Mikäli CS-laite ei poista tehokkaasti potilaan hengityskatkoja, uniapneakeskuksen sairaanhoitajat konsultoivat keuhkolääkäriä potilaan hoidosta.

04 03 12 06 Hengityskoneet (respiraattorit)

Laitteet, jotka ylläpitävät hengitystä trakeostoman kautta (invasiivisesti).

Elämää ylläpitävät hengityslaitteet, joiden avulla hengitystä avustetaan jatkuvasti invasiivisesti eli henkitorviavanteen (trakeostoman) kautta. Näitä laitteita voidaan käyttää myös vaikean pitkäaikaisen hengitysvajauksen noninvasiiviseen hengitystukihoitoon maskin tai suukappaleen välityksellä.

Keuhkosairauksien erikoislääkäri arvioi hoidon tarpeen, aloittaa hoidon ja seuraa hoidon toteutumista. Hengityskone luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Hengityskoneet luovuttaa ja niiden käytön ohjaa anestesiologian yksikkö.

04 02 12 07 Hengityslaitteiden kostuttimet

Laitteet, jotka kostuttavat hengityslaitteen tuottamaa hengitysilmaa.

Hengityslaitteiden kostuttimet ovat usein kiinteä osa hengityslaitetta. Kostuttimen tarve arvioidaan aina hoidon arvioissa. Erillisiä kostuttimia voidaan käyttää myös muissa poikkeustapauksissa esim. henkitorviavanteen kautta hengittävien (trakeostomoitujen) hengitysilman lämmittämiseen ja kostuttamiseen.

Toimintaohje Siun sotessa:

Keuhkosairauksien poliklinikka luovuttaa potilaalle uuden kostutinsäiliön 1–2 kertaa vuodessa niihin kaksoispaineventilaattoreihin, joissa kostutin on käytössä.

04 03 12 08 Yskityslaitteet

Laitteet, jotka painetta vaihtamalla saavat aikaan nopean, yskimistä jäljittelevän uloshengitysvirtauksen keuhkoista. Vibraattorit, ks. 04 27 12.

Yskityslaitteita käytetään avustamaan limantyhjennystä hengitysteistä asiakkailta, joiden oma lihasvoima ei riitä tehokkaaseen yskimiseen. Laitteita voidaan luovuttaa mekaanisen yskinnän avustamiseen ja eritteiden poistamiseen hengitysteistä sairauksissa (esim. harvinaiset lihassairaudet), joissa hengityselinten heikkoudesta johtuen yskiminen ei ole riittävän tehokasta. Laitteita luovutetaan keuhkosairauksien tai muun alan erikoislääkärin toteaman tarpeen perusteella.

Yskityslaitteita voidaan luovuttaa, kun

- vaikea lihassairaus, selkäydinvamma tms., joka heikentää merkittävästi yskitysvoimaa ja yskimistehoa
- muut yskimisen ja limannousun tukemiseen käytettävät apuvälineet (esim. puhalluspullo, värinään perustuva hengityksen harjoitteluväline tai hengityspalje) olleet käytössä tai arvioitu riittämättömiksi
- yskityskoneen käyttöä aloitettaessa edellytetään fysioterapeutin tai muun yskityslaitteen käyttöön perehtyneen hoitajan antamaa ohjausta yskityskoneen käytön opetusta
- ennen apuvälineen luovuttamista pitkäaikaiseen käyttöön edellytetään arviointijaksoa, jonka aikana varmistetaan, että laitteen säännöllinen käyttö on toteutettavissa kotona
- yläraajojen toimintakyky mahdollistaa omatoimisen käytön tai avustusjärjestelyt (omainen tai avustaja) mahdollistavat säännöllisen (päivittäinen) avustetun käytön.
- kognitiivinen tilanne mahdollistaa käytön ja asianomainen on motivoitunut laitetta käyttämään.

Toimintaohje Siun sotessa:

Yskityslaitteita lainataan potilaalle keuhkosairauksien potilaita hoitavalta vuodeosastolta, jossa ohjataan myös käyttö kirjallisine käyttö- ja huolto-ohjeineen. Ohjauksen toteuttamisessa on mukana myös fysioterapeutti.

04 03 12 09 Hengityslaitteiden maskit

Luokkaan sisältyvät esim. kiinnitys- ym. lisäosat.

Toimintaohje Siun sotessa:

Kaksoispaineventilaattoreihin luovutetaan keuhkosairauksien poliklinikalta tarpeen mukaan asiakkaalle 1–2 maskia/vuosi

04 03 12 99 Hengityslaitteiden muut lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. varaletkustot, akkuvarmennukset, muuntajat, suodattimet jalisäventtiilit. [Hengitystiesuojat, ks. 09 06 27.](#)

Hengityslaitteiden maskit ja laitteen käytössä tarvittavat muut lisävarusteet luovutetaan CPAP-laitteen, kaksoispaineventilaattorin tai muun hengitysapuvälineen käyttäjälle apuvälineen luovutuksen yhteydessä hoitovastuuyksiköstä ja jatkossa hoitotarvikejakelusta⁵¹ tai paikallisesti sovitun työnjaon mukaisesti.

Toimintaohje Siun sotessa:

Kaksoispaineventilaattoreihin luovutetaan lisävarusteena ulkoinen akku asiakkaille, jotka kykenevät ulkoilemaan ja tarvitsevat ympärivuorokautista ventilaattorihoitoa. Myös invertterejä/konverttereja luovutetaan asiakkaille tarpeen mukaan.

04 03 18 Happihoidon laitteet

Laitteet, jotka luovuttavat tiivistettyä happikaasua, jota hengitetään nenän ja/tai suun kautta. Kohtaan sisältyvät esim. yksiköt, jotka tiivistävät happea ympäröivästä ilmasta.

Happihoidon laitteet tuottavat happea letkustojen ja erilaisten happiviiksen kautta asiakkaan hengitysteihin. Poikkeuksellisesti voidaan käyttää myös maskiliityntää esimerkiksi pienillä lapsilla. Happihoitolaitteisiin sisältyvät huoneilmasta happea tiivistävät sähkökäyttöiset happirikastimet sekä lääkkeellisen hapen järjestelmät (kaasumaisessa olomuodossa happea sisältävät happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät).

Happihoidon laitteet on yleensä tarkoitettu pitkäaikaiseen kotihappihoitoon, jonkaaloittamisesta on olemassa yhtenäiset kriteerit.⁵²

Hoidon tarpeen arviointi, hoidon aloitus ja seuranta tapahtuvat yleensä keuhkosairauksien yksikössä. Käytettäessä happea sarjoittaisen päänsäryn hoitoon, arvio tehdään hoitovastuussa olevassa neurologian yksikössä.

04 03 18 01 Happirikastimet, akkuvarmennetut

Mukana kuljetettavat happirikastimet.

Akkuvarmennettuja happirikastimia (ns. matkahappirikastimia) luovutetaan yksilöllisenharkinnan mukaan tilapäiseen käyttöön esim. matkoille tai jatkuvaan käyttöön esim. työssäkäynnin mahdollistamiseksi.

Matkahappirikastin toimii verkkovirralla ja akulla ja on ladattavissa auton virtalähteestä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Keuhkosairauksien poliklinikka lainaa 1–2 viikoksi matkahappirikastimia niitä tarvitseville potilaille. Lainauksesta tehdään lainaussopimus.

04 03 18 02 Happirikastimet, verkkovirtakäyttöiset

Vain verkkovirralla toimivat laitteet.

Happirikastimet ovat sähkökäyttöisiä laitteita, jotka erottavat huoneilmasta typen ja luovuttavat rikastettua happea asiakkaalle. Happirikastinhoito aloitetaan keuhkosairauksien erikoislääkärin arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla on krooninen, vaikea-asteinen hypokseeminen (hapen puute) hengityshäiriö, joka ei korjaudu optimaalisella muulla hoidolla. Hoito saattaa tulla kyseeseen mm. keuhkohtaumataudin pitkäaikaishoidossa, mikäli kansainväliset happihoitokriteerit täyttyvät eikä asiakas tupakoi, sekä keskos- ja monivammalapsilla, joilla on jatkuva tai ajoittainen lisähapen tarve. Sitä voidaan käyttää myös muiden vaikeiden sairausryhmien, kuten esim. keuhkofibroosin tai syöpää sairastavien loppuvaiheen oireenmukaisena hoitona.

---

⁵¹ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

⁵² <https://www.kaypahoito.fi/hoi06040>

Toimintaohje Siun sotessa:

Keuhkosairauksien poliklinikan sairaanhoitaja lainaa happirikastimia niitä tarvitseville potilaille poliklinikalla, vuodeosastolla tai kotikäynnin yhteydessä. Hän ohjaa laitteen käytön sekä huollon ja antaa niistä kirjalliset ohjeet. Terveyskeskuksen/kotisairaalan sairaanhoitaja luovuttaa laitteet saattohoitovaiheen potilaille.

Laitte lainataan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä ja lisävarusteet (letkut, viikset ja suodattimet) hoitotarvikkeena. Happirikastinhoidon aloittava yksikkö tekee hoitotarvikkeista lähetteen Mediatriin ja mikäli asiakkaan hoidossa tapahtuu muutoksia, huolehtii lähetteen päivittämisestä. Asiakas tai hänen asioitaan hoitava henkilö tilaa hoitotarvikkeet hoitotarvikejakelun kautta. Happirikastin-potilaat käyvät kontrollikäynnillä keuhkosairauksien poliklinikalla, poikkeuksena saattohoitopotilaat. Keuhkosairauksien poliklinikan sairaanhoitaja tekee hoidon alkaessa 1–2 kuukauden sisällä kotikäynnin potilaan luokse ja jatkossa kerran vuodessa.

04 03 18 03 Happipullot (painesäiliöhappivarustukset)

Painepullot. Luokkaan sisältyvät esim. paineensäätimet, virtausmittarit ja happea säästävät järjestelmät.

Happipulloissa happi on kaasumaisessa olomuodossa. Happipulloja käytetään silloin kun lisähapen tarve on tilapäistä sekä happirikastinhoidon lisänä laitevikojen ja sähkö-katkosten varalla tai kodin ulkopuolella liikkumista varten. Happipullo voi olla myös ainoana hapenlähteenä tilapäisessä lisähapen tarpeessa. Lääkehappi on reseptilääke eikä se kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.

Happipullojen tarve arvioidaan yksilöllisesti happirikastinhoidon arvion ja kontrollien yhteydessä ko. erikoisalalla. Lääkehappea tarvitsevat asiakkaat saavat hoitavalta keuhkolääkäriltä lääkemääräyksen, josta ilmenee hapen tarve, toteutustapa (happipullon tyyppi, nestehappi) ja virtausmäärä. Lääkemääräys on voimassa yhden vuoden ja asiakkaan on itse huolehdittava sen uusinnasta.

Toimintaohje Siun sotessa:

Keuhkosairauksien poliklinikan kotikäyntejä tekevä sairaanhoitaja ohjaa ja neuvoo kaasuhapen hankkimiseen liittyvissä asioissa. Happipullot tilataan lääkkeellisen hapen toimittajalta reseptimääräyksen mukaisesti. Keuhkosairauksien poliklinikan hoitaja tekee ensimmäisen tilauksen ja jatkossa potilas tilaa pullot itse.

Kaasu happipullot kerryttävät Kelan lääkemaksukattoa. Happipulloihin ja nestehappilaitteeseen sopivat happiviikset potilas saa keuhkosairauksien poliklinikalta. Happihoidon aloittava yksikkö tekee happiviiksistä hoitotarvikelähetteen Mediatriin ja päivittää sitä, mikäli asiakkaan hoidossa tapahtuu muutoksia. Asiakas tai hänen asioitaan hoitava henkilö tilaa hoitotarvikkeet hoitotarvikejakelun kautta.

04 03 18 04 Nestehappivarustukset

Nestehappipullot ja niiden varustukset.

Keuhkosairauksien erikoislääkäri arvioi asiakkaalle soveltuvan lääkkeellisen hapen toteutusmuodon ja kirjoittaa tästä lääkemääräyksen, josta ilmenee hapen tarve ja virtausmäärä. Keuhkoyksikkö ohjaa ja neuvoo nestehapen hankkimiseen liittyvissä asioissa.

Happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät tilataan lääkkeellisen hapen toimittajalta lääkemääräyksen mukaisesti (ks. happipullot). Happipullot ja nestehappivarustukset ovat reseptilääkkeitä eli ne eivät kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.

Toimintaohje Siun sotessa:

Keuhkosairauksien poliklinikan kotikäyntejä tekevä sairaanhoitaja ohjaa ja neuvoo nestehapen hankkimiseen liittyvissä asioissa. Happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät tilataan lääkkeellisen hapen toimittajalta reseptimääräyksen mukaisesti (kts. happipullot). Keuhkosairauksien poliklinikan hoitaja tekee ensimmäisen tilauksen ja jatkossa potilas tilaa nestehapen itse Happipulloihin ja nestehappilaitteeseen sopivat happiviikset potilas saa keuhkosairauksien poliklinikalta. Nestehapen aloituskustannukset ovat kalliit, joten Kelan lääkekatto täyttyy 1–2 tilauskerrasta. Lääkekatto tulee maksettavaksi joka kalenterivuodelta. Nestehappihoidon happiviikset kuuluvat hoitotarvikejakeluun, kun lähete tehty. Hapenhoidon aloittava yksikkö tekee nestehappihoidon happiviiksistä hoitotarvikelähetteen Mediatriin ja päivittää sitä, mikäli asiakkaan hoidossa tapahtuu muutoksia. Asiakas tai hänen asioitaan hoitava henkilö tilaa hoitotarvikkeet hoitotarvikejakelun kautta.

04 03 18 99 Happihoitolaiteiden lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. letkut, viikset, maskit, kostutuspullot ja kuljetuskärryt.

Happihoitolaiteiden lisävarusteet luovutetaan aluksi hoitolaitteen luovuttamisen yhteydessä ja jatkossa hoitotarvikejakelusta⁵³.

Toimintaohje Siun sotessa:

Hapenhoidon aloittava yksikkö tekee hoitotarvikkeista hoitotarvikelähetteen Mediatriin ja päivittää sitä, mikäli asiakkaan hoidossa tapahtuu muutoksia. Asiakas tai hänen asioitaan hoitava henkilö tilaa hoitotarvikkeet hoitotarvikejakelun kautta.

04 03 21 Imulaitteet

Laitteet, joiden avulla imetään eritteitä ja/tai aineita keuhkoista.

Imulaite voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on lisääntynyt hengitysteiden limaneritys tai sairaudesta tai vammasta johtuva taipumus saada ruokaa tai vatsalaukun eritteitä hengitysteihin eikä spontaani yskiminen onnistu tai se ei ole riittävän tehokasta. Lainattava imulaite valitaan asiakkaan käyttötarpeen mukaan. Jos imulaitteen käyttötarve on useita kertoja päivässä myös muualla kuin kotona, lainataan akkukäyttöinen, pieni- kokoinen matkaimulaite.

Imulaitteen käytön opetuksesta vastaa aina hoitoalan koulutuksen saanut ammattilainen. Apuvälineen luovuttajan ja käytön opetuksen antavan ammattilaisen on varmistettava, että laite on käyttökuntoinen. Käytönopetus sisältää laitteen käyttöön ja päivittäiseen puhdistukseen liittyvän ohjauksen.

Imulaitetta voi käyttää käytön opetuksen saanut omainen, avustaja tai muu asiakkaanhoitoon osallistuva henkilö.

Toimintaohje Siun sotessa:

Imulaitteen tarpeen arvioi ja päätöksen laitteen lainaamisesta tarvitsijan kotikäyttöön tekee erikoissairaanhoidon tai perusterveydenhuollon lääkäri. Imulaitteen käytön opetuksesta vastaa aina lainaavan tahon hoitoalan koulutuksen saanut ammattilainen.

Kotikäyttöön lainattavat imulaitteet lainataan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Niitä hankitaan keskitetysti apuvälinekeskuksesta ja rekisteröidään Effector – tietojärjestelmään. Laitteita on varastossa Siilaisen kuntoutumissairaalan palliatiivisen yksikön kotisairaalassa ja apuvälinekeskuksessa. Luovutuksen yhteydessä luovuttaja ohjaa laitteen käytön ja antaa kirjalliset käyttö- ja huolto-ohjeet.

Imulaitteisiin tarvittavat hoitotarvikkeet (mm. imukatetrit, imuletkut) tulevat hoitotarvikejakelun kautta ja luovuttava yksikkö tekee hoitotarvikkeista lähetteen Mediatriin. Hoidosta vastaava taho päivittää lähetettä, mikäli asiakkaan hoidon tarpeessa tapahtuu muutoksia. Asiakas tai hänen asioitaan hoitava henkilö tilaa hoitotarvikkeet hoitotarvikejakelun kautta.

Palveluasumisyksiköissä tulee olla käytettävissä riittävä määrä imuja, ja he vastaavat omien imujensa ylläpidosta.

04 03 21 01 Imulaitteet, akkuvarmennetut

Mukana kuljetettavat imulaitteet.

04 03 21 02 Imulaitteet, verkkovirtakäyttöiset

Vain verkkovirralla toimivat imulaitteet.

04 03 21 99 Imulaitteiden lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. letkut ja suodattimet.

Imulaitteiden lisävarusteet luovutetaan aluksi imulaitteen käytön opetuksen ja luovutuksen yhteydessä ja jatkossa hoitotarvikejakelusta⁵⁴.

04 03 24 Hengitystä helpottavat penkit ja tyynyt

Laitteet, joiden avulla henkilö asetellaan siten, että hän kykenee hengittämään tai että on helpompi imeä eritteitä keuhkoista.

Hengitystä helpottavat penkit ja tyynyt ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

---

⁵³ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

⁵⁴ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

04 03 27 Hengityslihasten harjoitusvälineet

Laitteet, joilla harjoitetaan hengityslihaksia joko aiheuttamalla vastusta, kun henkilö hengittää, tai kohdistamalla painetta suoraan rintakehää vasten. Kohtaan sisältyvät esim. kasvosuojukset, jotka tuottavat vastusta sisäänhengitykseen ja uloshengitykseen.

Hengityslihasten harjoitusvälineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Ks. luokka [04 03 12 01 Käsikäyttöiset hengityspalkeet](#).

04 03 30 Hengitystä mittaavat laitteet

Laitteet, jotka mittaavat sisään- ja uloshengitetyn ilman määrää (tilavuutta). Kohtaan sisältyvät esim. hengitystilavuuden mittarit.

Hengitystä mittaavat laitteet ja niiden lisävarusteet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 03 30 01 Uloshengityksen huippuvirtausmittari (PEF)

Laitteet, jotka mittaavat maksimaalisen uloshengitysvirtauksen henkilön puhaltaessamaksimaalisella voimallaan.

Toimintaohje Siun sotessa:

Keuhkosairauksien poliklinikalta annetaan PEF-mittari, jos asiakkaan puhalluseuranta määrätään keuhkolääkärin vastaanotolla tai jos lääkäri on määrännyt PEF-seurannan ohjaamisen tehtäväksi keuhkosairauksien poliklinikan hoitajan vastaanotolla. Pääasiallisesti asiakkaat ohjataan PEF-ohjaukseen omaan terveyskeskukseen

04 03 30 02 Uloshengityksen CO² mittarit (kapnometrit)

Kiinteät tai kannettavat laitteet, jotka mittaavat uloshengitysilmaasta

04 03 30 03 Sekuntikapasiteettimittarit

Laitteet, joilla voidaan mitata keuhkotilavuuksia rajoitetusti, esim. pelkästään sekuntikapasiteetti ja voimistettu vitaalikapasiteetti.

04 03 30 99 Hengitystä mittaavien laitteiden lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. hengitystä mittaavien laitteiden suukappaleet, liitoshokit ja letkustot.

04 03 33 Hengitystieortoosit

Laitteet, jotka tukevat kitakielekettä ja näin mahdollistavat esteettömän hengittämisen. Kohtaan sisältyvät esim. laitteet, jotka mahdollistavat hengittämisen ja ehkäisevät kuorsaamista.

Apneakisko voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä keskivaikeaan ja vaikeaan uniapneaan, kun CPAP-hoito ei sovellu ja asiakkaan BMI < 30. Uniapneakisko ei luovuteta, mikäli CPAP-hoito toimii. ^{55 56}

Apneakiskon soveltuvuuden arviointi ja valmistus tehdään suun terveydenhuollossa alueellisen hoidonporrastuksen ja hoitokäytännön mukaisesti. Lääkinällisenä kuntoutuksen apuvälineenä luovutettava apneakisko on asiakkaalle maksuton, samoin apneakiskoon liittyvät kontrollikäynnit ja apneakiskon huolto- ja korjaaminen.

Katso myös luokka [04 03 12 03 CPAP-laitteet, automaattiset](#).

Toimintaohje Siun Sotessa:

Mikäli potilaalla on keskivaikea tai vaikea uniapnea ja CPAP-hoito ei onnistu ja asiakkaan BMI on <30, ohjataan potilas perusterveydenhuollon (PTH) hammaslääkärille uniapneakiskoarvioon. Mikäli hammaslääkärin arvion mukaan potilas hyötyisi kiskohoidosta, tehdään ne PTH hammashoitolassa. Hampaat tulee olla hoidetut ennen kiskojen teettämistä. Kiskojen huollot ja korjaaminen ja kontrollikäynnit PTH hammashuollossa.

---

⁵⁵ Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019. STM. Obstruktiivisen uniapneapotilaan apneakiskohoito (s. 238)

⁵⁶ Käypä hoito Uniapnea (obstruktiivinen uniapnea aikuisilla), Terveysportti

04 06 APUVÄLINEET VERENKIERRON HOITOON

Välineet, jotka avustavat verenkiertoa passiivisen tai aktiivisen paineen avulla. Veren- painemittarit, ks. 04 24 09. Kuntopyörät tai ergometripyörät, ks. 04 48 03. Erityisvalmis-teiset tuolit, ks. 18 09 21. Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat tai patja-alustat, joissa onmekaaninen säätö, ks. 18 12 07. Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat tai patja-alustat, jotka ovat sähkösäätöisiä, ks. 18 12 10.

04 06 06 Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille jamuille kehon osille

Vaatteet, jotka kohdistavat kehoon asteittain alenevaa painetta, jotta leikkauksista ja suonikohjuhaavoista johtuvaa turvotusta ei pääse syntymään tai jotta tällainen turvotusparanee. Kohtaan sisältyvät esim. käsivarsien ja jalkojen putkimaiset joustavat tukisi- teet sekä tukisukat ja tukihihat, jotka vähentävät tai ehkäisevät verenkierron häiriöiden aiheuttamaa turpoamista.

Tässä kappaleessa käytetään termejä:

Tukisukka = lääkinällinen hoitosukka = kompressiosukka

Tukihiha = lääkinällinen hoitohiha = kompressiohiha

Lääkinällisiä tukisukkia, - hihoja tai - hansikkaita käytetään sairauksien, vammojen tai lääketieteellisten toimenpiteiden aiheuttamien laskimo- tai imutieperäisten turvotusten ehkäisyyn ja hoitoon. Niitä voidaan käyttää myös sairauden tai vamman aiheuttaman lihastoiminnan puuttumisesta johtuvan matalan verenpaineen tukemiseen. Tuki- tekstiilejä käytetään myös palovammojen ja arpien jälkihoitoon ([Ks. luokka 04 89 02 Apuvälineet arpien muodostumisen ehkäisemiseen ja hoitoon](#)).

Kompressiotukihoito voidaan toteuttaa myös kompressioon soveltuvilla sidoksilla taimuilla vastaavilla ratkaisuilla, kun kompressiosukat ja -hihat eivät sovellu käyttöön.

Välittömästi sairauden hoitoon tai lääketieteellisiin toimenpiteiden liittyviin tukihaitoihin ja laskimotukoksien ehkäisyyn käytettävät tukitekstiilit ovat hoitovälineitä, joiden käytön tarpeen arviosta ja hankinnasta vastaa hoitava taho; näihin tarkoituksiin tukitekstiilejä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Posttromboottisen oireyhtymän estossa rutiinimaisesta lääkinällisen hoitosukan käytöstä ei ilmeisesti ole hyötyä ko. oireyhtymän estossa, mutta se voi vähentää turvotusta tai kipua. Päätös hoitosukan käytöstä tehdään yksilöllisesti oireiden perusteella. Jos lääkinällistä hoitosukkaa käytetään, se mitoitetaan asiakkaalle yleensä polvipituisena (puristusluokka 2, noin 30–40 mmHg).⁵⁷

---

⁵⁷ Käypä hoito -suositus. [Laskimotukos ja keuhkoembolia](#)

Tavanomaisia antiembolia- ja matkasukkia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Luovutusperusteet käyttöaiheittain:

- Laskimoperäiset turvotukset
  - Tukisukat luovutetaan, kun laskimosairauden vaikeusasteluokkaan C4 - C6 (Taulukko 3) ja oireisuuteen perustuva haittaluokka vähintään 2 (Taulukko 4).
  - Tukisukat voidaan luovuttaa vain vaikeusasteluokan C4-C6 perusteella, jos haittaluokan arvioinnin estää alaraajojen tunnottomuutta aiheuttava sairaus tai vamma.
  - Vaikeusasteluokan ollessa C0 - C3 ei tukisukkaa luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.
  - Yläraajojen osalta luovutuksen perusteena on merkittävä toimintakykyä haittaava turvotus.
- Imusuonistoperäiset turvotukset
  - Luovutetaan primaarin imusuoniston vajaatoiminnan aiheuttaman turvotuksen ehkäisyyn ja hoitoon.
  - Synnyntäisessä imuteiden kehitys- tai toimintahäiriössä tuki-tekstiilit voidaan luovuttaa pysyvien kudosten estämiseksi.
  - Sekundaarinen imusuoniston vajaatoiminta
    - Luovutetaan imusuoniston vajaatoiminnan aiheuttamanturvotuksen ehkäisyyn ja hoitoon esimerkiksi syöpäleikkauksiin liittyvien imusolmukkeiden poiston tai sädehoidon, tulehdusten, vammojen tai kasvainten aiheuttamien imusuoniston vaurioiden jälkeen.
    - Välittömästi leikkauksiin tai sairauksien hoitoon (esim. erysipelas) liittyvät hoitosukat tai hoitohihat hankkii hoitava yksikkö hoitovälineenä. Uusinta ja jatkohankinta voitoteutua lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä luovutusperusteiden muutoin täyttyessä.
- Muut syyt
  - Tukitekstiilejä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä sairaudesta tai vammasta aiheutuvasta merkittävästä ja pitkäaikaisesta

lihastoiminnan puuttumisesta johtuvan merkittävän turvotuksen tai matalan verenpaineen tukemiseen.

- Aiheuttajia voivat olla esimerkiksi selkäydinvauriot, aivo-vammat, aivoverenkiertohäiriöt tai muut vaikeat lihas-, sydän- tai neurologiset sairaudet.
- Hoitosukkaa ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, eikä yleensä myöskään hoitovälineenä syvän laskimotukoksen hoitoon, koska käytöstä ei ole hyötyä posttromboottisen oireyhtymän estossa, vaikka se vähentää turvotusta ja kipua (Käypä hoito -suositus: Keuhkoembolia ja laskimotukos 2016).
- Jos asiakkaalla on tukoksille altistava pysyvä tila kuten syöpäsairaus tai trombofilia, hoitosukat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Yleistä luovutuksesta:

- Asiakkaan tulee olla motivoitunut ja sitoutunut tukitekstiilien käyttöön ja näiden käyttöä tulee seurata osana hoitoa.
- Luovutusperusteet täyttävälle asiakkaalle myönnetään lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä 2—3 paria lääkinällisiä tukisukkia tai 2—3 kpl tukihiaa tai hoitokäsinettä vuodessa tarpeen mukaan.
- Sukkien pukemisen ja riisumisen tarvittavat apuvälineet luovutetaan ensimmäisen tukisukan luovutuksen yhteydessä ja uusitaan tarvittaessa.
- Hoitavan lääkärin tulee:
  - Määrittää tukisukkien tai tukihihojen puristusluokka (Taulukko 5)
    - Pääsääntöisesti luovutetaan puristusluokan II tukitekstiilejä, mutta yksilöllisestä syystä (esim. asiakas ei kykene pukemaan tai käyttämään niitä tai lääketieteellisesti on perusteltua), voidaan luovuttaa puristusluokan I tukitekstiilejä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

❓ Määrittää tukitekstiilien peittoalue ja tyyppi

- Pääsääntöisesti tukisukat ovat sääripituisia, mutta myösreisimittaisia voidaan luovuttaa yksilöllisen harkinnan mukaan.
- Tukisukan kärki voi olla avo- tai umpinainen.

❓ Varmistaa, ettei tukisukkien tai tukihihojen käytölle ole vasta-aiheita

- Mahdollisia vasta-aiheita voivat olla muun muassa: merkittävä valtimoverenkierron vajaatoiminta, valtimoperäinen säärihaava, hoitamaton sydämen vajaatoiminta, akuutti tai märkivä ihotulehdus, akuutti laskimotrombi tai ongelman epäselvä etiologia.
- Alaraajojen valtimoverenkierto tulee tarvittaessa määrittää (mukailltu: Lääkärin käsikirja: Alaraajalaskimoiden vajaatoiminta 2016)
  - ABI-arvoa > 0.8 pidetään turvallisena kompressiohoidon kannalta.
  - ABI-arvoilla $0.5-0.8$ hoitopäätös harkiten tai erikoislääkärin arvioimana.
  - ABI-arvoilla < 0.5 kompressiota ei tule käyttää.

Tarrakiinnitteisiä tukisidoksia voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena pitkäaikaiseen tarpeeseen yksilöllisen harkinnan perusteella seuraavin edellytyksin:

- Tukisukkien tai tukihihojen lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamisen perusteet täytyvät ja näiden käyttö katsotaan sairauden hoidon ja toimintakyvyn kannalta välttämättömäksi.
- Yleisimmin käytettävät tukitekstiilit eivät sovellu käyttöön lääke- tieteellisistä syistä tai näiden itsenäinen käyttö ei onnistu ja vaatii merkittävästi ulkopuolista apua.
  - Lääketieteelliset syyt arvioidaan perusterveydenhuollon tai erikoissairaanhoidon moniammatillisen raajaturvotusten ja – haavojen hoitoon perehtyneessä työryhmässä.

- Lääketieteellisiä syitä voivat olla esim. raajojen haasteellinen muoto tai epämuotoisuus tai normaalien tukitekstiilien käytön estävät haavaumat.
  - Haavaumien hoidossa käytettävät tuotteet ovat hoitoonkuuluvia välineitä. Niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Haavanhoitovälineet luovutetaan joko hoitovastuuyksiköstä, hoitotarvikejakeluna⁵⁸ tai paikallisesti sovitun työnjaon mukaisesti.
- Merkittävän ulkopuolisen avun tarpeen ollessa perusteena tulee tarrakiinnitteisten tukisidosten soveltua ongelman hoitoon ja niiden käytön tulee onnistua itsenäisesti vähentäen ulkopuolisen avustuksen määrää (esim. kotipalvelukäyntien määrä tai kesto vähenee).
- Mikäli asiakas tarvitsee edelleen avustusta tarrakiinnitteistenkin tukisidosten käyttöön, ei näitä luovuteta, vaan tarjotaan käytettäväksi tavanomaisia tukitekstiilejä.

---

⁵⁸ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

Toimintaohje Siun sotessa:

Siun soten asiakasta/potilasta hoitava lääkäri varmistaa sukkiensa ja/tai hihan luovutusperusteiden täyttymisen sekä ettei niiden käytölle ole kontraindikaatiota. Lääkäri kirjaa perustelut erikoisalalehdelle ja tekee työviestin (jakelu/tiedoksi) joko apuvälinekeskukseen tai PTH terapiapalveluihin sekä täyttää Mediatriin (muissa asiakirjoissa olevan) lääkinnällisten tukisukkiensa tai -hihojen seurantalomakkeen.

Hoitava lääkäri määrittää sairauden diagnoosin, josta tukituotteen tarve aiheutuu sekä puristusluokan (Taulukko 3). Kompressioluokat ilmaisevat hoitopaineen nilkan korkeudella ja paine alenee asteittain säären alueella. Hankittavat tukisukat ovat pääsääntöisesti sääripituisia ja niitä on sekä avo- että umpikärkisiä.

Luovutusperusteet täyttävillä asiakkailta hankitaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä tarveperusteisesti 1–3 paria/kpl tukisukkia vuodessa sekä tarvittaessa niihin liittyvät pukemisen ja riisumisen apuvälineet.

Lääkinnälliset tukihihat myönnetään lähinnä rintasyöpäpotilaille yläraajan kroonisen turvotuksen hoitoon (voidaan käyttää imusolmukkeiden poiston jälkeisen turvotuksen hoidossa myös lievissä tapauksissa). Ensimmäisen hoitohihan hankinta edellyttää hoitavan lääkärin tekemää tarvearviointia, jatkossa asiaan perehtyneen apuvälineuvojan/fysioterapeutin kannanotto riittää. Apuvälinealan asiantuntija tekee tarvittavat mittaukset, joiden perusteella hiha hankitaan ja hän sovittaa, luovuttaa tuotteen ja opastaa sen käytön.

Tukihiaa hankittaessa tulee arvioida hihan pukemisen ja riisumisen apulaitteen tarve.

Jos tukituotteen tarve on jatkuva, tulee tämä olla kirjattuna potilastietojärjestelmään. Uusi lääkärin arvio tukituotteiden tarpeesta tulee tehdä vähintään 5 vuoden välein. Asiakkaan terveydentilan muuttuessa olennaisesti, tarvearvio tehdään tiheämmin.

Tukituotteiden käytön seuranta tapahtuu yksilöllisesti laaditun jatkosuunnitelman mukaisesti.

Mikäli asiakas haluaa palvelut kotiin, hän maksaa sopimustoimittajalle kotikäynneistä aiheutuvat kustannukset. Sopimustoimittajan kotikäynti- ja matkakustannuksia asiakkaan luo ei korvata.

Erikoissairaanhoidosta jakeluna ja perusterveydenhuollosta Joensuun alueen terveysasemien ja Kontiolahden terveysaseman asiakkaista työviesti AVKPT apuvälinepalveluihin. Muiden kuntien osalta työviesti ko. terveysaseman terapiapalveluihin. Apuväline-/terapiapalveluista ollaan asiakkaaseen yhteydessä ja sovitaan mittausaika.

Taulukko 3. Laskimosairauden vaikeusasteen luokitus

(CEAP-järjestelmä, kliiniset luokat C0–6).	
Kliininen luokka	Löydös
C0	Normaali löydös, ei viitteitä laskimosairaudesta
C1	Ihonalaisia laskimolaajentumia (teleangiektasioita ym.)
C2	Suonikohjuja
C3	Suonikohjuja ja mitattava turvotus raajassa, ei ihomuutoksia
C4	Laskimotautiin viittaavia ihomuutoksia, kuten pigmentoitumista, laskimoperäistä ekseemaa tai lipodermatoskleroosia (ihonalaisenrasvakudoksen kovettumista)
C5	Ihomuutoksen lisäksi todettavissa parantunut säärihaava
C6	Ihomuutoksen lisäksi avoin säärihaava

(Käypä hoito suositus: Alaraajojen laskimovaajatoiminta 2016)⁵⁹

Taulukko 4. Oireisuuteen perustuva luokitus ilman hoitosukkaa tai tukisidettä. Huom.! työskentelyllä tarkoitetaan myös toimintaa arjessa.

Luokka	Potilaan oireisuus
0	Oireeton
1	Oireinen, voi työskennellä ilman hoitosukkaa tai tukisidettä
2	Oireinen, ei voi työskennellä ilman hoitosukkaa tai tukisidettä kahdeksaa tuntia päivässä
3	Ei voi työskennellä edes hoitosukkaa tai tukisidettä käyttäen

(Käypä hoito suositus: Alaraajojen laskimovaajatoiminta 2016)⁴⁷

Taulukko 5. Lääketieteellisten hoitosukkien luokitus.

Puristus-luokka	Käyttöaihe	Nimi	CEN (mmHg) ⁶⁰
CEN = Comité Européen de Normalisation			
I	Syvän laskimoveritulpan esto Laskimokierron vajaatoiminta	Kevyt hoitosukka	15–23
II	Laskimoperäinen turvotus ja säärihaavat Imutieperäiset turvotukset	II puristusluokan hoitosukka	24–34
III	Vaikea laskimoperäinen turvotusja säärihaavat	III puristusluokan hoitosukka	35–49
IV	Vaikeat imutieperäiset turvotukset	IV puristusluokan hoitosukka	yli 50

⁵⁹ <https://www.kaypahoito.fi/hoi05030>

⁶⁰ Kompressioluokat ilmaisevat hoitopaineen nilkan korkeudella ja paine alenee asteittain säären alueella.

04 06 09 Ilmatäytteiset vaatteet ja painelaitteetverenkierron häiriöihin

Välineet, joissa on ilmatäytteisiä lisäosia, joilla ympäröidään vartalon vahingoittuneita alueita. Välineet, jotka koostuvat sekä painevaatteista että kompressorista, joka tuottaa verenkiertoa helpottavia paineaaltoja ja estää verenkierron häiriöiden aiheuttamaa turpoamista.

Välineet, jotka koostuvat sekä painevaatteista että kompressorista, joka tuottaa verenkiertoa helpottavia paineaaltoja ja estää verenkierron häiriöiden aiheuttamaa turpoamista ovat hoitovälineitä; ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 08 APUVÄLINEET KEHON HALLINNAN JA OMANKEHON HAHMOTTAMISEN STIMULOINTIIN

Vaatteet, jotka tuottamansa tasaisen paineen avulla helpottavat kehon asennon hallintaa tai kehon hahmottamista. Vaatteet, joiden avulla helpotetaan päivittäisiä toimia.

Kohtaan sisältyvät esim. painevaatteet, siteet ja nauhat. (ISO 9999 / 2016)

Painepukuja, -hihoja, -hanskoja ja nauhoja voidaan käyttää muun muassa tukemaan motoristen taitojen kehittymistä, kehotietoisuuden vahvistumista tai kivun hoidossa.

Luokkaan sisältyvät muun muassa painepuvut ja -bodyt sekä erilaiset sidokset ja nauhat.

Apuvälineet kehon hallintaan ja oman kehon hahmottamisen stimulointiin voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun alan erikoislääkäri tai asiakkaan hoidosta vastaava lääkäri on yhdessä toiminta- tai fysioterapeutin kanssa arvioinut tarpeen ja se on kirjattu kuntoutussuunnitelmaan.

Toimintaohje Siun sotessa:

Tikkamäen terapiapalveluissa asiakasta hoitava toimintaterapeutti tekee tuotteen tarvearvion, mitoituksen, sovituksen ja käyttöön luovutuksen.

Muiden asiakkaiden osalta hoitava lääkäri kirjaa tarpeen kuntoutussuunnitelmaan ja tekee lähetteen apuvälinekeskukseen.

Tukisukat ja tukihihat. Ks. [luokka 04 06 06](#)

Apuvälineet arpien muodostumisen ehkäisemiseen ja hoitoon. Ks. [luokka 04 89 02](#)

04 09 VALOHOITOVÄLINEET

Infrapunalamput (IR), ks. 04 30 03

Valohoitovälineet ovat hoitovälineitä eikä niitä luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 09 03 Ultravioletti A (UVA) lamput

Hoitavat lamput, jotka tuottavat pitkäaaltoisia ultraviolettisäteitä ja joita käytetään pääasiassa ihosairauksien hoitoon

04 09 06 SUP ja ultravioletti B (UVB) lamput

Hoitavat lamput, jotka tuottavat lyhytaaltoisia ultraviolettisäteitä ja joita käytetään pää-asiansa ihosairauksien hoitoon.

04 09 09 Suojalasit

Lasit, jotka suojaavat silmiä ultraviolettisäteilyltä.

04 09 12 Kirkasvalolamput

Hoitavat lamput, joiden värilämpötila on vähintään 4 000 kelviniä ja joita käytetään esim. kaamosmasennuksen hoitoon

04 19 LÄÄKEANNOSTELUN VÄLINEET

Välineet, joiden avulla säännöstellään lääkannostelun nopeutta ja määrää. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi laitteet, jotka avustavat tai auttavat nestemäisten lääkkeiden antamista ihon läpi suoraan kehoon (esim. insuliinikynät).

Lääkeannostelun välineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 19 24 Infuusiopumput

Laitteet, jotka on liitetty kehoon ja suoraan verisuoneen lääkkeen (kuten ravintoliuoksen) automaattista annostelua varten. Kohtaan sisältyvät esim. insuliinipumput, annostelupumput ja parenteraalisen (intravenoosi) antotavan apuvälineet.

Letkuruokintajär-jestelmät, ks. 15 09 30

04 19 27 Nesteensiirtolaitteet

Tippaletkut, joilla lääke tiputetaan laskimonsisäisesti.

04 24 FYSIKAALISET, FYSIOLOGISET JA BIOKEMIAALISET TESTIVÄLINEET JA MATERIAALIT

Työpaikalla käytettävät mittausinstrumentit ja -välineet, ks. 28 18 03.

Testivälineet ja materiaalit ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 24 01 Verensokerimittarit

Luokkaan sisältyvät esim. puhuvat verensokerimittarit.

04 24 02 Pulssioksimittarit

Laitteet, joilla mitataan veren happipitoisuutta.

04 24 09 Verenpainemittarit

04 24 18 Fyysisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet

Välineet, joilla testataan ja arvioidaan toimintoja, esimerkiksi nivelten vakautta, niveltenliikkuvuutta, lihasvoimaa ja fyysistä kestävyyttä, sekä liikunnallista toimintaa, esimerkiksi istumista, seisomista, kääntymistä ja kävelyä

04 24 27 Henkilöva'at

Välineet, joilla mitataan kehonpaino

04 25 KOGNITIIVISTEN KYKYJEN TESTAUS- JA ARVIOINTIVÄLINEET

Välineet, joilla testataan kaikkia niitä toimintoja ja aktiviteetteja, jotka liittyvät loogiseen ajatteluun, älyllisiin mahdollisuuksiin ja päättelyyn. Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen, ks. 28 27.

Testaus- ja arviointivälineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 25 03 Kielellisten kykyjen testaus ja arviointivälineet

Välineet, joilla testataan ja arvioidaan kielen käyttöä ja ymmärtämistä kommunikationvälineenä.

04 26 KOGNITIIVISEN TERAPIAN APUVÄLINEET

Välineet, joita käytetään apuna kognitiivisessa terapiassa, esimerkiksi nukketerapiassaja muistiterapiassa, kun hoidetaan ihmisiä, joilla on muistivaikeuksia. Kohtaan sisältyvät esim. terapeuttiset robotit.

Muistin tukena toimivat apuvälineet, ks. [luokka 22 27 16](#).

Terapiassa käytettävät apuvälineet ovat harjoitteluvälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 STIMULAATTORIT

Apuvälineet, joilla lisätään, vähennetään tai vakautetaan kehon toimintoja ei-ortootti-silla stimulaattoreilla [Sukupuolielämän apuvälineet](#), ks. [09 54](#). [Sisäkorvaistutteseenyhteydessä olevat kuulokojeet](#), ks. [22 06 21](#).

04 27 06 Stimulaattorit kivun lievitykseen

Laitteet, joilla muutetaan hermojen herkkyyttä ja tällä tavoin fyysisen kivun tuntemusta.

Stimulaattori kivun lievitykseen (TNS-laite) voidaan lainata hoitavasta yksiköstä osanakivunhoitoa.

Toimintaohje Siun sotessa:

TNS- laitetta käytetään hoitona vaikeiden kiputilojen lievittämiseen. Siun sotessa terapiapalvelut lainaavat TNS-laitteita hoitovälineenä ja sen käyttö aloitetaan fysioterapeutin ohjauksessa ja seurannassa. Laitteen lainaus asiakkaalle kirjataan Effectoriin.

04 27 09 Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät

Välineet, joilla stimuloidaan lihasta tai lihaksen tiettyä osaa ja saadaan lihas supistu- maan tai rentoutumaan. Kohtaan sisältyvät esim. pidätyskyvyn stimulaattorit. [Yläraajanortoosit](#), joissa on sisäänrakennetut lihassimulaattorit, ks. [06 06](#). [Alaraajan ortoosit](#), joissa on sisäänrakennetut lihassimulaattorit, ks. [06 12](#).

Kohtaan sisältyvät myös NMES- ja mikrovirtalaitteet.

Lantionpohjan toimintahäiriöissä stimulaattoreita käytetään rakon rauhoittamiseen, lantionpohjan lihasten harjoittamiseen ja kivunhoitoon. Stimulaattorin käyttö edellyttää lääkärin toteamaa hoidon tarvetta. Lääkäri konsultoi fysioterapeuttia/erityistyöntekijää,

joka arvioi ja tekee yksilöllisen hoitosuunnitelman. Laitetta ei luovuteta lääkinällisenkuntoutuksen apuvälineenä, vaan se voidaan lainata hoitavasta yksiköstä.

Kokovartalon sähköstimulaatiolaitteistoja voidaan käyttää neuromuskulaaristen sairauksien aiheuttaman spastisuuden, liikkumisvaikeuksien ja kivun hoitoon. Tutkimusnäyttö kokovartalon sähköstimulaatiolaitteiston hyödyistä on rajallista ja osin ristiriitaista. Laitteistoa ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Hoitava yksikkö arvioi mahdollisen käytön hyödyt ja vastaa tarvittaessa lainauksesta hoitovälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Siun sotessa terapiapalvelut lainaavat lihastimulaattoreita hoitovälineenä. Laitteen lainaus asiakkaalle kirjataan potilastietojärjestelmään.

04 27 12 Vibraattorit

Laitteet, jotka värähtelevät nopeasti, ja joita käytetään värähtelyyn perustuvaan hierontaan hoidollisessa tarkoituksessa. Kohtaan sisältyvät esim. rentouttavat hierontalaitteet ja vibraattorit, joilla irrotetaan keuhkoissa olevaa limaa (iskevät laitteet). Välineet seksuaaliseen kanssakäymiseen, orgasmiin, siemensyöksyyn ja erektioon, ks. 09 54 09

Kohtaan sisältyvät esim. rentouttavat hierontalaitteet ja vibraattorit, joilla irrotetaan keuhkoissa olevaa limaa (iskevät laitteet).

Hoitovälineinä käytettäviä hierontalaitteita tai vibraattoreita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 15 Äänistimulaattorit

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus. Kohtaan sisältyvät esim. tinnitusmaskerit. Kuulemisenapuvälineet, ks. 22 06.

Äänistimulaattori voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on häiritsevä tinnitus ja joka on motivoitunut äänistimulaattorin säännölliseen käyttöön. Tarvearvioinnin tekee kuulo- keskuksen asiantuntijatyöryhmä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimuksen peittämiseksi hankittavia välineitä kuten vastamelukuulokkeita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Korva- ja kuulosuojat ks. [luokka 09 06 09](#).

Kuulokkeet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa ks. [luokka 22 18 38 Kuulokkeet](#).

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. luokka [27 03 09 Melunsuojai-met.](#)

04 27 18 Aistien ja aistiherkkyden stimuloimisen apuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. tuntostimulaattorit sekä peittohoitovälineet, joilla stimuloidaantoista silmää peittämällä toinen silmä.

Aistien ja aistiherkkyden stimuloimisen apuvälineet ovat hoitovälineitä; näitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 24 Implanttien kanssa käytettävät stimulaattorit

Laitteet, jotka avustavat implanttivastaanotinten stimulointia.

Implanttien kanssa käytettävät stimulaattorit ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 99 Stimulaattorien lisä- ja varaosat

04 30 LÄMPÖ- TAI KYLMÄHOITOVÄLINEET

Laitteet, joilla tuotetaan lämpöä tai kylmyyttä hoidollisiin tarkoituksiin.

04 30 03 Lämpöhoitovälineet

Laitteet, joilla lämmitetään kehoa tai sen osaa hoidollisiin tarkoituksiin. Kohtaan sisältyvät esim. infrapunalamput ja esilämmitetyt tyynyt.

Tähän luokkaan kuuluvat myös lämpöhanskat ja – pohjalliset.

Lämpöhoitovälineitä voidaan luovuttaa sellaisten kroonisten sairauksien hoitoon, joissa sairaus aiheuttaa huomattavaa toimintarajoitusta ja – kyvyttömyyttä tai siihen liittyy kroonisia ihohaavoja, tavallisimmin sormihaavoja ja jalan haavoja. Lämpöhanskoja ja – pohjallisia voidaan luovuttaa myös erityisperustein vaikeiden hermovaurioiden/tuntopuutosten/synnyinäisten raaja-anomalioiden vuoksi, jotka aiheuttavat selvää kylmänarkuutta.

Lämpöhanskoja ja – pohjallisia (sähkölämmittimellä ja erityisominaisuuksilla varustetut) voidaan luovuttaa hoitavan lääkärin arvion perusteella. Tuotteita valitessa on huomioitava niiden turvallisuus ja tehokkuus lääketieteellisessä käytössä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lämpöhanskoja ja – pohjallisia ei luovuteta lääketieteellisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lämpöhanskoja ja – pohjallisia (sähkölämmittimellä ja erityisominaisuuksilla varustetut) voidaan luovuttaa yksilöllisen lääketieteellisen arvion perusteella. Toimintaterapeutti vastaa hankinnasta, käyttöön ohjauksesta ja luovutuksesta.

04 30 06 Kylmähoitovälineet

Laitteet, joilla viilennetään kehoa tai jotakin sen osaa hoidollisiin tarkoituksiin

Hoidollisiin tarkoituksiin tarkoitettuja kylmähoitovälineitä kuten jääpusseja tai kylmäsuihkeita ei luovuteta lääketieteellisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kylmähoitotuotteita ei luovuteta lääketieteellisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 33 KUDOSVAURIOITA EHKÄISEVÄT VÄLINEET

Kohtaan sisältyvät esim. painehaavojen ja ihon rikkoutumisen ehkäisyyn käytettävät välineet. Puettavat vartaloa suojaavat apuvälineet, ks. 09 06.

Kudosvaurioita ehkäisevistä apuvälineistä merkittävimpiä ovat painehaavoja ehkäisevät istuintyynyt ja patjat. Painehaavariskin arviointi, painehaavan hoitoon ja paineen vähentämiseen valittavien apuvälineiden hankinta edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Haavanhoitosuunnitelmaa laadittaessa on haavahoitajan tai muun asiaan perehtyneen henkilön asiantuntemus välttämätön.

Painehaavojen ehkäisyssä on tärkeää huolehtia hyvästä perushoidosta, ravinnosta, yksilöllisesti suunnitellusta ja toteutuvasta asentohoidosta⁶¹, määritellä istuma-aika,

jonka asiakas voi turvallisesti istua sekä valita oikeat painehaavoja ehkäisevät apuvälineet.

Oikein valittu apuväline ei ilman muita toimenpiteitä riitä painehaavan ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. Painehaavatuotteet ovat alkuhankintoina kalliita, mutta oikein valittuina ne ennalta ehkäisevät kustannustehokkaasti kallishoitoisten painehaavojen syntymistä ja hoitoa.

Painehaavatyynyä tai -patjaa valittaessa arvioidaan asiakkaan painehaavariskiä riski- luokitusta käyttäen (esim. Braden-luokitus tai HUS painehaavaluokitus⁶²) sekä pyörä-

tuolin käyttöä ja säätöä kokonaisuutena. Painehaavan hoitoon tai ennaltaehkäisyyn tarkoitettu istuintyyny saattaa hankaloittaa esimerkiksi henkilön omatoimista siirtymistä. Istuintyynyä valittaessa joudutaan usein tekemään kompromisseja ja painotta-maan jotakin tavoitetta. Mikäli omatoiminen siirtyminen edellyttää matalamman riskin istuintyynyä kuin mitä luokituspisteet edellyttävät, sovitaan istuma-ajan lyhentämisestä lääkärin antamien ohjeiden mukaan. Tyynyn valinnan tukena voidaan käyttää pintapaineen mittauslaitetta, mikäli sellainen on käytettävissä.

Painehaavapatja voi olla osa asiakkaan hoitosuunnitelmaa ja hoitoa tai se voidaan perustellusta syystä luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä ks. [luokka 04 33 06](#).

Lue lisää:

[Terveyskylä.fi – Haavatalo.fi:](#)

- [Painehaavat](#)
- [Yleistä painehaavoista](#)
- [Painehaavan synty](#)
- [Painehaavan luokittelu](#)
- [Painehaavan ennaltaehkäisy](#)
- [Painehaavan hoito](#)

---

⁶¹ Hoitosuositus. Painehaavan ehkäisy ja tunnistaminen aikuispotilaan hoitotyössä. Ho-tus. Hoitotyön tutkimussäätiö. 2.10. 2015

⁶² https://www.hus.fi/hus-tietoa/sairaanhoitoalueet/hyks/hyks-tukielin-ja-plastiikkakirurgia/plastiikkakirurgia/haavakeskus/PublishingImages/HUS_painehaavo- jen%20ehk%C3%A4isy%20malli%20fi.pdf

04 33 03 Istuintyynty ja – alustat painehaavojen ehkäisyyn

Välineet, joilla helpotetaan painetta kehon herkissä osissa ja jotka jakavat kuormaa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä painehaavaistuintyyntyjä lainataan vain pyörätuolikäyttäjille. Istuintyyntyä valittaessa arvioidaan asiakkaan painehaavariskiä sekä pyörätuolin käyttöä ja säätöä kokonaisuutena.

Painehaavan hoitoon tai ennaltaehkäisyyn tarkoitettu tyynty saattaa hankaloittaa esimerkiksi henkilön omatoimista siirtymistä. Tyyntyä valittaessa joudutaan usein tekemään kompromisseja ja painottamaan jotakin tavoitetta. Mikäli omatoiminen siirtyminen edellyttää matalamman riskin tyyntyä kuin mitä luokitusasteet edellyttävät, sovitaan istuma-ajan lyhentämisestä. Tyyntyn valinnan tukena voidaan käyttää pintapaineen mittaustaitetta, mikäli sellainen on käytettävissä.

04 33 03 01 Painehaavatyynty, viskoelastiset

Viskoelastisesta materiaalista valmistetut tyynty, jotka tasaavat kehoon kohdistuvaapainetta.04 33

04 33 03 02 Painehaavatyynty, geelitäytteiset

Tyynty, joissa painetta tasaavana materiaalina on geeli.

04 33 03 03 Painehaavatyynty, kennorakenteiset

Tyynty, joissa painetta tasaavana ominaisena on kennorakenne ja kennojen väliin jäävä ilma.

04 33 03 04 Painehaavatyynty, ilmatäytteiset, ei moottoroidut

Tyynty, joissa painetta tasaa vakiopaineinen ilma.

04 33 03 05 Painehaavatyynty, ilmatäytteiset, moottoroidut

Tyynty, joissa painetta tasataan vaihtuvapaineisella ilmalla ja, joiden ilman määrää säädellään moottorin avulla.

04 33 04 Selkätyyny ja -tuet kudosvaurioiden ehkäisyyn

Välineet, joilla jaetaan selän herkkiin osiin kohdistuvaa painoa. *Selkänojat, ks. 18 1003.*

04 33 06 Apuvälineet kudosvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa

Välineet, joiden on tarkoitus jakaa kehoon kohdistuvaa kuormitusta pitkien makuujaksojen aikana ja näin estää hiertymien ja painehaavojen syntyminen kehon herkkiin osiin. *Patjat ja patjanpäälliset, ks. 18 12 18.*

Painehaavojen ehkäisyyn tarkoitettut patjat jaetaan käyttötärpeen mukaisesti matalanriskin, keskiriskin, korkean riskin ja erittäin korkean riskin patjoihin. Patjan valmistaja määrittelee tuotteen riskiluokan.

Painehaavapatja voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun

- apuvälineasetuksen (1363/2011)⁶³ 1 §:n perusteet täyttyvät ja
- toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut niin, että omatoiminen asennon vaihtaminen vuoteessa ei onnistu ja
- riski saada painehaavauma on todettu painehaavariskimittarilla

Painehaavapatja voidaan luovuttaa yksilöllisen tarpeen perusteella, mikäli se vähentää avun tarvetta (esim. yöaikaan tapahtuvia omaisen/ avustajan tekemiä asennon vaihtamisia ja näin tukee omaisen jaksamista sekä mahdollistaa asiakkaan kotona asumisen).

Nopeasti etenevissä sairauksissa voidaan ennakoiden luovuttaa korkean riskin paine-haavapatja, mikäli on oletettavissa henkilön terveydentilan muuttuvan nopeasti sellaiseksi, että hän tulee sitä tarvitsemaan.

Kun painehaavan hoito edellyttää leikkausta, on välttämätöntä, että välittömästi leikkauksen jälkeen kotona on käytössä korkean riskin painehaavapatja, haavanhoito- suunnitelma on tehty ja sovittu haavan seurannasta vastaava yhteyshenkilö.

Matalan riskin ja tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia patjoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

---

⁶³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettavan patjan tulee olla lääkinällisistä laitteista annetun direktiivin 93/42/ETY mukainen. Asiakkaan käyttöön järjestään patja hänen riskitasonsa (Braden) mukaisesti. Patjan uusinnassa tehdään aina uusi tarvearvio.

Painehaavapatjan luovuttaminen tulee arvioida ottaen huomioon asiakkaan kokonaistilanne (mm. asuuko hän kotona vai asumispalveluyksikössä) sekä hoidon että kuntoutuksen tavoitteet. Arvio tulee tehdä asiakkaan, apuvälineasiantuntijan ja hoitoon osallistuvan hoitotyön ammattilaisen/omaisen yhteistyönä ja sopia eri osapuolten välisestä työnjaosta painehaavariskin ehkäisemiseksi tai riskitason pienentämiseksi.

Asiakkaan asuessa asumispalveluyksikössä, yksikön hoitavan lääkärin tulee ottaa kantaa asiakkaan tarpeeseen saada käyttöönsä korkean tai erittäin korkean riskin painehaavapatja. Tästä, kokonaishoitosuunnitelmasta sekä arviossa määritetystä painehaavariskitasosta tulee olla kirjaus apuvälinekeskukseen lähetettävässä työviestissä/jakelussa.

Lasten kohdalla painehaavapatjavalminnassa käytetään yksilöllistä lääketieteellistä arviota patjan valinnassa ja luovuttamisessa. Patjan tarve tulee olla kirjattuna potilaan kuntoutus- tai hoitosuunnitelmaan.

Asiakas hankkii itse tavanomaisena kuluttajatuotteena saatavat viskoelastiset - ja vaahtomuoviset patjat ja tyynyt. Asumispalveluyksikkö hankkii ja huoltaa asukkaidensa hoidossa tarvittavat matalan ja keskiriskin painehaavapatjat.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien, ei säädettävien painehaavatyynyjen ja -patjojen apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan muutkin apuvälinepalveluprosessit hoitaa.

Säädettävien painehaavatyynyjen ja -patjojen apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta Mediatrin jakeluna ja perusterveydenhuollosta AVKPT-työviesti.

Asentohoidossa vuoteessa tai vain tietyn vartalon osan alla käytettäviä painehaavatyynyjä/-alustoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 33 06 01 Petauspatjat, ei-moottoroidut

Tavallisen patjan päällä käytettävät patjat, jotka tasaavat kehoon kohdistuvaa painettapaineen pysyessä vakiona.

04 33 06 02 Petauspatjat, ilmatäytteiset, moottoroidut

Tavallisen patjan päällä käytettävät säätöautomatiikalla varustetut ilmapatjat, joissa paine vaihtuu jaksoittain tai säätyy itsestään käyttäjän painon ja asennon muutostenmukaan.

04 33 06 03 Painehaavapatjat, ei-moottoroidut

Erilaisista materiaaleista valmistetut patjat, jotka tasaavat kehoon kohdistuvaa painettapaineen pysyessä vakiona.

04 33 06 04 Painehaavapatjat ilmatäytteiset, moottoroidut

Säätöautomatiikalla varustetut ilmapatjat, joissa jaksoittain vaihtuva paine tasaa kehoon kohdistuvaa painetta.

04 33 09 Erityislaitteet kudonvaurioiden ehkäisyyn

Välineet, joilla arvioidaan kehon osiin kohdistuvaa painetta tai varoitetaan kehon osiin kohdistuvasta liiasta paineesta. Kohtaan sisältyvät esim. ihon rikkoutumisesta ilmoittavat hälyttimet.

Kudonvaurion ehkäisyyn tarkoitettut erityislaitteet ovat hoitoon ja ennaltaehkäisyyn liittyviä välineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 33 09 01 Painehaavariskin mittauslaitteet

Laitteet, joilla voidaan mitata kehon osiin kohdistuvaa painetta.

04 33 09 02 Painehaavahälyttimet

Laitteet, jotka hälyttävät silloin, kun paine laitteen valvomassa kehon osassa ylittää säädetyn rajan.

04 33 99 Kudonvaurioita ehkäisevien apuvälineiden lisä- ja varaosat

04 36 AISTIHAVAINTOJEN HARJOITUSVÄLINEET

Apuvälineet, joilla harjoitellaan (näköaistin, kuulon tai muiden aistien kautta tulevaa) ulkoisten ärsykkeiden oikeaa vastaanottoa ja älyllistä käsittelyä. Stimulaattorit, ks. 04 27. Lämpö- tai kylmähoitovälineet, ks. 04 30. Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineet, ks. 04 48. Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet, ks. 05 03. Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineet, ks. 05 12.

Harjoitusvälineet ovat pääsääntöisesti terapiaa tukevia apuvälineitä; niitä ei luovutetalääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 36 03 Aistihavaintojen erottelun ja yhdistämisenharjoitusvälineet

Välineet, jotka mahdollistavat ulkoisten ärsykkeiden erottamisen, yhdistämisen ja luokittelemisen. Kohtaan sisältyvät esim. vibraatiotuolit (kuurojen ihmisten harjaannuttamiseen).

04 36 06 Aistihavaintojen koordinaationharjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan parantamaan kykyä käsitellä ja koordinoida ulkoisia ärsykeitä oikein, erityisesti niitä, jotka liittyvät paikan ja ajan käsitteisiin, avaruudellisiin käsitteisiin sekä silmä-käsi-yhteistyöhön. Liikkumisen harjoitusvälineet, ks. 05 33 09.

04 36 09 Apuvälineet aistien yhteistoiminnan harjoitteluun

Välineet, joilla harjoitellaan parantamaan kykyä käsitellä ja koordinoida ulkoisia ärsykeitä oikein, erityisesti niitä, jotka liittyvät paikan ja ajan käsitteisiin, avaruudellisiin käsitteisiin sekä silmä-käsi-yhteistyöhön. Liikkumisen harjoitusvälineet, ks. 05 33 09.

04 48 LIIKKEEN VOIMAN JA TASAPAINONHARJOITUSVÄLINEET

Harjoituslaitteet ovat pääsääntöisesti terapiaa tukevia apuvälineitä; niitä ei luovutetalääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 48 03 Kuntopyörät ja ergometrit

Fyysiseen harjoitteluun tarkoitetut paikallaan pysyvät kuntopyörät. Kohtaan sisältyväesimerkiksi käsiergometrit ja tukivaljailla varustetut juoksumatot.

Kun laiteharjoittelu (esim. käsi-/jalkarestoraattorilla) on määritelty keinoksi toteuttaa asetettuja kuntoutustavoitteita, pyritään harjoittelu järjestämään fysioterapiakäyntien yhteydessä tai asiakas ohjataan kunnan tai terveyskeskuksen kuntosalille, joissa hän voi harjoitella omatoimista. Mikäli tämä ei onnistu, voidaan harjoitteluväline luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun se on asiakkaan kokonaistilanne huomioon ottaen välttämätöntä (esim. tavoitteiden mukainen omatoiminen harjoittelu kodin ulkopuolella ei ole mahdollista asuinpaikasta johtuen). Laite luovutetaan omatoimiseen harjoitteluun asiakkaan tarpeiden mukaisesti joko määräaikaiseen tai toistaiseksi voimassa olevaan lainaan.

04 48 03 01 Kuntopyörät, mekaaniset

Kuntopyörät, joiden vastus säädetään manuaalisesti.

04 48 03 02 Kuntopyörät, moottoriavusteiset

Kuntopyörät, joissa moottori avustaa liikettä.

04 48 03 03 Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet mekaaniset

Ylä- ja alaraajojen harjoittamiseen käytettävät laitteet, joiden vastusta voidaan säätää mekaanisesti.

04 48 03 04 Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet moottoroidut

Ylä- ja alaraajojen harjoittamiseen käytettävät laitteet, joissa moottori avustaa liikettä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Harjoituslaitteet ovat pääsääntöisesti terapiaa tukevia apuvälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainataan moottoroituja käsi- ja/tai jalkapolkulaitteita perustellusta syystä, joka tulee olla kirjattuna kuntoutussuunnitelmassa harjoitusmäärineen ja seurantasuunnitelmineen. Ellei asiakkaalla ole kuntoutussuunnitelmaa, harjoitusmäärät tulee olla määriteltynä työviestissä/jakelussa ja asiakkaan tulee kirjata harjoittelunsa seuranta päiväkirjaan.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien moottoroitujen käsi- ja/tai jalkapolkulaitteiden apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien, ei moottoroitujen käsi- ja/tai jalkapolkulaitteiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho (perusterveydenhuollossa tai Apuvälinekeskuksessa), joka ko. asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

04 48 07 Kävelyharjoittelun apuvälineet

Kävelyä harjoittelevaa henkilöä tukevat kiinteät välineet. Kohtaan sisältyvät esim. noja-puut ja tuilla varustetut juoksumatot. Liikkumisen harjoitusvälineet, ks. 05 33 09. Käve-lyn apuvälineet, yhdellä kädellä käytettävät, ks. 12 03. Kävelyn apuvälineet, kahdella kädellä käytettävät, ks. 12 06.

04 48 12 Sormien ja käden harjoitusvälineet

Sormien ja käsien liikettä ja voimaa harjoittavat välineet.

04 48 12 01 Sormien ja käden harjoitusvälineet, ei säädettävät

Luokkaan sisältyvät esim. terapiavahat.

04 48 12 01 Sormien ja käden harjoitusvälineet, säädettävät

Sormien ja käden harjoitusvälineet, joiden vastusta ja liikelaajuutta voidaan säätää.

04 48 15 Yläraajan, vartalon ja alaraajanharjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan liikkumista ja tasapainoa tai vahvistetaan raajoja ja vartaloa. Kohtaan sisältyvät esim. puolapuut, trampoliinit, voimistelumatot, tasapainolaudat ja välineet, jotka edesauttavat kuntoilun aikana pyörätuolissa istuvien henkilöiden aerobista harjoittelua ja voimaharjoittelua.

04 48 15 01 Vastuskumit

Lihassoiman harjoittamiseen tarkoitettut kuminauhat.

04 48 15 02 Painovyöt ja -liivit

Välineet, joita käytetään vahvistamaan vartalon lihasvoimia tai esimerkiksi vähentämään tahattomia liikkeitä.

04 48 15 03 Voimistelumatot

Pehmeät alustat, joita käytetään voimistelussa, tasapaino- ja voimaharjoittelussa.

04 48 15 04 Terapiarullat ja -pallot

Välineet, joita käytetään yläraajan, vartalon ja alaraajojen lihasvoiman ja liikkuvuudenharjoittamiseen.

04 48 15 05 Tasapainolaudat ja -tyynyt

Välineet, joiden päällä seisten tai istuen harjoitetaan tasapainoa ja reaktiokykyä.

04 48 15 07 Terapiapenkit ja – tasot

Välineet, joita käytetään erilaisiin liike- ja tasapainoharjoituksiin myös eri toimintojen kuten esimerkiksi pukeutumisen yhteydessä. Pukeutumistasossa tukipinta on laajempi kuin pukeutumispenkissä ja pukeutumisasennon vaihtomahdollisuus on monipuolisempi kuin penkillä. [Hoitotasot ks. 09 33 12 03.](#)

Terapiapenkki tai -taso voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kotiolosuhteisiin tukemaan itsenäisen pukeutumisen harjoittelua. Tarve ja tavoitteet tulee olla kirjattu kuntoutussuunnitelmaan.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien lasten terapiapenkkien apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne uusista asiakkaista erikoissairaanhoidosta ESH-työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

04 48 15 08 Trampoliinit

Välineet, joilla harjoitetaan esimerkiksi tasapainoa ja ponnistusvoimaa.

04 48 15 09 Soutulaitteet

Laitteet, joilla harjoitetaan muun muassa vartalon ja raajojen lihasvoimaa.

04 48 15 10 Käsipainot

Käsissä pidettävät painot, joita käytetään lihasvoimaharjoitteluun. Kohtaan sisältyvätesim. kahvakuulat.

04 48 15 11 Mobilisaattorit

Laitteet, jotka parantavat nivelten liikelaaajuutta. Käsi- ja jalkapolkulaitteet, ks. 04 48 0304.

04 48 18 Painomansetit

Nilkka- tai käsipainot, jotka on täytetty painavalla materiaalilla ja joita pidetään harjoituksen aikana raajoissa, jotta raajat vahvistuisivat tai niiden vapina estyisi.

04 48 27 Apuvälineet asennon tukemiseenhoidon aikana

Välineet, joilla henkilö tuetaan oikeaan asentoon ja näin helpotetaan terapian ja hoidonsuorittamista.

Hoidon tai terapian aikana käytettäviä apuvälineitä kuten asentohoitotyynyjä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 48 99 Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat

04 49 HAAVANHOITOTUOTTEET

Kohtaan sisältyvät esim. haavanhoidossa käytettävät sidostarpeet, imevät haavasidokset, haavaimut sekä haavanhoitotuotteiden kiinnitysvälineet.

Haavanhoitotuotteet ovat hoitotarvikkeita; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 89 MUUT HENKILÖKOHTAISEN LÄÄKETIETEELLISENHOIDON APUVÄLINEET

Tähän luokkaan liittyvät apuvälineet ovat hoitovälineitä tai -tarvikkeita; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 89 01 Rintapumput

Käsi-, paristo- tai sähkökäyttöiset laitteet rintamaidon lypsämiseen.

04 89 02 Apuvälineet arpien muodostumisen ehkäisemiseen ja hoitoon

Toimintaohje Siun sotessa:

Tikkamäen terapiapalveluiden toimintaterapeutit tekevät tuotteen tarvearvion, mitoituksen, sovituksen ja käyttöön luovutuksen apuvälineenä.

Työnjaollisena tavoitteena, että apuvälineryhmän apuvälineet siirtyvät hoitavan tahon järjestettäväksi hoitotarvikkeina viimeistään vuoden 2025 alusta.

05 Välineet taitojen harjoittamiseksi

Välineet, jotka ohjaavat parantamaan henkilön kykyjä ja fyysisiä, henkisiä ja sosiaalisia suorituksia, joiden tavoitteena on lisätä henkilön osallistumista kaikilla olennaisilla alueilla (kuten kommunikoinnissa, itsestä huolehtimisessa, liikkumisessa, kodinhoidossa, työssä, opiskelussa ja vapaa-ajassa). Kohtaan sisältyvät esim. opetuksessa ja oppimisessa käytettävät apuvälineet. Kohtaan sisältyvät esim. arvioinnin ja testaamisen materiaalit. [Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen, ks. 28 27.](#)

Taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Tästä voidaan poiketa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella, kun väline on välttämätön toimintakyvyn tukemiseksi ja tämä on kirjattu kuntoutussuunnitelmaan.

Opetustoimen vastuulla on järjestää opetuksessa ja oppimisen tukena tarvittavat apuvälineet ja Kela voi korvata vaativia ja kalliita apuvälineitä opiskeluun 7. luokalta alkaen.⁶⁴

05 01 01 Tietokoneohjelmat harjoitus- ja kuntoutuskäyttöön

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. [22 33-](#), [22](#)

[36-](#), ja [22 39-](#)luokat.

05 03 KOMMUNIKOINNIN TERAPIA- JA HARJOITUSVÄLINEET

Välineet, joilla parannetaan kirjallisen ja puhutun kielen kommunikointitaitoja. [Puhettatukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet, ks. 05 06.](#) [Äidinkielen harjoitusvälineet, ks. 05 18 03.](#) [Vieraiden kielten harjoitusvälineet, ks. 05 18 06.](#) [Ääni- ja ku-vamuodossa olevaa tietoa tallentavat, toistavat ja näyttävät apuvälineet, ks. 22 18.](#)

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. [22 12-](#), [22 21-](#), ja [22 30-](#)luokat.

---

⁶⁴ [Apuvälinepalveluiden järjestämisvastuu ja lainsäädäntö –ohjeita, Terveystalo/Kuntoutumistalo](#)

05 03 03 Puheen ja äänenkäytön harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan puhetta ja äänenkäyttöä, erityisesti äänteiden tuottamista jatunnistamista. Kohtaan sisältyvät esim. puhuttu kieli, S-, F- ja Sch-indikaattorit sekä äänen spektrianalysoijat.

05 03 06 Lukutaidon harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ja kehitetään lukutaitoa, erityisesti strategiaa, lähestymistapaa ja lukemisen sujuvuutta.

05 03 09 Kirjoitustaitojen harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ja kehitetään kirjoitustaitoja, erityisesti strategiaa, lähestymistä, kirjoittamisen sujuvuutta ja luovuutta. *Koneella kirjoittamisen harjoitusvälineet, ks. 05 30 12. Kirjoituskoneet, ks. 22 12 15.*

05 06 PUHETTA TUKEVAN JA KORVAAVAN KOMMUNIKOINNIN HARJOITUSVÄLINEET

Apuvälineet, joilla harjoitellaan puhetta tukevia kommunikointitekniikoita ja sanastoa, joilla mahdollistetaan henkilöiden välinen kommunikaatio. Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitus, viittomakieli ja Bliss-kieli. *Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, ks. 22.*

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittelemisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. 22 21- luokka.

05 06 03 Sormiaakkosten harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan sormiaakkoset eli kädestä käteen viittominen kuurosokeille henkilöille

05 06 06 Viittomakielen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan viittomakieltä, eli näköön perustuva kommunikointia kuuroille henkilöille

05 06 09 Huuliluvun harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan huuliluvua. Kohtaan sisältyvät esim. välineet, joilla kuuroja ja huonokuuloisia henkilöitä harjoitetaan ymmärtämään toisten ihmisten puhetta seuraamalla heidän huuliensa liikkeitä.

05 06 12 Viitotun puheen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan viittomalla tuettua puhuttua kieltä.

05 06 15 Pistekirjoituksen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla sokeita henkilöitä harjoitetaan lukemaan ja kirjoittamaan piste-kirjoitusta.

05 06 18 Muiden kuin pistekirjoitukseen perustuvien taktiilisten symbolien käytön harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla sokeita henkilöitä harjoitetaan lukemaan ja kirjoittamaan piste-kirjoitusta.

05 06 21 Kuvien ja symbolien ymmärtämisenharjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan ymmärtämään yksinkertaistettujen jakaavamaisten kuvien välittämiä viestiä ja tietoja. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi pic-symbolit.

05 06 24 Bliss-kommunikoinnin harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan Bliss-kommunikoinniksi kutsuttua erityistä kuvakieltä.

05 06 27 Kuva- ja piirroskommunikoinninharjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan kommunikoitavia sanoja ja lauseita kuvaavia kuvia ja piirustuksia. *Piirtämis- ja kirjoitusvälineet, ks. 22 12.*

05 09 PIDÄTYSKYVYN HARJOITUSVÄLINEET

Välineet, joilla harjoitellaan virtsarakon ja suolen hallintaa. Rakon harjoittamiseen ja aktivoimiseen sekä kivun lievittämiseen tarkoitetut stimulaattorit ks. 04 27 09 Lihastimulaattorit

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittelamisen, terapian tai opiskelun välineitä. Stimulaattorit ks. 04 27 09.

05 09 01 Emätinkuulat

Emättimeen asetettavat eri painoiset kuulat, jotka aktivoivat lantionpohjan lihaksia.

05 09 03 Inkontinenssihälyttimet

Välineet, jotka tuottavat signaalin tahattoman virtsaamisen tai ulostamisen tapahtuessa. *Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät, ks. 04 27 09.*

05 09 99 Pidätyskyvyn harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat

05 12 KOGNITIIVISTEN TAITOJEN HARJOITUSVÄLINEET

Välineet, jotka on suunniteltu lisäämään kykyjä, jotka ovat ajattelun ja loogisen toiminnan pohjana, esimerkiksi muisti, huomiokyky, keskittyminen, käsitteellinen ja sovellettu ajattelu. *Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, ks. 22.*

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. [22-luokka](#).

05 12 03 Muistin harjoitusvälineet

05 12 09 Huomiokyvyn harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan keskittymistä ja muita huomiokyvyn toimintoja

05 12 24 Apuvälineet syyn ja seurauksenymmärtämisen kehittämiseen

05 15 PERUSTAITOJEN HARJOITUSVÄLINEET

Apuvälineet aistien yhteistoiminnan harjoittamiseen, ks. 04 36 09

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä. Apuvälineet aistien yhteistoiminnan harjoittamiseen, ks. [04 36 09](#). Lääkinnällisen

kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. [22 12-](#), [22 15-](#), [22 27-](#) ja [22](#)

[30-](#) luokat.

05 15 09 Ajan ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ajan käsitettä. Kellot, ks. 22 27 12.

05 15 12 Rahan ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ymmärtämään rahan käsitettä ja tehtävää.

05 15 15 Koon ja tilavuuksien mittojen ymmärtämisenharjoitusvälineet

Välineet, joilla opetetaan massan, tilavuuden ja pituuden käsitteet sekä kyseisten käsitteiden soveltaminen esineiden mittaamiseen. Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen, ks. 15 03 03. Mittausvälineet, ks. 27 06.

05 18 OPPIAINEIDEN HARJOITUSVÄLINEET

Kohtaan sisältyvät esim. apuvälineet eri alueiden opiskeluun ja kyseisten alueiden osaamisen hankkimiseen. Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulu-tukseen, ks. 28 27

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittelemisen, terapian tai opiskelun välineitä.

05 24 TAIDEAINEIDEN HARJOITUSVÄLINEET

Välineet eri taiteenalojen kykyjen ja työkalujen käytön kehittämiseen. Vapaa-ajan apu-välineet ja leikkivälineet, ks. 30.

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittelemisen, terapian tai opiskelun välineitä.

05 27 SOSIAALISTEN TAITOJEN HARJOITUSVÄLINEET

Välineet ja tarvikkeet, jotka mahdollistavat ulkopuolisen maailman kanssa toimimisenopettelemisen, sekä henkilökohtaisen sosiaalisen sopeutumisen että muiden kanssa toimimisen kannalta.

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittelemisen, terapian tai opiskelun välineitä.

05 27 09 Henkilökohtaisen turvallisuudenharjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ulkoisen vaaran ja vaarallisen käyttäytymisen tunnistamista. Asunnon ja muiden tilojen turvavarusteet, ks. 18 33.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. 18 33-, 22

27 18- ja 22 27 21-luokat.

05 30 TIEDONSYÖTTÖLAITTEIDEN KÄYTÖN SEKÄTAVAROIDEN JA TUOTTEIDEN KÄSITTELYN HARJOITUSVÄLINEET

Fyysisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet, ks. 04 24 18. Aistihavaintojen harjoitus- välineet, ks. 04 36. Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineet, ks. 04 48. Tieto- koneiden tiedonsyöttölaitteet, ks. 22 36. Esineiden ja laitteiden käsittely- ja kuljetusvälineet, ks. 24.

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittelemisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. 22 36- luokka.

05 33 PÄIVITTÄISTEN TOIMINTOJEN HARJOITUSVÄLINEET

Apuvälineet itsestä huolehtimiseen tai siihen osallistumiseen, ks. 09

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittelemisen, terapian tai opiskelun välineitä. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä mahdollisesti luovutettavat ks. 06-, 09- 12- ja 15-luokat.

05 33 03 Ortoosien ja proteesien käytönharjoitusvälineet

Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteisiin tai liikku-miseen liittyviä toimintoja (ortoosit) ja korvataan anatomisia rakenteita (proteesit), ks. 06

05 33 06 Päivittäisten henkilökohtaisten toimintojenharjoitusvälineet

Henkilöä pystyasennossa tukevat kiinteät välineet.

05 33 09 Liikkumisen harjoitusvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. välineet kävelyn ja pyörätuolin käytön harjoitteluun. Apuvälineet liikkumiseen ja kuljettamiseen sekä niihin osallistumiseen, ks. 12.

05 33 12 Kodinhoidon harjoitusvälineet

Kotielämän ja siihen osallistumisen apuvälineet, ks. luokka 15.

05 36 KEHON ASETOJEN VAIHTAMISEN JAYLLÄPITÄMISEN HARJOITUSVÄLINEET

Tämän luokan laitteet ovat taitojen harjoittamisen, terapian tai opiskelun välineitä.

05 36 03 Seisomatelineet ja tuet seisomiseen

Välineet, jotka tukevat henkilön pystyasentoa.

Seisomateline voidaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, kun lihasvoima tai tasapaino ja pystyasennonhallinta eivät riitä seisomiseen ilman tukea tai kevyemmällä apuvälineratkaisuilla. Seisomatelineen käyttö, käytön tavoitteet ja käyttömäärät (krt/vrk, h/vrk) tulee olla määriteltynä asiakkaan kuntoutussuunnitelmassa. Seisomatelineen käyttöä arvioitaessa selvitetään, voidaanko seisominen toteuttaa esimerkiksi terapian yhteydessä yhteis- käytössä olevalla seisomatelineellä. Seisomateline luovutetaan kotiin, kun sen käyttö ei muuten ole mahdollista ja seisomisella on tärkeä merkitys kuntoutumistavoitteiden toteuttamisessa. Seisomatelineen käyttöä seurataan käyttöpäiväkirjalla.

Lapsilla seisomatelineen käytöstä sovitaan yhdessä vanhempien ja päivähoiton / koulun kanssa siten, että sen käyttö yhdistetään joustavasti lapsen päivän muihin toimintoihin. Seisomateline sijoitetaan siihen toimintaympäristöön, missä sitä ensisijaisesti käytetään (koti/päiväkoti/koulu).

Toimintaohje Siun sotessa:

Seisomatelineitä lainataan lääkinnällisenä kuntoutuksena perustellusta syystä, joka tulee olla kirjattuna kuntoutussuunnitelmassa harjoitusmäärineen ja seurantasuunnitelmineen. Ellei asiakkaalla ole kuntoutussuunnitelmaa, harjoitusmäärät tulee olla määriteltynä työviestissä/jakelussa ja asiakkaan tulee kirjata harjoittelunsa seurantapäiväkirjaan.

Apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta ESH-työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

05 36 03 01 Seisomatelineet, ei pystyynnostavat

Pystyasennossa kiinteästi olevat telineet, joihin henkilö tuetaan hihnojen ja/tai vartalo-tukien avulla. Luokkaan sisältyvät seinään kiinnitettävät telineet.

05 36 03 02 Seisomatelineet, kallistettavat

Seisomatelineet, joita voidaan kallistaa eteen tai taaksepäin. Kallistustoiminto helpottaaseisomista harjoittelevan henkilön asettamista hyvään asentoon ennen seisomaan nosta. Kallistustoiminnon avulla voidaan myös säädellä jalkojen kuormittumista ja työskentelyasentoa.

05 36 03 03 Seisomatelineet, pystyynnostavat

Telineet, joissa on seisoma-asentoon hihnojen tai istuimen avulla nousemista avustavatoiminto. Luokkaan sisältyvät mekaaniset ja sähkötoimiset laitteet.

05 36 06 Kippilaudat

Alustat, joiden päälle henkilö tuetaan hyvään asentoon, minkä jälkeen tasoa muutetaan asteittain vaaka-asennosta pystyasentoon siten, että keho voi tottua kyseisessä asennossa toimimiseen

Kippilautaa voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun henkilön toimintakyky ei riitä kevyemmällä ratkaisulla pystyasennon ylläpitämiseen. Kippilaudan tarve ja käyttö, käytön tavoitteet ja käyttö- määrät (krt/vrk, h/vrk) tulee olla määriteltynä asiakkaan kuntoutussuunnitelmassa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien kippilautojen apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne asiakkaista erikoissairaanhoidosta ESH-työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

05 36 06 01 Kippilaudat, mekaaniset säädöt

Alustat, joita säädetään manuaalisesti.

05 36 06 02 Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt

Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt

06 Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteisiin tai liikkumiseenliittyviä toimintoja (ortoosit) ja korvataan anatomisia rakenteita (proteesit)

Ortoosit ovat ulkoisia apuvälineitä, joilla muutetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteita janiiden toimintaa. Proteesit ovat ulkoisia apuvälineitä, joilla korvataan kehon osia, jotka puuttuvat kokonaan tai osittain. Kohtaan sisältyvät esim. kehon omalla tai ulkoisella voimanlähteellä toimivat tukilaitteet ja proteesit, kosmeettiset proteesit ja ortopediset jalkineet. Kohtaan eivät sisälly endoproteesit, jotka eivät kuulu tämän kansainvälisen standardin soveltamisalaan.

Ortoosi voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä silloin, kun kyseessä on lääketieteellisesti todettu vamma tai sairaus, joka aiheuttaa pitkäkestoisen ja merkittävän toimintakyvyn haitan. Apuvälineen pitkäaikainen tarve tulee kirjata asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan.

Toistaiseksi olevaan lainaan luovutettuja ortooseja uusitaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella ottaen huomioon ortoosin kunto, kuluminen ja lapsilla kasvusta johtuvat tarve.

Akuuteissa tilanteissa (esim. leikkauksen, traumojen, rasiustilojen ja muiden akuuttien sairauksien jälkeen) ortoosi luovutetaan määräaikaiseen lainaan hoitavasta yksiköstä hoitoon liittyvänä jatkohoitona.

Yksityissektorin suorittamien leikkausten jälkeen tarvittavat ortoosit luovutetaan osanahoitokokonaisuutta toimenpiteen tehneestä organisaatiosta.

Vapaa-ajalla tarvittavia ortooseja (esim. eri urheilulajeissa käytettävät ortoosit) ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Aikuisten sekä lyhyt- että pitkäaikaiseen tarpeeseen lainattavat valmisortoosit hankitaan ja lainataan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, lukuun ottamatta asiakaskohtaisesti säädettyjä akuutin vaiheen ortooseja, jotka hankitaan ja lainataan asiakkaille hoitavista yksiköistä.

Läkinällisenä kuntoutuksena lainattavien valmisortoosien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka ko. asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa. Pitkäaikaiseen käyttöön tarvittavat valmisortoosit luovutetaan asiakkaalle omaksi. Tavanomaisina kulutustuotteina saatavia ortooseja ei hankita lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lasten ja aikuisten yksilöllisin mitoin tai muutostöin valmistettavat ortoosit hankitaan Siun soten sopimustoimittajalta ja niiden palveluprosessien hoitaminen on keskitetty apuvälinekeskukseen, jonne perusterveydenhuollosta lähete ja erikoissairaanhoidosta työviesti.

Korsettia tarvitsevien lapsiasiakkaiden palveluprosessi voi käynnistyä niin, että sopimustoimittajan edustaja pyydetään mukaan keskussairaalan lasten kirurgian poliklinikalle asiakkaan arviovastaanotolle. Apuvälinekeskuksen edustaja tekee maksusitoumuksen palveluprosessin edetessä siihen vaiheeseen.

Lasten muiden ortoosien tarpeen ja tyyppin määrittelee lasten alojen erikoislääkäri ja/tai toiminta- tai fysioterapeutti sovitun hoitokäytännön mukaisesti. Ammatilainen tekee asiakkaasta apuvälinekeskukseen ESH-työviestin tai perusterveydenhuollosta lähetteen.

Asiakkaalle varataan aika apuvälinekeskukseen sopimustoimittajan vastaanotolle, jossa voi olla mukana tarvittaessa asiakkaan fysioterapeutti ja/tai apuvälineneuvoja.

Apuvälinekeskuksen edustaja tekee maksusitoumuksen.

06 03 VARTALON, SELKÄRANGAN JA KALLON ORTOOSIT

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan selkärangan ja kallon alueen hermo-, lihas- ja luustorakenteita sekä niiden toimintaa. Välineet voivat olla joko erityisvalmisteisia, jolloin ne täyttävät yksittäisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset, tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet voivat olla säädettävissä yksittäisen käyttäjän tarpeisiin tai ne voivat olla heti käyttövalmiita, jolloin säätäminen ei ole mahdollista tai tarpeen.

Vartalon ja selkärangan ortooseihin kuuluvat lannerangan ja ristiselän tuet (tukiliivit), ristsuoliluunivelen tuet (SI-tuet), rintarangan tuet (esim. ryhtituki) ja kaularangan tuet (tukikaulurit).

Vartalon, kaula- ja selkärangan ortooseja voidaan luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemien tutkimusten ja toteaman tarvearvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla on lääketieteellisesti todetusta perussairaudesta johtuva rangan virheasento, instabiliteetti, vaikea osteoporoosi ja kompressiomurtuma tai vaikea skolioosi ja siitä aiheutuva kiputila, joka häiritsee merkittävästi henkilön suoriutumista päivittäisen elämän toiminnoista ja ortoosin käytöllä arvioidaan saavutettavan merkittävää hyötyä toimintakykyyn.

06 03 03 Ristsuoliluunivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon ristiselän alueen.

06 03 06 Lannerangan ja ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon lannerangan ja ristiselän alueen.

06 03 07 Rintarangan ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon rintarangan alueen.

06 03 09 Rinta- lannerangan ja ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon rintarangan, lannerangan ja ristiselän alueen.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lasten skolioosin hoidossa käytettävän ortoosin tarvearvion tekee aina erikoissairaanhoidon hoitava lääkäri. Apuvälinekeskuksen edustaja tekee maksusitoumuksen palveluprosessin edetessä siihen vaiheeseen.

Aikuisten skolioosin hoidossa tarvittavan ensimmäisen ortoosin tarvearvion tekee erikoissairaanhoidon hoitava lääkäri. Ortoosin uusinnan tarvearvio tehdään hoitovastuun mukaan joko erikoissairaanhoidossa tai perusterveydenhuollossa.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena hankittavien skolioosioroosien apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

06 03 12 Kaularankaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain niskan alueen, myös ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun välisen nivelen.

Toimintaohje Siun sotessa:

Valmisortoosina hankitut pehmeästä materiaalista tehdyt, kaularangan ympärille hyvin muotoutuvat suorat tai muotoillut tukikaulukset luovutetaan sekä lyhyt- että pitkäaikaisessa tarpeessa asiakkaalle omaksi.

06 03 15 Kaula- ja rintarankaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kaulan ja rintarangan alueen, myös ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun välisen nivelen.

06 03 18 Kaula-rinta-lanneortoosit sekä ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kaulan, rinta- ja lannerangan sekä risti-selän alueen, mukaan lukien ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun liitoskohdan. Kohtaan sisältyvät esim. pään ja kaularangan välinen nivel.

06 04 VATSAN ORTOOSIT

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vatsan alueen.

06 04 03 Vatsalihasten tuet

Tuet, jotka tukevat vatsaa

Vatsalihasten tuki voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä pitkä- aikaiseen tarpeeseen tukemaan heikentyneitä vatsalihaksia vatsaontelopaineen lisäämiseksi.

06 04 06 Tyrätuet

Tuet, jotka tukevat tyrää ja pitävät sen paikallaan. Kohtaan sisältyvät tyrähihnat, -vyöt ja -kannattimet sekä tyrähousut.

Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun tyrä ei ole leikattavissa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Tyrätukia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun tyrä aiheuttaa lievää haittaa.

Tyrävyö/-housut voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena asiakkaalle, joiden tyrä hoidetaan konservatiivisesti (ei leikattavissa). Poikkeuksen ne tyräleikkausta odottavat asiakkaat, joiden tyrä on kookas ja kivulias, ja hoitava lääkäri on arvioinut tyrävyön käytön välttämättömäksi. Lääkärin tulee kirjata tyrävyön/-housujen pitkäaikainen tarve terapia-/apuvälinepalvelujen työpöytäntöön, josta ensimmäisen maksusitoumuksen tekijä kirjaa sen Effectoriin. Maksusitoumuksen uusinoista vastaa hoitava taho.

Jos asiakkaalla avanteen läheisyydessä olevaa tyrää hoidetaan konservatiivisesti, tyrätuet hankitaan ja luovutetaan käyttöön lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Tällöin tehdään työpöytäntö apuvälinekeskukseen ESH-työviestillä.

Vatsanalueen leikkausten jälkeiseen hoitoon tarvittavat tuet järjestetään ja kustannuksista vastaa asiakasta/potilasta hoitava yksikkö. Jos tuen käyttötarve on yli 3 kk, hoitava taho tekee hoitotarvikelähetteen ja asiakas tilaa tuet hoitotarvikejakelun kautta.

06 06 YLÄRAAJAN ORTOOSIT

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan yläraajojen alueen hermo-, lihas- ja luusto- järjestelmien rakenteita ja toiminnallisia ominaisuuksia. Välineet voivat olla joko erityis-valmisteisia, jolloin ne täyttävät yksittäisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset, tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet ovat joko säädettäviä, jolloin ne täytyy säätää yksittäiselle käyttäjälle, tai heti käyttövalmiita, jolloin niitä ei ole tarpeen säätää yksittäiselle käyttäjälle.

Yläraajaortooseja käytetään tukemaan, oikaisemaan, suojaamaan raajaa sekä estämään ja korjaamaan yläraajan virheasentoja sekä parantamaan raajan toimintaa. Ortoosin käyttö voi mahdollistaa yläraajan käyttämisen ja toiminnan ja siten parantaa tai ylläpitää asiakkaan nykyistä toimintakykyä tai ehkäistä sen heikentymistä.

Yläraajaortooseja voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakkaalla on lääketieteellisesti todettu pitkäaikainen, toimintakykyä oleellisesti alentava vamma tai sairaus, jonka vuoksi on tarve yhden tai useamman nivelen tukemiseen, immobilisoimiseen tai kuormituksen ja kivun vähentämiseen ja tukemaan toimintakykyä pitkäaikaisesti.

Toimintaohje Siun sotessa:

Ortoosin tarvearvion tekee asiakasta hoitava julkisen terveydenhuollon lääkäri, fysio-/toimintaterapeutti tai apuvälineneuvoja. Ennaltaehkäisevän tuen luovuttaminen esim. reumapotilaalle on perusteltua, kun nivelen vaurio tai instabiliteetti alentaa ilman tukea merkittävästi toimintakykyä tai aiheuttaa sekundaarihaittaa.

Apuvälineen pitkäaikainen tarve tulee olla kirjattuna asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin. Ortoosien käyttöä tulee seurata vaikuttavuuden toteamiseksi.

Ortoosiin liittyvästä apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

06 06 03 Sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain sormen alueen.

Toimintaohje Siun sotessa:

Tämän luokan ortoosit luovutetaan asiakkaalle omaksi.

06 06 06 Kämmentortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain käden alueen

Toimintaohje Siun sotessa:

Tämän luokan ortoosit luovutetaan asiakkaalle omaksi.

06 06 07 Kämment-sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kämmenen ja sormen/sormet

Toimintaohje Siun sotessa:

Tämän luokan ortoosit luovutetaan asiakkaalle omaksi.

06 06 12 Ranne- ja kämmenortoosit

Ortoosit, jotka kattavat ranteen ja kokonaan tai osittain kämmenen alueen

Toimintaohje Siun sotessa:

Tämän luokan ortoosit luovutetaan asiakkaalle omaksi.

06 06 13 Ranne-, kämmen- ja sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat ranteen, kämmenen ja yhden tai useamman sormen

Toimintaohje Siun sotessa:

Tämän luokan ortoosit luovutetaan asiakkaalle omaksi.

06 06 15 Kyynärnivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kyynärnivelen.

06 06 20 Kyynärvarren ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kyynärvarren ja jotka saattavat kattaa kyynär- tai rannenivelen, esimerkiksi murtuman hoidossa.

06 06 21 Olkanivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kyynärvarren ja jotka saattavat kattaa kyynär- tai rannenivelen, esimerkiksi murtuman hoidossa.

06 06 25 Olkavarren ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat olkavarren ja jotka saattavat kattaa olka- tai kyynärnivelen, esi-merkiksi murtuman hoidossa.

06 12 ALARAAJAN ORTOOSIT

Ortoosit, jotka on suunniteltu muokkaamaan alaraajojen hermo-, lihas- ja luustorakenteiden rakenne- ja toimintaominaisuuksia, jotka voivat olla räätälöityjä tai esivalmistettuja; esivalmistetut laitteet voivat olla säädettäviä tai käyttövalmiita.

Tähän luokkaan sisältyvät sekä alaraajaortoosit että ortopediset jalkineet.

Alaraajaortooseihin kuuluvat lonkka-, polvi- ja nilkkaortoosit sekä jalkateräortoosit. Ortoosit voivat olla staattisia tai dynaamisia. Yleensä alaraajan ortoositarve on pitkäaikainen (esimerkiksi Dafo-tuki CP-vammaiselle, peroneustuki hemiplegiaa sairastavalle tai polvi-/nilkkatuki, kun nivel on instabiili).

Alaraajaortooseja käytetään tukemaan, oikaisemaan, suojaamaan raajaa sekä estämään ja korjaamaan alaraajan virheasentoja sekä parantamaan raajan toimintaa. Ortoosi voi mahdollistaa alaraajan toiminnan ja sillä voidaan vaikuttaa asiakkaan toimintakykyyn ylläpitävästi ja ennaltaehkäistä tilanteen pahenemista. Apuvälinealan asiantuntija ohjaa asiakkaalle ortoosin käytön ja sen käyttöä tulee seurata esim. fysioterapiakäyntien yhteydessä.

Akuuteissa tilanteissa alaraajaortoosit luovutetaan hoitovälineinä (esim. murtumanhoitoon kipsin tilalla erilaisissa akuuteissa tilanteissa).

06 12 03 Jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain jalkaterän alueen. Kohtaan sisältyvät esim. ortopediset kengät, jalkineissa käytettävät pohjalliset ja täytteet, pehmusteet, jalkaholvin tuet, kantalaput ja -suojuukset sekä tukipohjalliset. [Jalkineet, ks. 09 03 42](#)

Kansainvälisessä luokituksessa on 06 12 03 Jalkateräortoosit -luokkaan sisällytetty myös erityisjalkineet (ks. yllä luokitusteksti). Tämän luokan alla käsitellään tukipohjalliset ja erityisjalkineet omina kappaleinaan.

TUKIPOHJALLISET

Jalkateräortoosi (tukipohjallinen tai osajalkateräortoosi) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakkaalla on

- perussairauteen tai pysyvään vamman jälkitilaan tai synnynnäiseen epä-muodostumaan liittyvä vaikea nilkan ja/tai jalkaterän virheasento ja
- em. syistä johtuva, kävelyä vaikeuttava toimintahäiriö tai kiputila ja
- jalkateräortoosilla voidaan perustellusti odottaa saatavan merkittäväähyötyä asiakkaan kävelyyn.

Jalkateräortoosia käytetään ensisijaisesti asiakkaan itse ostamien jalkineiden kanssa.

Kun kyseessä on esimerkiksi Mortonin neuralgia, hallux valgus, plantaarifaskiitti ilman muita rakenteellisia ja/tai toiminnallisia vaikeuksia, ei jalkateräortoosia luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Leikkausten yhteydessä syntyneissä alaraajojen pituuseroissa erikoislääkäri (yleensäortopedi) määrittelee pituuserokorjauksen tarpeen ja määrän. Pienissä korjauksissa riittää asiakkaan itse hankkima kengän sisälle laitettava kantakorotus.

Haavanhoitopohjallisia ja -tuotteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Jalkateräortoosi pitkäaikaiseen käyttöön voidaan luovuttaa haavahoitojen päätyttyä.

Varpaiden välissä käytettäviä tavanomaisia, kuluttajatuotteena saatavia tukia ei luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksena.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena apuvälineenä asiakkaalle myönnettävät jalkateräortoosit hankitaan Siun soten sopimustoimittajalta.

Ennen hankintaa tulee varmistaa asiakkaan motivaatio jalkateräortoosien ja niille soveltuvien jalkineiden käyttöön. Asiakas hankkii pääsääntöisesti jalkateräortoosien edellyttämät jalkineet itse. Ohjausta jalkineiden hankintaan asiakas voi saada apuvälinealan asiantuntijalta, jalkaterapeutilta tai tukipohjallisten palveluntuottajalta.

Lapsiasiakkaiden jalkateräortoosien hankinta edellyttää Siun soten lasten neurologian tai lasten kirurgian lääkärin, apuvälinepalveluiden lääkärin, jalkaterapeutin, apuväline-neuvojan tai fysioterapeutin tekemää tarvearviota. Tarvearvion tekevä ammattilainen varmistaa, että Siun soten lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet toteutuvat, ja että jalkateräortooseista on merkittävää hyötyä toimintakykyyn. Lasten jalkateräortooseista tehdään työpöytä erikoissairaanhoidosta työviestillä ja PTH:sta uudesta asiakkaasta lähete apuvälinekeskukseen, jossa vastataan palveluprosessin (myös uusintojen) hoitamisesta. Tarvearvion jalkateräortoosien uusinnasta tekee pääsääntöisesti se vastuutaho, joka on ensimmäisen tarvearvion tehnyt.

Siun soten jalkaterapeutit vastaavat reumatologian asiakkaiden jalkateräortoosien palveluprosessista. Reumatologialta työpöytä erikoissairaanhoidon jalkaterapeutille työviestillä. Jalkaterapeutit vastaavat myös niiden aikuisdiabeetikkojen jalkateräortoosien palveluprosessista, joiden jalkahaavariski on luokkaa 2 tai 3. Työpöydät erikoissairaanhoidon asiakkaista työviestillä, perusterveydenhuollon asiakkaille PTH-työviestillä. Siun soten jalkaterapeutti voi osana hoitoa valmistaa yksilölliset, keventävät jalkaterä- ja silikoniortoosit, tai palvelu voidaan ostaa sopimustoimittajalta sovittujen toimintakäytäntöjen mukaisesti.

Muille aikuisasiakasryhmille (esim. neurologista sairautta sairastavat tai poikkeava rakenteiset jalkaterät) työpöytä tarvearviosta tehdään apuvälinekeskukseen PTH-työviestillä.

Mikäli asiakkailla on saman aikaisesti jalkateräortoosien arvion kanssa ensimmäisien erikoiskenkien tarvearvio, palveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

06 12 03 01 Varvastuet

Ortoosit, jotka kattavat yhden tai useamman varpaan

06 12 03 02 Tukipohjalliset

Kohtaan sisältyvät korottavat tukipohjalliset ja muotoillut tukipohjalliset sekä näiden yhdistelmät

06 12 03 03 Osajalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat jalkaterän kokonaan tai osittain ja jäävät nilkkanivelen alapuolelle.

ERITYISJALKINEET

Erityisjalkineilla tarkoitetaan kaikkia luokkiin 06 12 03 04 – 06 12 03 07 kuuluvia jalkineita.

Erityisjalkineiden tarpeen arviointi edellyttää sekä erityisjalkine- että arviointiosaamista.

Jalkineeseen tehtävä muutos (luokka 06 12 03 04) alaraajojen pituuseron vuoksi ontarpeellinen, kun

- pituusero aiheuttaa toiminnallista haittaa ja
- korjaus pohjallisella ei ole riittävä ja
- pituusero on hoitavan tahon tekemällä mittausmenetelmällä 2 cm tai enemmän (lapsilla 1 cm)

Muunnellut valmisjalkineet (luokka 06 12 03 04) ja ortopediset valmisjalkineet (luokka 06 12 03 05) voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisentarvearvioinnin perusteella, kun

- asiakkaalla on perussairaudesta, vamman jälkitilasta tai synnynnäisestä epämuodostumasta aiheutuva vaikea nilkan ja/tai jalkaterän epänormaali muoto, virheasento ja/tai toimintahäiriö, eikä hyvälaatuinen tavan-omaisena kuluttajatuotteena saatava jalkine ole riittävän tukeva tai sen rakenne ei sovellu asiakkaan tarpeeseen
- erityisjalkineet ovat välttämättömät päivittäiseen tai säännölliseen käyttöön ja / tai
- siitä on merkittävää hyötyä asiakkaan kävelyyn tai

- asiakas tarvitsee erityistä tukea jalkaterän tai nilkan alueelle seisoma-telineharjoittelun tai itsenäisen siirtymisen mahdollistamiseksi.

Ortopediset mittajalkineet (06 12 03 06) tai yksilöllisesti valmistettavat ortopediset jalkineet (06 12 03 07) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä esimerkiksi, kun asiakkaalla on

- voimakkaasti deformatunut jalka, kivulias deformiteetti tai alaraajan huomattava pituusero, joka aiheuttaa huomattavaa toimintakyvyn alenemaa ja
- kevyemmät ratkaisut (omiin jalkineeseen tai muunneltuihin valmisjalkineisiin tehtävät yksilölliset muutostyöt) eivät ole mahdollisia.

Diabeetikoilla huomioidaan lisäksi riskiluokitus (riskiluokka 2, suojatunto puuttuu ja jalassa on rakennevirhe tai riskiluokka 3, aiempi jalkahaava tai amputaatio).

Mikäli asiakkaalla on avoimia haavoja, tulee ne hoitaa ennen kuin erityisjalkineiden arviointi ja luovuttaminen on mahdollista.

Erityisjalkineiden uusimistarve on yksilöllinen ja tarve niiden uusimiselle aiheutuu yleensä asiakkaan jalan muutoksista tai jalkineiden kulumisesta. Asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan luovutetaan kesä- ja talvijalkineet sekä sisäjalkineet.

Hoitoon liittyviä hoitajalkineita ei luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksena. Kipsikengät ovat hoitovälineitä, eikä niitä luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksena.

Tavanomaisia, kulutustuotteena saatavia jalkineita (esim. keinukengät) ei luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksen apuvälineenä.

Työturvallisuuden kannalta välttämättömät erityisjalkineet kustantaa ensisijaisesti työnantaja.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakasta ohjataan ensisijaisesti hankkimaan hyvälaatuiset, reilulestiset ja tukevat jalkineet itse. Hyvälaatuisten nahkajalkineiden sopivuutta voi suutari parantaa merkittävästi korjaus- ja venytystoimenpitein. Mikäli asiakkaan perusteet saada muutostyöt lääkinällisenä kuntoutuksena täyttyvät, asiakkaan omiin jalkineisiin tarvittavia muutostöitä voidaan korvata lääkinällisenä kuntoutuksena.

Mikäli tavanomaisilla kuluttajatuotteena saatavilla jalkineilla ei saavuteta toivottua vaikutusta, arvioidaan riittävätkö sarjavalmitteiset erityisjalkineet sellaisenaan vai pitääkö niihin tehdä muutostöitä. Asiakaskohtaisesti

jalkineiden tukevuudessa, istuvuudessa, käyntiominaisuuksissa tai pukemisessa voi olla erikoistarpeita ja – ratkaisuja.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä hankittavien erityisjalkineiden tai jalkineiden muutostöiden tarpeen arvioi sekä lapsilla että aikuisilla aina lääkäri. Lapsilla erityisjalkineiden valinnan ja/tai yksilölliset muutostyöt suunnittelee sopimustoimittajan edustaja, tarvittaessa apuvälineneuvoja ja/tai fysioterapeutti.

Aikuisilla yksilölliset erityisjalkineiden mallivalinnan ja/tai yksilölliset muutostyöt suunnittelevat apuvälinekeskuksen lääkäri ja sopimustoimittajan edustaja sekä tarvittaessa apuvälineneuvoja.

Erityisjalkineiden sekä jalkineiden muutostöiden palveluprosessien hoitaminen on keskitetty apuvälinekeskukselle, jonne tehdään erikoissairaanhoidosta työviesti ja uudesta lapsi- tai aikuisjalkineasiakkaasta perusterveydenhuollosta lähete.

Erityisjalkineiden uusimistarve on yksilöllinen ja se johtuu yleensä asiakkaan jalan muutoksista tai jalkineiden kulumisesta. Pitkäaikaisessa erityisjalkineiden tarpeessa, jalkojen tilanne pysyy melko muuttumattomana. Kun lääkärin arvio siitä on kirjattu erikoisalalehdelle ja Effectoriin, voi päätöksen aikuisten jalkineiden uusinnosta tehdä apuvälineuvoja tai Siun soten jalkaterapeutti sovittujen toimintakäytäntöjen mukaisesti.

Tarvearvion lasten erikoisjalkineiden uusinnasta tekee pääsääntöisesti se vastuutaho, joka on ensimmäisen tarvearvion tehnyt.

06 12 03 04 Muunnellut valmisjalkineet

Sarjavalmisteiset jalkineet, joita on muunneltu yksilöllisten tarpeiden mukaan. Kohtaansisältyvät jalkineiden korotukset, keinupohjat ja muut jalkineiden muutostyöt.

Toimintaohje Siun sotessa:

Tarkentavana lisäyksenä edellä olevaan kuvaukseen:

Kengän korotuksen purkua ei korvata.

06 12 03 05 Ortopediset valmisjalkineet

Valmiina saatavat sarjavalmisteiset jalkineet, joissa on erityisiä rakenne- ja toiminta-ominaisuuksia.

06 12 03 06 Ortopediset mittajalkineet

Jalkineet, jotka valmistetaan (kootaan jalkineaihioista) asiakkaan jaloista otettujen mittojen mukaan ja jotka eivät edellytä yksilöllisesti valmistettua lestiä. Valmistuksessa käytetään valmista lestiä, johon lisätään tarvittavat rakenteelliset tai toimintaan vaikuttavat ominaisuudet

06 12 03 07 Ortopediset jalkineet, yksilöllisesti valmistettavat

Jalkineet, jotka valmistetaan yksilölliselle lestile asiakkaan mittojen ja tarpeiden mukaan.

06 12 06 NILKKA- JALKATERÄORTOOSIT

Ortoosit, jotka kattavat nilkkanivelen sekä kokonaan tai osittain jalkaterän alueen.

Nilkkaortoosi voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on perussairaudesta, pysyvistä vammien jälkitilasta tai synnynnäisestä epämuodostumasta aiheutuva vaikea nilkan virheasento ja/tai toimintahäiriö, mikä vaikeuttaa merkittävästi päivittäistä liikkumista

tai aiheuttaa merkittävän kiputilan. Luovutuksen edellytys on, että nilkka-jalkateräortoosilla voidaan perustellusti odottaa saatavan merkittävää hyötyä asiakkaan päivittäisissä toiminnoissa.

Dynaamisella ortoosilla pyritään jalkaterä tukemaan keskiasentoon. Ortoosi ohjaa kävelyä mahdollisimman luonnolliseen malliin ja voi mahdollistaa kävelyn jopa ilman apuvälinettä. Dynaamisia ortooseja voidaan luovuttaa käveleville lapsille ja aikuisille sekä kävelemään opetteleville lapsille, kun sairaudesta tai vammasta aiheutuva syy (esim. spastisuus) heikentää jalan kontrollia.

Akuutit leikkausten jälkeiset tai hoitoon välittömästi liittyvät ortoosit katsotaan hoitovälineiksi.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia (esim. elastisia tukia tai kevyttä kompressiota antavia tukia) ei luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksena.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä ei luovuteta kevyitä sukkamaisia, elastisia tai geelikeventeisiä ortooseja eikä teippauksen tai ideaalisiteen korvaavia valmiita kevyttukia.

Asiakkaalle voidaan hankkia lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä joko tehdasvalmisteinen tai yksilöllisesti säädettävä/ valmistettu nilkka-jalkateräortoosi.

Lääkinällisenä kuntoutuksena luovutettavien tehdasvalmisteisten (ei muokattavien) nilkka- ja jalkateräortoosien apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka ko. asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

Lääkinällisenä kuntoutuksena asiakkaalle hankittavat muokattavat tehdasvalmisteiset, yksilöllisesti valmistettavat nilkka- ja jalkateräortoosit, hankitaan Siun soten sopimustoimittajalta. Apuvälinekeskus vastaa näistä apuvälineprosessista, jonne työpyyntö erikoissairaanhoidosta työviestillä ja uusista asiakkaista perusterveydenhuollosta lähetteellä.

Asiakas hankkii pääsääntöisesti dynaamisten nilkka- jalkateräortoosien kanssa käytettävät jalkineet itse. Jos erityisjalkineiden luovutusperusteet täyttyvät, hankitaan asiakkaalle tarvittaessa nilkkaortoosin lisäksi erityisjalkineet lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 12 09 Polviortoosit

Ortoosit, jotka kattavat polvinivelen.

Polviortoosi voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun

- asiakkaalla on perussairauteen tai pysyvän vamman jälkitilaan liittyvä vaikea polven virheasento ja/tai toimintahäiriö ja
- joka vaikeuttaa merkittävästi päivittäistä liikkumista ja
- luovutuksen edellytyksenä on myös, että nilkka-jalkateräortoosin käytön arvioidaan merkittävästi parantavan asiakkaan päivittäisistä toiminnoista suoriutumista.

Akuuttivammojen hoidossa käytettäviä polviortooseja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä ei luovuteta urheiltaessa tai harrastuksissa käytettävää tai kevyttä sukkamaista, elastista ortoosia, vaan tarvittaessa asiakas hankkii sellaisen omakustanteisesti.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien tehdasvalmisteisten (ei muokattavien) polviortoosien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka ko. asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena asiakkaalle hankittava muokattava, tehdasvalmisteinen tai yksilöllisesti valmistettava polviortoosi, hankitaan Siun soten sopimustoimittajalta. Apuvälinekeskus vastaa näistä apuvälineprosessista jonne työpyyntö erikoissairaanhoidosta työviestillä ja perusterveydenhuollosta lähetteellä.

06 12 12 Polvi- nilkka- jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat polvi- ja nilkkanivelet sekä jalkaterän.

Polvi-, nilkka-, jalkateräortoosi voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on pitkäaikaiseen sairauteen tai vammaan liittyvä vaikea alaraajan virheasento, toimintahäiriö ja kiputila, jotka vaikeuttavat liikkumista ja toimintakykyä sekä ortoosin käytön arvioidaan merkittävästi parantavan asiakkaan päivittäisistä toiminnoista suoriutumista.

06 12 13 Sääriortoosit

Ortoosit, jotka kattavat alaraajan sääriosan.

Harrastuksissa käytettäviä sääriortoosia (säärisuojia) ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 12 15 Lonkkaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkkanivelen.

Lonkkaortoosi voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä esimerkiksi seisoma-asennon tukemiseen tai liikkumisen apuvälineeksi kuntoutuksesta vastaavan lääkärin tai kuntoutustyöryhmän tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Lonkkaluksaation hoidossa käytettävät ortoosit ja tyynyt ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 12 16 Lonkka-polviortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkka- ja polvinivelet.

Lonkka- ja polviortoosi voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena pystyasennon ja askeltamisen tukemiseksi silloin, kun pystyasennon hallinta ja käveleminen eivät sairauden tai vamman aiheuttaman lihasten heikkouden tai liikkeen koordinaationpuutteellisuuden vuoksi onnistu. Tarvearvioinnin tekee kuntoutuksesta vastaava lääkäri tai kuntoutustyöryhmä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Läkinällisenä kuntoutuksena asiakkaalle hankittava lonkka- tai lonkka-polviortoosi hankitaan Siun sotien sopimustoimittajalta. Apuvälinekeskus vastaa lainattavien lonkka- ja polviortoosien palveluprosessista, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

06 12 18 Lonkka-polvi-nilkka-jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkka-, polvi- ja nilkkanivelet sekä jalkaterän.

Ortoosi voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena asiakkaalle, kun seisominen ja kävely ei vamman tai sairauden aiheuttamien lihasten heikkouden tai liikkeen koordinaation puutteellisuuden vuoksi onnistu ilman tukisidoksia. Tarvearvioinnin tekee asiakkaan kuntoutuksesta vastaava lääkäri tai kuntoutustyöryhmä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena asiakkaalle hankittava lonkka-polvi-nilkka- jalkateräortoosi hankitaan sopimuspalvelunsopimustoimittajalta. Apuvälinekeskus vastaa lainattavien lonkka-polvi-nilkka-jalkateräortoosien palveluprosessista, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

06 12 99 Alaraajaortoosien lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. pehmusteet ja remmit.

06 15 TOIMINNALLISET HERMO-LIHASSTIMULAATTORIT JA HYBRIDIORTOOSIT

Välineet, jotka on suunniteltu kompensoimaan motorisen toiminnan menetystä sähköisen stimulaation avulla (FES). Kohtaan sisältyvät esim. toiminnalliset sähköiset stimulaattorit ja hybridiortoosijärjestelmät, joita käytetään yhdistettyinä mekaanisiin ortooseihin hybridiortooseissa. Stimulaattorit, joita ei käytetä ortooseina, ks. 04 27.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä käytettävillä toiminnallisilla hermolihasstimulaattoreilla tässä ohjeistuksessa tarkoitetaan laitteistoja, joilla lihaksen ulkoisella sähköstimulaatiolla pystytään mahdollistamaan ylä- tai alaraajan toiminnallisia liikkeitä, jotka parantavat kävelysuoritusta tai mahdollistavat yläraajan käytön. Hybridiortooseissa toiminnallinen hermolihasstimulaatio on yhdistetty mekaaniseen ortoosiin. Stimulaattorit, joita ei käytetä ortooseina (ks. 04 27), eksoskeletoinit (ks. 06 06 Ylä- raajan ortoosit tai 0612 Alaraajan ortoosit) tai tietokoneohjatut älyortoosit ilman sähköstimulaatiota (ks. 06 12) eivät sisälly luokituksen tähän kohtaan.

Alaraajojen toiminnallisia hermolihasstimulaattoreita ja hybridiortooseja voidaan luovuttaa lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen moniammatillisen arvioinnin perusteella alla olevien luovutusperusteiden täyttyessä päivittäisten arkitoimintojenapuvälineeksi. Yläraajojen toiminnallisten hermolihasstimulaattoreiden ja hybridiortoosien käytöstä apuvälineenä ei ole luovuttamista tukevaa tutkimusnäyttöä, mutta ylä- raajojen arviointiin on valmisteltu arviointiperusteet tarvittaessa käytettäväksi yksilöllisen arvioinnin tueksi. Kuntoutuskäytössä sähköstimulaatiolaitteiden käyttö edellyttää tiivistä terapiasuhdetta ja –osaamista, sekä on usein ajallisesti rajoittunut hyödyn kannalta. Tämän johdosta kuntoutuskäyttöön toiminnallisia hermolihasstimulaattoreita ja hybridiortooseja ei luovuteta lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan näiden käyttö toteutuu tarvittaessa kuntouttavan tahon toimesta.

Luovutusperusteet:

- Luovutuksen tulee aina perustua yksilölliseen arviointiin, joka toteutetaan luovuttavan organisaation toimesta tai alueellisesti sovittujen toimintatapojen mukaisesti.
- Luovutuksen edellytyksenä on, ettei asiakkaan yksilölliseen tilanteeseen ja hänen toimintakykyään tukevaa, sopivaa perinteistä ortoosia löydy, sitä ei voida käyttää tai se ei kestä käytössä.
- Luovutuksen edellytyksenä on yksilöllisen arvioinnin ja mittausten perusteella todettu asiakkaan toimintakyvyn edistyminen.

- Asiakkaan fyysinen ja kognitiivinen toimintakyky mahdollistaa apuvälineen käytön ja apuvälineestä huolehtimisen.

Arviointimenetelmät alaraajaortoosille:

- Kävelyn itsenäisyyden arviointi
  - Kävelyluokitus, FAC (Functional Ambulatory Classification)⁶⁵
  - Itsenäisen kävelyn mahdollistuminen ja kävelyluokituksen parantuminen FAC-luokkaan 5 tukevat luovuttamista.
- 6-minuutin kävelytesti⁶⁶
  - Kävelymatkan lisääntyminen vähintään 50 metriä tukee luovuttamista⁶⁷
  - Lähtötason ollessa poikkeuksellisen matala tai korkea, merkittävän muutoksen rajaa voi mukauttaa Toimia-suosituksen esittämien potilasryhmäkohtaisten tietojen puitteissa.
- 10 metrin kävelynopeus
  - Kävelynopeuden lisääntyminen vähintään 0,20 m/s tukee luovuttamista⁶⁸
- Kävelyn laadullinen arviointi
  - Kävelyn laadun parantuminen tukee luovuttamista
  - Arvioitavia seikkoja ovat mm. askelpituus, askelleveys, askelrytmi, tasapaino, kantaiskut, tukivaiheen pituus, apuvälineiden käyttö.
  - Suositellaan laadullisen arvioinnin tueksi videointia tai strukturoitua laadullista arviointia (esim. Bath Assessment of Walking Inventory).

---

⁶⁵ Kävelyluokitus, FAC (Functional Ambulatory Classification): (TOIMIA-tietokanta)

⁶⁶ 6-minuutin kävelytesti: (TOIMIA-tietokanta)

⁶⁷ Resnik, L. and Borgia, M., (2011). Reliability of outcome measures for people with lower-limb amputations: distinguishing true change from statistical error. *Physical Therapy*, 91(4), pp. 555-565

⁶⁸ 10 metrin kävelytesti: (TOIMIA-tietokanta)

- Arviojakso
  - Mikäli yksilöllisessä arviossa esiin tulee selkeää toimintakyvyn edistymistä, mutta tämä jää asetetuista raja-arvoista, voidaan arviota jatkaa kokeilujaksolla arkiympäristössä arkitoimintojen ja arkikäytettävyyden selvittämiseksi.
  - Arviojaksosta suositellaan kerättäväksi tietona asiakkaan ja mahdollisen hoitavan fysioterapeutin arviot, sekä suositellaan käyttöön yleistä toimintakykymittaria (WHODAS⁶⁹, PROMIS⁷⁰ tai EuroHIS⁷¹).
  - Arviojakso voi kestää 2 - 12 viikkoa arvioinnin tarpeesta ja mahdollisuuksista riippuen.
  - Arviojakson jälkeen voidaan toistaa yllä mainittuja mittauksia ja arviointeja.

Arviointimenetelmät yläraajaortoosille:

- Ortoosin tulee tosiasiallisesti mahdollistaa tavoitteiden mukaiset, itse- näistä selviämistä tukevat, toiminnalliset otteet monipuolisesti päivittäisissä toimissa.
- Arkitoimissa ruokailun, pukemisen tai muun asiakkaalle olennaisen arki-toimen mahdollistuminen, joista esimerkkeinä:
  - Ote onnistuu ruokailuvälineestä mahdollistaen syömisen
  - Ote onnistuu lasista mahdollistaen juomisen
  - Puhelimen käyttö mahdollistuu
  - Housujen ylös nostaminen mahdollistuu
- Jos tarkasteltavat toiminnot onnistuvat ilman hermolihasstimulaatiota taihybridiortooseja, ei perusteita luovuttamiselle ole. Suositellaan toimin- nallista arviointia toimintaterapeutin toimesta, jossa voidaan käyttää tukena strukturoituja kyselyitä ja testausta, esimerkiksi:
  - DASH / QuickDASH⁷²
  - Sollerman Hand Function Test⁷³

⁶⁹ WHODAS 2.0 (TOIMIA-tietokanta)

⁷⁰ Kansallinen PROMIS-keskus, PROMIS®-yleiskuvaus (TOIMIA-tietokanta)

⁷¹ EuroHIS-8-elämänlaatumittari (TOIMIA-tietokanta)

⁷² DASH (Disabilities of the Arm, Shoulder and Hand)

⁷³ Sollerman Hand Function Test

- Arviojakso
  - Mikäli yksilöllisessä arviossa esiin tulee selkeää toimintakyvyn edistymistä, mutta tämä jää asetetuista raja-arvoista, voidaan arviota jatkaa kokeilujaksolla arkiympäristössä arkitoimintojen ja arkikäytettävyyden selvittämiseksi.
  - Arviojaksosta suositellaan kerättäväksi tietona asiakkaan ja mahdollisen hoitavan toimintaterapeutin arviot, sekä suositellaan käyttöön yleistä toimintakykymittaria (WHODAS, PROMIS tai Euro-HIS).
  - Arviojakso voi kestää 2 - 12 viikkoa arvioinnin tarpeesta ja mahdollisuuksista riippuen.
  - Arviojakson jälkeen voidaan toistaa yllä mainittuja mittauksia ja arviointeja.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakkaasta, jonka terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi mahdollisesti hyötyvän FES-laitteesta, tekee hän erikoissairaanhoidosta työviestin ja perusterveydenhuollosta lähetteen apuvälinekeskukseen. Lääkäri arvioi lähetteen perusteella pyydetäänkö asiakas lääkärin vastaanotolle apuvälinekeskukseen. Lääkäri tekee päätöksen lähetteen tai oman vastaanottonsa perusteella, lähetetäänkö asiakas Kuopion yliopistollisen sairaalan (KYS) fysiatrian poliklinikalle varsinaiseen tarve- ja laitteista hyötymisarvioon ja tekee lähetteen KYS:aan.

Mikäli arvion perusteella KYS:ssa asiakas näyttää hyötyvän laitteesta, se hankitaan ja luovutetaan KYS:ssa, jossa toteutetaan myös mahdollisesti tarvittavat 1. vuoden kontrollit.

Mahdollisista uusinnoista vastaa Siun soten apuvälinekeskus.

06 18 YLÄRAAJAN PROTEESIT

Toisiinsa yhteensopivat yleensä yhden valmistajan valmistamat osat, jotka voidaan yhdistää minkä tahansa yksilöllisesti valmistetun osan kanssa ja joista muodostuu erilaisia yläraajaproteeseja. Kohtaan sisältyvät esim. kosmeettiset yläraajaproteesit.

Yläraajaproteesit luokkaan kuuluvat kosmeettiset, mekaaniset ja prosessoriohjatut yläraajan proteesit. Yläraajaproteesit voivat myös koostua kokonaisuuksista, joissa on

sekä mekaanisia että prosessoriohjattuja niveliä, esim. proteesissa on prosessoriohjattu nyrkki, mutta mekaaninen kyynärnivel. Luokkaan kuuluvat myös yläraajaproteesien kosmetiikat, tuppiosat ja testitarkoitukseen rakennettavat proteesit.

Yläraajaproteesit jaetaan passiivisiin ja aktiivisiin proteeseihin. Passiivisissa yläraaja- proteeseissa ei ole liikkuvia osia, mutta niitä voidaan käyttää apuna erilaisissa toiminnoissa, kuten kantamisessa. Aktiivisissa proteeseissa liike tuotetaan joko mekaanisesti valjas- ja kaapelisysteemeillä jäljellä olevan lihastoiminnan avulla tai myoelektrisesti proteesin sisään asennettujen elektrodien avulla. Mekaanisella proteesilla voidaan aikaansaada mm. peukaloetusormiote. Prosessoriohjattu yläraajaproteesi mahdollistaa käyttäjän aktiivisen tarttumaotteen ja symmetrisyyden.

Proteesin arviointi edellyttää erityistä asiantuntemusta ja moniammatillista arviointia (lääkäri, apuvälineteknikko ja toimintaterapeutti/ fysioterapeutti/). Amputaatiotyngän ongelmat ja niiden hoito edellyttävät usein erityisasiantuntemusta.⁷⁴

Yläraajaproteesi voidaan luovuttaa synnynnäisen yläraajan poikkeaman tai tapaturman / sairauden vuoksi tehdyn yläraaja-amputaation vuoksi. Amputaation jälkeinen ensimmäisen proteesin luovuttaminen perustuu asiakkaan yleiskuntoon, toipumiseen ja sairauden ennusteeseen.

Apuvälineratkaisua tehtäessä otetaan aina huomioon asiakkaan motivaatio ja sitoutuminen proteesin käyttöön. Proteesin valinnassa otetaan huomioon asiakkaan yksilölliset tarpeet, yläraajan jäljellä oleva toimintakyky, asiakkaan elämäntilanne, aktiivisuus, työ ja harrastukset ja proteesin käyttötarkoitus.

Prosessoriohjattu proteesi voidaan luovuttaa moniammatillisen asiantuntijaryhmän arvion perusteella seuraavasti:

Aikuiset:

- Toisen tai molemmat yläraajansa menettäneelle asiakkaalle proteesin käyttötarkoituksen, asiakkaan aktiivisuuden ja elämäntilanteen perusteella (esim. opiskelu, ammatti/työ).
- Proteesin käyttäjä on motivoitunut proteesin käyttöön.
- Prosessoriohjattu yläraajaproteesi lisää asiakkaan itsenäistä toimintaa ja mahdollistaa omatoimisen suoriutumisen päivittäisistä toiminnoista tai työssä.
- Proteesin luovuttamista edeltävät testaukset ja käytön harjoittelu.

---

⁷⁴ Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2019:2, s. 309

Lapset:

- Kosmeettisen proteesin käyttö aloitetaan jo hyvin pieninä.
- Synnynnäisessä yläraajapuutoksessa prosessoriohjatun proteesin hankintaa tulee harkita 2-3 vuoden iässä.
- Proteesia arvioitaessa selvitetään sekä lapsen että huoltajien motivaatioja sitoutuminen opettaa lasta prosessoriohjatun proteesin käyttäjäksi.

Kosmeettinen proteesi on kevyt ja se valmistetaan vastaamaan ulkonäöltään ja mitta-suhteiltaan vastakkaista raajaa. Kosmeettinen kyynärvarsiproteesi mahdollistaa tukeutumisen ja kevyiden taakkojen kantamisen.

Kosmeettinen proteesi voidaan luovuttaa asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja moniammatillisen asiantuntijaryhmän (lääkäri, apuvälineteknikko ja fysioterapeutti/toimintaterapeutti) tekemän arvioinnin perusteella.

Proteesin korjaus/huolto/uusinta tarpeen ilmetessä, tulee asiakkaan aina ensin ottaa yhteys hoitovastuussa olevaan yksikköön.

Toimintaohje Siun sotessa:

Apuvälinekeskus vastaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä hankittavien yläraajaproteesien palveluprosessista, jonne tehdään erikoissairaanhoidosta työviesti ja uudesta asiakkaasta perusterveydenhuollosta lähete.

Asiakkaalle varataan vastaanottoaika apuvälinekeskukseen lääkärille ja apuvälineneuvojalle. Vastaanoton perusteella, lääkäri tekee lähetteen Kuopion yliopistollisen sairaalan (KYS) fysiatrian klinikkaan niille asiakkaille, joiden protetisointiprosessi vaatii tarkempaa analysointia ja proteesityypin arviointia.

Proessoriohjattujen yläraajaproteesien palveluprosessit hankintoihin kuin seurantoihin hoidetaan KYS:ssä. Apuvälinekeskus vastaa niiden asiakkaiden palveluprosessista, joille ei tule prosessoriohjattua yläraajaproteesia.

Siun sotessa lääkinnällisenä kuntoutuksena asiakkaalle hankittava yläraajaproteesi hankitaan Siun sotien sopimustoimittajalta.

06 18 01 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset yläraajaproteesit

Välineet, jotka korvaavat yläraajan osan ja joilla on vain kosmeettinen tarkoitus.

06 18 03 Osakädenproteesit

Välineet, jotka korvaavat amputaatiosta tai synnynnäisestä poikkeamasta johtuvat, kämmenen tai sormien puutokset. Kohtaan sisältyvät esim. sormiproteesit.

06 18 06 Ranne-eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta rannenivelestä tapahtuneen amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 09 Kynärvarsiproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta kyynär- ja rannenivelten välisestä amputaatiosta tai synnynnäisestä poikkeamasta johtuen.

06 18 12 Kynäreksartikulaatioproteesi

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta kyynärnivelistä tapahtuneen amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 15 Olkavarsiproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta olka- ja kyynärnivelen välisestä amputaatiosta tai synnynnäisestä poikkeamasta johtuen.

06 18 18 Olkaeksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta olkanivelestä tapahtuneen amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 21 Hartiaproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta lapaluu-rintakehä ja rintalasta-solisluu-nivelistä tapahtuneen amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 ALARAAJAN PROTEESIT

Toisiinsa yhteensopivat yleensä yhden valmistajan valmistamat osat, jotka voidaan yhdistää minkä tahansa yksilöllisesti valmistetun osan kanssa ja joista muodostuu erilaisia alaraajaproteeseja. Kohtaan sisältyvät esim. kosmeettiset alaraajaproteesit.

Alaraajaproteeseihin kuuluvat kosmeettiset, mekaaniset ja prosessoriohjatut alaraajanproteesit. Alaraajaproteesit voivat myös koostua kokonaisuuksista, joissa on sekä mekaanisia että prosessoripohjaisia niveliä, esim. proteesissa on prosessoripohjainen polvi, mutta mekaaninen nilkkanivel. Luokkaan kuuluu myös alaraajaproteesien kosmetiikat, tuppiosat ja testitarkoitukseen rakennettavat proteesit. Ensiproteesi on aina mekaaninen proteesi.

Proteesin arviointi edellyttää erityistä asiantuntemusta ja moniammatillista arviointia (lääkäri, apuvälineteknikko ja fysioterapeutti/toimintaterapeutti). Amputaatiotyngän ongelmat ja niiden hoito edellyttävät usein erityisasiantuntemusta.

Alaraajaproteesi voidaan luovuttaa synnynnäisen poikkeavuuden, tapaturman tai muusta syystä tehdyn amputaation jälkeen, kun alaraaja puuttuu osittain tai kokonaan. Alaraajaproteesi voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä jäljellä olevan toimintakyvyn ja proteesin käyttötarkoituksen perusteella (esim. siirtyminen, lähiympäristössä liikkuminen, työ, harrastukset). Amputaation jälkeen luovutettava ensimmäisen proteesin luovuttaminen perustuu asiakkaan yleiskunnon, toipumisen, sairauden ennusteen ja käyttömotivaation perusteella.⁷⁵ Alaraajaproteesin valinta perustuu moniammatillisen asiantuntijaryhmän arvioon ja asiakkaan aktiivisuustasoon.

Proteesin käytön aktiivisuustasot:

1. vain kosmeettisen proteesin käyttö
2. sisällä kävely, asiakas tarvitsee kävelyn apuvälineen proteesin lisäksi, kävelymatka ja – aika ovat rajoittuneet
3. rajoittunut ulkona kävely, asiakas kävelee ulkona hitaasti, selviytyy matalasta korokkeesta ja vähäisestä alustan epätasaisuudesta, yli 100 - 200 metrin matkoilla tarvitsee kävelyn apuvälinettä
4. toiminnallinen kävely, asiakas kävelee ulkona, kykenee vaihtelevaan kävelynopeutta, terveeseen henkilöön verrattuna kävelynopeus ja -matka ovat vähäisempiä, selviytyy hyvissä olosuhteissa työssä ja harrastuksissa

5. kävely vaativissa olosuhteissa, asiakas kävelee ulkona rajoituksitta, kävelymatka- ja aika eivät ole rajoittuneet, proteesin tulee kestää vaatavaa ponnistusta, kiertoa ja iskua.

Proteesin käytön opetukseen ja harjoitteluun tulee varata riittävästi aikaa. Käytön seuranta kirjataan kuntoutussuunnitelmaan. Yksilöllisessä alaraajaproteesitarvearviossa tulee huomioida sen hetkinen - ja tavoiteltava aktiivisuustaso, johon asiakkaalla on mahdollisuus kuntoutua.

Kosteissa tiloissa käytettävä kylpyproteesi voidaan luovuttaa asiakkaalle yksilöllisen tarpeen mukaan, kun se mahdollistaa esim. omatoiminen peseytyminen tai uimahallilla käymisen. Kylpyproteesin arvio tehdään yleensä aikaisintaan ½ - 1 vuoden kuluttua ensimmäisen proteesin käyttöönotosta. Silloin tynkä on tullut lopulliseen muotoonsa ja kylpyproteesin käyttö on perusteltua. Tavanomaisessa peseytymisessä suihkutuoli voi olla toimivampi ja turvallisempi vaihtoehto kuin kylpyproteesi.

Kosmeettinen alaraajaproteesi voidaan luovuttaa asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja moniammatillisen asiantuntijaryhmän (lääkäri, apuvälineteknikko ja fysioterapeutti/toimintaterapeutti) tarvearvioinnin perusteella.

Proteesin korjaus/huolto/uusinta tarpeen ilmetessä, tulee asiakkaan aina ensin ottaa yhteys hoitovastuussa olevaan yksikköön.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena hankittavien alaraajaproteesien apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja uudesta asiakkaasta perusterveydenhuollosta lähete.

Asiakkaalle varataan vastaanottoaika apuvälinekeskukseen lääkärille, apuvälineneuvojalle ja sopimustoimittajalle. Apuvälinekeskus vastaa muiden kuin mikroprosessoriohjattujen alaraajaproteesien palveluprosessista. Siun sotessa lääkinällisenä kuntoutuksena asiakkaalle hankittava alaraajaproteesi hankitaan Siun soten sopimustoimittajalta. Siun sotessa noudatetaan ”Alaraaja-amputoidun protetisointi Siun sotessa” –sovittua käytäntöä.

Apuvälinekeskuksen lääkäri tekee lähetteen Kuopion yliopistollisen sairaalan fysiatrian yksikköön, mikäli asiakkaan arvioidaan hyötyvän mikroprosessoriohjatun polven sisältämästä alaraajaproteesista. Prosessoriohjattujen alaraajaproteesien palveluprosessit hankintoihin kuin seurantoihin hoidetaan KYS:ssä.

Asiakkaan tulee ottaa yhteyttä apuvälinekeskukseen proteesin huoltoon, korjaukseen ja uusintaan liittyvissä asioissa.

---

⁷⁵ Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2019:2, s. 309

06 24 01 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset alaraajaproteesit

Välineet, joita käytetään korvaamaan alaraajan puuttuva osa ja joiden käyttötarkoituksen pelkästään kosmeettinen. Kohtaan sisältyvät esim. reisi- ja pohjetäytteet.

06 24 03 Jalkaterän osaproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan nilkkanivelen alapuolelta tehdyn amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen. Kohtaan sisältyvät esim. varvasproteesit.

06 24 06 Nilkan eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan nilkkanivelestä tehdyn amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 09 Sääriproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan polvi- ja nilkkanivelten välistä tehdyn amputaation tai synnynnäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 09 01 Säären ensiproteesi

Sääriproteesit, jotka valmistetaan amputaation jälkeen ensimmäiseksi proteesiksi. Valmistetaan ilman kipsimallia.

06 24 09 02 Säären käyttöproteesi

Sääriproteesit, jotka valmistetaan synnynnäisen rajoitteen toteamisen tai amputaation jälkeen tyngän muotouduttua.

06 24 09 03 Säären kylpyproteesit

Sääriproteesit, jotka valmistetaan kestämään kosteutta esimerkiksi peseytyessä.

06 24 12 Polven eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan polvinivelestä tehdyn amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 15 Reisiroteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan lonkka- ja polvinivelten välistä tehdyn amputaation tai synnyntäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 15 01 Reiden ensiroteesi

Reisiroteesit, jotka valmistetaan amputaation jälkeen ensimmäiseksi proteesiksi. Valmistetaan ilman kipsimallia

06 24 15 02 Reiden käyttöroteesi

Reisiroteesit, jotka valmistetaan synnyntäisen rajoitteen toteamisen tai amputaation jälkeen tyngän muotouduttua

06 24 15 03 Reiden kylpyroteesit

Reisiroteesit, jotka valmistetaan kestämään kosteutta esimerkiksi peseytyessä

06 24 18 Lonkan eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan lonkkanivelestä tehdyn amputaation tai synnyntäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 21 Hemipelvektomiaproteesit

Välineet, jotka korvaavat kokonaisen raajan sekä koko hemipelviksen tai sen osan amputaation tai synnyntäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 24 Hemikorporektomiaproteesit

Välineet, joita käytetään molempien alaraajojen ja lantion amputaation jälkeen.

06 24 41 Alaraajaproteesien tuppiosat

Alaraajaproteesien rajapintaosat, jotka ovat suorassa kosketuksessa käyttäjään ja an-tavat tukea, vakautta ja suspensiota; voivat sisältää osia, jotka auttavat toiminnallisten osien aktivoinnissa tai hallinnassa. Kohtaan sisältyvät esim. esivalmistetut ja räätälöidyt tuppiosat, jotka on tarkoitettu osittaisille jalkaproteeseille, nilkan eksartikulaatioille, sääriproteeseille (amputoitu polvinivelen alapuolelta), polven eksartikulaatioille, reisiroteeseille (amputoitu polvinivelen yläpuolelta), lonkan eksartikulaatioille ja hemipelvektomiaproteeseille.

Luokkaan kuuluvat mm. silikonilinerit. Tyngän muotoutumista edistetään kompressio- hoidolla. Hoito voidaan toteuttaa tyngän sidonnalla tai tarkoitukseen valmistettua silikonituppea käyttäen. Arvioinnin tupeen käytöstä ja hankinnasta tekee yleensä fysiatrian ylilääkäri. Paikallisesti sopien arvioinnin voi tehdä myös muu lääkäri tai apuvälinealan asiantuntija. Postoperatiivista tuppea käytetään siihen saakka, kunnes asiakas saa proteesin ja siihen kuuluvan silikonitupen.

Toimintaohje Siun sotessa:

Postoperatiivinen tuppi lainataan määräajaksi lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Asiakkaiden, joita ei protetisoida, kompressiotuotteista vastaa asiakkaan hoidosta vastaava taho.

06 24 47 Alaraajaproteesien kosmeettiset osat

Kosmeettiset osat, jotka simuloivat normaalin raajan ulkonäköä ja tuntua. Kohtaan sisältyvät esim. kuoret, täyteaineet, keinoihot, sukat ja jalkapeitteet.

06 30 PROTEESIT, LUKUUN OTTAMATTARAAJAPROTEESEJA

Välineet, joita käytetään ulkoisesti korvaamaan kokonaan tai osittain puuttuvan vartalon osan (muun kuin raajan) ulkonäkö ja/tai toiminta.

06 30 03 Peruukit

Välineet, jotka korvaavat hiukset kokonaan.

Arviointi peruukin tarpeellisuudesta tehdään hoitovastuuyksikössä.

Peruukki luovutetaan useimmiten iho- ja/tai syöpäsairaalle asiakkaalle, jolla on laaja- alaista hiustenlähtöä sairaudesta tai hoidoista johtuen joko tilapäisesti tai pysyvästi. Peruukin luovuttaminen lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä voi tulla kyseeseen myös sukupuoltaan korjaavalle asiakkaalle, jolla on laaja-alaista hiusten lähtöä / kaljuuntumista.

Peruukkeja luovutetaan yleensä yksi peruukki/vuosi huomioiden peruukin kunto ja kuluminen. Yksilöllisestä tarpeesta esim. työolosuhteista (maatalous-, puu-, metalli- ja autoalan työ ym.) tai muusta hyvin perustellusta syyistä johtuvan peruukin kulumisen vuoksi voidaan luovuttaa tarvittaessa enemmän kuin yksi peruukki/vuosi.

Ensisijaisesti luovutetaan vakiomallisia keinokuituhiusperuukkeja, mutta lääketieteellisestä tai muusta yksilöllisestä syystä johtuen (esim. allergia/työolosuhteet) voidaan luovuttaa vakiomalleista poikkeava peruukki (esim. luonnonhiusperuukki).

Mittatilausperuukki voidaan luovuttaa esimerkiksi poikkeuksellisen pään ympärysmitan, pään muodon tai muun yksilöllisen syyn vuoksi. Palveluvalikoimasta poikkeava peruukin luovuttaminen edellyttää alan erikoislääkärin (esim. ihotaudit, lastentaudit) tekemää arviointia ja asiakkaan yksilöllisen tarpeen perusteella toteamaa tarvetta. Sekä keinohius- että aitohiusperuukeissa käytettävä pohjamateriaali on usein sama, mikä on otettava huomioon erityisesti silloin, kun asiakkaalla on kumiallergia.

Peruukin korjaus ja huoltaminen korvataan lääkinnällisenä kuntoutuksena. Peruukinpesuvälineitä tai leikkausta kampaajalla ei korvata lääkinnällisenä kuntoutuksena.

Toimintaohje Siun sotessa:

Erikoissairaanhoidon lääkäri arvioi ensimmäisen peruukin tarpeen. Jos peruukkitarve ilmenee perusterveydenhuollossa, lääkärin tulee tehdä lähete erikoissairaanhoidon, esim. alopecia-potilaiden kohdalla.

Tarvearvion tehneen tahon on määritettävä, minkälaisen peruukin asiakas tarvitsee. Ensisijaisesti lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä hankitaan vakiomallisia keinokuituhiusperuukkeja, mutta lääketieteellisestä tai muusta yksilöllisestä syystä johtuen (esim. allergia/työolosuhteet) voidaan luovuttaa vakiomalleista poikkeava peruukki. Mittatilausperuukkiin voidaan päätyä esim. poikkeuksellisen päänympärysmitan tai – muodon tai muun yksilöllisen syyn vuoksi.

Arvion tehneen lääkärin on kirjattava sairauskertomukseen perusteet peruukin saamiselle, peruslinjauksesta poikkeamiselle ja peruukin jatkuvalla tarpeelle.

Hoitava taho välittää tiedon asiakkaan peruukkitarpeesta asiakkaan apuvälinepalveluita hoitavaan perusterveydenhuollon yksikköön, joka tekee maksusitoumuksen peruukin hankintaan. Asiakas hankkii itse peruukin. Siun soten sopimustoimittajien kanssa on sovittu vakiomallisille peruukeille sopimushinnat ja tämä kirjataan maksusitoumukseen. Halutessaan sopimusperuukkeja kalliimman peruukin, asiakas voi maksaa itse maksusitoumuksen ylimenevän osan. Yli menevän osuuden sopimustoimittaja laskuttaa suoraan asiakkaalta.

06 30 06 Irtotukat ja hiuslisäkkeet

Välineet, jotka korvaavat hiukset osittain.

Irtotukka tai hiuslisäke voidaan luovuttaa sairaudesta johtuen yksilöllisen tarpeen perusteella, kun sairaudesta johtuen koko peruukki ei ole tarpeen.

06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat

Välineet, jotka korvaavat silmäripset ja/tai kulmakarvat.

Välineet, jotka korvaavat silmäripset ja/tai kulmakarvat voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä erityisin perustein (esim. kun asiakkaan oma toimintakyky ei mahdollista kulmakarvojen meikkaamista kosmetiikan tuottein), kun kulmakarvat puuttuvat sairauden vuoksi pysyvästi ja julkisen terveydenhuollon erikoislääkäri (esim. ihotautien erikoislääkäri) on arvioinut tarpeen. Tavanomaisina kuluttajatuotteina saatavia liimattavia/magneettisia silmäripsiä ja kulmakarvoja ei luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena.

06 30 18 Rintaproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät koko rinnan tai sen osan ulkonäköä.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä rintaproteesi luovutetaan omaksi asiakkaalle, jolle on tehty joko osa- tai koko rinnanpoistoleikkaus. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä korvataan myös yksityissairaaloiden suorittamien rintaleikkausten jälkeiset rintaproteesit. Rintaproteesi valitaan apuvälinealan asiantuntijan opastuksella. Rintaliivit asiakas hankkii itse. Proteesi uusitaan tarpeen mukaan 1,5 - 3 vuodenvälein.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä hankittavaan sekä ensimmäiseen että uusittavaan rintaproteesiin asiakas saa maksusitoumuksen Siun soten sopimustoimittajalle plastiikkakirurgian yksiköstä.

06 30 21 Silmäproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät silmän ulkonäköä.

Silmäproteesi voidaan luovuttaa asiakkaalle silmän puuttumisen, kutistussilmän tai vaikean silmänsairauden jälkitilan kompensointiin. Arviointi tehdään ko. erikoisalalla.

Proteesin kiillotusta korvataan tarvittaessa. Silmäproteesiin tehtävät muutostyöt tehdään yksilöllisen arvioinnin perusteella. Silmäproteesi uusitaan yksilöllisen harkinnanperusteella tarpeen mukaan.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena hankittavan silmäproteesin tarvearvio tehdään Siun soten Silmäkeskuksessa tai yksityissilmälääkärin vastaanotolla.

Silmäproteesin kiillotuksessa ja uusinnassa voidaan ottaa yhteyttä näkövammaisten kuntoutusohjaajaan tai asia voidaan hoitaa myös suoraan yksityissilmälääkärin tekemän arvion perusteella.

06 30 24 Korvaproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät korvien ulkonäköä.

Mikrotia (korvalehden poikkeava pienikokoisuus) hoidetaan useimmiten kirurgisesti yliopistosairaalassa.

06 30 27 Nenäproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät nenän ulkonäköä.

Nenäproteesi (esim. silmälasiansakkiinnitteinen) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarpeen ja hoitolinjauksen perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä erikois-lääkärin (KNK) toteaman tarpeen perusteella.

06 30 36 Hammasproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät hampaiden ulkonäköä ja toimintaa.

Hammasproteesit, -tuet, purentakiskot ym. eivät ole lääkinnällisen kuntoutuksen apu-välineitä. Ne ovat asiakasmaksulain mukaisesti osa suun terveydenhuoltoa.^{76, 77}

Apneakisko, ks. luokka [04 03 33 Hengitystieortoosit](#)

---

⁷⁶ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>, 26 §

⁷⁷ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>, 29 §

09 Apuvälineet itsestä huolehtimiseen tai siihen osallistumiseen

Välineet, jotka on tarkoitettu henkilön päivittäiseen itsestä huolehtimiseen, mukaan lukien itsensä peseminen ja kuivaaminen, omasta kehosta ja sen osista huolehtimiseen, pukeutumiseen ja kehon suojaamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. riisuutumis- ja pukeutumisvälineet, vartalon suojat, henkilökohtaiset hygieniavälineet, henkitorviavanne-, avanne- ja inkontinenssivälineet sekä sukupuolielämän apuvälineet. *Syömisen ja juomisen apuvälineet, ks. 15 09*

09 03 VAATTEET JA KENGÄT

Kohtaan sisältyvät esim. vauvojen ja lasten vaatteet ja kengät. *Kudosvaurioita ehkäisevät apuvälineet, ks. 04 33. Ompelu- ja vaatehuoltovälineet, ks. 15 15. Työpaikan työ-turvallisuutta parantavat apuvälineet, ks. 28 24.*

Ihotautierikoislääkärin lausunnosta albinismia sairastaville voidaan luovuttaa UV-vaatteita lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.⁷⁸ UV-vaatteina luovutetaan kaksi aluskerrastoa ja niskaläpällinen suojahattu.

Vammasta tai sairaudesta aiheutuvat ylimääräiset vaatekustannukset: ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Ylimääräiset vaatekustannukset.⁷⁹

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia vaatteita ja kenkiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalvelulain perusteella ylimääräisten vaatekustannusten mahdolliseen korvaamiseen liittyen tarkempaa tietoa saa Siun soten vammaispalveluista, joka vastaa korvaushakemusten käsittelyprosessista.

Siun soten ihotautien erikoislääkärin arvion perusteella asiakkaalle voidaan hankkia UV-vaatteita lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Tällöin lääkäri tekee tarpeelliseksi määrittelemistään vaatteista työviestin apuvälinekeskukseen, jossa apuvälineprosessi hoidetaan.

---

⁷⁸ Eduskunnan oikeusasiamiehen päätös 21.12.2016. Dnro 3382/4/15

⁷⁹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/eri-tyiskorvaukset>

09 03 03 Suojapeitteet

Sateelta, kylmältä ja tuulelta suojaavat peitteet. Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolissa, pulkassa tai lastenvaunuissa istuvan henkilön suojapeitteet.

09 03 05 Päällysvaatteet

Vaatteet, joita käytetään ulkotiloissa muiden vaatteiden päällä suojaamaan henkilöä kylmältä, tuulelta ja kaiken tyyppisiltä sateilta. Kohtaan sisältyvät esim. ulkokäyttöön tarkoitetut takit sekä suojapeitteet ja -vaatteet.

09 03 33 Uima-asut

Kohtaan sisältyvät esim. allasterapia-asut ja suojaavat erikoisuima-asut.

Yksilöllisesti valmistettava uima-asu voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on hallitsematon uloste- tai virtsainkontinenssi ja jota asiakas tarvitsee allasterapiassa. Säännöllisestä allasterapiasta ja tarve uima-asusta tulee kirjata asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan.

Märkäpuku voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on harvinainen sairaus, joka aiheuttaa palelemisen myötä neurologisia oireita. Kuntoutussuunnitelmassa tai vastaavassa dokumentissa tulee olla maininta allasterapiasta välttämättömänä terapiamuotona.

Muut kuin edellä mainitut tilanteet katsotaan vapaa-ajan tai harrastuksen tarpeesta johtuvaksi. Harrastuksen välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Hoitava lääkäri kirjaa yksilöllisesti valmistettavien uima-asujen tarpeen asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan dokumenttiin.

Lääkinällisenä kuntoutuksena hankittavien yksilöllisesti valmistettavien uima-asujen apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

09 03 42 Jalkineet

Kohtaan sisältyvät esim. erityiskäyttöön tarkoitetut jalkineet, esimerkiksi urheilukengät ja -pohjalliset. Jalkateräortoosit, ks. 06 12 03. Ortopediset jalkineet, ks. 06 33. Jalka-terä-, kantapäähä- ja varvassuojat, ks. 09 06 21.

Tavanomaisia, kuluttajatuotteina saatavia jalkineita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kipsikenkä lainataan asiakkaalle hoitoon liittyvänä välineenä. Niitä tulee olla saatavilla terveysasemien vastaanotoilla, päivystyksissä, ortopedian poliklinikalla ja ortopedisillä vuodeosastoilla.

Vammasta tai sairaudesta aiheutuvat ylimääräiset vaatekustannukset: ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Ylimääräiset vaatekustannukset⁸⁰.

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalvelulain perusteella ylimääräisten vaatekustannusten mahdolliseen korvaamiseen liittyen tarkempaa tietoa saa Siun soten vammaispalveluista, joka vastaa korvaushakemusten käsittelyprosessista.

09 03 45 Liukusteet jalkineisiin

Jalkineisiin kiinnitettäviä välineitä ja tarvikkeita, joilla ehkäistään liukastumista

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia liukusteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

---

⁸⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/eri-tyiskorvaukset>

09 06 PUETTAVAT VARTALOA SUOJAAVAT APUVÄLINEET

Välineet, joilla estetään kehon osien vahingoittuminen.

09 06 03 Pään suojat

Päänsuoja voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä turvallisuudenlisäämiseksi asiakkaalle, jolla on tavanomaista suurempi vaara kaatua ja loukata päänsä (esim. epilepsia ja / tai kehitysvammaisuus).

Pään suojaa arvioitaessa tulee apuvälinetarve arvioida laaja-alaisesti (esim. lisääköliikkumisen apuväline asiakkaan liikkumisen turvallisuutta).

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien pään suojien apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

09 06 09 Korva- ja kuulosuojat

Melunsuojaimet, ks. 27 03 09.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia korva- ja kuulosuojia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kuulokkeet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa ks. luokka [22 18 38 Kuulokkeet](#)

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisinolevan melun kuuloaistimus ks. luokka [04 27 15 Äänistimulaattorit](#)

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. luokka [27 03 09 Melunsuojaimet](#).

09 06 15 Suojakäsineet

Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolin kelaushansikkaat.

Yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella voidaan pyörätuolia käyttävälle asiakkaalle luovuttaa kelaushansikkaat, kun kelaaminen ilman hansikkaita ei onnistu tai käsien suojaaminen hansikkailla on iho- tai sormivaurioiden vuoksi välttämätöntä (esim. vaikeat tuntopuutokset).

Toimintaohje Siun sotessa:

Kelaushanskoja luovutetaan pääsääntöisesti 1–4 paria vuodessa potilaan yksilöllisen lääketieteellisen tarpeen mukaan.

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien kelaushansikkaiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

Lämpöhanskat ks. [luokka 04 30 03](#)

09 06 18 Säari- ja polvisuojat

Kohtaan sisältyvät esim. sukat amputoiduille raajoille (tynkäsukat).

Säari- ja polvisuojat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jonka perussairauteen tai vammaan liittyvä pääasiallinen liikkumismuoto on konttaaminen ja apuvälineen käyttäminen parantaa hänen toimintakykyään.

Tynkäsukat luovutetaan omaksi asiakkaalle, joka tarvitsee niitä amputoidun jalan tyngän muodon muokkaamiseksi tai proteesin tupen täyttämiseksi.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakkaalle, jonka pääasiallinen liikkumismuoto on konntaaminen ja sääri- ja polvisuojien käyttäminen parantaa hänen toimintakykyään, suojien apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

Protetisoinnin jälkeen proteesin sopivuustakuun ajan tarvittavista tynkäsukista vastaa sopimustoimittaja. Sopivuustakuun jälkeen asiakkaan tulee olla yhteydessä apuvälinekeskukseen tynkäsukien saamiseksi.

09 06 21 Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojat

Jalkineet, ks. 09 03 42.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lämpösukat ja – pohjalliset ks. [luokka 04 30 03](#)

09 06 24 Vartalosuojat

Kohtaan sisältyvät esim. housut ja alusvaatteet, joissa on pehmusteita, jotka suojaavatmurtumilta kaaduttaessa.

Ennalta ehkäisevässä tarkoituksessa käytettäviä vartalosuojia (esim. lonkkahousut estämään murtumia kaaduttaessa) ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia vartalosuojia ei luovuteta lääkinällisenkuntoutuksen apuvälineenä.

09 06 27 Hengitystiesuojat

Välineet, jotka suojaavat hengitysteitä haitallisilta ulkoisilta vaikutteilta. Henkitorviavannevälineet, ks. 09 15.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (MELA) voi luovuttaa ammatissaan raitisilmakypärää tai puolinaamaria käyttävälle yrittäjälle (astma, homepölykeuhko) apuvälineet työvälineeksi.

Hengityssuojia (esim. puolinaamareita ja raitisilmakypäriä) ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

09 07 VARTALON PAIKALLEEN TUKEVAT APUVÄLINEET

Kohtaan sisältyvät esim. turvavyöt, vyöt ja turvaljaat. Turvavyöt ja -valjaat moottori-käyttöisiin kulkuvälineisiin, ks. 12 12 09. Istuinten lisävarusteet, ks. 18 10.

Turvavöitä, vöitä ja liivejä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä lisävarusteeksi pyörätuoliin, erityisistuimeen tai auton turvaistuimeen apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella silloin, kun istuma-asennon hallinta on puutteellinen eikä onnistu tai ole turvallista ilman tuentaa esimerkiksi hypotonian tai voimakkaan spastisuuden seurauksena. Kiinnitysvälineiden tarkoituksena ei ole rajoittaa asiakkaan toimintaa.

Kun kiinnitysvälineitä käytetään asiakkaan toiminnan rajoittamiseen, tulee siitä olla lääkärin tekemä hoitopäätös, joka on kirjattu asiakastietoihin. Näitä asiakkaan toiminnan rajoittamiseen tarkoitettuja kiinnitysvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien erityis- tai pyörätuolissa istumisen tukemiseksi käytettävien kiinnitysvälineiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka hoitaa/on hoitanut tuolin apuvälinepalveluprosessin.

Auton turvaistuimiin lisävarusteeksi tarvittavien turvavöiden, vöiden ja liivien apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne asiakkaasta erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

09 07 03 Turvavyöt, vyöt ja valjaat vartalon paikallaantukemiseksi

Kohtaan sisältyvät esim. kiinnitysvälineet pyörätuolissa istuvan kiinnittämiseksi pyörä-tuoliin.

09 07 06 Tyynyt, pehmikkeet ja muut ratkaisut vartalontukemiseksi

Kohtaan eivät sisälly hengityshoitopenkit. Hengitystä helpottavat penkit ja tyynyt, ks. 0403 24. Istuintyynt ja -alustat, ks. 18 10 06. Vuodevaatteet, ks. 18 12 15.

09 09 PUKEUTUMISEN JA RIISUUTUMISEN APUVÄLINEET

Välineet, jotka helpottavat pukeutumista ja riisuutumista.

Pukeutumisen ja riisuutumisen apuvälineitä käytetään päivittäin helpottamaan pukeutumista ja riisuutumista. Hyvin monessa tapauksessa tavanomaiset välineet, kuten pitkävartiset kenkälusikat ovat riittäviä ja niitä on saatavilla päivittäistavaroita myyvissä liikkeissä.

Tämän luokan apuvälineitä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä, mikäli tavanomaiset välineet eivät riitä. Luovutettavissa apuvälineissä tulee olla sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa välineissä ei ole ja/tai niihin tarvitsetehdä yksilöllisiä muutoksia.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat tavanomaiset pukeutumista ja riisuutumista helpottavat välineet.

Se taho, joka arvioi asiakkaan toimintakykyä pukeutumisessa ja riisuutumisessa hoitaa myös lääkinällisenä kuntoutuksena luovutettavan apuvälineen apuvälinepalveluprosessin.

09 09 03 Apuvälineet sukkien ja sukkahousujen pukemiseen ja riisumiseen

Välineet, jotka mahdollistavat nilkkasukkien, sukkien ja sukkahousujen pukemisen

09 09 06 Kenkälusikat ja saapasrengit

Välineet, jotka mahdollistavat jalkineiden pukemisen ja riisumisen

09 09 09 Vaatepitimet

Välineet, jotka pitävät vaatteita paikoillaan pukeutumisen aikana

09 09 12 Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja – kepit

Välineet, joiden avulla kiinnitetään vaatteet tai tartutaan vaatteisiin pukeutumisen ja riisuutumisen aikana

09 09 15 Vetoketjunvetimet

Välineet, jotka mahdollistavat vetoketjun käyttämisen

09 09 18 Nappikoukut

Välineet, jotka mahdollistavat kenkien ja vaatteiden napittamisen ja napituksen avaamisen

09 12 WC-APUVÄLINEET

Kudosvaurioita ehkäisevät apuvälineet, ks. 04 33. Urinaalit ja virtsapullot, ks. 09 27 09.

Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36. Tukitangot ja -kahvat, ks. 18 18.

WC-apuväline voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi tai lisäämiseksi.

Kiinteästi asennettava WC-apuväline voidaan korvata vammaispalvelulain perusteella. Alla olevien luokkien kohdalla on viittaus Vammaispalvelun käsikirjaan, kun väline voidaan korvata vammaispalvelulain lain perusteella.

Toimintaohje Siun sotessa:

09 12 -luokan apuvälinepalveluprosessista vastaa joko terveyden- tai sosiaalihuollon edustaja.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien 09 12 luokan apuvälineiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

Silloin, kun tarvittava asunnonmuutostyö tai apuväline korvataan vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisesti, ohjeistus löytyy Siun soten Vammaispalvelulain ja -asetuksen soveltamisohjeet -asiakirjasta.

09 12 03 WC-tuolit

Muualla kuin WC-tiloissa käytettäväksi tarkoitettut tuolit, joissa on sisäänrakennettu WC-säiliö ja joissa voi olla pyörät. Kohtaan sisältyvät esim. saniteettituolit sekä siirrettävät wc-tuolit, joita voidaan käyttää myös suihkutuoleina.

09 12 06 WC-istuimet

Kohtaan sisältyvät esim. korotetut tai korkeudeltaan säädettävissä olevat WC-istuimet sekä pesevät ja kuivaavat WC-istuimet. WC-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut jakuvaajat, ks. 09 12 36.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁸¹

09 12 06 01 Korotetut WC-istuimet

Vakiokorkeutta korkeammat wc-istuimet.

09 12 06 02 Pesevät ja/tai kuivaavat wc-istuimet

Wc-istuimet, joihin on sisäänrakennetut mekanismit, joiden avulla henkilö voi suorittaaalapesun ja kuivauksen.

09 12 09 WC-istuiemien istuinosat

WC-istuimeen kiinnitetyt välineet, joiden päällä istutaan ja jotka voivat parantaa asennon vakautta ja istumismukavuutta. Nostolaitteiden vartaloet, ks. 12 36 21

09 12 09 01 Wc-istuimen pienentäjät

Välineet, jotka laitetaan vakiomallisen wc-istuimen päälle pienentämään istuinaukkoa.

09 12 09 02 Wc-istuimen pehmusteet

Pehmeät istuinrenkaat ja istuinrenkaiden pehmusteet, jotka laitetaan wc-istuinrenkaan päälle.

09 12 09 03 Katetrointi-istuimet

Tuolit, jotka on suunniteltu helpottamaan virtsarakon tyhjentämistä katetroimalla

Katetrointi-istuin voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä mahdollistamaan omatoiminen katetrointi.

Apuvälineet omatoimiseen katetrointiin ks. [luokka 09 24 18](#).

09 12 10 WC-istuinten roiskesuojat

Välineet, jotka estävät kehon eritteiden joutumisen WC-istuimen ulkopuolelle.

09 12 12 WC-istuimen korotukset, jalalliset

Vapaasti lattialla seisovat (erilliset) WC-korotukset, jotka voidaan siirtää helposti pois WC-astian päältä.

09 12 15 WC -istuiemien korotukset, irrotettavat

Suoraan wc-istuimen päälle asetettavat (irraliset) wc-korotukset, jotka voidaan helposti siirtää pois wc-istuimen päältä.

09 12 18 WC-istuimen korotukset, kiinteät

WC-istuimeen pysyvästi kiinnitettävät välineet, joilla korotetaan istumakorkeutta ja näinhelpotetaan WC-istuimelle laskeutumista ja siitä nousemista. Kohtaan sisältyvät esim. sokkelit.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁸²

09 12 18 01 Wc-istuimeen kiinnitettävät korotukset

Välineet, jotka kiinnitetään wc-istuimen istuinosan päälle korottamaan istuinkorkeutta.

09 12 18 02 Wc-istuinten korotussokkelit

Sokkelit, jotka asennetaan lattian ja wc-istuimen väliin korottamaan wc-istuinta.

09 12 21 WC-istuimet, kiinteä nostomekanismi

WC-istuimet, joissa on nouseva ja laskeva istuinosana, joka helpottaa WC-istuimelle istuutumista ja siitä nousemista.

09 12 24 Käsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät käsi- ja selkätukiyhdistelmät, jotka tukevat istuutumista jaistumista sekä istuimelta ylösnousemista.

WC-istuimeen kiinnitettäviä käsi- ja selkätukia voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on vammasta tai sairaudesta johtuva huomattava alaraajojen lihasheikkous tai muu yksilöllinen tarve, ja WC-istuimeen kiinnitettävät käsi- tai selkätuet mahdollistavat istuutumista ja ylösnousemista. Luovuttaminen edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää tarvearviointia.

09 12 24 01 Käsinojat, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät kiinteät tai taittavat käsinojat, jotka helpottavat wc-istuimelle istuutumista, ylösnousua ja tukevat siinä istumista.

09 12 24 02 Selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät istumisasentoa tukevat hihnat tai selkänöjat

09 12 24 03 Käsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät käsi- ja selkätukiyhdistelmät, jotka tukevat istuutumista jaistumista sekä istuimelta ylösnousemista.

09 12 27 WC-paperipihdit

Välineet, joilla helpotetaan WC-paperin pitämistä ja sillä pyyhkimistä.

WC-paperipihdit voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka käden, olkanivelen ja/tai kyynär- nivelen liikerajoituksen vuoksi tarvitsee apuvälineen wc-hygieniaan.

09 12 33 Alusastiat

Astia, johon henkilö voi virtsata tai ulostaa esimerkiksi sängyssä.

Alusastiat ovat hoidollisia välineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apu- välineenä.

09 12 36 WC-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut jakuivaajat

WC-istuimeen kiinnitettävät välineet, jotka suihkuttavat vettä ja voivat mahdollisesti kuivata ilmalla henkilön intiimialueet tämän istuessa WC-istuinella. Kohtaan sisältyvät esim. WC-istuint, joissa on kyseisen toiminto. [Pesevät ja kuivaavat WC-istuint, ks. 09 12 06](#)

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁸³.

---

⁸³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

09 24 VIRTSAKPOISTOVÄLINEET

Välineet virtsan poistamiseen

Virtsanpoistovälineet ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 24 18 Apuvälineet omatoimiseen katetrointiin

Kohtaan sisältyvät esim. peilit, labiaalset levittimet, polvien levitystyynyt, katetrin asettamiseen sekä katetrointiin tarkoitettut käsi- ja penistuet.

Katetroinnin välineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Katetrointi-istuin ks. [luokka 09 12 09 03](#)

09 27 Virtsan ja ulosteen keräystarvikkeet

Välineet virtsan poistamiseen

Virtsan ja ulosteen keräystarvikkeet ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 27 09 Urinaarit ja virtsapullot

Kohtaan sisältyvät esim. naisille tarkoitettut virtsankeräysvälineet.

Urinaarit ja virtsapullot ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 33 PESEYTYMIS-, SUIHKU- JA KYLPYVÄLINEET

WC-apuvälineet, ks. 09 12. Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet, ks. 12 31. Henki-lönnostolaitteet, ks. 12 36. Tukitangot ja kahvat, ks. 18 18. Vesi- ja kaasuhanat ja niiden kiinnitykset, ks. 18 24 03. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06

Peseytymis-, suihku- ja kylpytuoleja sekä tukia voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaan tarpeen perusteella, kun sairauden tai vamman vuoksi peseytyminen ei onnistu omatoimisesti tai se ei ole turvallista ilman apuvälineitä. Kylpy- ja suihkuvälineitä voidaan luovuttaa myös helpottamaan avustettua peseytymistä ja mahdollistamaan kotona suoriutumista.

Tämän luokan apuvälineitä voidaan luovuttaa myös henkilölle, jonka toimintakyky on alentunut, mahdollistamaan päivittäiseen perhe-elämään liittyviä toimintoja (esim. omatoiminen lapsen peseminen ja hoitaminen).

Matkasuihkutuoli (kokoon laitettava WC- ja suihkupyörätuoli), voidaan lainata yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lyhytaikaiseen käyttöön (esim. työ – tai lomamatkojen ajaksi), kun peseytyminen / wc-toiminnot eivät asiakkaan sairauden tai vamman vuoksi alentuneen toimintakyvyn vuoksi onnistu ilman apuvälinettä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Peseytymis-, suihku- ja kylpyvälineiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

Suihkutuolin, jossa on sähkötoimisia säätöjä, apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja uudesta asiakkaasta perusterveydenhuollosta lähete.

09 33 04 Ammelaudat

Ammehyllyt, ks. 09 33 24

09 33 05 Kylpyistuimet

Ammehyllyt, ks. 09 33 24

09 33 05 01 Ammeistuimet

Ammeen sisälle laitettavat istuimet, jotka helpottavat ammeessa peseytymistä. Istuimetvoivat tukeutua ammeen reunojen varaan.

09 33 05 02 Kylpytuot

Hihnat tai selkänojat, jotka tukevat ammeessa olevan henkilön istuma-asentoa.

09 33 05 03 Suihkuistuimet, seinään kiinnitettävät

Seinään kiinnitettävät istuimet, joiden päällä istuen voidaan peseytyä. Kohtaan kuuluvat esim. mallit, jotka voidaan taittaa seinää vasten silloin kun niitä ei käytetä.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁸⁴

09 33 06 Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat

Materiaalit, jotka estävät liukastumista kylvyssä, kylpyhuoneessa tai suihkussa.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia amme- ja suihkumattoja sekä liukuestenauhoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 33 07 Suihkutuolit, pyörälliset ja pyörättömät

Välineet, jotka tukevat istumista suihkun aikana. Kohtaan sisältyvät esim. suihkujakkarat. WC-tuolit, ks. 09 12 03.

09 33 07 01 Suihkujakkarat

Vedenkestävät kiinteät tai korkeussäädettävät istuimet, joissa ei ole selkänojaa eikä käsitukia.

09 33 07 02 Suihkutuolit, pyörättömät

Vedenkestävät kiinteät tai korkeussäädettävät istuimet, joissa on selkänoja ja/tai käsi-tuet.

09 33 07 03 Suihkutuolit, pyörälliset, ei kelattavat

Pyörälliset vedenkestävät tuolit, joita avustaja voi työntämällä siirtää paikasta toiseen.

09 33 07 04 Suihkutuolit, pyörälliset, kelattavat

Suihkutuolit, joissa on kelausvanteelliset kuljetuspyörät, joita käyttäen tuolissa istuvahenkilö voi liikkua.

---

⁸⁴ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyöt>

09 33 08 Selkätuet kylvyssä tai suihkussa käymiseen

Kohtaan sisältyvät esim. selkätukityyny.

09 33 12 Kylpypaarit, suihkupöydät ja hoitopöydät

Kiinteät tai siirrettävät pöydät, joilla henkilö makaa kylvyn, suihkun tai vaipanvaihdon yhteydessä.

Kylpypaarit, suihku- ja hoitopöydät voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä mahdollistamaan peseminen, kuivaaminen, pukeminen ja mahdollista- maan kotona asuminen, kun asiakas ei sairauden tai vamman vuoksi pysty istumaan pesemisen, pukemisen aikana, em. toiminnot on turvallisinta suorittaa kylpypaarilla tai suihku- tai hoitopöydällä ja tilat soveltuvat suihkutason käyttöön.

Asumispalveluyksöiden apuvälinepalvelut ks. [luku 2.2](#)

09 33 12 01 Suihkutasot, pyörälliset

Pesutasot, joiden päällä voidaan pestä makuuasennossa oleva henkilö. Tasot voivat olla korkeussäädettäviä

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien pyörällisten suihkutasojen apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka ko. asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

09 33 12 02 Suihkutasot, seinään kiinnitettävät

Seinään kiinnitettävät pesutasot, joiden päällä voidaan pestä makuuasennossa oleva henkilö. Kohtaan kuuluvat myös tasot, jotka voidaan taittaa seinää vasten silloin kun niitä ei käytetä

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁸⁵

---

⁸⁵ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

Toimintaohje Siun sotessa:

Silloin, kun tarvittava asunnonmuutostyö tai apuväline korvataan vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisesti, ohjeistus löytyy Siun soten Vammaispalvelulain ja -asetuksen soveltamisohjeet -asiakirjasta.

09 33 12 03 Hoitotasot

Tasot, joiden päällä makaava henkilö voidaan riisua, kuivata ja pukea

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien hoitotasojen apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

09 33 21 Kylpyammeet

Kohtaan sisältyvät esimerkiksi kannettavat tai kokoontaitettavat kylpyammeet.

Tavanomaisia kannettavia tai kokoontaitettavia ammeita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Kylvettämisen apuvälineeksi voidaan luovuttaa kylpyis-tuin ks. [luokka 09 33 05](#).

09 33 27 Ammehyllyt

Ammeen päälle asetettava taso

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia ammehyllyjä ei luovuteta lääkinällisenkuntoutuksen apuvälineenä.

09 33 27 02 Ammenostimet

Ammeeseen siirtymisessä käytettävät henkilönostimet. Luokkaan sisältyvät esim. vedenpaineella toimivat nostimet.

09 33 30 Pesulaput, -sienet ja -harjat, pidikkeillä,varsilla tai kahvoilla

Välineet, joita käytetään vartalon pesuun tai harjaamiseen

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia peseytymisvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Kun peseytyminen ei sairauden tai vamman aiheuttaman yläraajojen toimintavajeen vuoksi onnistu tavanomaisilla pitkävartisilla harjoilla ja sienillä, voidaan erityismuotoiltuja peseytymisen apuvälineitä luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemä arvioinnin perusteella.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat tavanomaiset peseytymistä helpottavat välineet.

Se taho, joka arvioi asiakkaan toimintakykyä peseytymisessä, hoitaa myös lääkinällisenä kuntoutuksena luovutettavien peseytymisen apuvälineiden palveluprosessin.

09 33 39 Kelluntavälineet

Välineet, joilla avustetaan kellumista kylvyn tai uimisen aikana. Kohtaan sisältyvätesim. kellukkeet, kylpykaulurit ja ilmatäytteiset uimalakit.

Terapiapalveluntuottajan tulee järjestää terapiatilanteissa tarvittavat normaalit kelluntavälineet.

Omatoimisessa vesiliikunnassa tarvittavat kelluntavälineet ovat harrastuksen välineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kelluntaväline (esim. uimakauluri) voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella (esim. riittämätön päinhallinta) kuntoutussuunnitelmaan perustuvaan allasterapian mahdollistamiseksi.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien kelluntavälineiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

09 36 KÄSIEN- JA JALKOJEN HOITOVÄLINEET

Välineet, joilla hoidetaan käsiä, kynsiä, jalkoja ja varpaita. Tarttumisvälineet, esim. pin-setit, ks. 24 18 03.

Käsien ja jalkojen hoitovälineet voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä silloin, kun asiakas ei apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin mukaan selviydy yläraajojen toimintakyvyn puutteellisuuden vuoksi käsien- / jalkojenhoitotoimista itsenäisesti tavanomaisin välinein. Luovutettavissa välineissä tulee olla sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa kynsiharjoissa, -saksissa ja -leikkureissa ei ole (esim. joustosanka tai imukuppikiinnitys pöytään).

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat tavanomaiset käsien ja jalkojen hoitovälineet.

Se taho, joka arvioi asiakkaan toimintakykyä käsien ja jalkojen hoitotoimissa, hoitaa myös lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettavien käsien ja jalkojen hoitovälineiden palveluprosessin.

09 36 03 Kynsiharjat

Välineet, joilla harjataan, puhdistetaan ja kiillotetaan kynsiä. Käsivarren, käden tai sor-mien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks.24 18.

09 36 09 Kynsisakset ja kynsileikkurit

Välineet, joilla harjataan, puhdistetaan ja kiillotetaan kynsiä. Käsivarren, käden tai sor-mien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks.24 18.

09 39 HIUSTENHOITOVÄLINEET

Välineet hiusten pesuun ja muotoiluun

Hiusten pesu- ja hoitovälineet voidaan luovuttaa apuvälineeksi apuvälinealan asian- tuntijan tekemän arvioinnin perusteella, kun apuväline on välttämätön omatoimisen selviytymisen kannalta. Luovutettavissa välineissä on oltava sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa hiustenhoitovälineissä ei ole (esim. pidennetty ja taivutettu varsi)ja ne mahdollistavat asiakkaan omatoimisen hiusten hoitamisen.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat tavanomaiset hiusten hoitoa helpottavat välineet.

Se taho, joka arvioi asiakkaan toimintakykyä hiusten hoitotoimissa, hoitaa myös lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettavien hiusten hoitovälineiden apuvälinepalveluprosessin.

09 39 03 Hiustenpesuvälineet

Välineet hiusten pesuun.

09 39 06 Kammat ja harjat

Välineet hiusten siistimiseen. *Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18*

09 42 HAMPAIDENHOITOVÄLINEET

Putkilonpuristimet, ks. 24 06 06.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia hampaidenhoitovälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

09 42 03 Hammasharjat, ei sähköiset

Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavattai korvaavat välineet, ks. 24 18

09 42 06 Sähköhammasharjat

Kohtaan sisältyvät esim. suuhuuhtelulaitteet.

09 54 SUKUPUOLIELÄMÄN APUVÄLINEET

Välineet, jotka opettavat ja auttavat sukupuolielämässä. Suihkut ja suihkuyksiköt, ks. 0933 09. Selkänojat, ks. 18 10 03. Istuintyynt ja -alustat, ks. 18 10 06. Sängyt, ks. 18 12.

Sukupuolielämän apuvälineet tarkoittavat seksuaalisen toiminnan apuvälineitä. Seksuaalisen toiminnan apuvälineet edistävät seksuaalista toimintakykyä.

Seksuaali- ja lisääntymisterveys on olennainen osa ihmisen terveyttä ja hyvinvointia läpi elämän ja siten merkittävä osa kansanterveyttä. Seksuaali- ja lisääntymisterveys kattaa parisuhteen ja perheen perustamisen. Maailman terveysjärjestö WHO:n seksuaalioikeuksien julistuksen (2006) mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus saada tutkittua tietoa seksuaalisuudesta, oikeus nauttia seksuaalielämästä ja oikeus saada luottamuksellisia seksuaaliterveyden palveluita. WHO määrittelee seksuaaliterveyden seksuaaliuuteen liittyväksi fyysisen, henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilaksi. Se sisältää positiivisen ja kunnioittavan lähestymistavan seksuaalisuuteen, seksuaalisiin suhteisiin sekä mahdollisuuden tyydyttäviin ja turvallisiin seksikokemuksiin vapaana painostuksista, syrjinnästä tai väkivallasta. Seksuaalisella toiminnalla tarkoitetaan seksuaalisuuden ilmaisua tai toteuttamista. Yhdynnän lisäksi siihen kuuluu kaikki koskettaminen ja hyväily eroottisessa, mielihyvää tuottavassa tarkoituksessa sisältäen myös itsetyydytyksen.

Seksuaalisen toiminnan apuväline luovutetaan silloin kun seksuaalinen toimintakyky on heikentynyt vamman, kehitysviivästymän tai sairauden vuoksi. Seksuaalisen toiminnan apuväline voi edistää kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä seksuaalisissa toiminnoissa taikka ehkäistä seksuaalisen toimintakyvyn heikentymistä. Toimintakyvyn parantumisella tarkoitetaan mm. kuntoutujan elämänlaadun kohentumista tai kipukokemuksen, spastisuuden ja lihaskireyksiä vähentymistä.

Seksuaalisen toiminnan apuvälineiden yksilöllinen arviointiprosessi tehdään seksuaalineuvojan, seksuaaliterapeutin, riittävän asiantuntemuksen omaava terveydenhuollonammattilaisen tai hyvinvointialueen

erityistason poliklinikan toimesta. Arviointiprosessista vastannut terveydenhuollon ammattilainen vastaa neuvonnasta, apuvälineen käytön opastuksesta ja seurannasta.

Seksuaalisen toiminnan apuvälineitä on monia ja niillä on erilaisia käyttötarkoituksia.

- värinää tai imua tuottavilla tai kudostireyksillä laajentavilla tai lihasvoimaa vahvistavilla apuvälineillä voidaan vaikuttaa laaja-alaisen tuntehäiriön aiheuttamaan toimintakyvyn alenemaan
- sellaiset ratkaisut, joiden avulla voidaan mahdollistaa seksuaalisessa toiminnassa (esim. yhdyntä) asennon ylläpito henkilöillä, joilla toiminta-rajotte muuten estää sen

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia seksuaaliseen toimintaan liittyviä välineitä, tarvikkeita tai laitteita ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksen apuvälineenä.

Sukupuolidysforian hoitoon ja kuntoutukseen tarkoitettujen apuvälineiden arvioinnista ja luovutuksesta vastaa Helsingin ja Tampereen yliopistosairaaloiden (HUS ja TAYS) sukupuoli-identiteettien poliklinikat.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakkaan hoitosuhteen ollessa naistentaudeilla, seksuaaliterveyspoliklinikka vastaa apuvälineiden tarvearvio-, tyyppin valinta ja käyttöön luovutuksesta. Luovutettavat välineet hankitaan ns. hoitotarvikkeina.

Asiakkaan hoitosuhteen ollessa urologialla erikoissairaanhoidossa, se lähettää asiakkaan, joka ei saa apua lääkehoidosta (esim. tabletit, pistokset tai näiden yhdistelmähoidot), penispumpun käytön arvioon seksuaaliterveyspoliklinikalle, joka vastaa apuvälineiden tarvearvio-, tyyppin valinnasta ja käyttöön luovutuksesta. Luovutettavat välineet hankitaan urologian kustannuspaikalta hoitotarvikkeina.

Linkit/lähteet:

Pirkko Brusila, Katja Kero, Juhana Piha, Marita Räsänen (toim.) 2020, Seksuaalilääketiede, Duodecim, Helsinki

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Lääketieteellinen aikakauskirja, Duodecim 20/2021

Seksuaalisuuden ja sukupuolen sanasto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

YK YLEISSOPIMUS VAMMAISTEN HENKILÖIDEN OIKEUKSISTA artikkelit 23 ja 25 ja 26

09 54 09 Vibraattorit ja hierontalaitteet (sukupuolisessakanssakäymisessä)

Välineet seksuaaliseen kanssakäymiseen, orgasmiin, siemensyöksyyn ja erektioon.

09 54 12 Apuvälineet seksuaaliseen valmennukseen jakuntoutukseen

Kohtaan sisältyvät esim. välineet erogeenisten alueiden ja oman seksuaalisuuden tunnistamiseen.

12 Apuvälineet liikkumiseen jakuljettamiseen sekä niihin osallistumiseen

Välineet, jotka on tarkoitettu tukemaan tai korvaamaan henkilön kykyä liikkua sisätiloissa ja ulkotiloissa, henkilön kuljettamiseen paikasta toiseen tai tukemaan henkilö- kohtaisen tai julkisen liikennevälineen käyttöä. Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan liikkumistoimintoja (ortoosit) ja korvataan anatomisia rakenteita (proteesit), ks. 06. Varusteet, lisävarusteet ja muut apuvälineet, jotka tukevat toimimista ihmisen teke- missä sisä- ja ulkotiloissa, ks. 18. Esineiden ja laitteiden ohjaus-, kanto-, siirto-, käsit- tely- ja kuljetusvälineet, ks. 24. Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 2806.

Liikkumisapuvälineiden käyttöindikaatiot poikkeavat toisistaan. Liikkumisen apuvälineen tarvearviossa ja valinnassa on otettava riittävästi huomioon asiakkaan yksilölliset tarpeet ja varmistettava, että apuvälineen käyttö on turvallista asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä. Tästä johtuen apuvälineen käyttö arvioidaan tarvittaessa asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä. Samalla arvioidaan myös apuvälineenasianmukainen säilytyspaikka.

Liikkumisen apuvälineitä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun henkilön liikunnallinen toimintakyky on sairauden, vamman tai muun syyn (esim. gerastenia) vuoksi heikentynyt ja liikkuminen ilman apuvälinettä ei onnistu, on kivuliasta tai turvatonta.

Ulkona käytettävä liikkumisapuväline on säilytettävä kuivassa ja lämpimässä tilassa tai erikseen luovuttavan tahon kanssa sovitulla tavalla sään vaihteluilta hyvin suojattuna. Liikkumisapuvälineen turvallinen käyttö edellyttää asiakkaalta riittävää näkö- ja havainnointikykyä apuvälineellä liikkumiseen ja riittävää valitun apuvälineen vaatimaa ylä-/alaraajojen toimintakykyä ja tasapainoa.

12 03 KÄVELYN APUVÄLINEET, YHDELLÄ KÄDELLÄKÄYTETTÄVÄT

Kävelyn apuvälineet, joita käytetään yksittäin tai pareittain kumpaakin yhdellä kädellä. Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, ks. 12 07.

Kävelykeppien, kyynär- ja kainalosauvojen tarpeen arviointi ja valinta tapahtuvat useimmiten muualla kuin tulevassa käyttöympäristössä. Apuvälinettä arvioitaessa ja kokeiltaessa on tärkeää testata ja harjoitella liikkumista erilaisilla alustoilla, erilaisissa tiloissa ja eri toiminnoissa kuten istuutuessa ja seisomaan noustessa.

12 03 03 Kävelykepit

Käveltäessä tukea ja tasapainoa antavat kädessä pidettävät välineet, joissa on käden-sija ilman kyynärvarsitukea, ja tukijalka, jonka päässä on kumitulppa. Kävelykepit, use-ammalla tukijalalla, ks. 12 03 16. Suunnistautumiskepit, ks. 12 39 03.

12 03 03 01 Kävelykepit, ei taittavat

Kahvalliset yksijalkaiset kepit, joita ei voi taittaa kokoon

12 03 03 02 Kävelykepit, kokoon taittavat

Kahvalliset yksijalkaiset kepit, jotka voi taittaa kokoon

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien kävelykeppien apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset

Valkoiset kävelykepit näkövammaisten henkilöiden käyttöön. Kohtaan kuuluvat myös kokoon taittavat mallit.

Valkoinen kävelykeppi voidaan luovuttaa vaikeasti näkövammaiselle henkilölle kävelyn apuvälineeksi. Kepin luovuttamisen edellytyksenä on näkövammaan perehtyneen terveydenhuollon asiantuntijan tekemä yksilöllinen arviointi.

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuntoutusohjaaja/liikkumistaidon ohjaaja arvioi, sovittaa ja luovuttaa näönkuntoutuksen varastosta.

Näkövammaisen suunnistautumiskeppi ks. [luokka 12 39 03](#).

12 03 06 Kynärsauvat

Käveltäessä tukea antavat välineet, joissa on puoliympyrän muotoinen tuki kynärvarrelle, vaakatasossa oleva kädensija ja yksi tukijalka, jonka päässä on kumitulppa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Toistaiseksi/pysyvään käyttöön luovutettavat kynärsauvat annetaan omaksi lääkitällisen kuntoutuksen apuvälineenä ja se taho, joka arvioi asiakkaan liikkumiskykyä, hoitaa myös lääkitällisen kuntoutuksen apuvälineenä luovutettavien kynärsauvojen lainausprosessin.

Lyhytaikaiseen käyttöön luovutettavat kynärsauvat annetaan hoitovälineenä niistä yksiköistä, joissa tarve tulee esiin. Näiden kynärsauvojen luovuttaja ohjaa sauvoilla liikkumisen ja kirjaa luovutuksen sairauskertomukseen, ei Effectoriin.

12 03 09 Käsivarsituella varustetut sauvat

Käveltäessä tukea ja tasapainoa antavat kädessä pidettävät välineet, joissa on vaaka-tasossa oleva tuki kynärvarrelle, kädensija ja tukijalka, jonka päässä on kumitulppa

12 03 12 Kainalosauvat

Käveltäessä tukea antavat välineet, joissa on vaakatasossa oleva pehmustettu tuki, joka asetetaan kainalokuoppaan ylävartaloa vasten, vaakatasossa oleva kädensija sekä yksi tai useampi pystyaisa, jotka kaikki kiinnittyvät yhteen tukijalkaan, jonka päässä on kumitulppa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien kainalosauvojen apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

12 03 16 Kävelykepit, useammalla tukijalalla

Käveltäessä tukea ja tasapainoa antavat kädessä pidettävät välineet, joissa on käden-sija ja yksi pystyaisa, joka haarautuu vähintään kolmeen tukijalkaan, joiden päissä on kumitulpat. [Kävelykepit](#), ks. 12 03 03. [Kyynärsauvat](#), ks. 12 03 06. [Suunnistautumiske-pit](#), ks. 12 39 03.

12 03 21 Kehon sivulla käytettävät kävelykehikot

Tasapainoa tuovat pyörättömät kävelytelineet, joita käytetään yhdellä kädellä kehon sivulla ja joissa on neljä kumitulppallista jalkaa sekä yksi tai kaksi kädensijaa. [Kävelytelineet](#), ks. 12 06 03.

12 06 KÄVELYN APUVÄLINEET, KAHDILLA KÄDELLÄKÄYTETTÄVÄT

Käveltäessä tukea antavat välineet, joita käytetään joko molempien käsien tai ylävartalon avulla. [Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet](#), ks. 12 07.

Kävelytelineet ovat liikkumisen apuvälineitä, joita käyttäjä työntää yleisimmin käsillään edessään (luokka [12 06 06 Rollaattorit](#)). Asiakas, joka ei pysty käyttämään edessä työnnettävää kävelytelinettä esimerkiksi nivelkipujen ja liikerajoitusten vuoksi, voi hyötyä kävelypöydästä (luokka [12 06 12](#)).

Takana kuljetettava kävelyteline (luokka [12 06 06 04](#)) voi soveltua käytettäväksi, kun tavoitteena on hyvä vartalon ojennus käveltäessä (esim. spastisuudesta johtuva tarve). Kun tukea tarvitaan kävelytelinettä enemmän, voi kävelytuoli (luokka [12 06 09](#)) olla asiakkaan käyttötarpeeseen soveltuva apuväline.

Kävelyteline voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun

- liikkuminen sairauden tai vamman seurauksena on alentuneen toiminta-kyvyn vuoksi ilman tukea oleellisesti vaikeutunut ja

- kevyemmistä apuvälinevaihtoehtoista (esim. keppi tai sauvat) ei ole riittävästi apua
- kävelyteline lisää asiakkaan itsenäistä suoriutumista kotona ja/tai kodinulkopuolella.

Isopyöräinen kävelyteline voidaan luovuttaa erityisperustein (esim. lähiympäristöön liittyvät perusteet). Luovuttamisen edellytyksenä on, että sen käyttö on arkielämän su-jumisen kannalta välttämätön mahdollistaen itsenäisen liikkumisen asiakkaan omassatoimintaympäristössä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien kahdella kädellä käytettävien kävelyn apuvälineiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälinepalveluprosessit hoitaa.

12 06 03 Kävelytelineet

Kävelykehikot, joita nostamalla liikutaan ja jotka mahdollistavat vakauden ja tasapainon ja jotka tukevat kehonpainoa kävelyn tai seisomisen aikana ja joissa on kädensijat, mutta ei kyynärvarsitukia, sekä joko neljä jalkaa tai kaksi jalkaa ja kaksi pyörää. Kohtaan sisältyvät esim. jäykät tai nivelillä varustetut kävelytelineet sekä kävelyn apuvälineet, joissa on kaksi pyörää ja kaksi kumitulpalla varustettua tukijalkaa. [Kehon sivulla käytettävät kävelykehikot, ks. 12 03 21.](#)

12 06 06 Rollaattorit

Kävelyvälineet, joita voidaan liikuttaa työntämällä tai vetämällä ja jotka mahdollistavat vakauden ja tasapainon säilyttämisen kävelyn aikana ja joissa on kädensijat sekä vähintään kolme pyörää. Kohtaan sisältyvät esim. rollaattorit, joissa on istuin levähtämistä varten, rollaattorit, joissa toinen jalka tuetaan polviseisonnassa pehmustetulle alustalle ja toisella jalalla annetaan vauhtia, rollaattorit, joissa tukikehikko on selän takana, sekä työntökärryt. [Kävelytelineet, ks. 12 06 03.](#)

12 06 06 01 Kävelytelineet, kaksipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahvat, kaksi pyörää ja kaksi pyörätöntä jalkaa

12 06 06 02 Kävelytelineet, kolmipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahva, kolme pyörää ja jarrut. Kohtaan sisältyvät kävelydynaamiset seisomatelineet.

12 06 06 03 Kävelytelineet, nelipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahvat, neljä pyörää, jarrut ja istuin ja jota käyttäjä työntää edellään kävellessään.

12 06 06 04 Kävelytelineet, posterioriset

Kohtaan sisältyvät yleensä lapsilla käytettävät kitkajarruilla varustetut kävelyn apuvälineet, joissa on neljä pyörää ja kädensijat. Lisävarusteina on saatavana mm. istuin ja vartalotuet.

12 06 06 05 Työntökärryt

Lasten käyttöön suunnitellut työntökahvalliset telineet kävelyn harjoittamiseen ja kävelyyn.

Työntökärry voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä lapselle, jonka tasapaino ei riitä kävelyyn / kävelyn harjoittamiseen, mutta tuen tarve on vähäinen.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia työntökärryjä ei luovuteta lääkinällisenkuntoutuksen apuvälineenä.

12 06 09 Kävelytuolit

Pyörälliset apuvälineet, joissa on istuin tai hihna, jotka tukevat vartaloa kävellessä, jajoissa voi olla kyynärvarsituet. Kohtaan sisältyvät esim. kävelypolkupyörät. [Jalalla liiku-teltavat potkulaudat ja potkupyörät](#), ks. [12 18 12](#).

12 06 09 01 Kävelytuolit, pyörälliset, istuimella ja vartalotuilla

Neli- tai useampipyöräiset kävelytuolit, joissa on istuin sekä lantio ja/tai vartalotuet

12 06 09 02 Kävelypyörät

Ilman polkimia olevat polkupyörät, joissa on ohjaustanko ja joilla liikutaan istuen, jaloilla vauhtia antaen. [Potkupyörät ja potkulaudat jalalla työnnettävät](#), ks. [12 18 12](#).

12 06 12 Kävelypöydät

Välineet, joissa on pyörät ja jalat sekä ylävartaloa tukeva taso tai käsivarsituet ja joitatyönnettään eteenpäin molemmilla käsillä sekä tarvittaessa ylävartalolla

12 06 12 01 Kävelypöydät, erillisillä kyynärvarsiilla

Nelipyöräiset kävelytelineet, joissa on vaakatasossa pehmustetut kyynärvarren tuet.

12 06 12 02 Kävelypöydät, kyynärvarsitukipöydällä

Nelipyöräiset kävelytelineet, joissa on yhtenäinen tai kaksiosainen, vaakatasossa olevatukipöytä.

12 07 KÄVELYN APUVÄLINEIDEN LISÄVARUSTEET

Välineet, jotka on suunniteltu käytettäväksi yhdessä kävelyn apuvälineiden kanssa.

Kävelyn apuvälineiden lisävarusteita voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella silloin, kun apuvälineen turvallinen käyttö edellyttää niitä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Se taho, joka arvioi asiakkaan kävelyn apuvälineen tarpeen, hoitaa myös lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä luovutettavien kävelyn apuvälineiden lisävarusteiden tarvearvio- ja lainausprosessin.

12 07 05 Kävelyn apuvälineiden kumitulpat ja jääpiikit

Kävelyn apuvälineen vakautta parantavat välineet, jotka sopivat kävelykeppien tai sauvojen maata vasten tuleviin tukijalkoihin tai kävelykehikoiden tai rollaattorien tukijalkoihin. Kohtaan sisältyvät esim. kumitulpat, joissa on erityistä pitoa parantavaa materiaalia, jääpiikit sekä joustavat kumitulpat.

Kävelyn apuvälineissä tulee olla hyväkuntoiset kepinpääkumit turvallisuuden vuoksi. Kumitulppien kunto tulee tarkistaa aina apuvälinettä luovutettaessa.

Jääpiikit tulee olla vakiovarusteena syys- ja talvikautena luovutettavissa kävelykepeissä ja – sauvoissa tai silloin, kun sauvojen / kepin käyttö on ympärivuotista.

12 07 05 01 Kumitulpat

12 07 05 02 Jääpiikit

12 07 24 Kävelyn apuvälineisiin kiinnitettävät lisävarusteet, joiden avulla kannatellaan taikannetaan esineitä

Kohtaan sisältyvät esim. korit, taskut, koukut, tasot, pöydät, laukut, happipullon pidikkeet, sateenvarjon pidikkeet sekä kävelytelineisiin ja rollaattoreihin tarkoitetut pidikkeet, jotka kannattelevat kävelykeppejä tai sauvoja.

Kävelytelineen kori voidaan luovuttaa lisävarusteeksi, kun asiakas tarvitsee sitä esim. kaupassa asiointiin tai muiden päivittäisten toimintojensa mahdollistamiseksi.

Kepinpidin on kävelyapuvälineen lisävaruste, mikä helpottaa kepin/sauvan säilyttämistä ilman apuvälineen kaatumista maahan. Kepinpidin voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka käyttää keppiä tai kynärsauvoja pitkäaikaisesti ja kepinpitimen käyttö tukee henkilön omatoimisuutta ja liikkumisen turvallisuutta.

12 07 27 Välineet, joilla kävelyn apuvälineet pidetäänpaikoillaan, kun ne eivät ole käytössä

Välineet, joilla kävelykeppi, sauva tai kävelyteline lukitaan paikalleen tai joiden avulla rollaattori pysäköidään. Kohtaan sisältyvät esim. pöytään kiinnitettävät kepinpitimet tai seisontajarrut. Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joiden avulla kannatellaan tai kulje-tetaan esineitä, ks. 12 24 42.

12 07 30 Lisävarusteet, jotka helpottavat kävelyn apuvälineiden suuntaamista ja liikuttamista

Kävelyn apuvälineisiin kiinnitettävät välineet, joiden avulla käyttäjä pystyy helpomminvaikuttamaan kulkusuuntaan ja -nopeuteen. Kohtaan sisältyvät esim. työntötangot, kääntymättömät pyörät, kynnysten ja kiveyksen ylittämistä helpottavat välineet sekä laahausjarrut.

12 07 36 Kävelyn apuvälineisiin tarkoitetut valot jamuut merkinantovälineet

Välineet, jotka voidaan kiinnittää kävelyn apuvälineisiin ja näin valaista välineen ympäristöä tai parantaa välineen havaittavuutta. Kohtaan sisältyvät esim. heijastimet.

Tavanomaisia kuluttajatuotteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

12 10 AUTOT, PAKETTIAUTOT JA KUORMA-AUTOT

Henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetut autot, pakettiautot ja kuorma-autot sekä joukko-liikennekäyttöön tarkoitetut pakettiautot, jotka soveltuvat toimintarajoitteisen kuljettajantai matkustajien käyttöön.

Autoilun tuet. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Auton hankinnan tuet⁸⁶

12 12 KULKUNEUVOJEN LISÄVARUSTEET JA MUUTOKSET

Kulkuneuvoihin kiinnitettävät välineet tai kulkuneuvoihin tehtävät muutokset, joiden ansiosta toimintarajoitteiset henkilöt voivat toimia kuljettajina tai nousta kulkuneuvoon, poistua kulkuneuvosta tai matkustaa kulkuneuvossa turvallisesti.

Auton apuvälineet ja muutostyöt. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelu-lain mukaiset autoilun tuet⁸⁷.

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalveluna korvattavien autoon kuuluvien muutostöiden ja välineiden palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut.

---

⁸⁶ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanto/auton-hankinnan-tuet>

⁸⁷ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vam-maispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

12 12 09 Autojen turvavyöt ja valjaat

Vyöt ja järjestelmät, jotka pitävät henkilön turvallisesti paikallaan autossa. Kohtaan sisältyvät esim. kolmi- ja nelipistevyöt ja vyöliivit.

Asento- ja tukivöitä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä tuke-maan vammaisen tai pitkäaikaissairaana matkustajan asentoa ja turvallista matkustamista silloin, kun vartalon hallinta on niin heikko, ettei auton oman turvavyön antama tuki ole riittävä. Asiakkaille, joilla on levottomuutta ja / tai käytöshäiriöitä voidaan turvavyö lisävöiden lisäksi varustaa lukon avaamisen estävällä suojalla. Auton omaa turvavyötä aina on käytettävä liikenneturvallisuu-den vuoksi.

Auton kiinteiden turvavöiden muutostyöt. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Oikeuskäytäntö/ Muutostyöt vakiomalliseen välineeseen⁸⁸.

Turvavöitä ja – hihnoja esimerkiksi taksi- ja koulumatkojen turvallisuuden parantamiseksi ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä⁸⁹.

Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet. Ks. luokka 09 07.

Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon. Ks. luokka 12 12 24.

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalveluna korvattavien autoon kuuluvien muutostöiden ja välineiden palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut.

Autonistuimiin tarvittavat (silloin, kun asiakkaan istuma-asennon hallinta on puutteellinen eikä onnistu tai ole turvallista ilman tuentaa esim. hypotonian tai voimakkaan spastisuuden seurauksena) magneettiliivit ja lukon avaamista estävät lukon suojat lainataan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Magneettiliivien ja lukon suojien apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

Apuvälineprosessissa on huomioitava asiakastietoihin kirjattu lääkärin lupa/määräys, silloin kun kiinnitysvälineitä käytetään asiakkaan toiminnan rajoittamiseen. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä ei luovuteta asiakkaan toiminnan rajoittamiseen tarkoitettuja kiinnitysvälineitä.

---

⁸⁸ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanto/auton-hankinnan-tuet/muutostyot-vakiomalliseen-valineeseen>

⁸⁹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090723>

12 12 12 Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitettut istuimet ja tynnyt sekä kulkuneuvoissa

istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut

Istuimet ja tynnyt, jotka helpottavat kulkuneuvon istuimelle menoa tai siitä poistumista tai tukevat istuvaa matkustajaa matkustuksen aikana. Kohtaan sisältyvät esim. lasten turvaistuimet, käännettävät istuimet, korottavat istuimet ja liukuvat istuimet.

12 12 12 01 Lasten turvaistuimet

Lapsille suunnitellut istuimet, jotka kiinnitetään autonistuimelle ja joihin lapsi kiinnitetään turvavöillä matkan ajaksi

Pienten lasten perhe hankkii itse turvakaukalon ja -istuimen. Perheen hankkimaan turvaistuimeen voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena lisävöitä - ja tukia. Kun tavanomainen turvaistuin ei tue riittävästi, voidaan vaikeavammaiselle lapselle hankkia lääkinällisenä kuntoutuksena auton turvaistuin, jossa on asentoa tukevia vöitä, erityismuotoiltu istuin, päätuki, alaraajatuki tms. pystyäkseen matkustamaan turvallisesti hyvässä istuma-asennossa. Turvaistuin voidaan hankkia lääkinällisenä kuntoutuksena myös silloin, kun vammaisen lapsi ei kokonsa puolesta mahdu tai muusta yksilöllisestä syystä ei voi käyttää tavanomaista turvaistuinta.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien lasten turvaistuinten apuvälinepalveluprosessista vastaa Apuvälinekeskus, jonne uudesta asiakkaasta erikoissairaanhoidosta Mediatrin ESH-työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 12 12 02 Säädettävät, koottavat autonistuimet

Auton istuimet, joiden istuinkulmaa, selkänöjan kaltevuutta jne. voidaan säätää yksilöllisesti tai jotka voidaan koota osista vastaamaan yksilöllisiä tarpeita. Istuimet vaihdetaanauton vakioistuimen tilalle.

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁹⁰

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalveluna korvattavien autoon vaihdettavien säädettävien ja koottavien autonistuinten palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut.

12 12 12 03 Istuinpohjat

Istuimen runko-osat, joiden päälle istuimen tyynyosat kiinnitetään.

12 12 12 04 Kääntöistuimet

Auton istuimet, joissa on kääntömekanismi, joka helpottaa autoon ja siitä pois siirtymistä. Istuin kääntyy vakioasennosta oviaukkoon päin. Kohtaan kuuluvat mallit, joitavoiki kääntämiseen jälkeen vielä liu'uttaa ulospäin autosta.

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁹⁰

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalveluna korvattavien auton kääntöistuinten palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut.

12 12 15 Henkilönnostolaitteet, autoon asennettavat,(eivät nosta pyörätuolia)

Kulkuneuvoon kiinnitetyt välineet, joiden avulla henkilö nostetaan kulkuneuvoon tai kulkuneuvosta. Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet, ks. 12 31. Henkilönnostolaitteet,ks. 12 36. Tukikahvat ja kädensijat, irrotettavat, ks. 18 18 10.

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁹¹

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalveluna korvattavien autoon asennettavien henkilönnostolaitteiden palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut.

12 12 18 Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon

Välineet, joiden avulla kulkuneuvoon tai kulkuneuvosta nostetaan henkilö ja pyörätuoli, jossa kyseinen henkilö istuu, tai joilla mahdollistetaan pyörätuolissa istuvan henkilön siirtyminen kulkuneuvoon. Kohtaan sisältyvät esim. nostolaitteet, joilla henkilö ja hänenpyörätuolinsa siirretään kulkuneuvoon tai pois kulkuneuvosta, luiskat, joiden avulla käytössä oleva tai tyhjä pyörätuoli voidaan siirtää kulkuneuvoon, sekä kulkuneuvoon asennetut nostotasot, jolla käytössä oleva tai tyhjä pyörätuoli voidaan siirtää kulkuneuvoon. Autot, pakettiautot ja kuorma-autot, joissa on korkeussäädettävä alusta, ks. 12 10 03. Siirrettävät luiskat, ks. 18 30 15.

12 12 21 Pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavatlaitteet

Välineet, joiden avulla pelkkä pyörätuoli nostetaan kulkuneuvoon tai kulkuneuvon katolle. Kohtaan sisältyvät esim. autoon asennettavat pyörätuolin nostimet.

Käsitöiden pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavan laitteen hankintakustannuksiin voidaan hakea korvausta vammaispalvelulain perusteella. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet.⁹⁰

Nostolaitetta arvioitaessa ja suositeltaessa on varmistettava, että asiakkaan käyttämäpyörätuoli soveltuu rakenteeltaan nostolaitteella siirrettäväksi.

---

⁹⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vam-maispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalveluna korvattavien pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavienlaitteiden palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut.

12 12 24 Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon

Välineet, jotka varmistavat, että pyörätuoli pysyy paikallaan kulkuneuvossa. Kohtaansisältyvät esim. pyörätuolin kiinnityshihnat.

Pyörätuolin ja siinä matkustavan tulee olla luotettavasti kiinnitettävissä ajoneuvoon siten kuin standardissa SFS 5912 pyörätuolissa istuvan matkustajan kuljettamisesta henkilö-, paketti- ja kuorma-autossa on määrätty⁹¹.

Pyörätuolissa istuvan matkustajan on käytettävä turvavöitä, ellei häntä ole siitä lääkärin todistuksella vapautettu.⁹² Määräysten mukaan matkustaja kiinnitetään pyörätuoliin ensisijaisesti autoon ankkuroidulla kolmipisteturvavyöllä. Pyörätuolin kiinnityksen ja matkustajan turvavöiden on oltava erillisiä kiinnitysjärjestelmiä.⁹² Pyörätuolissa henkilön istuma-asentoa tukevat turvavyöt ja tukivyösarjat eivät täytä edellä mainittujaliikenneturvallisuusmääräyksiä.

Sähköpyörätuolien rakenteissa on useimmiten tehdasvalmisteiset kiinnityskoukut. Manuaalipyörätuoliin ei kiinnityskoukkuja tarvitse asentaa. Kuljetuksen tai ajon ajaksi pyörätuolin autoon kiinnittämiseen tarkoitettujen koukkujen, lenkkien ja laitteiden hankintakustannuksia voidaan korvata vammaispalvelulain perusteella. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁹³

---

⁹¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090723>

⁹² <https://www.liikenneturva.fi/fi/kysymykset-ja-vastaukset/autoliikenne/pyoratuolin-kiinnittaminen-autoon>

⁹³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vam-maispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

Turvavöitä ja –hahnoja esimerkiksi taksi- ja koulumatkojen turvallisuuden parantamiseksi ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet. ks. luokka 09 07. Autojen turvavyöt ja valjaat ks. luokka 12 12 09.

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalveluna korvattavien välineiden, joilla pyörätuoli kiinnitetään autoon, palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut.

12 16 MOPEDIT JA MOOTTORIPYÖRÄT

Mopedeita ja moottoripyörää ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinällisenä kuntoutuksena luovutetaan jalankulkijaan rinnastettavia sähköisiä liikkumisen apuvälineitä (esim. sähkökäyttöiset pyörätuolit).

12 17 ERILAISET MOOTTORIKÄYTTÖISET KULKUVÄLINEET

Kohtaan sisältyvät esim. seisaaltaan ajettavat liikkumisvälineet, moottorikelkat, lumiskootterit, maastoautot ja mikroautot. Erilaiset ihmisvoimin liikuteltavat kulkuvälineet, ks. 12 27

Seisaaltaan ajettavia liikkumisvälineitä, moottorikelkkoja, lumiskoottereita, maasto- ja mikroautoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinällisenä kuntoutuksena luovutetaan jalankulkijaan rinnastettavia sähköisiä liikkumisen apuvälineitä (esim. sähkökäyttöiset pyörätuolit).

12 17 03 Sähkökäyttöiset porrastusvälineet

Sähkökäyttöiset välineet, joita avustaja käyttää ja joita ei ole kiinnitetty tai yhdistetty portaisiin tai portaiden viereisiin seiniin tai kattoon, ja jotka on tarkoitettu henkilön kuljettamiseen portaita pitkin. Kohtaan sisältyvät esim. sähkökäyttöiset hätäpoistumisvälineet. Sähkökäyttöiset porrastuspyörätuolit, ks. 12 23 15. Hissit, nostotasot, por- rashissit ja luiskat, ks. 18 30.

Porraskiipijä on siirrettävä apuväline, jolla mahdollistetaan pyörätuolissa istuvan asiakkaan siirtäminen portaissa. Porraskiipijä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä vamman tai sairauden vuoksi liikuntaesteiselle pyörätuolia käyttävälle asiakkaalle, joka ei pääse portaiden vuoksi asuntoonsa tai joka ei pysty toimi- maan asunnossaan, jossa on portaita eikä kulkua voida toteuttaa luiskia rakentamalla.

Porraskiipijä luovutetaan käyttövaativuutensa takia vain poikkeustapauksissa. Laitteen käyttötarve tulee olla säännöllistä (useita kertoja viikossa). Porraskiipijän malli valitaan porrarakenteiden mukaisesti. Luovuttamisen edellytyksenä on apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi asiakkaan asuinympäristössä. Luovutuksen edellytyksenä on myös avustajan sitoutuminen apuvälineen käyttöön. Porraskiipijää luovutettaessa on varmistettava, että avustaja on saanut riittävän käytönopetuksen ja että hän hallitsee käyttöohjeiden mukaisen ja turvallisen apuvälineen käytön.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien porraskiipijöiden apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 17 09 Erilaiset nelipyöräiset moottorikäyttöisetkulkuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. maastoajoneuvot, nelivedot, moottorikelkat, lumipotkulaudatja mikroautot.

Maastoajoneuvoja tai muita nelipyöräisiä moottorikäyttöisiä kulkuvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutetaan jalankulkijaan rinnastettavia sähköisiä liikkumisen apuvälineitä (esim. sähkökäyttöiset pyörätuolit).

12 18 POLKUPYÖRÄT

Kohtaan sisältyvät esim. apumoottorilla varustetut polkupyörät.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kaksipyöräisiä polkupyöriä /sähköavusteisiapolkupyöriä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutetaan vain erityisominaisuuksilla varustettuja polkupyöriä, jotka täyttävät lääkinnällisistä laitteista annetun direktiivin 93/42 EY vaatimukset ja/tai EU:n asetuksen 2017/745 lääkinnällisistä laitteista (MD-asetus) siirtymäsäädösten mukaisesti⁹⁴.

Erytisominaisuuksilla varustettu polkupyörä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemän tarvearvioinnin perusteellaasiakkaalle, jonka toimintakyky on alentunut siten, että liikkuminen tavanomaisella polkupyörällä ei onnistu. Luovuttamisen edellytyksinä voidaan pitää muun muassa seuraavia perusteita:

- polkupyörä on päivittäisten toimintojen kannalta välttämätön liikkumisenapuväline

- polkupyörä lisää itsenäistä suoriutumista (esim. mahdollistaa asioinnin)
- polkupyörän käyttö tukee henkilön kokonaiskuntoutusta
- polkupyörän tarve on kirjattu kuntoutussuunnitelmaan
- pyöräilijällä ei ole turvallisuuteen vaikuttavia hahmotus-, näkö- tai muistiongelmia.

Pyörien etu- ja takavalot ovat tieliikennelain mukaan pakolliset varusteet, kun ajetaantiellä pimeään tai hämärän aikaan tai, kun näkyvyys on sään vuoksi tai muusta syystä huonontunut.⁹⁵ Mikäli luovutettavassa pyörässä ei ole vakiovarusteena valoja, voidaan pyörään asennettavat valot luovuttaa yksilöllisen tarveharkinnan perusteella, kun pyöräily on säännöllistä pimeään tai hämärän aikaan.

Tavanomaisena kuluttajatuotteena saatavaa pyöräilykypärää ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vapaa-ajan ja harrastuksen apuvälineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajanvälineet.⁹⁶

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien lasten polkupyörien ja niiden lisävarusteiden apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien aikuisten polkupyörien (lukuun ottamatta tandempyöriä sekä kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät kahdelle tai useammalle henkilölle) apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

Vammaispalveluna korvattavien polkupyörien palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut.

---

⁹⁴ Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat hyväksyneet MD- asetuksen siirtymä-ajan lykkäämisen 26.5.2021 asti

⁹⁵ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180729>

⁹⁶ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

12 18 04 Kaksipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat

Jaloilla poljettavat yhdelle henkilölle tarkoitetut kaksipyöräiset polkupyörät.

Käyttäjän omaan polkupyörään voidaan lääkinällisenä kuntoutuksena luovuttaa lisä-varusteita (esim. apupyörät, ohjaustanko, polkimien muutostyöt; [luokka 12 18 21](#)), jotka mahdollistavat polkupyörän käytön.

Toimintaohje Siun sotessa:

Siun sotessa ei hankita asiakkaan omaan polkupyörään kiinnitettäviä teleskooppiapupyöriä ja ohjaustankoa, eikä teetetä polkimien muutostöitä MD-asetuksen myötä tuotteiden valmistajaksi vaihtumismahdollisuuksien takia.

12 18 05 Kaksipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat

Käsin poljettavat yhdelle henkilölle tarkoitetut kaksipyöräiset polkupyörät.

12 18 06 Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, jaloinpoljettavat

Jaloilla poljettavat yhdelle henkilölle tarkoitetut polkupyörät, joissa on vähintään kolmipyörää. Kohtaan sisältyvät esim. tavarankuljetuspyörät.

12 18 06 01 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää takana

Kolmipyöräiset polkupyörät, joissa on kaksi pyörää takana lisäämässä pyörän tukevuutta henkilölle, jolla on tasapainovaikeuksia. Pyörällä on helpompi lähteä ajamaan japsähtyä kuin kaksipyöräisellä pyörällä.

12 18 06 02 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää edessä

Kolmipyöräiset polkupyörät, joissa on kaksi pyörää edessä lisäämässä pyörän tukevuutta. Pyörää on helpompi taluttaa ja sen mittasuhteet on helpompi hahmottaa, kunpyörät ovat edessä

12 18 09 Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, käsinpoljettavat

Kolmi- tai nelipyöräiset käsin poljettavat polkupyörät

12 18 12 Potkupyörät ja potkulaudat, jalalla liikuteltavat

Välineet, jotka koostuvat pyörällisestä jalkatasosta ja ohjaustangosta ja jotka ovat ja-loilla potkuteltavia.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia potkupyöriä (jalaksiset nelipyöräiset tai kaksipyöräiset) tai potkulautoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella voidaan potkulauta (mekaaninen tai sähköinen) luovuttaa vammaiselle henkilölle, jolle tavanomaiset potkulaudat eivät sovellu ja jonka omatoiminen liikkuminen potkupyörän/potkulaudan avulla mahdollistaa välttämättömätasiointi- ym. matkat.⁹⁷

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien erikoispotkulautojen apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 18 15 Tandempyörät sekä kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät kahdelle tai useammalle henkilölle

Useammalle henkilölle tarkoitettut poljettavat välineet, joissa on vähintään kaksi istuinta.

Tandem-pyörä voidaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella luovuttaa lääkinällisenkuntoutuksen apuvälineenä, kun tavoitteena on tukea, ylläpitää tai parantaa asiakkaan toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa tai ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.⁹⁸

Ks. vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan apuvälineet.⁹⁹

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien lasten polkupyörien ja niiden lisävarusteiden apuvälineprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne uusista asiakkaista erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

Vammaispalveluna korvattavien polkupyörien palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut.

---

⁹⁷ [EOAK/1067/2019](#)

⁹⁸ [EOAK/2295/2019](#)

⁹⁹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

12 18 15 01 Tandempyörät

Polkupyörät, jossa kaksi käyttäjää istuu peräkkäin ja kummallakin on omat polkimensa

12 18 15 02 Polkupyörät, nelipyöräiset

Polkupyörät, joissa kaksi käyttäjää istuu vierekkäin ja kummallakin on omat polkimensa.

12 18 21 Polkupyöriin tehdyt muunnokset

Polkupyörään tehdyt lisäykset tai muutokset, jotta niiden käyttö helpottuisi. Kohtaan sisältyvät esim. lisämoottorit ja apupyörät.

Polkupyörien lisävarusteita (esim. erityissatula, pohje- ja vartalotuet sekä teleskooppiapupyörät) luovutetaan apuvälinealan asiantuntijan tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella mahdollistamaan polkupyörän käyttö silloin, kun se asiakkaan toimintakyvyn rajoitteen vuoksi ei onnistu ilman lisävarusteita.

Käyttäjän omaan polkupyörään voidaan luovuttaa teleskooppiapupyörät ja muita polkupyörän käyttämisen mahdollistavia lisävarusteita. Lisävarusteiden asennuksesta vastaa apuvälineyksikkö/apuvälinekeskus.

Käyttäjän omaan pyörään voidaan teettää lääkinällisenä kuntoutuksena muutostöitä, kun asiakkaan toimintakyky on sairauden /vamman vuoksi alentunut (esim. raajojen mittasuhteissa ja/tai nivelliikkuvuuksissa on rajoitteita) siten, että hän ei voi ajaa tavanomaisesti varustetulla pyörällä ja polkupyörän käyttö tukee henkilön kuntoutustavoitteita. Tällaisia voivat olla esimerkiksi polkimien pidennys tai ohjaustankoon tehtävät muutokset otteen parantamiseksi.

Toimintaohje Siun sotessa:

Poiketen valtakunnallisesta linjauksesta, Siun sotessa ei hankita asiakkaan omaan polkupyörään kiinnitettäviä teleskooppiapupyöriä ja muita polkupyörän käyttämisen mahdollistavia lisävarusteita, eikä teetetä muutostöitä MD-asetuksen myötä tuotteiden valmistajaksi vaihtumismahdollisuuksien takia.

12 22 KÄSIKÄYTTÖISET PYÖRÄTUOLIT

Välineet, jotka liikkuvat pyörillä ja tukevat liikkumisrajoitteisen henkilön kehoa ja joita pyörätuolin käyttäjä tai avustaja liikuttaa. Kohtaan sisältyvät esim. käsiikäyttöiset seisonta- pyörätuolit (jotka pystyvät nostamaan henkilön seisovaan asentoon ja pitämään hänet siinä asennossa), makuuasentoon kallistuvat pyörätuolit sekä lumi-, ranta- ja uima-allas-pyörätuolit. WC-tuolit, pyörälliset, ks. 09 12 03. Kylpy- tai suihkutuolit, pyörälliset, ks. 0933 03.

Pyörätuolia voidaan käyttää liikkumisen apuvälineenä, kun liikkuminen ei muiden liikkumisen apuvälineiden avulla onnistu ollenkaan tai onnistuu vain lyhyitä matkoja.

Pyörätuoli mahdollistaa käyttäjänsä omatoimisen tai avustetun liikkumisen ja parantaa asiakkaan muuta toimintakykyä.

Pyörätuolivalikoimassa on eri käyttötarkoituksiin soveltuvia malleja (esim. perusmalleista valittava kelattava pyörätuoli, jalalla potkuteltava pyörätuoli, yksilöllisen tarpeen mukaan valmistettu aktiivipyörätuoli, tai henkilön kuljettamisessa tarvittava malli). Pyörätuolin arviointi ja valinta edellyttää osaamista ja pyörätuoli tulee aina valita yksilöllisen käyttötarpeen perusteella.

Pyörätuolin arviointi tehdään yhdessä asiakkaan ja apuvälinealan asiantuntijan yhteis-työnä. Pyörätuolia arvioitaessa on otettava huomioon:

- sairauden tai vamman laatu ja sen vaikutus toimintakykyyn
- asiakkaan toimintakyky
- asiakkaan koko ja mittasuhteet
- pyörätuolin käyttötarve ja -ympäristö
- asiakkaan siirtymistapa pyörätuoliin/ pyörätuolista
- pyörätuolin kelattavuus / työnnettävyys
- istuma-asento
- istuintyyntyn yksilöllinen valinta (aina vähintään perustyyntyn)
- lisävarusteiden tarve ja saatavuus

Asiakkaalle luovutettavien pyörätuolien tulee olla käyttäjilleen turvallisia ja niissä tulee olla kaatumaste. Jos kaatumaste poistetaan, syy tulee kirjata potilasasiakirjaan.

Pyörätuolien kunto on tarkastettava aina ennen luovutusta.

Kun pyörätuolin tarve on pitkäaikaista, säännöllistä ja sen käyttö tukee omatoimistasuoriutumista, luovutetaan se toistaiseksi voimassa olevaan lainaan.

Pyörätuoli voidaan luovuttaa määräaikaisen käyttöön, kun käyttö on tilapäistä esimerkiksi leikkauksen tai tapaturman jälkeen. Pyörätuoli voidaan luovuttaa myös silloin, kun se on välttämätön ulkona liikkumisen mahdollistamiseksi.

Lumi-, ranta- ja uima-allaspyörätuolit ovat harrastusvälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lasten pyörätuolien apuvälineprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien aikuisten peruspyörätuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa se apuvälinepalvelun taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

Muiden aikuisten pyörätuolien apuvälinepalveluprosessin vastuutaho on kirjattu alla olevien ryhmien toimintaohjeisiin.

12 22 03 Pyörätuolit kelausvanteilla

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa molemmin käsin joko kuljetuspyöristä tai kelaus-vanteista. Kohtaan sisältyvät esim. etupyöristä kelattavat ja takapyöristä kelattavat pyörätuolit.

12 22 03 01 Pyörätuolit, ristikkorunkoiset

Pyörätuolit, jotka taivuttavat kokoon leveysuunnassa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Puoliaktiivisten ristikkorunkoisten pyörätuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa joko apuvälinekeskus, (pyyntö erikoissairaanhoidosta jakeluna ja perusterveydenhuollosta työviesti AVKPT) tai asiakkaan oman terveysaseman apuvälinelainaamo.

Aktiivisten ristikkorunkoisten pyörätuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset

Pyörätuolit, joiden runko on kiinteä. Luokkaan sisältyvät mallit, joiden selkänoja taivuuistuimen päälle.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien kiinteärunkoisten pyörätuolien apuvälineprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 22 03 03 Pyörätuolit lepoasentoon säädettävät

Pyörätuolit, jotka voidaan säätää lepoasentoon. Pyörätuolit ovat pehmustettuja ja nesuunniteltu henkilöille, jotka tarvitsevat hyvän tuen.

Lepoasentoon säädettävissä oleva pyörätuoli voidaan luovuttaa käyttöön liikkumisen apuvälineeksi asiakkaalle, jolle vartalonhallinnan heikkouden vuoksi peruspyörätuoli ei takaa riittävän tuettua ja toiminnallista istuma-asentoa, ja joka käyttää apuvälinettä joko itsenäisesti kelaaten tai avustettuna.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien lepoasentoon säädettävien pyörätuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa joko apuvälinekeskus (pyyntö erikoissairaanhoidosta jakeluna ja perusterveydenhuollosta työviesti AVKPT) tai asiakkaan oman terveysaseman apuvälinelainaamo.

12 22 03 04 Seisontapyörätuolit

Pyörätuolit, jotka nostavat henkilön seisovaan asentoon ja joita henkilö voi kelata itseistuma-asennossa. Nostotoiminto joko kaasujousella tai sähköisesti.

Seisontapyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä pyörätuolia käyttävälle asiakkaalle, jolle seisomapyörätuoli on välttämätön määritellyissä päivittäisissä toiminnoissa (esim. keittiötyöt tai seisten toteutettavat muut toiminnot) suoriutumiseksi. Luovuttaminen edellyttää apuvälinealan asiantuntijan ja asiakkaan kanssa yhdessä todettua tarvetta.

Luovuttamisen perusteita:

- asiakas pystyy itsenäisesti kelaamaan pyörätuolia sisätiloissa ja käyttämäänseisomaan nousumekanismia tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.
- yksilöllisesti todettu ja määritelty erityisperuste (esim. seisominen ei muilla seisomisen apuvälineillä onnistu ja seisomapyörätuolin käyttö mahdollistaa itsenäisen seisomisen ja suoriutumisen eri toiminnoissa) ja apuvälineen käyttö tukee kuntoutuksen tavoitteita.
- itsenäisesti ja säännöllisesti tapahtuva pystyasennon harjoittaminen, jolleon lääketieteellisesti todetut perusteet ja kuntoutukselliset tavoitteet ja
- ulkopuolisen avun tarpeen merkittävä väheneminen.

Seisomapyörätuolin lisäksi asiakas voi tarvita toisen pyörätuolin toisenlaiseen käyttö-tarpeeseen (esim. ulkona liikkuminen).

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien seisontapyörätuolien apuvälineprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 22 03 05 Erityispyörätuolit

Pyörätuolit, joita käytetään esimerkiksi lajikohtaisessa urheilussa.

Vapaa-ajan ja harrastuksen apuvälineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajanvälineet¹⁰⁰

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalveluna korvattavien harrastusvälineiden palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut.

12 22 06 Pyörätuolit, kampikäyttöiset

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa ja ohjaa kampien avulla

Kampikäyttöinen pyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla pyörätuolin käytön yleiset edellytykset täyttyvät eikä omatoiminen kelaaminen käsien motoriikan, liikkeiden hallinnan häiriöiden tai liikeratojen rajoittuneisuuden vuoksi onnistu.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien kampikäyttöisten pyörätuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

---

¹⁰⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

12 22 09 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, toisen puolenpyörästä kelattavat

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa vain yhdellä kädellään. Kohtaan sisältyvät esim.yhdellä kädellä käytettävät kampikäyttöiset ja kelausvanteiset pyörätuolit.

Yhdellä kädellä kelattava pyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla pyörätuolin käytön yleiset edellytykset täyttyvät eikä hän pysty sairauden tai vamman aiheuttaman käsien toimintavajeen vuoksi kelaamaan kaksikäteisesti.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien käsikäyttöisten, yhdeltä puolelta kelattavien pyörätuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

12 22 12 Pyörätuolit kelausvanteilla, joissa sähköinen kelauksen tehostus

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa käsin työntämällä kelausvanteista ja joissa on yksi tai useampi sähkömekanismi, joka helpottaa yhden pyörän tai molempien pyörienpyörimistä. Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet, ks. 12 24 09.

Tähän luokkaan kuuluvat pyörätuolit, joissa on kiinteät kelauksen tehostajat.

Pyörätuolien lisävoimalaitteet ks. luokka [12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet](#).

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien sähköisten kelauksen keventäjien apuvälineprosessien hoitamisesta vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 22 15 Pyörätuolit, jalkakäyttöiset

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa vain jalkojen avulla. Kävelytuolit, ks. 12 06 09. Is-tuimet, ks. 18 09.

Jalkakäyttöinen pyörätuoli on useimmiten vakio-/perusmallinen pyörätuoli, jonka istuinkorkeus on säädetty niin matalaksi, että asiakas voi liikuttaa pyörätuolia jalan/jalkojen avulla. Jalalla liikutettava pyörätuoli voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla pyörätuolin käyttöönoton yleiset edellytykset täyttyvät eikä hän sairauden tai vamman aiheuttaman yläraajojen toimintavajeen vuoksi pysty käyttämään pyörätuolia käsillään. Edellytyksenä on, että alaraajat tai toinen alaraaja toimivat siinä määrin, että pyörätuolin liikuttaminen jalalla lattiasta potkutellen onnistuu.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien käsikäyttöisten, yhdeltä puolelta kelattavien pyörätuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan muutkin apuvälineprosessit hoitaa.

12 22 18 Pyörätuolit, työnnettävät

Käsikäyttöiset pyörätuolit, joita avustaja liikuttaa ja ohjaa työntämällä molemmin käsinpyörätuolin työntökahvoista.

Avustajan kuljettama pyörätuoli voidaan luovuttaa pyörätuolia tarvitsevalle asiakkaalle, joka ei kykene kelaamaan itse ja tarvitsee liikkumiseen toisen henkilön apua.

Tilapäiseen kuljettamiseen soveltuu usein peruspyörätuoli.

Pitkäaikaiseen käyttöön tarvittava kuljetuspyörätuoli arvioidaan yksilöllisen käyttötarpeen mukaan julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan, asiakkaan ja/taiomaisen/ avustajan /muun lähihenkilön yhteistyönä. Kuljetuspyörätuolissa voidaan asiakkaan tarpeista (esim. heikko vartalon ja pään hallinta) johtuen tarvita erityisominaisuuksia kuten kulmasäädettävä istuin- ja/tai selkäosaa sekä vartalo- ja sivutuet. Luovuttamisen edellytyksenä on myös pyörätuolin säännöllinen käyttötarve.

Asumisyksiköissä yleiskäytössä tarvittavia kuljetuspyörätuoleja ei luovuteta lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Ks. [Luku 2.2](#) Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkitäntällisenä kuntoutuksena lainattavien käsikäyttöisten avustajan työntämien pyörätuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

12 23 SÄHKÖPYÖRÄTUOLIT

Välineet, joissa on pyörätuolia liikuttava moottori ja joiden istuinjärjestelmä tukee liikkumisrajoitteista henkilöä ja joiden käyttövoima on peräisin tuoliin sisältyvästä sähkö- tai polttomoottorista. Kohtaan sisältyvät esim. sähkökäyttöiset seisonapyörätuolit (jotka pystyvät nostamaan henkilön seisovaan asentoon ja pitämään hänet siinä asennossa), makuuasentoon kallistuvat sähkökäyttöiset pyörätuolit, pyörätuolit, joissa on nouseva tai kääntyvä istuin, lumi- ja rantapyörätuolit sekä pyörätuolin alustat.

Sähköpyörätuolin-/ mopon käytön edellytykset:

Sähköpyörätuolin ja mopon käyttäjän tulee pystyä käyttämään apuvälinettä turvallisesti sekä itsensä että ympäristönsä kannalta arvioituna. Sähköpyörätuolin tai sähkömopedin avulla käyttäjän omatoimisuus sekä hänen liikkumis- ja osallistumismahdollisuutensa tulee lisääntyä. Tarpeen arviointi ja apuvälineen sovitus tehdään asiakkaanluonnollisessa toimintaympäristössä ja sen tulee soveltua apuvälineelle.¹⁰¹

Sähköpyörätuolin/ -mopon käyttäjältä edellytetään:

- motivaatiota ja oma-aloitteisuutta
- kykyä ohjata sähköpyörätuolia /-mopoa valitulla ohjaustavalla
- riittävää näkökykyä (ohjeellinen näöntarkkuus tulee olla molempien silmien yhteisnäkö 0.3)
- ympäristön havainnointikykyä ja muiden liikkujien ja liikenteen huomioimista sekä ymmärrystä vaarasta (kognitio)
- kykyä käyttää sähköpyörätuolia /-mopoa turvallisesti
- riittävän hyvää psyykkistä toimintakykyä.

Sähkömopon käyttäjältä edellytetään edellisten lisäksi:

- riittävän hyvää yläraajan/yläraajojen toimintakykyä ja vartalon hallintaa ja
- kykyä siirtyä itsenäisesti tai kevyesti avustetusti mopon istuimelle ja pois siitä

---

¹⁰¹ Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019, Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö s. 305

Suositus/lähetete sähköpyörätuolin/-mopon arviointiin:

Suosituksessa /läheteessä tulee kuvata:

- apuvälineen käyttötarve
- liikuntavamma ja sen etiologia
- käytössä olevat apuvälineet
- mahdollisimman tarkka kuvaus liikkumis- ja toimintakyvystä
- näkökyky (ohjeellinen 0,3 yhteisnäkö, tarvittaessa korjaavia linssejäkäyttäen). Ks. alla tarkempi ohjeistus.
- kognitiivinen suoriutuminen
- perustelut sähköisen liikkumisen apuvälineen tarpeelle
- miten apuväline lisää asiakkaan itsenäistä suoriutumista.

Näkökyvyn tutkiminen:

Mikäli henkilöllä on silmätauti tai muu näkemiseen vaikuttava sairaus, jolla epäillään olevan vaikutusta sähköpyörätuolin/-mopon turvalliseen käyttöön, tulee ennen suosituksen/lähetteen lähettämistä selvittää seuraavat asiat:

- Lääkärin tekemä selvitys visuksista ja näkökentistä.
  - Edellytyksenä on ohjeellinen 0,3 yhteisnäkö, tarvittaessa korjaavia linssejä käyttäen
  - Jos henkilö on menettänyt näön toisesta silmästä tai hän käyttää vain toista silmäänsä näköhavaintoja tehdessään, ohjeellisen näön- tarkkuuden tulee olla vähintään 0.3 ja silmien tilan tulee olla jatkunutniin kauan, että hän on sopeutunut vain toisen silmän käyttämiseen.

- Näkökenttien testaus sormiperimetrialla
  - Mikäli tutkimuksessa tulee esiin selvä, vähintään yhden kvadrantin näkökenttäpuutos (vaakasuora näkökenttä jää alle 120 asteen), oh-jataan silmälääkärille näkökenttätutkimukseen.
- Keskeisen 60 asteen näkökentän alueella on oltava vapaata näkökenttää vähintään 20 astetta, eikä lähettävän lääkärin tutkimuksessa ole kliinisesti epäilyä muusta näön osa-alueen heikentymästä (häikäisyherkkyys, kontrastiherkkyys, hämäränäkö), niin silloin asiakas voidaan lähettää apuvälinekeskukseen sähköpyörätuolin/ -mopon arviointiin.
  - Lähettävän lääkärin läheteessä todetaan tutkimustulokset ja pyydetään apuvälinealan asiantuntijan tekemää sähköpyörätuolin /-mopon käytön arviointia siinä toimintaympäristössä, jossa apuvälinettä on suunniteltu käytettävän.

Sähköisen liikkumisen apuvälineen arvioinnissa huomioitavat asiat

Sähköisiä liikkumisen apuvälineitä arvioitaessa tehdään laaja, kokonaisvaltainen arviointi asiakkaan tarpeista ja toimintaympäristöstä, jossa apuvälinettä on ajateltu käyttää. Arviointi on tarpeen mukaan tehtävä monialaisessa yhteistyössä muun muassa silloin, kun laitteen säilyttäminen tai käytön mahdollistaminen edellyttää asuntoon tehtäviä muutostöitä.

Jos henkilöllä on useita toimintakykyyn vaikuttavia sairauksia tai oireita (esim. huomiotta jättäminen, neglect ja/tai kognition ongelmia), on ajokyvyn arviointi perusteltu tehdä moniammatillisessa yhteistyössä esimerkiksi toimintaterapeutin ja apuvälinealan asiantuntijan yhteistyönä. Tarvittaessa konsultoidaan myös muita ammattilaisia (esim. neuropsykologi, neurologi). Ajoharjoittelukertoja tulee tehdä useita, jolloin saadaan tarkka käsitys sekä laitteen hallinnasta, että ympäristössä suoriutumisesta.

Toiminnallisen näkökyvyn arvioiminen:

Kun henkilöllä on muu näkökykyyn vaikuttava sairaus esim. neurologinen sairaus, tulee arvioida myös toiminnallinen näkökyky. Toiminnallista näkökykyä testataan käytännön ajamistilanteessa sekä sisä- että ulko-olosuhteissa, jolloin varmistetaan sähköpyörätuolin /-mopon turvallinen käyttö.

Ajoharjoittelua tulee tehdä riittävän pitkään, jolloin saadaan tarkka käsitys sekä laitteen hallinnasta, että ympäristössä suoriutumisesta.

Epilepsia, muut tajunnan häiriöt tai toimintakyvyn tilavaihtelut:

Asiakkaan epileptiset kohtausoireet, tajunnanhäiriökohtaukset tai esim. Parkinsonin tautia sairastavien tilavaihtelut tulee olla pääsääntöisesti lääkityksellä tai muuten hallinnassa (epilepsiassa noin vuosi kohtauksetonta aikaa) ennen kuin sähkömopo tai sähköpyörätuoli voidaan asiakkaalle turvallisesti luovuttaa.

Päihteet

Sähköpyörätuolin/mopon käytön arviointiin tulevan henkilön kanssa tulee ottaa puheeksi päihteiden käyttö ja päihteiden vaikutus turvalliseen ajamiseen. Mikäli sairaus-kertomustietojen ja yksilöllisesti arvioinnin perusteella herää epäily runsaasta päihteiden käytöstä, tulee asiakkaan kanssa keskustella päihteiden käytön vaikutuksesta sähköisen apuvälineen käyttöön luovuttamisesta. Keskustelussa tulee painottaa sekä ajajan että ympäristön turvallisuutta.

Luovuttamisessa ja seurannassa huomioitavat asiat

Sähköpyörätuoli ja sähkömopo voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka ei heikentyneen toimintakykynsä vuoksi pysty liikkumaan itsenäisesti muiden kevyempien liikkumisenapuvälineiden avulla sisällä ja/tai ulkona.

Sähkömopon tai – pyörätuolin käyttäjää on ohjattava huolellisesti laitteen käytössä. Sähköisten liikkumisenapuvälineiden käyttäjälle luovutetaan apuvälineen käyttöohjeet sekä ohjeistus/opas, johon on koottu yleiset periaatteet ja keskeiset asiat laitteen käytöstä.

Käyttäjän vastuulla on laitteen käyttäminen sovittujen luovutusehtojen mukaisesti. Muiden henkilöiden tai eläinten kuljettaminen sähköpyörätuolissa tai -mopossa on ehdottomasti kielletty turvallisuuden vuoksi.

Jos henkilöllä on mahdollista liikkua omalla autolla ja käyttää määränpäässä lyhyellämatkalla kevyempää liikkumisen apuvälinettä ei sähkömopoa pääsääntöisesti tällöin luovuteta. Yksilöllisen harkinnan perusteella apuväline voidaan kuitenkin luovuttaa myös näissä tapauksissa.

Jos asiakkaan toimintakyky alenee (huomioiden myös päihteiden käytön) siten, että se heikentää apuvälineen turvallista käyttöä, tehdään uusi tilanearviointi ja apuvälineratkaisu. Mikäli käyttöä jatketaan, tehdään suunnitelma myös käytön seurannasta. Mikäli apuvälinettä käytetään sovitusta ehdoista poiketen, arvioidaan tilanne uudelleen yhdessä asiakkaan kanssa.

Sähköpyörätuoleihin ja –mopoihin hankitaan asiakkaan yksilöllisen tarpeen edellyttämät lisävarusteet (esim. teline hengityslaitteelle, happipullolle, kävelytelineelle tai sauvoille sekä ajovalot). Muita lisävarusteita (esim. apuvälineeseen kiinnitettävä kuljetus- laukku tai asiakasta suojaava lämpöpussi) ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Sähkökäyttöinen liikkumisen apuväline liikenteessä: ks. Tieliikennelaki (729/2018) ¹⁰², 52 § sekä Polkupyöräilyn ja kevyellä sähköajoneuvolla ajelun tietopaketti¹⁰³.

---

¹⁰² [Tieliikennelaki 729/2018](#)

¹⁰³ [Polkupyöräilyn ja kevyellä sähköajoneuvolla ajelun tietopaketti, Traficom](#)

Lataaminen ja säilytys:

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää sähköpyörätuoli /-mopo kuivassa, yli 10 asteen lämpötilassa.

Ulospääsyn ja sisällä liikkumisen mahdollistavat kiinteät luiskat kuuluvat vammaispalvelun tai terveydenhuollon kautta korvattavien asunnonmuutostöiden piiriin. Asunto- osakeyhtiöissä tulee pyytää taloyhtiöltä lupa apuvälineen säilytykseen ja lataamiseen taloyhtiön yhteisissä tiloissa sekä selvittää taloyhtiön kanssa lataamisesta aiheutuvat kustannukset. Sähköpyörätuolin/mopon käyttäjä itse pyytää luvan taloyhtiöltä tai tarpeen mukaan pyytää apuvälineasiantuntijan apua asian selvittämiseksi.

Sähköpyörätuolin vakuuttaminen ja korvauskäytäntö:

Sähköpyörätuolia ei tarvitse rekisteröidä eikä vakuuttaa (Liikennevakuutuslaki 460/2016 8 §, 5)¹⁰⁴, (Liikennevakuutuskeskus/ Miten sähköiset liikkumisvälineet vakuutetaan?)¹⁰⁵.

Vakuuttamattoman ajoneuvon aiheuttaman liikennevahingon korvaa Liikennevakuutuskeskus. Liikennevakuutuskeskuksen vastuu vakuuttamattoman ajoneuvon aiheuttamasta vahingosta on pääsääntöisesti samanlainen kuin vakuutusyhtiön vastuu vakuutetun ajoneuvon aiheuttamasta vahingosta.¹⁰⁶

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien sähkömopojen ja -pyörätuolien apuvälineprosesseista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete. Läheteessä/työviestissä tulee olla kirjattuna edellä mainitut suositukseen määritellyt kannanotot.

---

¹⁰⁴ Liikennevakuutuslaki 460/2016

¹⁰⁵ Kevyiden sähköisten liikkumisvälineiden vakuuttaminen, Liikennevakuutuskeskus

¹⁰⁶ Liikennevahinkojen korvaaminen, Liikennevakuutuskeskus

12 23 03 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, mekaaninensuoraohjaus

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, joissa ohjaus toimii muuttamalla mekaanisesti pyöriensuuntaa ilman sähkövoimaa. Kohtaan sisältyvät esim. nk. skootterit.

12 23 06 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, sähköinen ohjaus

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, jotka käyttäjä aktivoi sähköisellä ohjausjärjestelmällä. Kohtaan sisältyvät esim. itsetasapainottuvat pyörätuolit. Sähkökäyttöiset pyörätuolit, avus- tajan ohjaamat, ks. 12 23 12

12 23 12 Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, jotka on suunniteltu avustajan ohjaamiksi. Pyörätuolit, avustajan ohjaamat, käsikäyttöiset, ks. 12 22 18.

Sähkökäyttöinen pyörätuoli, joka on suunniteltu avustajan käytettäväksi, voidaan luovuttaa asiakkaalle lääkitinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisin erityisperustein (esim. asiakas ei kykene ajamaan sähkökäyttöisellä pyörätuolilla ja erilaiset apuvälineet kuten hengityskone ja muut välineet/tarvikkeet ovat välttämättömät ottaa mukaan, jolloin avustaminen manuaalisella pyörätuolilla voi olla kohtuuttoman raskasta).

12 23 15 Sähkökäyttöiset porrastouspyörätuolit

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, jotka kykenevät nousemaan ja laskeutumaan portaita turvallisesti käyttäjän ohjaamina. Sähkökäyttöiset porrastousvälineet, ks. 12 17 03

12 24 PYÖRÄTUOLIN LISÄVARUSTEET

Välineet, joita käytetään pyörätuolien kanssa. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon, ks. 12 12 18. Pyörätuolin kulkuneuvoon tai kulkuneuvonkatolle nostavat laitteet, ks. 12 12 21. Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulku- neuvoon, ks. 12 12 24. Porrastousvälineet, ks. 12 17 03. Moduuleista kootut istuinko-

koonpanot, ks. 18 09 39. Selkänojat, ks. 18 10 03. Istuintyynt ja -alustat, ks. 18 10 06.

Käsivarsituet, ks. 18 10 09. Päätuet ja niskatuet, ks. 18 10 12. Säätituet ja jalkatuet, ks.

18 10 15. Vartalotuet ja lantiotuet, ks. 18 10 18. Sylitarjottimet ja pöydät, jotka voidaan

kiinnittää tuoliin, ks. 18 10 24.

Muut pyörätuolien lisävarusteet, ks. [luokka 12 24 99](#)

12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimaimitteet

Välineet, jotka lisätään käsikäyttöiseen pyörätuoliin, jotta käyttäjä tai avustaja kykenee paremmin liikuttamaan pyörätuolia tai jotta pyörätuoli liikkuu ilman ihmisen apua. Pyö-rätuolit, käsikäyttöiset, joissa sähköinen kelauksen tehostus, ks. 12 22 12.

Manuaalipyörätuoliin kiinnitettävä käsipolkupyörä, sähköinen avustajan työntöapu- laite, sähköinen ajolaite, sähköinen kelauksen keventäjä tai muu vastaava sähköinen lisävoimaimite voidaan luovuttaa yksilöllisen tarpeen ja apuvälinealan asiantuntijan arvioinnin perusteella.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimaimitteiden apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 24 09 02 Sähköiset kelauksen keventäjät

Välineet, jotka tehostavat kelausta ja jarrutusta pyörätuolia kellaessa.

Kelauksen keventäjät arvioidaan yhtenä vaihtoehtona, kun pyritään ratkaisemaan asiakkaan liikkumisessa ilmenneitä ongelmia. Muina liikkumisen apuvälineinä voivat kyseeseen tulla joko sähkömopo tai –pyörätuoli. Mikäli sähköistä liikkumisen apuvälinettä tarvitaan pitemmille päivittäisille matkoille, saattaa sähkömopo tai –pyörätuoli olla paremmin käyttötarvetta vastaava apuväline.

Sähköinen kelauksen keventäjä voidaan luovuttaa asiakkaalle, jonka yläraajojen toimintakyky on heikentynyt lihasheikkouden tai nivelkipujen tai liikerajoitusten vuoksi, eikä asiakas jaksa kelaata kevyesti liikuteltavaa pyörätuolia kuin hyvin lyhyitä matkoja. Sähköisen kelauksen keventäjän tulee tukea asiakkaan kokonaiskuntoutusta ja lisätäomatoimisuutta sekä osallistumis- ja liikkumismahdollisuuksia.

Käyttäjältä edellytetään kaksikäätisen kelaamisen hallintaa, riittävää näkö- ja ympäristön havainnointikykyä sekä motivaatiota kelauksen keventäjien käyttöön.

Asiakkaan tai avustajan tulee pystyä asentamaan kelauksen keventäjät pyörätuoliin.

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää kelauksen keventäjät kuivassa, yli 10 asteenlämpötilassa.

12 24 09 03 Sähköiset ajolaitteet

Välineet, jotka kiinnitetään kelattavaan pyörätuoliin ja joiden avulla pyörätuolia voidaan ohjata sähköisesti.

Kelattavaan pyörätuoliin kiinnitettävä sähköinen ajolaite arvioidaan yhtenä vaihtoehtona, kun pyritään ratkaisemaan asiakkaan liikkumisessa ilmenneitä ongelmia. Muinaliikkumisen apuvälineinä voivat kyseeseen tulla joko sähköiset kelauksen keventäjät, sähkömopo tai -pyörätuoli. Laite ei sovellu ensisijaiseksi ulkona liikkumisen apuvälineeksi vaativassa ympäristössä. Kun sähköistä liikkumisen apuvälinettä tarvitaan pitemmille päivittäisille matkoille ja/tai vaativaan ympäristöön soveltuu sähkömopo tai -pyörätuoli sähköistä ajolaitetta paremmin käyttötärpeeseen.

Sähköinen ajolaite voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, kun ajolaite mahdollistaa itsenäisen suoriutumisen eikä se kevyemmällä apuvälineillä onnistu. Luovutuksen perusteena voi olla myös pienikokoisen, kevytrakenteisen sähköisen liikkumisapuvälinetarve. Arviointia tehtäessä on perusteltua pohtia sisäkäyttöön tarkoitetun pyörätuolin hankintaa. Sisäkäyttöön tarkoitettu sähköpyörätuolissa voi olla sellaisia ominaisuuksia, joita manuaalipyörätuoliin kiinnitetyssä ajolaitteessa ei ole. Luovuttamisen perusteena voi olla esim. laitteen kuljettamiseen liittyvät perusteet, kun asiakas käyttää laitetta eri toimintaympäristöissä ja saa sen kuljetettua mukanaan, mutta sähköpyörätuolin kuljettaminen ei onnistu.

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää kelauksen keventäjät kuivassa, yli 10 asteenlämpötilassa.

12 24 09 04 Sähköiset työntöapulaitteet

Välineet, joiden antaman sähköisen lisävoiman avulla avustaja työntää pyörätuolia.

Pyörätuolin kuljettamisen keventämiseen tarkoitetun sähköisen työntöapulaitteen ohjaaminen tapahtuu pyörätuolin takaa toisen henkilön käyttämänä. Laite keventää asiakkaan kuljettamista ja helpottaa avustajan työtä. Pääperiaatteena on, että avustajakäyttöön hankitaan ensisijaisesti mahdollisimman kevyesti käsiteltävä kuljetuspyörätuoli lisävarusteilla (esim. avustajajarrut).

Työntöapulaite voidaan luovuttaa mahdollistamaan asiakkaan osallistuminen arjen tai vapaa-ajan toimintoihin ja asiakkaan avustaminen manuaalisella kuljetuspyörätuolilla ei onnistu tai on kohtuuttoman raskasta.

Arviointia tehtäessä huomioidaan muun muassa asiakkaan asuinympäristö, henkilöneritystarpeet (esim. henkilön koko, toimintakyky) ja laitteen käytön säännöllisyys.

Sähköisen työntöapulaitteen luovuttamisen edellytyksenä on, että avustaja pystyy käyttämään laitetta turvallisesti ja tarvittaessa asentamaan laitteen pyörätuoliin.

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää sähköpyörätuoli /-mopo kuivassa, yli 10 asteen lämpötilassa.

12 24 11 Käsipolkulaitteet

Välineet, jotka on liitetty käsikäyttöiseen pyörätuoliin, joka muuntuu näin käsipolkupyöräksi. Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat, ks. 12 18 09.

Käsipolkulaitteesta voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, joka käyttää perusliikkumiseen pyörätuolia ja liikkuu sillä omatoimisesti.

Asiakas ei kuitenkaan jaksata kelata pitkiä matkoja, eikä täytä sähköpyörätuolin käyttäjän kriteerejä. Käsipolkulaitteen tulee lisätä asiakkaan omatoimisuutta, laajentaa elin- piiriä ja liikkumis- sekä osallistumismahdollisuuksia. Käsipolkulaite tulee pystyä kiinnittämään itsenäisesti tai avustettuna pyörätuoliin.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien käsikäyttöisten pyörätuolien käsipolkulaitteiden apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 24 12 Pyörätuolien valot ja muut merkinantovälineet

Välineet, jotka voidaan kiinnittää pyörätuoliin ja näin valaista pyörätuolin ympäristöä taaparantaa pyörätuolin havaittavuutta. Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolien turvaliput ja heijastimet.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia valoja, turvalippuja ja heijastimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 24 21 Pyörätuolien renkaat ja pyörät

Kohtaan sisältyvät esim. talvirenkaat ja pölykapselit.

Manuaalipyörätuolien talvirenkaat

Pyörätuolia arvioitaessa tulee arvioida pyörätuolin käyttöympäristöä, koska sillä on merkitystä valittavaan rengaskuvioon. Talviolosuhteissa karkeakuvioisemmalla renkaalla saadaan parempi pito. Pääsääntönä on, että manuaalipyörätuoliin hankitaan yhdet vanteet ja renkaat kerrallaan. Mikäli asiakas tarvitsee karkeakuvioisemmat renkaat talviajaksi, voidaan ne tarvittaessa vaihtaa.

Vain yksilöllisesti perustellen voidaan luovuttaa kahdet vanteet renkaineen talviajaksi. Luovuttaminen harkitaan suhteessa käyttöön sekä asiakkaan omatoimisuuteen. Mikälivain karkeakuvioisilla renkailla asiakkaan omatoiminen liikkuminen selkeästi helpottuu, tehdään myönteinen apuvälineratkaisu. Lumen/ravan kulkeutuminen asuntoon ei ole peruste useampien renkaiden luovuttamiselle.

Toimintaohje Siun sotessa:

Pyörätuolien renkaiden ja pyörien tyyppiarviosta vastaa se taho, joka vastaa asiakkaan pyörätuoliprosessista. Pyörätuolien renkaiden uusimisesta vastaa apuvälineiden huoltoyksikkö.

12 24 24 Pyörätuolien akut ja akkulaturit

Välineet, jotka tuottavat sähkövirtaa pyörätuolille.

Akkulaturi luovutetaan sähköisen liikkumisen apuvälineen lataamiseen apuvälineenluovuttamisen yhteydessä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Pyörätuolien akkujen ja akkulatureiden apuvälinepalveluprosessista vastaa pyörätuolin arviovaiheessa apuvälinekeskus ja pyörätuolin ollessa asiakkaalla lainassa, apuvälineiden huoltoyksikkö.

12 24 36 Välineet, jotka suojaavat pyörätuoleja tai niitäkäyttäviä henkilöitä auringolta tai sateelta

Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuoleihin tarkoitetut sateenvarjot ja katokset.

Pyörätuoleihin tarkoitettuja suojavälineitä voidaan luovuttaa lääketieteellisistä syistä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Toimintaohje Siun sotessa:

Pyörätuoleihin tarkoitettujen suojavälineiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan pyörätuoliprosessista vastaa.

12 24 42 Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joiden avulla kannatellaan tai kuljetetaan esineitä

Välineet, jotka on kiinnitetty pyörätuoliin ja joiden avulla voidaan kuljettaa yhtä tai useampaa esinettä. Kohtaan sisältyvät esim., pyörätuoliin kiinnitetyt taskut, korit ja laukut, kävelykeppien ja sauvojen pidikkeet sekä kävelytelineen kuljetusalustat. Kolmi- ja neli-pyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat, ks. 12 18 06. Apuvälineet tavaroiden kuljetukseen polkupyörässä tai pyörätuolissa, ks. 24 36 15.

Tippatelineiden, hengityskoneiden, kävelykeppien ja sauvojen pidikkeitä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun ne ovat asiakkaan suoriutumisen tai toimintakyvyn kannalta välttämättömiä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteita kuten taskuja, koreja ja laukkuja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Muut pyörätuolien lisävarusteet, ks. [luokka 12 24 99](#)

Toimintaohje Siun sotessa:

Pyörätuoleihin tarvittavien tippatelineiden, hengityskoneiden, kävelykeppien ja sauvojen pidikkeiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka vastaa asiakkaan pyörätuoliprosessista.

12 24 99 Muut pyörätuolien lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. vartalo- ja niskatuuet, haarakiilat, päätuuet, nilkkaremmat ja nokkapyörä.

Nokkapyörän tehtävänä on nostaa pyörätuolin pienet etupyörät ilmaan ja mahdollista liikkuminen vaihtelevassa maastossa niin kesällä kuin talvella. Nokkapyörä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mikäli se lisää aktiivisen asiakkaan omatoimisuutta hankalissa kelausympäristöissä ja käyttö on säännöllistä.

Vartalo-, selkä- ja niskatuuet sekä muut pyörätuoleissa käytettävät lisävarusteet voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarpeen perusteella mahdollistamaan hyvä istuma-asento ja/tai päivittäisissä toiminnoissa suoriutuminen. Pyörätuolien lisävarusteiden toimivuus tulee kokeilla ennen hankintaa. Lisävarusteiden tulee lisätä henkilön omatoimisuutta ja mahdollistaa pidempiaikainen istuminen.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien nokkapyöräiden apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

Vartalo-, selkä- ja niskatuista sekä muista pyörätuoleissa käytettävistä lisävarusteista vastaa se taho, joka asiakkaan pyörätuoliprosessista vastaa.

12 27 ERILAISET IHMISVOIMIN LIIKUTELTAVATKULKUVÄLINEET

Erilaiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet, ks. 12 17. Polkupyörät, ks. 12 18. Käsikäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 22. Sähkökäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 23.

12 27 07 Lastenvaunut ja rattaat

Pyörälliset välineet, joilla avustaja kuljettaa yhden tai useampia makaavassa tai istuvassa asennossa olevia henkilöitä. Kohtaan sisältyvät esim. aikuisille tarkoitetut rattaat.

Rattaat luovutetaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle lapselle yksilöllisin perustein, kun markkinoilla olevat tavanomaiset ratkaisut eivät riitä esim. huonon vartalonhallinnan vuoksi. Rattaiden lisävarusteet, kuten kuomu voidaan luovuttaa erityisperusteluin. Muut lisävarusteet, kuten sade-/aurinko- suojat, lämpöpussi perhe hankkii itse. Lääketieteellisen yksilöllisen tarvearvioinnin mukaan voidaan luovuttaa esim. aurinkosuoja valoherkälle lapselle.

Liikkumisen apuvälineenä on lapsella pääsääntöisesti joko rattaat tai pyörätuoli. Rattaat voivat joskus olla hyvä ja toimiva vaihtoehto pyörätuolille esim. vaikeasti liikunta- ja kehitysvammaisen aikuisen kuljettamiseen.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien rattaiden apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 27 10 Pulkat, reet ja kelkat

Jalaksiin kiinnitettävät välineet, joiden avulla henkilöä kuljetetaan jään ja lumen päällä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia pulkkia, rekiä, kelkkoja ja potkukelkkoja eiluovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vapaa-ajan välineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan välineet.¹⁰⁷

---

¹⁰⁷ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalveluna korvattavien harrastusvälineiden palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut

12 27 15 Mahalaudat ja konttausjakkarat

Pyörillä varustetut välineet, joilla maataan tai istutaan ja joita liikutetaan käsillä tai ja-loilla lattialla työntämällä.

Mahalauta tai konttausjakkara voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä lapselle, kun tavanomaiset liikkumisen apuvälineet eivät sovellu lapsen käyttöön ja väline tukee lapsen kokonaiskuntoutusta, lisää omatoimisuutta, laajentaa elämänpiiriä, osallistumis- ja liikkumismahdollisuuksia (esim. pienelle mmc-lapselle omatoimisen liikkumisen ensimmäiseksi apuvälineeksi).

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien mahalautojen ja konttausjakkaroitten apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 27 18 Pyörälliset makuualustat, polkuautot ja leikkikärkyt

Liikkuvat tasot, joiden päällä henkilö makaa liikuttaa niitä pyöristä käsillään. Polkuautot ovat pieniä autonmallisia polkien ajettavia ajokkeja. Leikkikärkyt ovat pyörällisiä liikkumiseen tarkoitettuja leluja, joiden päällä tai sisällä voi istua.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia polkuautoja, leikkikärkyjä ja muita välineitä eiluovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 27 21 Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, käyttäjänohjaamat

Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, jotka eivät sisälly muihin alaluokkiin. Kohtaan sisältyvät esim. go kart -ajokit ja lumikelkat.

Moottorikäyttöisiä ko. luokan kulkuvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinällisenä kuntoutuksena liikkuminen mahdollistetaan muilla liikkumisen apuvälineillä. Ks. luokka [12 23 sähköpyörätuolit](#).

12 31 KEHON ASENNON VAIHTAMISEN APUVÄLINEET

Nostolaitteet, joilla nostetaan kulkuneuvoon henkilö, joka ei istu pyörätuolissa, ks. 12 12 15. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon, ks. 12 12

18. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36. Tukitangot ja -kahvat, ks. 18 18. Hissit, nostotasot, porrashissit ja luiskat, ks. 18 30.

12 31 03 Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineet

Välineet, joiden avulla henkilön asentoa tai paikkaa muutetaan liukumis- ja kääntymis-tekniikoiden avulla. Kohtaan sisältyvät esim. liukulaudat, liukumatot, liukulakanat ja kääntötyyny.

Siirtymisen tai kääntymisen apuväline voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun tavoitteena on tukea pitkäaikaissairaana tai vammaisen asiakkaan kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Kotona asuvan henkilön avustamisen ja hoitamisen mahdollistavat siirtymisen apuvälineet voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena yksilöllisen tarpeen ja apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella. Apuvälinettä luovutettaessa tulee varmistaa, että asiakas ja häntä avustavat omaiset tai ammattilaiset saavat riittävän ohjauksen siirtymistekniikoista ja apuvälineen käytöstä.

Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineitä käytetään usein hoitotyön tukena kitkan poistamiseen, jolloin ne luovutetaan hoitovastuuyksiköistä.

Apuvälinepalvelut asumispalveluyksiköissä ks. [luku 2.2](#)

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien 12 31 -luokan siirtymisen ja kääntymisen apuvälineiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

12 31 03 01 Siirtymälaudat

Ohuet tasot, joissa on liukas pinta, jonka toinen pää laitetaan esim. pyörätuolissa istu-van henkilön ale ja toinen pää tuetaan kohteeseen, johon henkilö on siirtymässä.

12 31 03 02 Liukulakanat

Lakanat, joissa on luistava pinta ja jotka laitetaan tavallisen aluslakanan päälle tai tilalleuttamaan vuoteessa olevan henkilön siirtymistä ja asennonvaihtoa.

12 31 03 03 Siirtomatot

Siirtomatot ovat topattuja putkimaisia alustoja, joissa on luistava sisäpinta. Alustassavoi olla myös kahvat, jotka mahdollistavat henkilön kääntämistä ja siirtämistä.

12 31 03 04 Liuku- ja siirtokintaat

Välineet henkilön asennon korjaamiseen ja pieniin siirtoihin

12 31 03 05 Kääntölevyt istuimella käytettävät

Välineet, jotka helpottavat kääntymistä istuvassa asennossa esim. autossa. Pehmeä kääntölevy mukautuu istuimen muotoihin. Levyn alapinta on liukumaton ja sisäpinnathyvin liukuvaa materiaalia.

Istuimella käytettävä kääntölevy voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä mahdollistamaan omatoiminen suoriutuminen esimerkiksi autoon siirryttäessä.

12 31 06 Kääntölevyt

Välineet, jotka auttavat henkilöä, joka seisoo tai istuu kääntölevyn päällä pyörähtämään.

Kääntölevy voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun siirtyminen ei onnistu ilman apuvälinettä tai kääntölevyä käytettäessä siirtyminen helpottuu merkittävästi.

12 31 06 01 Kääntölevyt lattialla käytettävät

Pyöreät levyt, joiden päälle siirrettävän henkilön jalat asetetaan ennen kuin hänet nostetaan seisomaan tai puoliseisovaan asentoon ja käännetään esim. vuoteesta pyörä- tuoliin.

12 31 06 02 Kääntölevyt nousutuella

Pyöreät levyt, joiden päälle avustettavan henkilön jalat asetetaan. Kääntölevyssä on tuki, johon tarttumalla ja kiinni pitämällä henkilö voi avustaa siirtoa esim. pyörätuolistasänkyyn.

12 31 09 Kohottautumistelineet, siirrettävät

Välineet, joista kiinni pitäen henkilö voi kohottaa itseään istuvasta tai makaavasta asennosta (esim. sängystä tai tuolista). Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät, ks. 18 12 28.

Siirrettävä kohottautumisteline voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun apuväline mahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen tai vuoteesta ylösnousun tai helpottaa asiakkaan avustettua siirtymistä ja tukee kotona asumista.

12 31 12 Köysitikkaat

Toisesta päästä kiinnitetyt välineet, joilla henkilö voi muuttaa asentoaan vaiheittain

Köysitikkaat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun välinemahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen vuoteesta ylösnousun.

12 31 15 Nostovyöt ja -valjaat

Välineet, jotka auttavat henkilöä toisen henkilön siirtämisessä

Nostovyö voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun apuvälineparantaa avustetun siirtymisen turvallisuutta ja helpottaa omaisen/avustajan työtä ja tukee kotona asumista.

12 31 18 Kantotuolit, -valjaat ja -korit

Välineet, joiden avulla yksi tai useampi avustaja kantaa henkilön paikasta toiseen.

Henkilön siirtämiseen luovutetaan ensisijaisesti henkilönnostolaitteilla (luokka 12 36). Kantotuoleja, -valjaita ja koreja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 31 21 Seisovan henkilön siirtämisalustat

Välineet, joiden avulla seisovaa henkilöä liikutetaan lyhyen matkaa

Siirtymistaso voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, joka ei ilman apua pysty siirtymään lyhyitä matkoja sisätiloissa (esim. vuoteesta saniteetti- tiloihin), mutta joka kykenee seisomaan avustetun siirron ajan tuen turvin.

12 31 24 Nostoistuimet ja nostopatjat

Siirtämisvälineet henkilön nostamiseen lattialta esim. sänkyyn tai istuvaan asentoon, josta seisomaan nouseminen on mahdollista. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.

Henkilön siirtymisessä ja siirtämisessä käytetään ensisijaisesti luokkien [12 31 Kehonasennon vaihtamisen välineet](#) ja [12 36 Henkilönnostolaitteet](#) mukaisia apuvälineitä.

Tarvearviointia tehtäessä tulee arvio tehdä kokonaisvaltaisesti ja pohtia muun muassasyytä toistuvaan lattialta nostamistarpeeseen. Nostoistuin tai –patja voidaan luovuttaa vain yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella erityisperustein, kun muilla apuvälineratkaisuilla ei nostamista voida toteuttaa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien nostoistuinten ja -patjojen apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

12 36 HENKILÖNNOSTOLAITTEET

Laitteisto, joiden avulla voidaan nostaa ja siirtää henkilö ja muuttaa hänen sijaintiaan ja asentoaan jonkin toiminnon suorittamiseksi.

Kun kevyemmät siirtymisen apuvälineet on todettu riittämättömiksi, voidaan arvioida erilaisten nostolaitteiden soveltuvuutta siirtämisen apuvälineenä. Arviossa tulee määritellä asiakkaan toimintakyky, nostolaitteen käyttötarve ja –ympäristö.

Nostolaite on tarkoitettu ensisijaisesti siirtämiseen, ei asiakkaan kuljettamiseen huoneiden välillä. Nostolaitteen mallin valinta tehdään arvioinnin perusteella ja käyttötarpeen mukaisesti.

Nostokankailla nostavissa malleissa on nostokankaan valinta tehtävä yksilöllisesti ja varmistettava, että se soveltuu ko. asiakkaan siirtoon. Ks. luokka [12 36 21 Nostolaitteiden vartaloet](#).

Nostolaite voidaan luovuttaa lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella, kun sen käyttö on välttämätöntä ja säännöllistä henkilönsiirtämisessä ja kevyemmät siirron apuvälineet eivät ole riittäviä.

Asumispalveluyksiköiden apuvälineet [ks. luku 2.2](#).

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkitäntällisenä kuntoutuksena lainattavien siirrettävien nostolaitteiden ja niissä käytettävien nostoliinon apuvälinepalveluprosessista vastaa joko apuvälinekeskus, (asiakkaasta erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta AVKPT- työviesti) tai oman terveysaseman apuvälinelainaamo.

12 36 03 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilönsiirtämiseen, nostoliinoilla varustetut

Laitteisto, jonka avulla voidaan nostaa ja siirtää henkilö istuvassa, puoli-istuvassa tai puolimakuuasennossa. Vartaloa kannatteleva osa koostuu kankaista ja hihnoista.

12 36 04 Siirrettävät nostolaitteet seisovan henkilönsiirtämiseen

Laitte, jonka avulla henkilö voidaan nostaa istuvasta seisovaan asentoon ja siirtää häntä seisovassa asennossa ja jota voidaan liikutella vapaasti paikasta toiseen johonka nostoliina, jalkatuki sekä sääri- tai polvituki tukee vartaloa.

12 36 06 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilönsiirtämiseen

Laitte, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää istuvassa asennossa ja jonka kiinteä istuin, kuppi-istuin tai vastaava tukee vartaloa.

12 36 09 Siirrettävät nostolaitteet makaavan henkilönsiirtämiseen

Laitte, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää makuuasennossa ja jonka vartaloa tukeva osa on säädettävissä korkeussuunnassa mutta ei käännettävissä vaakatasossa.

12 36 12 Nostolaitteet, seinään, lattiaan tai kattoonkiinnitettävät

Laitteisto, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää laitteiston sallimassa tilassa. Kohtaan sisältyvät esim. allasnostimet.

Ks. vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt.¹⁰⁸

Toimintaohje Siun sotessa:

Seinään, lattiaan tai kattoon kiinnitettävien nostolaitteiden palveluprosessista vastaa Siun soten Asunnon muutostyöpalvelut (Siun soten Vammaispalvelulain mukaiset asunnonmuutostyöt).

¹⁰⁸ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

12 36 12 01 Henkilönostimet, kiskokiinnitys kattoon/seinään

Laitteet, joiden avulla voidaan nostaa, siirtää tai muuttaa henkilön sijaintia laitteistonsallimassa tilassa.

12 36 12 02 Henkilönostimet lattiakiinnitys

Laitteet, joiden avulla voidaan nostaa henkilö ja muuttaa hänen sijaintiaan. Luokkaansisältyvät esimerkiksi uima-altaiden reunalle kiinnitetyt nostolaitteet.

12 36 18 Nostolaitteet, pyörättömät, lattialla vapaastiseisovat

Laitteisto, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää laitteiston sallimassa tilassa

12 36 21 Nostolaitteiden vartalotuet

Välineet, jotka tukevat nostolaitteella nostettavaa henkilöä. Kohtaan sisältyvät esim. nostoliinat, -istuimet ja -parit sekä WC-istuimet kiinteisiin ja liikuteltaviin henkilönnostimiin. WC-apuvälineet, ks. 09 12.

Nostolaitteissa, joissa nosto tehdään nostokankaan avulla, on nostokankaan valinta tehtävä asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti ja varmistettava, että se soveltuu asiakkaan siirtoon. Asiakas saattaa tarvita nostoliinat yleissiirtoihin, suihkuliinan pesujen yhteydessä käytettäväksi ja hygienialiinan wc-toimintoihin.

Nostoliina luovutetaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä nostolaitteen luovuttamisen yhteydessä tai myöhemmin erillisenä luovutuksena yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Toimintaohje Siun sotessa:

Henkilönostimen käytön edellytyksenä on noston mahdollistava ja nostettavaa henkilöä tukeva osa. Eri toimittajien nostolaitteissa voi käyttää toisen toimittajan nostoliinaa.

Nostoliinan apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka vastaa henkilönostimen palveluprosessista.

Erilaisissa asumispalveluyksiköissä tulee olla yksikön puolesta henkilönostin/-nostimia ja erilaisia nostokankaita.

12 36 21 01 Nostokankaat erilliset reisuudet

Matalat tai korkeamalliset yleisliinat, joissa henkilö istuu jalat erikseen tuettuina reisienalta (ns. U-kangas).

12 36 21 02 Nostokankaat yhtenäinen reisituki

Matalat tai korkeamalliset yleisliinat, joissa henkilön jalat on tuettu reisien alta yhtenäisellä liinalla.

12 36 21 03 Hygieniakäyttöön nostokankaat

Nostokankaat, joita käytetään peseytymis- ja WC-toimissa.

12 36 21 04 Amputaationostokankaat

Matalat tai korkeamalliset liinat, jotka tukevat alaraaja-amputoidun henkilön istuma-asentoon.

12 36 21 05 Kaksiosaiset nostokankaat

Kaksiosaiset liinat, joissa toinen osa liinasta nostaa kainaloiden alta, toinen reisien alta.

12 36 21 06 Nostoliivit

Nostoliivit, joita käytetään kävely- ja tasapainoharjoituksiin ja voidaan käyttää myös WC-käyntien yhteydessä.

Harjoitusvälineenä käytettäviä nostoliivejä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksenapuvälineenä.

12 36 21 07 Kainalokoukut

Molempien kainaloiden alle tulevat pehmustetut nostokoukut.

12 36 21 08 Nostopaarit ja makuuliinat

Vartaloa kannattelevat osat, joilla nostetaan makaavassa asennossa oleva henkilö.

[Asumispalveluyksiköiden apuvälineet ks. luku 2.2.](#)

12 36 21 09 Nostoistuimet

Tuolin tai muun istuimen päälle laitettavat nostomekanismilla varustetut alustat, jotkakeventävät istuimelta ylösnousua.

Nostoistuin voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perustella, jos henkilöllä on vamman tai sairauden vuoksi (esim. neurologinen sairaus) suuria vaikeuksia nousta tavallisesta tuolistista kevyemmin apuvälineratkaisuun (esim. korotustyyny).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia nousumechanismeilla varustettuja tuoleja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Ks. luokka [18 09 15 Lepotuolit janojatuolit](#).

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien nousumechanismilla varustettujen tuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

12 39 SUUNNISTAUTUMISVÄLINEET

Välineet, jotka auttavat suunnistautumisessa ja ympäristön tarkkailemisessa tai tunnistamisessa.

12 39 01 Opaskoirat

Koirat, jotka avustavat näkövammaisia henkilöitä liikkumisessa.

Opaskoirien luokitus siirretty luokkaan 90 01 01. Katso [90 01 01 Opaskoira](#).

12 39 03 Suuntautumiskepit

Välineet, jotka auttavat suunnistautumisessa tai ympäristön tunnistamisessa ja joitakäyttävät näkövammaiset henkilöt.
Kävelykepit, ks. [12 03 03](#)

Valkoinen keppi on merkki ympäristölle käyttäjänsä näkövammasta. Valkoiset kepit luovutetaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti näkövammaisten kuntoutusohjaajan arvioinnin perusteella. Keppien kärkien vaihtaminen/uusiminen tarpeen mukaan.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena näkövammaiselle luovutettavan valkoisen kepin tarvearvion ja lainauksen tekee Silmäkeskuksen kuntoutusohjaaja.

15 Kotielämän ja siihen osallistumisen apuvälineet

Välineet, jotka on tarkoitettu tukemaan tai korvaamaan kodinhoitoa ja jokapäiväisen kotielämän toiminnoissa ja tehtävissä suoriutumista, mukaan lukien asuinpaikan, ruoan, vaatteiden ja muiden välttämättömyyksien hankkimisessa, kodin siivoamisessa ja korjaamisessa, henkilökohtaisista ja kodin muista esineistä huolehtimisessa ja muiden avustamisessa. Kohtaan sisältyvät esim. syömisen ja juomisen apuvälineet.

Arjessa toimimiseen tarvitaan monenlaisia välineitä, jotta kodinhoito, ruoanvalmistus, ruokailu ja pyykkihuolto onnistuvat. Näissä toiminnoissa ilmenee toimintakyvyn muut- tuessa ongelmia usein otteiden muodostamisessa, välineiden käsittelyssä ja voiman käytössä. Arjessa ulottumisen ja esineiden siirtämiseen liittyvät ongelmat ovat myös tyypillisiä apuvälineetarpeen aiheuttajia. Nykyään tavanomaisissa välineissäkin on paljon valinnan varaa ja kuluttajien saatavilla on erilaisia ratkaisuja, joilla voidaan kompensoida toimintakyvyn muutoksia.

Apuvälineetarpeen arviointi tulee tehdä mahdollisuuksien mukaan asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä huomioiden asiakkaan työskentelytavat ja käyttämät muuttuvälineet. Apuvälineen tulee olla päivittäisissä toiminnoissa suoriutumisen kannalta välttämätön ja sen tulee kompensoida puuttuvaa puristusvoimaa, hienomotoriikkaa tai keventää niveliin kohdistuvaa kuormitusta.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia kotielämään liittyviä välineitä ei luovutetaläikinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat tavanomaiset arjessa toimimista (kodinhoito, ruoanvalmistus, ruokailu, siivous, pyykkihuolto ja vaatehuolto) helpottavat välineet.

Se taho, joka arvioi asiakkaan toimintakykyä tavanomaisessa arjessa, hoitaa myös lääikinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä luovutettavien arkea tukevien välineiden apuvälinepalveluprosessista.

15 03 RUOANLAIITTOVÄLINEET

Kohtaan sisältyvät esim. jääkaapit ja pakastimet.

Mikäli tavanomaisista ruoanvalmistukseen käytettävistä välineistä ei löydy riittävää apua toimintakyvyn tukemiseen tai tarvitaan yksilöllisiä muutoksia arjessa säännöllisesti käytettäviin välineisiin, voidaan ruoanlaittoon käytettäviä pienapuvälineitä luovuttaa lääikinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä. Luovuttamisen edellytyksenä on yksilöllinen arviointi, jossa ruoanlaittovälineiden tarve on todettu välttämättömäksi päivittäisissä toiminnoissa suoriutumisessa.

15 03 03 Punnitus- ja mittausvälineet ruokien jajuomien valmistamiseen

Kohtaan sisältyvät esim. talousvaa'at, dieettivaa'at, mittalusikat ja -kupit, keitto- ja paistolämpömittarit, voinjakajat ja nestetason ilmaisimet. [Mittausvälineet](#), ks. 27 06.

15 03 06 Leikkuu- ja pilkkomisvälineet ruokien jajuomien valmistamiseen

Kohtaan sisältyvät esim. siivuttajat, veitset, leikkuulaudat, juustohöylät, munankeltuaisen erottelijat, munaleikkurit, sipulinpitimet ja raastimet.

15 03 06 01 Siivuttajat ja leikkurit

Laitteet, jotka viipaloivat juustoja, leipiä tai muita ruoka-aineita

15 03 06 02 Leikkuuveitset

Veitset, joilla leikataan eri ruoka-aineita. Kohtaan sisältyvät veitset, joissa on pysty-kahva

15 03 06 03 Leikkuulaudat

Alustat, joiden päällä leikataan ruoka-aineita

15 03 06 04 Juustohöylät

Välineet, joilla höylätään kovista juustoista viipaleita. Kohtaan sisältyvät juustohöylät, joissa pysty kahva

15 03 06 05 Raastimet

Välineet, joilla raastetaan juureksia, vihanneksia tai juustoja pieniksi muruiksi tai suikaleiksi

15 03 06 06 Hakkurit

Välineet, joilla pienennetään vihanneksia tai juureksia pieneksi palasiksi hakkaamalla

15 03 09 Puhdistus- ja kuorimisvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. juuresharjat, perunankuorimet (käsi- ja sähkökäyttöiset), perunanpitimet ja siemenkodaanpoistimet.

15 03 09 01 Juuresharjat

Harjat juuresten puhdistamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. imukoppiinnityksellä varustetut juuresharjat

15 03 09 02 Kuorimaveitset

Välineet vihannesten ja hedelmien kuorimiseen. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi ruuvi- ja imukoppiinnityksellä varustetut kuorimet.

15 03 09 03 Vihannes- tai hedelmäpitimet

Välineet, jotka kiinnittävät vihanneksen tai hedelmän esimerkiksi piikein käsittelyajaksi

15 03 09 04 Siemenkodon poistimet

Välineet, joiden avulla poistetaan hedelmän siemenkoda

15 03 12 Leivontavälineet

Kohtaan sisältyvät esim. kaulimet, kakkuvuoat ja leivonta-astiat.

15 03 18 Keittämis- ja paistamisvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. keittoastiat, paistinpannut, munankeittimet, kahvin- ja teen- keittimet, kattilanpitimet ja -kahvat, läviköt, paistinpannun kannet, vihannekorit, munankeittotelineet, paistopihdit, pannut ja muut keittiövälineet. 15 03 06 01 Siivuttajat jaleikkurit

15 06 ASTIANPESUVÄLINEET

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia astianpesuvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 06 06 Tiski- ja pulloharjat

15 06 09 Astiankuivaustelineet

Välineet, joiden päälle pestyt astiat asetetaan kuivumaan.

15 06 15 Tiskiliinan vääntimet

Välineet, joita käytetään puristamaan ylimääräinen vesi pois rätistä

15 09 SYÖMISEN JA JUOMISEN APUVÄLINEET

Painomansetit, ks. 04 48 18. Pakkausten käsittelyvälineet, ks. 24 06. Otteenmuuntajat

ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06. Liukuestealustat, ks. 24 27 06.

Yksilöllisen arvioinnin perusteella voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä erilaisia syömistä ja juomista helpottavia apuvälineitä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia syömistä ja juomisen välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 09 13 Ruokailuvälineet ja pillit

Välineet, joita käytetään syödessä, ruokaa leikattaessa tai joiden päällä/sisällä/läpi ruoka viedään astiasta syöjän suuhun. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.

15 09 16 Mukit, lasit, kupit ja niiden aluslautaset

Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.

15 09 16 01 Juomalasit

Kahvattomat ja korvattomat välineet, joiden avulla juodaan nesteitä. Kohtaan sisältyvät pikarimalliset juoma-astiat ja nokkamukit

15 09 16 02 Kahvalliset kupit ja mikit

Juoma-astiat, joissa on yksi tai kaksi korvaa tai kahvaa tarttumiseen

15 09 18 Lautaset ja ruokailukulhot

Kohtaan sisältyvät esim. lämpölautaset, kuvulliset tai kahvalliset kulhot ja voileipälaudat

15 09 18 01 Ruokalautaset

Kohtaan sisältyvät esim. matalat ja syvät ruokalautaset ja – kulhot

15 09 18 02 Voileipälaudat

Matalareunaiset alustat, joiden reunoja vasten leipä tuetaan voitelun ajaksi

15 09 21 Lautasen reunukset

Kaarevat reunukset, jotka voidaan asettaa lautaseen kohottamaan sen reunaa

15 09 27 Syömislaitteet

Sähköisesti tai käsikäyttöisesti toimivat välineet, jotka auttavat henkilöä syömään siirtämällä ruoan lautaselta suuhun.

Mekaanisia ja sähköisiä syömislaitteita voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on vaikeuksia syödä itsenäisesti käsien vaikeiden toimintarajoitteiden vuoksi. Apuväline voidaan luovuttaa käyttöön apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin, riittävän pitkän kokeilujakson ja suosituksen perusteella, kun muut syömisen apuvälineratkaisut eivät ole riittäviä toiminnasta suoriutumiseksi.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä lainattavien mekaanisten ja sähköisten syömislaitteiden apuvälineprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

15 09 30 Ravinnonsiirtojärjestelmät

Laitteet, joilla nestemäistä ravintoa annostellaan suoraan ruoansulatuskanavaan (eli letkuruokinta). Kohtaan sisältyvät esim. letkuruokintapumput, -syöttöletkut ja -lisävarus-teet. [Välineet parenteraalisen \(intravenoosi\) ruokintaan, ks. 04 19 24.](#)

Letkuruokintapumput ja muut ravinnonsiirtojärjestelmät ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 12 SIIVOUSVÄLINEET

Yksilöllisen tarvearvion perusteella voidaan siivousvälineiden lisävarusteita, esim. lisäkahvoja, luovuttaa vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle asiakkaalle, mikäli ne ovat välttämättömiä päivittäisissä toiminnoissa suoriutumiseksi ja / tai ne vähentävät kipuja ja säästävät niveliä (esim. reumasairaudet) ja mahdollistavat itsenäisen siivousvälineen käyttämisen. Yksilölliset tarpeet tulee olla kirjattuna asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia siivousvälineitä ei luovuteta lääkinnällisenkuntoutuksen apuvälineenä.

15 15 OMPELU- JA VAATEHUOLTOVÄLINEET

Vaatteet ja kengät, ks. 09 03. Suurentavat lasit, linsit ja linssikokoonpanot, ks. 22 03 09. Mittausvälineet, ks. 27 06.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia ompelu- ja vaatehuoltovälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 15 21 Sakset

Leikkuu- ja pilkkomisvälineet, ks. 15 03 06.

Tavanomaisina kuluttajatuotteina saatavia saksia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Mikäli em. tuotteet eivät sovellu asiakkaan käyttöön tai saksiin tarvitaan yksilöllisiä muutoksia, voidaan saksit luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 15 21 01 Yleissaksit

Saksit, joiden terät avataan ja suljetaan sormivoimin. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi vasenkätisille suunnitellut saksit

15 15 21 02 Joustosaksit

Saksit, joiden terät palautuvat auki jousen tai joustosangan avulla.

15 18 PUUTARHAN JA NURMIKON HOITOON TARKOITETUT APUVÄLINEET

Kotikäyttöön tarkoitetut välineet, jotka mahdollistavat kasvien tai puutarhan viljelyn taihoidon tai nurmikon hoidon.

Puutarhan hoito on vapaa-ajan toimintaa. Puutarhan hoidossa käytettäviä apuvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vapaa-ajan välineet.¹⁰⁹

Toimintaohje Siun sotessa:

Vammaispalveluna korvattavien puutarhanhoitovälineiden palveluprosessien järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa Siun soten vammaispalvelut.

---

¹⁰⁹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

18 Huonekalut ja muut apuvälineet sisä- ja ulkotiloissa toimimisen tukemiseen

Julkiseen tai yksityiseen käyttöön rakennetussa ympäristössä olevat huonekalut, varusteet ja muut välineet, jotka edesauttavat asennon ylläpitoa ja liikkumista. Kohtaan sisältyvät esim. istumiseen, seisomiseen ja makaamiseen tarkoitetut välineet. Ympäris-töolosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03. Työpaikan huonekalut ja sisustus-elementit, ks. 28 03.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä huonekalut lisävarusteineen ovat erityis- ominaisuuksilla varustettuja kalusteita, joilla pyritään vaikuttamaan asiakkaan itsenäiseen suoriutumiseen päivittäisissä toiminnoissa. Ensisijaisesti kotona toimimisen haasteisiin pyritään aina löytämään ratkaisu tavanomaisista huonekaluista ja niiden lisävarusteista.

Tavanomaisia koti-irtaimistoon kuuluvia huonekaluja ei luovuteta lääkinllisen kuntoutuksen apuvälineenä eikä korvata vammaispalvelulain perusteella.

18 03 Pöydät

Kohtaan sisältyvät esim. säädettävät pöydät. Kylpypaarit, suihkupöydät ja hoitopöydät, ks. 09 33 12. Lukutelineet ja kirjanpitimet, ks. 22 30 15.

Erikoisvarusteltu pöytä voidaan luovuttaa lääkinllisen kuntoutuksen apuvälineenä, mikäli asiakkaan toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut siten, että omatoiminen suoriutuminen välttämättömissä päivittäisissä toiminnoissa tavanomaisinratkaisuin (esim. ruokailu tai lukeminen). Luku-, ruokailu- ja vuodepöytä voidaan luovuttaa myös mahdollistamaan kotona asuminen.

Pöydän luovuttamisen edellytyksenä on terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijantekemä arviointi.

Heikkonäköiselle/näkövammaiselle asiakkaalle voidaan yksilöllisen tarvearvion perusteella luovuttaa lukupöytä.

Koulukäyttöön tarvittavia pulpetteja ja työpöytiä ei luovuteta lääkinllisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lukutelineet ja kirjanpitimet ks. [luokka 22 30 15](#)

Pääasiassa työpaikalla käytettävät työpöydät ks. [luokka 28 03 03](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia tavanomaisia pöytiä ei luovuteta lääkinllisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinllisenä kuntoutuksena lainattavien vuodepöytien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

Muiden erikoisvarusteltujen vuodepöytien apuvälineprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne pyyntö erikoissairaanhoidosta jakeluna ja perusterveydenhuollosta AVKPT- työviesti.

18 03 06 Lukupöydät ja pulpetit

Työpöydät, ks. 28 03 03.

18 03 12 Ruokailupöydät

18 03 15 Vuodepöydät

Pöydät, jotka on suunniteltu pidettäväksi vuoteessa, sen päällä tai vieressä.

18 03 15 01 Vuodepöydät vuoteen päällä käytettävät

Pöydät, jotka mahdollistavat muun muassa ruokailun vuoteessa.

18 03 15 02 Vuodepöydät lattialla seisovat

Pöydät, joiden pöytäpöytä voidaan kääntää vuoteessa olevan henkilön eteen.

18 03 99 Pöytien lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. lehtipidikkeet.

18 06 Valaisimet

Valohoitovälineet, ks. 04 09. Valolla varustetut linssit, ks. 22 03 09.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia valaisimia ei luovuteta lääkinnällisen kun-toutuksen apuvälineenä. Valaistuksen muutostyöt. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt¹¹⁰

---

¹¹⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

Toimintaohje Siun sotessa:

Valaistuksen muutostöiden palveluprosessista vastaa Siun soten Asunnon muutostyöpalvelut (Siun soten Vammaispalvelulain mukaiset asunnonmuutostyöt).

18 06 06 Lukuvalaisimet ja työskentelyvalaisimet

Valot, jotka valaisevat tietyn alueen ja näin helpottavat tiettyä toimintaa.

18 06 06 01 Kohdevalaisimet

Valaisimet, jotka ovat joko omalla jalustallaan seisovia kohdevalaisimia tai pöydän/hyllyn reunaan kiinniruvattavia varrellisia ja taivutettavia.

18 06 06 02 Suurennuslasivalaisimet

Valaisimet, joihin on liitetty suurennuslasi. Suurennuslasit ja luupit, valolliset, ks. 22 0309.

Suurennuslasivalaisimet voidaan luovuttaa näkövammaiselle asiakkaalle näönkäytönasiantuntijan yksilöllisen arvioinnin perusteella.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettavien suurennuslasivalaisimien tarpeen tulee perustua lääketieteellisesti tehtyyn arvioon ja lainauksen tekee Silmäkeskuksen kuntoutusohjaaja.

18 06 06 03 Otsalamput

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia otsalappuja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 09 ISTUIMET

Kohtaan sisältyvät esim. säädettävät istuimet. Istuinten lisävarusteet, ks. 18 10.

18 09 03 Tuolit

Kohtaan sisältyvät esim. säädettävät istuimet. Istuinten lisävarusteet, ks. 18 10.

Erityisvarusteltu tuoli voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, omatoimisen suoriutumisen mahdollistamiseksi, kun tuoli on välttämätön päivittäisissätoiminnoissa ja apuvälinealan asiantuntija on tehnyt tarvearvioinnin.

Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi

- korkeussäädettävän, käsijarrulla keskuslukittavan työtuolin luovuttaminen asiakkaalle, joka ei suoriudu keittiötoiminnoista ilman erityisvarusteltua tuolia ulottuvuuden tai tilan vuoksi
- sähkösäätöisesti korkeussäädettävä tuoli mahdollistamaan omatoiminen seisomaan nousu, kun asiakkaalla on suuria vaikeuksia nousta tavanomaisesta tuolista eivätkä kevyemmät apuvälineratkaisut ole riittäviä
- erityistuolin luovuttaminen lapselle mahdollistamaan omatoiminen ruokailu/ muu päivittäinen toiminta.

Ennen tuolin luovuttamista tulee tuolia kokeilla pääsääntöisesti siinä ympäristössä, jossa sitä tullaan käyttämään.

Tavanomaisina kuluttajatuotteina saatavia tuoleja (esim. ns. reumatuoli, satulatuoli taityötuoli) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Opetustoimi on velvollinen järjestämään perusopetuksessa olevalle vammaiselle oppilaalle koulu- ja luokkakohtaiset apuvälineet perusopetuslain perusteella.

KELA voi korvata työssä tai opiskelussa tarvittavia ns. vaativia apuvälineitä.¹¹¹ Työssä tarvittavan työtuolin hankkii työnantaja¹¹².

Ks. Kuntoutumistalo /Apuvälineet / Julkisten tahojen apuvälineiden järjestämisvastuu.¹¹³

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien tuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa joko apuvälinekeskus, (erikoissairaanhoidosta jakeluna ja perusterveydenhuollosta AVKPT-työviesti) tai asiakkaan oman terveysaseman apuvälinelainaamo.

---

¹¹¹ <https://www.kela.fi/apuvälineet>

¹¹² <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

¹¹³ <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet/apuvälinepalveluiden-jarjestamisvastuu-ja-lainsaadanto-ohjeita/julkisten-tahojen-jarjestamisvastuu>

18 09 03 01 Korkeat tuolit

Tuolit, joissa tavallista korkeampi istuinkorkeus, joka helpottaa istuutumista ja ylösnousua, nk. reumatuolit. [Lonkkatuolit, ks. 18 09 09.](#)

18 09 03 02 Työtuolit, mekaaninen korkeussäätö

Työtuolit, joiden korkeutta voidaan säätää mekaanisesti jousella tai hydraulisesti. Kohtaan sisältyvät esim. satulatuolit.

18 09 03 03 Työtuolit, sähköinen korkeussäätö

Työtuolit, joiden korkeutta voidaan säätää sähköisesti.

18 09 04 Jakkarat

Yhdellä tai useammalla jalalla varustetut istuimet, joissa ei ole selkänojaa mutta joihin voi olla mahdollista asentaa selkänoja. Kohtaan sisältyvät esim. jakkarat, joissa on erityinen kohottautumista tai istuutumista avustava mekanismi. [Seisontatuolit, ks. 18 09 07.](#)

18 09 07 Seisontatuolit

Yhdellä tai useammalla jalalla varustetut istuimet, jotka tukevat seisovassa tai puolisei-sovassa asennossa olevaa henkilöä.

Seisontatuoli voidaan terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi, kun asiakas vamman tai sairauden aiheuttaman toimintakyvyn aleneman vuoksi ei pysty suoriutumaan seisten tehtävistä, välttämättömistä päivittäisistä toiminnoistaan kuten tiskaamisesta, silittämisestä tms. ilman tukea, mutta suoriutuu niistä seisontatuolia käyttäen. Seisontatuolin hankinnan edellytyksenä on, että kyseisiä toimia ei ole mahdollista tehdä tavanomaista tuolia käyttäen eikä asiakas esim. vaikeiden lonkkien liikerajoitusten vuoksi pysty istumaan. Lisäksi tarve on pitkäaikainen / pysyväisluonteinen ja seisontatuki lisää asiakkaan omatoimisuutta.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien seisontatuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa joko apuvälinekeskus (erikoissairaanhoidosta jakeluna ja perusterveydenhuollosta AVKPT-työviesti) tai oman terveysaseman apuvälinelainaamo.

18 09 09 Lonkkatuolit

Tuolit, joissa on yksi tai kaksi kallistuvaa osaa etuosassa. Kohtaan sisältyvät esim. artrodeesituolit

Lonkkatuoli voidaan luovuttaa apuvälineasiantuntijan arvion perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi asiakkaalle, joka sairauden tai vamman seurauksena syntyneen lonkan vaikean liikerajoituksen vuoksi ei pysty istumaan tavallisella tai korotetulla tuolilla. Hankinnan edellytyksenä on, että tarve on pitkäaikainen / pysyväisluonteinen.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien lonkkatuolien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

18 09 15 Lepotuolit ja nojatuolit

Mukavat tuolit yleiseen käyttöön. Kohtaan sisältyvät esim. lepotuolit, joissa on erityinenkohottautumista tai istuutumista avustava mekanismi.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lepo- ja nojatuoleja (esim. ns. aktiivituoleja) ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 09 21 Tuolit, erityisvalmisteiset

Tuolit, jotka täyttävät henkilön erityisvaatimukset. Kohtaan sisältyvät esim. korkeat lastentuolit, säkkituolit ja lattiaistuimet. Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitettut istui-met ja tyynyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut, ks. 1212 12.

Säkkituolin, lattiaistuimen kuten kulmatuoli tai muun erityisvalmisteisen tuolin luovuttaminen voi olla perusteltua, kun se on välttämätön hyvän istuma-asennon ja/tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi ja osallistumisen mahdollistamiseksi.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia säkkituoleja, lastentuoleja ja muista vastaa-via tuoleja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien moduuleista koottujen istuinkokoonpanojen apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

18 09 39 Moduuleista kootut istuinkokoonpanot

Kokoonpanot perustuvat yhteen kehikkoon, johon voidaan liittää valikoima istuinmoduuleita, joiden asentoa voidaan säätää halutun istuinasennon aikaansaamiseksi. Kohtaan sisältyvät esim. erillisistä osista kootut tuolit

Moduuli-istuin alustoineen voidaan luovuttaa pitkäaikaissairaalle tai vammaiselle asiakkaalle istuma-asennon tai työskentelyasennon saavuttamiseksi julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella, kun tavanomaisilla ratkaisuilla tai tehdasvalmisteisilla erityistuoleilla ei saavuteta hyvää istuma-asentoa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien moduuleista koottujen istuinkokoonpanojen apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

18 09 39 01 Moduuli-istuimet

Erilaisiin alustoihin kiinnitettävät istuinosat, joihin voi liittyä pehmusteita, niskatukia, käsitukia, jalkatukia, työntökahvoja ja muita lisävarusteita.

18 09 39 02 Moduuli-istuinten alustat

Kuljetus- tai kelauspyörillä varustetut alustat, joihin voidaan kiinnittää kiinteitä tai osistakoottuja istuinjärjestelmiä. Alusta voi olla kiinteä – tai korkeussäädettävä ja siinä voi olla istuinkulman ja – leveyden säätömahdollisuus.

18 10 ISTUINTEN LISÄVARUSTEET

Istuinten lisävarusteet, mukaan lukien pyörätuolien istuimet

18 10 03 Selkänojat

Kohtaan sisältyvät esim. selkänojat (sekä selkänojien osat), jotka kiinnitetään tuoliin tai istuimeen, lannetuet, selkätyyny ja selkätuet. Selkätyyny ja -tuet kudosaivojen eh-käisyyn, ks. 04 33 04.

Erillinen lannetuki, selkätyyny tai selkätuki voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä työtuoliin tai istuimeen, kun tavanomainen selkätuki ei ole riittävä istumisen tai asennon ylläpidon kannalta ja se on välttämätön (esim. kipu ja/tai rakenteellinen syy). Selkätuen toimivuus tulee kokeilla ennen hankintaa. Selkätuen tulee lisätä henkilön omatoimisuutta ja mahdollistaa pidempiaikainen istuminen.

Pyörätuoleissa käytettävät muut lisävarusteet ks. [luokka 12 24 99](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lannetukia, selkätyynyjä ja selkätukia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien istuinten lisävarusteiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

18 10 06 Istuintyynt ja - alustat

Istuimeen asetettavat tyynyt ja muut välineet, joiden tarkoitus on korjata ja vakauttaa istuma-asentoa. [Istuintyynt ja -alustat kudosvaurioiden ehkäisyyn](#), ks. [04 33 03](#).

Istuintyynt mahdollistavat toimivan istuma-asennon ja lisäävät käyttäjän toimintakykyä. Niillä voidaan korjata tai vakauttaa istuma-asentoa. Lisäksi niillä voidaan helpottaa seisomaan nousua sekä istuutumista.

Pehmustetyynt voidaan luovuttaa pyörätuolin luovutuksen yhteydessä. Tällöin luovutetaan aina vähintään istuinmukavuutta lisäävä perusistuintyynt (ks. [luokka 12 22](#)). Istuma-asentoa korjaava tai vakauttava istuintyynt voidaan luovuttaa pyörätuolin luovutuksen yhteydessä apuvälinealan asiantuntijan tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella. Istuintyyntn vaihtopäällinen voidaan luovuttaa tarvittaessa arjen rinnakkaiskäyttöön.

Suihku- ja wc-tuolityynyjä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi.

Suihku- ja wc-tuolityynyjä, korotustyyntyjä sekä lonkkatyyntyjä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi.

Istuintyynt ja -alustat painehaavojen ehkäisyyn, ks. [luokka 04 33 03](#)

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavaan peruspyörätuoliin luovutetaan aina vähintään perusistuintyynt. Istuintyyntyjä lainataan vain pyörätuoleissa käytettäväiksi, ei esim. pehmustamaan noja- tai muuta tuolia. Suihku- ja wc-tuoleihin luovutetaan asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan pehmustetyynt.

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien istuintyyntjen apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

18 10 06 01 Pehmustetyynt

Istuinten lisävarusteet, mukaan lukien pyörätuolien istuimet

18 10 06 02 Suihku - ja wc-tuolityyny

Tyyny ja pehmusteet, jotka lisäävät istuinmukavuutta suihkussa ja wc-toimissa.

18 10 06 03 Korotustyyny

Tyyny, jotka lisäävät istuimen korkeutta.

18 10 06 04 Lonkkatyyny

Korotustyyny, joissa etuosassa on toinen tai molemmat puolet viistottu tai pehmustettumahdollistamaan istuessa lonkan loivemman kulman.

18 10 09 Käsivarsituet

Kohtaan sisältyvät esim. käsivarsikourut ja halvaantuneen yläraajan tuet. [Käsivarsituet, WC-istuimeen kiinnitettävät, ks. 09 12 24.](#) [Toiminnan sallivat kyynärvarsituet, ks. 24 1827.](#)

18 10 12 Päätuet ja niskatu

Kohtaan sisältyvät esim. päätuet (ja päätukien osat) sekä tuoliin tai istuimeen kiinnitettävät niskatuet ja niskatyyny.

18 10 15 Säätimet ja jalkatu

Kohtaan sisältyvät esim. tuoliin tai istuimeen kiinnitettävät säätimet, jalkatu, jalkalaudat ja tynkätu, loitontajat ja lähentäjät sekä polvien erottajat.

18 10 18 Vartalotuet ja lantiotuet

Välaineet, jotka kiinnitetään tuoliin tai istuimeen ja jotka istuttaessa tukevat tai pitävät paikoillaan henkilön olkapäitä, ylävartaloa, lonkkaa tai lantiota. [Vartalon paikalleen tu-kevat apuvälaineet, ks. 09 07.](#) [Turvavyöt ja -valjaat moottorikäyttöisiin kulkuvälaineisiin, ks. 12 12 09.](#)

18 10 21 Istuimiin lisätyt pehmusteet tai järjestelmät, jotka avustavat henkilön kohottautumista tai istuutumista

Istuintyynt, joissa on mekanismi, jolla henkilöä voidaan nostaa ja joka mahdollistaa siirtymisen istuvasta asennosta seisovaan asentoon; mekanismi voi tukea myös henkilön laskeutumista.

Asiakkaan kohottautumista tai istuutumista tukevien erityisratkaisujen luovuttamisentulee lisätä asiakkaan omatoimista suoriutumista.

Istujan vartalon mukaisesti valmistettavan tyhjiöistuimen luovuttaminen lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä voi olla perusteltua, kun kevyemmällä istuinratkaisuilla ei saavuteta toiminnallista istuinasettoa.

Yksilöllisesti muotoillun, koottavan istuimen luovuttaminen lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä voi olla perusteltua, kun kevyemmällä istuinratkaisuilla ei saavutetatoiminnallista istuinasettoa.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia istuinpehmusteita tai henkilön kohottautumista tai istuutumista avustavia järjestelmiä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Läkinällisenä kuntoutuksena sekä lapsille että aikuisille lainattavien asiakkaan istuutumista tai kohottautumista tukevien erityisratkaisujen, istujan vartalon mukaisesti valmistettavan tyhjiöistuimen tai yksilöllisesti muotoiltujen koottavien istuinten apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

18 10 21 01 Tyhjiöistuimet

Istuimet, joista poistetaan ilma, jolloin niiden muoto jää istujan vartalon mukaiseksi.

18 10 21 02 Yksilöllisesti muotoillut istuimet

Istujan istuma-asentoa ja toimintakykyä tukevat yksilöllisesti koottavat istuimet.

18 10 24 Sylitarjottimet ja pöydät, jotka voidaankiinnittää tuoliin

Välineet, jotka voidaan kiinnittää tuoliin (myös pyörätuoliin) tai asettaa istuvan henkilönsyliin siten, että ne muodostavat tasaisen alustan, jonka päällä voidaan suorittaa toimintoja tai jolle voidaan asettaa esineitä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia sylitarjottimia tai tuoliin kiinnitettäviä pöytiä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 SÄNGYT JA SÄNKYJEN LISÄVARUSTEET

Kohtaan sisältyvät esim. kiinteällä ja säädettävällä makuualustalla varustetut sängyt jairrotettavat sängynpohjat tai patja-alustat. Kudosvaurioita ehkäisevät apuvälineet, ks. 04 33. Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet, ks. 09 07. Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet, ks. 12 31. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.

Sähkösäätöinen sänky voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun se mahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen ja lisää omatoimisuutta tai kun tavoitteena on tukea pitkäaikaissairaana tai vammaisen asiakkaan kotona asumista omaisen tai henkilökohtaisen avustajan tuella.

Asiakkaan tulee lähtökohtaisesti itse kyetä käyttämään apuvälineen säätimiä asentonsa vaihtamiseen ja / tai sängyn korkeuden säätämiseen. Yksilöllisen arvioinnin perusteella apuväline voidaan luovuttaa asiakkaalle, vaikka hän ei itse pystyisikään käyttämään säätimiä, mutta osoittaa tietoisesti halunsa asennon vaihtamiseen ja sängyn säätämiseen. Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettaviin sähkösäätöisiin sänkyihin tulee olla saatavissa laidat ja tarvittaessa kohottautumistelineet ja nousutuet.

Apuvälinearviointi tehdään ensisijaisesti asiakkaan kotona yhteistyössä omaisen/henkilökohtaisen avustajan/kotipalvelun ammattilaisten kanssa.

Asumispalveluyksiköiden apuvälineet ks. [luku 2.2](#)

Asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksen 1 §:n edellytykset, on oikeus yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin, kuten sähkösäätöiseen sänkyyn. Apuvälinetarve tulee kirjata asukkaan hoito- tai palvelusuunnitelmaan. Apuvälineratkaisu tehdään julkisen terveyden- huollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvion ja toteaman tarpeen perusteella.

Työnantaja on työturvallisuuslain 8 § (23.8.2002)¹¹⁴ mukaan velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä mm. huolehtimalla riittävästä työ-välineistä. Apuvälineet työn turvallisuudeksi ja ergonomian tueksi hankkii työnantaja.¹¹⁵

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia sänkyjä ja sänkyjen lisävarusteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Parisänky voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun molemmat pariskunnan molemmat osapuolet täyttävät apuvälineen luovutuksen edellytykset ja puolisoiden tarpeet täyttävä sopiva tekninen ratkaisu on mahdollista toteuttaa.¹¹⁶

---

¹¹⁴ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>, 8 §

¹¹⁵ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>, 15 §

¹¹⁶ EOAK/1067/2019

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien sänkyjen ja niiden lisävarusteiden apuvälinepalveluprosessista vastaa joko apuvälinekeskus (erikoissairaanhoidosta jakelu ja perusterveydenhuollosta AVKPT-työviesti) tai asiakkaan oman terveysaseman apuvälinelainaamo.

18 12 04 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, ei säädettävät

Sängyt, joissa on erityisominaisuuksia, esimerkiksi kiinteä kaide tai kiinteät tuet. Kohtaan sisältyvät esim. korkeat sängyt.

18 12 07 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, mekaaninen

Sängyt, joissa on yksi- tai useampiosainen patja-alusta, jonka korkeutta ja/tai kulmaavoidaan säätää; vammaisen henkilö itse tai avustaja tekee muutokset mekaanisella säädöllä

18 12 10 Sängyt ja irrotettavat sängyn pohjat tai patja-alustat, sähkösäätöiset

Sängyt, joissa on yksi- tai useampiosainen patja-alusta, jonka korkeutta tai kulmaa voidaan säätää ja jonka säädöt tekee käyttäjä itse tai hänen avustajansa sähkömekanismilla.

18 12 10 01 Korkeussäädettävät sängyt, yksiosainen patja-alusta

Sängyt, joiden korkeutta voidaan säätää ja joissa on yksiosainen patja-alusta.

18 12 10 02 Säädettävät sängyt, kaksiosainen patja-alusta

Sängyt, joiden korkeutta ja kaksiosaista patja-alustaa voidaan säätää.

18 12 10 03 Säädettävät sängyt, kolmiosainen patja-alusta

Sängyt, joiden korkeutta ja kolmiosaista patja-alustaa voidaan säätää. Luokkaan sisältyvät kolmiosaiset sängyt, jotka voidaan muuttaa kaksiosaisiksi.

18 12 10 04 Säädettävät sängyt, neliosainen patja-alusta

Sängyt, joiden korkeutta ja neliosaista patja-alustaa voidaan säätää. Luokkaan sisältyvät neliosaiset sängyt, jotka voidaan muuttaa kaksi- tai kolmiosaisiksi.

18 12 15 Vuodevaatteet

Vuodevaatteet sekä välineet, joilla vuodevaatteet kiinnitetään haluttuun paikkaan. Kohtaan sisältyvät esim. pehmikkeet, tyynyt, peitteet ja peitteiden kiinnitysvarusteet. [Patjatja patjanpäälliset](#), ks. [18 12 18](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Liukulakanat, ks. [luokka 12 31 03 02](#).

18 12 15 01 Tyynyt

Luokkaan sisältyvät esim. muotoillut tyynyt.

18 12 15 02 Peitot

Luokkaan sisältyvät esim. painopeitot ja lämpöpeitot.

Painopeiton käytön lääketieteellinen vaikuttavuusnäyttö on ristiriitainen. Painopeittoja on saatavilla tavanomaisina kuluttajatuotteina; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 15 03 Lakanat

Luokkaan sisältyvät esim. virtsaa imevät poikkilakanat ja vuodesuojat.

Poikkilakanat ja vuodesuojat ovat hoitoon liittyviä välineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vuodesuojia on saatavilla tavanomaisina kuluttajatuotteina. Liukulakanat ks. [luokka 12 31 03 02](#)

18 12 18 Patjat ja patjan päälliset

Patjat ja patjanpäälliset, jotka lisäävät mukavuutta. [Kudosvaurioita ehkäisevät apuväli-heet, ks. 04 33](#).

Tavanomaisia patjoja, sijauspatjoja ja patjanpäällisiä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Apuvälineet kudonvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa, ks. [luokka 04 33 06](#)

18 12 21 Peitonkohottimet

Kehikot, jotka asetetaan sänkyyn estämään lakanoita ja peittoja painamasta henkilönvartaloa.

Peitonkohottimet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 24 Selkä- ja jalkatuet sänkyihin, säädettävät

Välineet, jotka tukevat makaavan henkilön tiettyjä kehonosia.

Sängynpäädyn kohottaja (mekaaninen tai sähköinen) voidaan luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perustella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mikäli se lisää asiakkaan omatoimisuutta ja itsenäistä suoriutumista esimerkiksi siirtymisissä ja / tai kohoasento on välttämätön asiakkaan kuntoutuksen ja hoidon kannalta (esim. vaikeaa hengityselinsairautta sairastavan tai hengitysvaikeuksista kärsivän neurologisen asiakkaan nukkumisen tai vuoteessa olon helpottamiseksi).

Hoidossa käytettäviä alaraajojen kohoasentotyynyjä ja muita tukia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Läkinällisenä kuntoutuksena lainattavien sängynpäädyn mekaanisten kohottajien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

Sähköisten sängynpäädyn kohottajien apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

18 12 24 01 Sängynpäädyn kohottajat mekaanisesti säädettävät

Irralliset sängynpäätyyn sijoitettavat asentotuet, joiden kaltevuutta voidaan säätää mekaanisesti.

18 12 24 02 Sängynpäädyn kohottajat sähköisäätöiset

Irralliset sängynpäätyyn sijoitettavat asentotuet, joiden kaltevuutta voidaan säätää sähköisesti.

18 12 24 03 Sängyn jalkopään kohottajat

Irralliset sängyn jalkopäähän sijoitettavat asentotuet.

18 12 26 Sängynlaidat, sänkyyn kiinnitettävät

Kokoontaitettavat tai irrotettavat laidat, jotka estävät sängystä putoamisen

18 12 28 Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät

Irrotettavat laidat, jotka mahdollistavat omatoimisen istumaan nousun ja asennonmuuttamisen. Kohottautumistelineet, siirrettävät, ks. 12 31 09

Sängynlaidat ja kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät tuet, voidaan luovuttaa yksilöllisen toimintakyvyn ja kokonaisvaltaisen tilannearvion perusteella.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien sängynlaitojen ja kohottautumistelineiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

18 12 89 Muut sänkyjen lisä- ja varaosat

18 15 HUONEKALUJEN KORKEUDENSÄÄTÖVÄLINEET

Sängynjalan korottajia voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä helpottamaan asiakkaan omatoimista siirtymistä sängystä tai sänkyyn silloin, kun se on alentuneen toimintakyvyn vuoksi vaikeutunut. Korottajia voidaan luovuttaa myös määräaikaiseen lainaan esimerkiksi leikkausten jälkeen, kun siirtyminen vuoteesta taivuoteeseen ei ole mahdollista tai sallittua normaalikorkuisesta vuoteesta.

Runkopatjasänkyihin on tavanomaisena kuluttajatuotteena saatavissa jalkasarjoja, jotka ovat turvallisempi ratkaisu kuin irralliset korotuspalikat. Tavanomaisia kuluttaja- tuotteena saatavia jalkasarjoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Sohvien ja tuolien korottamiseen käytetään turvallisuussyistä ensisijaisesti korotus-tyynyjä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien sängynjalan korottajien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

18 15 03 Korotuspalikat ja – jalat

Välineet, jotka asetetaan huonekalujen jalkojen alle lisäämään jalkojen pituutta

18 15 03 01 Sängyn- ja tuolinjalkojen korottajat

Välineet, jotka asetetaan huonekalujen jalkojen alle lisäämään jalkojen korkeutta.

18 15 03 02 Sokkelisängyn korottajat

Välineet, joilla korotetaan sokkelisänkyä.

18 15 06 Sokkelit ja jalustat, korkeussäädettävät

Korkeussäädettävät tasot tai konsolit, joille huonekalut voidaan kiinnittää

18 15 09 Sokkelit ja jalustat, ei korkeussäätöä

Kiinteäkorkuiset tasot ja konsolit, joille huonekalut voidaan kiinnittää.

18 18 TUKITANGOT JA – KAHVAT

Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet, ks. 04 48 15. Sängynlaidat, sänkyynkiinnitettävät, ks. 18 12 26. Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät, ks. 18 12 28.

Tukitanko ja -kahva voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella.

Imukupeilla kiinnittyviä tukikahvoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä muutoin kuin pöytätasoon kiinnitettäväksi nojautumista tai tukeutumista vartenyksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas hankkii itse erilaiset tukitangot ja -kahvat, joita on saatavana tavanomaisina kuluttajatuotteina rautakaupoista ja hyvin varustelluista päivittäistavarakaupoista.

Siun sotessa ei pääsääntöisesti lainata seinään, kattoon tai lattiaan kiinnitettäviä tukitankoja ja -kahvoja lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Niiden tarvetta arvioidaan ja ne voidaan korvata vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisina asunnon muutostyöpalveluina (Siun soten Vammaispalvelulain mukaiset asunnonmuutostyöt).

18 18 03 Tukitangot, tukikaiteet ja käsijohteet

Yleensä putkimaiset tangot, jotka on kiinnitetty seinään, lattiaan tai muuhun vakaaseenrakenteeseen ja johon henkilö voi käsin tukeutua kävellessään, esimerkiksi ylös tai alas rappusia tai luiskaa tai liikkuessaan käytävää pitkin.

18 18 06 Tukikahvat ja kädensijat, kiinteät

Välineet, yleensä suorat tai kulmanmuotoiset tangot, jotka on kiinnitetty pysyvästi seinään, seinään ja lattiaan tai seinään, kattoon ja lattiaan ja jotka tukevat seistessä taitasentoa vaihdettaessa.

18 18 10 Tukikahvat ja kädensijat, irrotettavat

Välineet, yleensä suorat tai kulmanmuotoiset tangot, jotka voidaan kiinnittää tilapäisesti seinään, lattiaan, kattoon tai huonekaluihin, esim. puristimilla tai imukupeilla, ja irrottaa ilman työkaluja ja jotka antavat tukea asennonvaihtoon. Kohottautumistelineet, sän- kyyn kiinnitettävät, ks. 18 12 28.

18 18 11 Saranoidut tukikaiteet ja käsivarsituet

Välineet, jotka antavat tukea asennonvaihtoon ja jotka voidaan kiinnittää seinään tai lattiaan ja jotka voidaan tarvittaessa kääntää pois tieltä joko ylös tai sivulle tai laskea alas. Käsivarsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät, ks. 09 12 24. Tuolien käsivar-situet, ks. 18 10 09.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/Asunnon muutostyöt¹¹⁷

18 21 PORTIN, OVEN, IKKUNAN JA VERHONAVAAJA JASULKIJAT

Merkinantovälineet, ks. 22 27 04. Katkaisimet, kytkimet ja ohjauslaitteet, ks. 24 09.

Ympäristönhallintajärjestelmät, ks. 24 13 03. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.

Ko. luokan apuvälineet yksittäisinä hankintoina. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/Asunnonmuutostyöt.¹¹⁸

Oven, ikkunan-, verhonavaajat ja sulkijat voidaan luovuttaa lääkinnällisenä kuntoutuksena osana ympäristönhallintalaittekokonaisuutta. Luovuttamisen edellytyksenä on apuvälinealan asiantuntijan tekemä tarvearviointi.

¹¹⁷ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

¹¹⁸ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien ympäristöhallintalaitteiden apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

Haettaessa vammais- tai sosiaalihoitolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut (Siun soten Vammaispalvelulain tai Sosiaalihoitolain mukaiset asunnonmuutostyöt).

18 21 03 Ovenavaajat ja – sulkijat

18 21 03 01 Sähköiset kääntöovikoneet

Kääntöoven avaavat sähköiset laitteet.

18 21 03 02 Sähköiset liukuovikoneet

Liukuoven avaavat sähköiset laitteet.

18 21 06 Ikkunanavaajat ja – sulkijat

18 21 09 Verhoavaajat ja – sulkijat

18 21 12 Markkiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat

18 21 15 Lukot

Kohtaan sisältyvät esimerkiksi sähkölukot.

18 24 ASUNNON JA MUIDEN TILOJEN VARUSTEET

Talojen rakenteiden ominaisuudet, jotka on suunniteltu auttamaan vammaista henkilöä toimimaan itsenäisesti. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06. Työpai- kan huonekalut ja sisustuselementit, ks. 28 03.

18 24 12 Kynnykset

Lattiatason kynnykset, jotka asetetaan ovien alle ja sisätilojen sisääntuloon. Kohtaansisältyvät esim. esim. suihkukaapin oven kumitiivisteet ja ylityssillat.

18 24 12 01 Kiinteästi asennettavat kynnysluiskat

Kiilat, jotka kiinnitetään pysyvästi kynnykseen loiventamaan sen kulmaa

18 24 12 02 Siirrettävät kynnysluiskat

Siirrettävät kiilat, jotka asetetaan kynnykseen loiventamaan sen kulmaa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Siun sotessa ei lainata kiinteästi asennettavia tai siirrettäviä kynnysluiskia lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Haettaessa vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut.

Haettaessa vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut (Siun soten Vammaispalvelulain tai Sosiaalihuoltolain mukaiset asunnonmuutostyöt).

18 30 HISSIT, NOSTOTASOT, PORRASHISSIT JA LUISKAT

Nostolaitteet, joilla nostetaan kulkuneuvon henkilö, joka ei istu pyörätuolissa, ks. 12 12 15. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvon, ks. 12 12 18. Pyörätuolin kulkuneuvon tai kulkuneuvon katolle nostavat laitteet, ks. 12 12 21. Sähkökäyttöiset porrashissit, ks. 12 17 03. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.

Hissit, nostotasot ja porrashissit. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asuntoon kuuluvatvälineet ja laitteet.¹¹⁹

Toimintaohje Siun sotessa:

Haettaessa vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut.

Haettaessa vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut (Siun soten Vammaispalvelulain tai Sosiaalihuoltolain mukaiset asunnonmuutostyöt).

18 30 05 Kiinteät nostotasot

Nostolaitteet, jotka tason avulla siirtävät ihmisiä tai tavaroita kahden tai useamman päällekkäisen kerroksen välillä ja joissa ei ole kattoa ja jotka eivät liiku kuilussa ja jotkaon pysyvästi kiinnitetty rakennukseen tai maahan. Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuoli-hissit ja tasonostimet.

18 30 07 Vapaasti seisovat nostotasot

Nostolaitteet, joissa on oma tukirakenne, jota ei voi siirtää ja jota ei ole kiinnitetty rakennukseen tai maahan, ja jotka tason avulla siirtävät ihmisiä tai tavaroita kahden tai useamman päällekkäisen kerroksen välillä ja joissa ei ole kattoa ja jotka eivät liiku kuilussa. Kohtaan sisältyvät esim. vapaasti seisovat pyörätuolihissit ja tasonostimet.

18 30 08 Siirrettävät nostotasot

Nostolaitteet, joissa on oma tukirakenne, joka on suunniteltu siirrettäväksi ja jota ei ole kiinnitetty rakennukseen tai maahan, ja jotka tason avulla siirtävät ihmisiä tai tavaroita kahden tai useamman päällekkäisen kerroksen välillä ja joissa ei ole kattoa ja jotka eivät liiku kuilussa. Kohtaan sisältyvät esim. siirrettävät pyörätuolihissit ja tasonostimet.

¹¹⁹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanto/asunnon-muutostyot-seka-valineet-ja-laitteet/asuntoon-kuuluvat-valineet-ja-laitteet>

18 30 10 Porrashissit, istuimelliset

Välineet, joissa on istuin kiinnitettynä yhteen tai useampaan kiskoon, ja jotka mukailevat portaikon muotoa ja kulmaa.

18 30 11 Porrashissit, tasolliset

Välineet, joissa on taso kiinnitettynä yhteen tai useampaan kiskoon, ja jotka mukailevat portaikon muotoa ja kulmaa. Kohtaan sisältyvät esim. porrashissit, jotka nostavat pyörätuolin.

18 30 15 Siirrettävät luiskat

Liikuteltavat viettävät pinnat, jotka muodostavat sillan kahden eri tason välille

Pyörätuoliluiskia tarvitaan esimerkiksi siirryttäessä pyörätuolilla asuntoon, jonne on muutama porraskäytävä. Mikäli portaikoiden käyttö ei ole jatkuvaa (esim. toisen vanhemman asunto), voidaan asia ratkaista mukaan otettavilla luiskilla. Luiskien avulla voidaan myös esimerkiksi raskas pyörätuoli (kuljetuspyörätuoli) tai sähköpyörätuoli siirtää autoon.

Siirrettävät luiskat luovutetaan asiakkaalle, jonka aktiivinen liikkuminen kodin ulkopuolella mahdollistuu niiden avulla tai ne mahdollistavat sähköpyörätuolin siirtämiseen autoon/autosta.

Siirrettävät luiskat ovat kevytrakenteisia ja siirrettäessä tulee eliminoida vaaratilanteet. Mikäli luiskia tarvitaan toistuvasti ja säännöllisesti siirtymiseen asunnosta ulos tai sisään tulee luiskat olla vain tilapäisratkaisu. Pysyvä ratkaisu voi olla kiinteät luiskat (ks. [luokka 18 30 18](#)).

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien siirrettävien luiskien apuvälinepalveluprosessista vastaa joko apuvälinekeskus (erikoissairaanhoidosta jakeluna ja perusterveydenhuollosta AVKPT-työviesti) tai asiakkaan oman terveysaseman apuvälinelainaamo.

18 30 18 Kiinteät luiskat

Kiinteät viettävät pinnat, jotka muodostavat sillan kahden eri tason välille

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Asunnon muutostyöt¹²⁰

Toimintaohje Siun sotessa:

Haettaessa vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut.

Haettaessa vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut (Siun soten Vammaispalvelulain tai Sosiaalihuoltolain mukaiset asunnonmuutostyöt).

18 33 ASUNNON JA MUIDEN TILOJENTURVALLISUUSVARUSTEET

Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet, ks. 22 27. Työpaikan työturvallisuutta pa-rantavat apuvälineet, ks. 28 24.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt.¹²⁰

Toimintaohje Siun sotessa:

Haettaessa vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut.

Haettaessa vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut (Siun soten Vammaispalvelulain tai Sosiaalihuoltolain mukaiset asunnonmuutostyöt).

18 33 03 Liukastumista estävät materiaalit lattioihin japoraisiin

Pintamateriaalit, jotka vähentävät liukastumisvaaraa. Kohtaan sisältyvät esim. luistamattomat matot ja laatat. Amme- ja suihkumatot ja liukuestenuhat, ks. 09 33 06.

18 33 06 Turvakaiteet, aidat ja portit ikkunoihin, portaisiin ja hisseihin

Ikkunoiden, portaiden ja hissien turvakaiteet, aidat ja portit

¹²⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

18 33 10 Keittiön tai muun ruoanlaittotilan apuvälineet,joilla ehkäistään palovammoja ja tulipaloja

Yleiset hälytysjärjestelmät, ks. 22 27 21.

Apuvälineet kuten liesivahti ovat kodin turvallisuuteen liittyviä välineitä, joita voidaan paikallisen työnajan mukaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella myös lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 36 SÄILYTYSKALUSTEET

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet.¹²¹

Toimintaohje Siun sotessa:

Haettaessa vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut.

Haettaessa vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut (Siun soten Vammaispalvelulain tai Sosiaalihuoltolain mukaiset asunnonmuutostyöt).

---

¹²¹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanto/asunnon-muutostyot-seka-valineet-ja-laitteet/asuntoon-kuuluvat-valineet-ja-laitteet>

22 Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet

Apuvälineet toimistotyön hallinnointiin sekä tietojen varastointiin ja hallintaan työpaikalla, ks. 28 21.

22 03 NÄKEMISEN APUVÄLINEET

Kohtaan sisältyvät esim. suurentavat laitteet.

Näkemisen apuvälineitä luovutetaan

- näkövammaisuuden perusteella (näöntarkkuus asianmukaisella taittovirhekorjauksella alle 0,3 mitattuna lähelle ja/tai kauas, näkökentän halkaisija alle 20 astetta, l. WHO:n keskivaikean tai vaikean näkövammaisuuden määritelmä täyttyy, tai henkilölle, jonka näkö on muusta syystä heikentynyt niin että näön haittaluokka on 10 tai enemmän).

Lisäksi silmälasit luovutetaan (Liite 2):

- afakian tai muusta syystä poikkeuksellisen suuren taittovirheen (liki-taittoisuuden korjaamiseen tarvittavan linssin voimakkuus on -15 D tai enemmän linssin päälleikkaussuunnassa toisessa tai molemmissa linsseissä, kaukotaittoisuuden korjaamiseen tarvittavan linssin voimakkuus on +10 D tai enemmän linssin päälleikkaussuunnassa toisessa tai molemmissa linsseissä tai hajataittoisuuden korjaamiseen tarvittavan linssin voimakkuus on 7 D tai enemmän) perusteella
- kun näkövammaisen monivammaisen alle 16-vuotias lapsi tai nuori silmälääkärin arvion perusteella tarvitsee silmälasit
- karsastuksen ja toiminnallisen heikkonäköisyyden (amblyopian) hoitoon ja ehkäisyyn alle 8-vuotiaalle lapselle ja harkinnan mukaan sitä vanhemmalle lapselle, jonka toiminnallisen heikkonäköisyyden hoito on selvästi kesken
- aikuisten prisma lasit restriktiivisen tai pareettisen karsastuksen tapauksessa

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuntoutusohjaaja tekee tarvittaessa näkövammaiselle henkilölle maksusitoumuspyynnön silmälasista saapuneen lähetteen perusteella. Lääkäri hyväksyy maksusitoumuksen. Asiakas toimittaa maksusitoumuksen silmälasiliikkeeseen.

22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Välineet, jotka läpäisevät vain tiettyjä valon aallonpituuksia ja suodattavat ei-toivotut pois.

Silmäsairauden (esim. albinismi, retinitis pigmentosa, glaukooma, aniridia, diabeettisilmänpohjamuutokset) aiheuttaman voimakkaan häikäisyherkkyyden perusteella näkövammaiselle voidaan luovuttaa suodattavat linssit alan erikoislääkärin tekemän tarvearvioinnin perusteella. Optikko, näönkäyttönohjaaja tai kuntoutusohjaaja arvioi valonsuodattimien soveltuvuuden. Optikko tekee yksilölliset valonsuodatinsovitukset.

Valonsuodattimet voidaan uusia aikaisintaan kolmen vuoden välein tai yksilöllisen tarpeen mukaisesti (esim. refraktion muuttuessa tai lapsen kasvun perusteella).

Toimintakäytännöt Siun sotessa:

Kuntoutusohjaaja tekee tarvittaessa näkövammaiselle henkilölle maksusitoumuspyynnön silmälasista saapuneen lähetteen perusteella. Lääkäri hyväksyy maksusitoumuksen. Asiakas toimittaa maksusitoumuksen silmälasiliikkeeseen.

22 03 06 Silmälasit ja piilolinssit

Linssit, jotka mahdollistavat näön tarkentamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. piilolinssienhoitotuotteet.

22 03 06 01 Silmälasilinssit

Kehyksiin kiinnitettävät näköä tarkentavat linssit.

Näkövammaiselle voidaan luovuttaa silmälasilinssit, mikäli näkökyvyn parantamiseksi lähelle on tarpeen muu kuin normaali ikäkorjaus. Esimerkiksi ikääntyneelle näkövammaisille korvataan silmälasit, mikäli tarvittavan lukulisän (add) voimakkuus on +4.0 taisuurempi. Näkövammaiselle lapselle voidaan luovuttaa suojalasit estämään silmien painelemista. Monivammaiselle näkövammaiselle alle 16-vuotiaalle lapselle voidaan luovuttaa taittovirheen korjaavat silmälasit silmätautien erikoislääkärin arvion perusteella kokonaiskehityksen tukemiseksi.

Silmälasien luovuttamisen perusteena voi olla kaksoiskuvien hoito (prismalasis, sumu-tus/ peittolasit, piilolasit). Mykiöttömälle (afaakille) henkilölle voidaan luovuttaa kauko- ja/tai lähilasit. Kaukolasien vaihtoehtona voidaan luovuttaa piilolinssit. Henkilölle, jonka taittovirhe on poikkeuksellisen suuri (likitaittoisuus -15 D tai enemmän,

kauko- taittoisuus +10 D tai enemmän, hajataittoisuus 7 D tai enemmän) voidaan luovuttaa silmälasit. Karsastuksen hoitoon ja/tai amblyopian estoon voidaan luovuttaa silmälasitalle 8-vuotiaalle lapselle tai vanhemmalle lapselle, jonka amblyopian hoito on selvästi kesken. (Liite 2)

Silmälasit voidaan luovuttaa viiden vuoden välein tai yksilöllisen tarpeen mukaisesti useammin, jos voimakkuudessa on tapahtunut olennainen (vähintään 1 D) muutos.

Linssit korvataan täysimääräisenä ilman pintakäsittelyä tai värjäyksiä. Linssien ohennus ja pintakäsittely voidaan korvata yksilöllisen tarpeen mukaan, esim. pienille lapsille naarmuuntumisen estämiseksi tai epätavallisen voimakkaan häikäisyn johdosta. Tavanomaisia silmälasien korjauskustannuksia ei korvata.

22 03 06 02 Kehykset

Luokkaan sisältyvät esim. joustavat kehykset.

Kehysten luovutuksessa noudatetaan alueellisia sovittuja käytäntöjä tai luovutetaan kilpailutettuja tuotteita.

Toimintaohje Siun sotessa:

Pääsääntöisesti silmälasilinssien ja kehyksien hankita kokonaisuutena samalla maksusitoumuksella, vain joskus harvoin myönnetään uudet linssit entisiin sankoihin.

Silmälasien tarvearvio tehdään Siun soten Silmäkeskuksessa tai yksityissilmälääkärin vastaanotolla valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti, josta toimitetun lähetteen perusteella asiakkaalle annetaan maksusitoumus. Linssit korvataan täysimääräisinä ilman pintakäsittelyä tai värjäyksiä. Erillisiä silmälasivakuutuksia ei korvata.

22 03 06 03 Piilolinssit

Linssit, jotka laitetaan suoraan silmiin. Luokkaan sisältyvät piilolinssien hoitotuotteet

Piilolinssit voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on afakia (mykiöttömyys). Piilolinssien luovuttaminen lapselle tapahtuu yksilöllisen tarpeen mukaan huomioiden lapsen kehittyminen ja kasvu. Lapselle, jolle on kaihileikkauksen yhteydessä asennettu intralinsi, ei myönnetä piilolinssijä ilman erityistä perustelua (esim. amblyopian esto tai hoito).

Erikoispiilolinssit (kova/pehmeä/hybridit) voidaan luovuttaa lääkinnällisenä kuntoutuksena potilaalle, jonka näkö ei korjaannu diagnosoidun sarveiskalvosairauden takia (kartiopullistuma, keskeinen arpi, sarveiskalvotoimenpiteen jälkeinen epäsäännöllinen muoto tms.) sankalaseilla käyttökelpoiseksi ja jonka toimintakyky silmätautien erikoislääkärin tekemän yksilöllisen tarvearvion perusteella paranee merkittävästi piilolinseillä sankalaskorjaukseen verrattuna, esim. mahdollistaa ajokorttinäön. Erikoispiilo- linssijä ei myönnetä lääkinnällisenä kuntoutuksena silloin, kun sankalaseilla tai tavan-omaisilla kertakäyttö- tai kuukausipiilolinseillä saavutetaan asiakkaan jokapäiväisen elämän näkötilanteissa selviytymisen kannalta riittävän hyvä näkö, eikä siinä tapauksessa, että näöntarkkuus on toteuttamiskelpoisella sankalaskorjauksella 0,8 tai parempi.

Piilolinssit voidaan luovuttaa alan erikoislääkärin toteaman yksilöllisen tarpeen perusteella vaikean kuivasilmäisyyden hoitoon, kun muut hoitokeinot (esim. kostutustuotteet, kyyneltietulpat) on todettu

riittämättömiksi, vaikean häikäisyvaivan hoitoon (suodatinlasit eivät riitä), samoin silmän huomattavasti poikkeavan ulkonäön korjaamiseen(silmäproteesin asemesta) tai halvauskarsastuksen aiheuttamien kaksoiskuvien eliminoimiseen.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettavien erikoispiilolinssien sovittaminen ja käytön ohjaus on aiheellista mahdollisuuksien mukaan keskittää erikoispiilolinssihin perehtyneille optikoille, joilla on riittävä kokemus ja tietotaito sekä tarvittavat sovitussarjat käytettävissään. Piilolinssien säilytyskotelot ja puhdistus- ja hoitoaineet (ns. aloituspakkaus) luovutetaan ensimmäisellä luovutuskerralla.

Toimintaohje Siun sotessa:

Piilolinssien tarvearvio tehdään Siun soten Silmäkeskuksessa tai yksityissilmälääkärin vastaanotolla, josta toimitetun lähetteen perusteella asiakkaalle annetaan maksusitoumus.

Aikuisille hankitaan pääsääntöisesti kovia piilolinssijä 1 piilolinssi /silmä kahden vuoden välein, pehmeitä piilolinssijä 2 piilolinssiä/silmä vuodessa sekä jatkuvakäyttöisiä piilolinssijä 4 piilolinssiä/silmä vuodessa.

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot

Välineet, joiden avulla suurennetaan kohde, jonka henkilö haluaa nähdä. Kohtaan sisältyvät esim. valolla varustetut linssit ja linssit ilman valoa. Tulostuksen erikoisohjelmat, ks. 22 39 12.

Linssikokoonpanot voidaan luovuttaa asiakkaalle vaihtoehtona lähilaseille.

Ilman valoa oleva tai valollinen suurennuslasi voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun siitä on apua arjen toiminnoissa. Suurennuslasit sovitetaan yksilöllisesti huomioiden näkökyky ja suurennuslasin käyttötarkoitus.

Toimintaohje Siun sotessa:

Suurentavien lasien tarvearvion, sovituksen ja lainauksen tekee kuntoutusohjaaja. Lainaus näönkuntoutuksen varastosta. Linssikokoonpanojen tarvearvion ja sovituksen tekee silmälääkäri yhdessä kuntoutusohjaajan kanssa, hankinta maksusitoumuksella.

22 03 09 01 Suurennuslasit ilman valoa

Luokkaan sisältyvät esim. varrelliset tai jalustalla olevat suurennuslasit.

22 03 09 02 Suurennuslasit valolla

Suurennuslasit, jotka valaisevat suurennettavana olevan kohteen.

22 03 12 Kiikarit ja kaukoputket

Välineet, joiden avulla suurennetaan kaukana sijaitsevat kohteet ja jotka on tarkoitettuyhdelle tai kahdelle silmälle. Kohtaan sisältyvät esim. yhden tai kahden silmän kiikari-silmälasit.

Kauko- ja lähikiikareita ja linsijärjestelmiä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi näkövammaiselle asiakkaalle yksilöllisen arvioinnin perusteella, kun niistä saadaan apua arjen toiminnoissa kuten liikkumisessa, asioinnissa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuntoutusohjaaja arvioi, sovittaa ja luovuttaa suoraan näönkuntoutuksen varastosta näkövammaiselle henkilölle.

22 03 18 Suurennuslaitteet

Laitteistot, jotka näyttävät kameralla otetun kuvan suurennosta. Kohtaan sisältyvät esim. kamerat, keskusyksiköt, videomonitorit, videojärjestelmät, digitaalisesti käsitellytvideojärjestelmät ja siirrettävät kameras käyttöön tarkoitetut suurennuslasit.

Näkövammaiselle asiakkaalle voidaan luovuttaa pöytämallinen ja/tai kannettava elektroninen suurennuslaite (ns. suurentava lukulaite), kun muut optiset apuvälineet eivät riitä normaalikokoisen tekstin lukemiseen ja apuväline on välttämätön itsenäisen ja säännöllisesti toistuvan suoriutumisen kannalta. Asiakkaalle, jolla on pöytämallinen suurennuslaite kotona, voidaan yksilöllisen harkinnan mukaan luovuttaa kannettava

suurennuslaite, mikäli se on välttämätöntä kodin ulkopuolella toimiessa. Elektronisia suurennuslaitteita luovutetaan asiakkaalle pääsääntöisesti yksi. Yksilöllisen harkinnanperusteella voidaan alakoululaiselle luovuttaa elektroninen suurennuslaite kouluun ja kotiin.

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuntoutusohjaaja arvioi, sovittaa ja luovuttaa näönkuntoutuksen varastosta näkövammaiselle henkilölle. Laitteet hankitaan sopimuspalvelun tuottajalta.

Ks. [22 30 21 Lukulaitteet](#)

22 03 18 01 Suurentavat kamerat

Suurentavat kamerat voidaan yhdistää esimerkiksi tietokoneeseen tai televisioon.

22 03 18 02 Kannettavat suurennuslaitteet

Mukana kuljetettavat suurennuslaitteet, joissa on kamera ja näyttö samassa kokoonpanossa.

22 03 18 03 Pöytämalliset suurennuslaitteet

Elektroniset suurennuslaitteet (ent. lukutelevisiot), joissa on kamera, näyttö ja/tai lukualusta.

22 03 99 Näkemisen apuvälineiden lisä- ja varaosat

22 06 KUULON APUVÄLINEET

Välineet, joiden avulla ohjataan, vahvistetaan ja muunnetaan ääntä ja joita käyttävät kuulovammaiset henkilöt. Kohtaan sisältyvät esim. kuulokojeet, joissa on sisäänrakennettu tinnitusmaskeri ja kela induktiosilmukan kuuntelua varten. Äänistimulaattorit, ks. 04 27 15. Induktiosilmukkalaitteet, ks. 22 18 30.

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuulosairauksiin liittyvät apuvälinepalvelut on keskitetty keskussairaalan Kuulokeskukseen: kuulokoje- ja kuulon apuvälinekokeilut, luovutukset ja kuulokojeiden huolto sekä korvakappaleiden mallinotto, valmistus, huolto ja korjaus.

Lisääntyvässä määrin kuulokojeet sovitetaan ei-yksilöllisellä korvakappaleella silloin, kun kuulon taso ja muu toimintakyky sen sallivat. Kun tarvitaan yksilöllistä korvakappaletta, sitä varten otetaan aina vahamalli korvakäytävästä ja korvakappale valmistetaan Kuulokeskuksessa, tarvittaessa korvakappale lähetetään valmistukseen palveluntuottajalle/maahantuojalle. Korvakappaleen korjaus tehdään Kuulokeskuksessa

Vialliset kuulokojeet ja korvakappaleet toimitetaan aina keskussairaalan Kuulokeskukseen. Ne huolletaan/korjataan Kuulokeskuksessa, sairaalan teknisessä huollossa tai maahantuojalla.

Vaikeasti kuulovammaisten asiakkaiden asuntokohtaiset kiinteät apuvälineet arvioidaan kuulonkuntoutusohjaajien toimesta.

Kuulokojeet luovutetaan asiakkaalle, jolla on toiminnallisesti häiritsevä kuulovika ja motivaatio käyttää kuulokojetta. Asiakkaan kuulovika vaikeuttaa opiskelussa, työssä tai siihen rinnastettavassa toiminnassa selviytymistä sekä häiritsee asiakkaan kuulon- ja puheenvaraista kommunikointia jokapäiväisessä elämässä. Kuulokoje luovutetaan lapselle, jolla epäillään sellaista kuulovikaa, joka voi haitata puheen ja kielen tai vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Kuulokojeen luovuttaminen edellyttää kuulonkuntoutukseen perehtyneen erikoislääkärin arviota tilanteesta (audiologi, korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri tai foniatri). Tavoitteena on molempien korvien eli binauraalikuulon saavuttaminen.

Kuulokojeen luovuttamisen perusteena¹²² on mahdollisimman hälyttömissä olosuhteissa tutkittu äänesaudiometria, jossa on määritetty paremman korvan puhealueen (0,5, 1, 2, 4 kHz) kuulokynnysten keskiarvo (dB HL). Erityistilanteissa käytetään vastaavia tietoja huonommasta korvasta.

Ohjeellisina raja-arvoina voidaan pitää:

- työn, opiskelun tai näihin rinnastettavien tehtävien vuoksi kuulokojetta tarvitsevat ≥ 30 dB
- muusta syystä kuulokojetta tarvitsevat ≥ 30 dB
- lapsilla kielen kehityksen ja oppimisen vuoksi kuulokojetta tarvitsevat ≥ 20 dB.
- Pienillä lapsilla käytettävissä olevilla menetelmillä varmistettu kuulovika(äänikenttä, OAE, aivorunkovasteet).
- Kuulovika, mikä ei ole leikkaushoidolla korjattavissa tai leikkaushoitoonei haluta ryhtyä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti, mutta jos kuulovika häiritsee potilasta ja hänellä on motivaatio kokeilla kojetta, se annetaan kokeiluun ja mahdollisesti käyttöön lievemmilläkin kuulovialla.

22 06 01 Sisäkorvaistutteen (implantit)

Leikkauksella sisäkorvaan asennettu implantti, johon liitetään ulkoinen osa, joka muuntaa äänen sähkösignaaliksi ja välittää sen implantiin, joka välittää sen kuulohermo.

Sisäkorvaistutetta käytetään, kun kuulokojeen avulla saatava akustinen vahvistus ei riitä puheen ja kuulon varaiseen kommunikointiin. Sisäkorvaistute koostuu kahdesta pääosasta: sisäisestä istutuksesta elektrodineen ja ulkoisesta puheprosessorista (ks. luokka 22 06 21). Sisäinen osa edellyttää leikkausta. Leikkauksessa istutuksesta

lähtevelektrodi viedään sisäkorvan simpukkaan. Lisäksi tarvitaan puheprosessori, joka muuttaa puheen ja äänen sähköimpulsseiksi ja lähettää ne pään ihon läpi istutukseen.

Sisäkorvaistutearvio ja leikkaus on keskitetty yliopistosairaaloihin. Jatkokuntoutus voi tapahtua ERVA-alueella sovitun työnjaon mukaisesti joko yliopistosairaalassa tai keskussairaalassa.

Sisäkorvaistute sisältyy asiakkaan hoitoon liittyviin kustannuksiin. Sisäkorvaistutukseen liittyvä ulkoinen puheprosessori luovutetaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

---

¹²² https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161496/STM_J02_Yhteenaisen%20kiireettoman%20hoidon%20perusteet.pdf?sequence=4&isAllowed=y, s.210

22 06 06 Vartalolla pidettävät kuulokojeet

Välineet, jotka kiinnitetään henkilön vaatteisiin tai joita kannetaan kaulalla ja jotka vahvistavat ääntä

Kuulokoje sijoitetaan käytön ajaksi joko taskuun tai sille erikseen valmistettuun kaula-pussiin. Taskukuulokojeita käytetään nykyään erittäin harvoin vaikeissa kuulovammoissa tai asiakkailla, joiden on vaikea oppia käsittelemään korvantauskuulokojeita.

22 06 12 Korvakäytäväkuulokojeet

Korvakäytävän sisällä käytettävät laitteet, jotka vahvistavat ääntä. Kohtaan sisältyväesim. korvakäytävän sisälle asetettavat kuulokojeet.

Kuulokoje on valmistettu yksilöllisen kuorikko-osan sisään. Kooltaan laite voi olla jokokorvalehden kuopan täyttävä kuulokoje tai pienimmillään syväälle korvakäytävään sijoittuva kuulokoje.

22 06 15 Korvantauskuulokojeet

Korvan takana käytettävät laitteet, jotka vahvistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim.mikrokappaleen kanssa käytettävät kojeet ja pään yli menevällä sangalla varustetutkuulokojeet.

Korvan takana käytettävä kuulokoje on laite, jossa vahvistettava ääni johdetaan suoraan korvakäytävään korvakäytävässä olevan kuulokkeen kautta.

22 06 18 Vibraatiokuulolaitteet

Välineet, jotka vastaanottavat, vahvistavat ja muuntavat äänet tunnon avulla havaittaviksi signaaleiksi.

Vibraatiokuulokojeella ääni johdetaan luuta pitkin sisäkorvaan.

22 06 21 Sisäkorvaistutteen yhteydessä olevat kuulokojeet

Laitteet, jotka auttavat kuulemista stimuloimalla vastaanotinta, joka on sijoitettu esim.sisäkorvaan

Sisäkorvaistutteen kanssa käytettävä puheprosessori on korvalehden takana käytettävää korvantauskuulokojetta muistuttava laite, joka ohjaa äänen sähköisesti kelan kautta istutteen sisäiseen osaan. Ks. luokka [22 06 01 Sisäkorvaistutteen \(implantit\)](#).

Sisäkorvaistutteen kanssa käytettävän puheprosessorin ladattavat akut¹²³ luovutetaan lääkinnällisenä kuntoutuksena. Yleensä luovutetaan kaksi akkua, jolla taataan koko päivän käyttö.

22 06 27 Kuulon apuvälineiden lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. audioliitännät, silmälaseihin kiinnitettävät välineet, kuulokojeiden kauko-ohjaimet, ohjelmat, paristot, akut ja laturit.

Kauko-ohjain voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka ei pysty perussairauden, huonontuneen motoriikan tai huonontuneen tuntoaistin takia käyttämään kuulokojeessa olevia säätimiä / ohjelma valitsimia.

Sisäkorvaistutteen kanssa käytettävä puheprosessorin uimasuojaus voidaan luovuttaa yksilöllisen arvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Erityisesti tulee huomioida alaikäisen puheprosessorin käyttäjän tarve uimasuojaukselle esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen uimaopetuksessa.

Toimintaohje Siun sotessa:

Sisäkorvaistutteen asiakkaiden hoito on keskitetty Kuopion yliopistolliseen sairaalaan, jossa myös uimasuojauksen tarvearviointi ja tarvittavat toimenpiteet.

Mikäli asiakkaan hoitovastuu poikkeavasti Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen keskussairaalaan, toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti.

22 06 90 Luujohtokuulokojeet

Luujohtokuulokojeella ääni johdetaan luuta pitkin sisäkorviin. Laitteen vahvistama äänienergia etenee luun värähtelyn kautta suoraan sisäkorvaan ohittaen välikorvan järjestelmän.

22 06 90 01 Pantakojeet

Pantakojeita käytetään luujohtokuulokojeiden soveltuvuuden testaamiseen lapsilla,joille ei vielä voida tehdä luukiinnitystä.

Pantakojeita / sangallisia kojeita käytetään yleensä johtumistyyppisten kuulovikojen kuntoutuksessa. Niitä voidaan luovuttaa myös yksilöllisen harkinnan perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

---

¹²³ [EOAK/1067/2019](#)

22 06 90 02 Luuankkuroidut kojeet

Kuulokoje kiinnitetään korvan taakse ohimoluuhun asennettavalla ruuvilla tai istutteella.

Kuulokoje kiinnitetään korvan taakse ohimoluuhun asennettuun ruuviin tai istutteeseen tai luujohtokoje voi olla kiinnitetty ohimoluuhun ihon alle niin, että siihen liittyy erillinen puheprosessori. Luujohtokuulokojeet luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksenapuvälineenä asiakkaalle, jolla on ulkokorvan rakenteellinen poikkeama tai muu lääketieteellinen syy estää tavanomaisen kuulokojeen käytön (esim. korvanlehti on epä- muodostunut ja / tai korvakäytävä puuttuu) tai jolla saadaan luujohtovärähtelijää käyttäen parempi toiminnallinen kuulo tai laitteen käytettävyyks on parempi, kuin normaalia akustista kuulokojetta käytettäessä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti.

22 09 ÄÄNENTUOTON APUVÄLINEET

22 09 03 Puhevibraattorit

Välineet, jotka aiheuttavat kaulalla värähtelyä, joka muuntuu puheeksi pehmeän suu-laen, kielen ja suun liikkeiden avulla. Kohtaan sisältyvät esim. ääniproteesit. Puheää-nen vahvistimet, ks. 22 21.

Kaulalla pidettävä ulkopuolinen äänilähde (puhevibraattori) tuottaa värähtelyä, jokamuuntuu puheeksi.

Puhevibraattori voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä kurkun- pään osittaisen tai täydellisen poiston jälkeen, kun puheen muodostaminen ei muilla keinoin onnistu (esim. proteesipuhe tai ruokatorvipuhe). Hoitovastuussa oleva erikoislääkäri (yleensä korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri) tekee lähetteen äänihäiriöihin erikoistuneelle puheterapeutille, joka vastaa puhevibraattorin soveltuvuuden arvioinnista ja kokeilujakson toteuttamisesta. Kokeilujakson tulee olla riittävän pitkä ja se toteutetaan arvioinnista vastuussa olevan tahon apuvälineillä. Apuvälineratkaisu tehdään asiakkaan hoitovastuussa olevasta organisaatiosta. Seurannasta ja käytön tuesta vastaa apuvälineen omistava taho.

Toimintaohje Siun sotessa:

Toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti ja puhevibraattori tilataan korva-, nenä- ja kurkkutautien klinikan toimesta. Muilta klinikoilta työviestit lähetetään apuvälinekeskukseen.

22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistajat

Välineet, jotka lisäävät henkilön puheäänen voimakkuutta. [Puheäänen vahvistimet, ks.22 21.](#)

Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet ovat laitteita, jotka voimistavat henkilön omaa puheääntä. Laitteeseen sisältyvät mikrofoni sekä lähetin ja vahvistin tai kaiutin. Henkilökohtaisesta puheäänenvahvistimesta hyötyvät henkilöt, joiden oma puheääni on toiminnallisen äänihäiriön tai sairauden vuoksi heikentynyt. Henkilökohtaisen puheäänenvahvistimen tarve arvioidaan erikoissairaanhoidossa useimmiten foniatrion, korva-, nenä- ja kurkkutautien yksikössä tai kommunikaation apuvälineiden asiantuntijayksikössä tai perusterveydenhuollossa puheterapeutin arvioimana.¹²⁴

Puheäänenvahvistin voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä foniatrin / puheterapeutin arvioinnin perusteella, kun asiakkaan ääni on pitkäaikaisesti heikentynyt sairauden tai muun elimellisen syyn vuoksi ja päivittäisistä kommunikointi-tilanteista suoriutuminen ei onnistu. Laitteen soveltuvuus käyttötärpeeseen tulee arvioida kokeilemalla laitteen käyttöä riittävän pitkän ajan.

¹²⁴ <https://tikoteekkiverkosto.fi/apuvälineiden-saatavuus/muut-laitteet-ja-valineet/aanen-tuoton-apuvälineet/>

Toimintaohje Siun sotessa:

Toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti. Hoitovastuussa olevan tahon puheterapeutti vastaa arvioinnista, hankinnasta, lainauksesta, käytön opetuksesta ja ylläpidosta. Puheäänenvahvistimien tekninen hankinta tapahtuu apuvälinekeskuksessa.

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Ks. luokka [22 21 Puheäänenvahvistimet](#).

22 12 PIIRTÄMISEN JA KIRJOITTAMISEN APUVÄLINEET

22 12 09 Nimenkirjoituskehikot ja -leimasimet

Välineet, jotka auttavat kirjoittamaan nimen oikeaan paikkaan tai tekemään allekirjoituksen leimasimella

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia piirtämisen ja kirjoittamisen apuvälineitä eiluovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 12 12 Mekaaniset pistekirjoittimet

Välineet, jotka tuottavat pistekirjoitusta paperille pistimen avulla

22 12 21 Kannettavat pistekirjoituksenmuistiinpanovälineet

Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat laitteet ilman näyttöä, joita käytetään manuaalisesti tai sähköisesti.

Mekaaninen pistekirjoituskone voidaan luovuttaa yksilöllisen harkinnan perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä vaikeasti näkövammaiselle henkilölle:

- alakoululaiselle lapselle pistekirjoittamisen harjoitteluun ennen siirtymistä sähköisiin pistekirjoitusvälineisiin. Pistekirjoituskone voi olla tarpeellinen myös sähköiseen kirjoittamiseen siirryttäessä. Pistekirjoituskoneet luovutetaan alakoululaiselle sekä kotiin että kouluun. Opetustoimi hankkii pistekirjoituskoneen koulunkäynninohjaajalle oppimateriaalin tekemistä varten.
- henkilölle, joka ei käytä sähköisiä pistekirjoitusvälineitä tai sähköistenvälineiden rinnalla

Toimintakäytännöt Siun sotessa:

Silmäkeskuksen kuntoutusohjaaja arvioi, sovittaa ja luovuttaa näönkuntoutuksen varastosta näkövammaiselle henkilölle.

22 12 24 Tekstinkäsittelyohjelmat

Ohjelmat, joilla kirjoitetaan, hallitaan ja tallennetaan tekstiä, myös matemaattisia ja tie-teollisia merkintöjä, esim. julkaisuohjelmat, tekstinkäsittelyohjelmat erityiskäyttöön tai apuohjelmat. Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusohjelmat, sanastot, sanalistat ja oikeinkirjoitusohjelmat.

Tavanomaisia tekstinkäsittelyohjelmia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 15 LASKEMISEN APUVÄLINEET

Tietokoneet ja päätelaitteet, ks. 22 33.

Tavanomaisia laskemisen apuvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä

22 18 ÄÄNTÄ JA KUVAA TALLENTAVAT, TOISTAVAT JANÄYTTÄVÄT APUVÄLINEET

Välineet, jotka tallentavat ja esittävät tietoa ääni- tai kuvamuodossa, ja tuotteet, jotka yhdistävät näitä toimintoja. Kohtaan sisältyvät esim. audiovisuaaliset laitteet, televisiot ja äänensiirtojärjestelmät sekä välineet, jotka parantavat ääni- tai kuvamuodossa olevan tiedon laatua ja käytettävyyttä esimerkiksi suodattamalla melua tai muuntamalla

analogista tietoa digitaaliseen muotoon. Kuulokkeet, ks. 22 18 38. Visuaaliset tietokone-näytöt ja tietokoneen lisävarusteet, ks. 22 39 04.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia ääntä ja kuvaa tallentavia, toistavia ja näyttäviä apuvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 18 03 Nauhoitus ja kuuntelulaitteet

Välineet, jotka nauhoittavat ja toistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim. avokelanauhurit ja kaiken tyyppiset kasettinauhurit, äänigeneraattorit, magneettisuuden poistolaitteet sekä digitaaliset ääninauhurit ja äänentoistolaitteet, esimerkiksi MiniDisc-laitteet, CD-soittimet ja DAISY-kuuntelulaitteet.

Puheen tallentaminen voidaan toteuttaa Daisy-soittimella tai älypuhelimien avulla. Daisy-soitin voidaan luovuttaa näkövammaiselle henkilölle myös äänikirjojen ja/tai äänilehtien kuuntelemista varten.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia puhetta tallentavia laitteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 18 03 02 Digitaaliset sanelulaitteet

Sanelimet, joihin voidaan tallentaa puhetta ja musiikkia suoraan ilman erillisiä kasetteja tai levyjä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Digitaalisia sanelimien tarvearvion, hankinnan ja luovutuksen tekee Silmäkeskuksen kuntoutusohjaaja.

22 18 03 03 DAISY-formaattia toistavat soittimet

Laitteet, joilla voidaan toistaa DAISY (Digital Accessible Information System) formaattiin cd-rom levyille tallennettuja kirjoja. DAISY-rakenteen johdosta kirjoissa on helppo siirtyä sivulta ja luvusta toiseen. Kirjoihin voi myös jättää kirjanmerkkejä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Daisy-formaattia toistavat soittimet asiakas saa vuokrattua maksutta Näkövammaisten liiton Daisy-lainaamosta. Silmäkeskuksen kuntoutusohjaaja tekee tarvearvion eli millaisen laitteen asiakas tarvitsee sekä hakemuksen lainaamoon. Asennus ja käytönopetus tulee Näkövammaliiton it-ohjaajan toimesta.

22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät

Välineet, jotka vastaanottavat tai lähettävät korkeataajuisia sähkömagneettisia aaltoja. Kohtaan sisältyvät esim. järjestelmät, lähettimet ja vastaanottimet paikalliseen yksi- suuntaiseen kommunikaatioon. [Kuulon apuvälineet, ks. 22 06.](#)

Langaton ryhmäkuuntelulaite on radiotaajuudella toimiva yksisuuntainen lähetinvastaanotinlaitteisto, joka koostuu lähettimestä ja vastaanottimesta. Henkilö kuulee puhujan (esim. opettaja) puheen suoraan tai puhujan ja toisten osallistujien puheen tietyllä voimakkuudella. Ryhmäkuuntelulaitetta käytetään kuulokojeen kanssa. Ryhmäkuuntelulaitteissa vastaanotin voi olla integroitu paristokoteloon tai se on kuulokojeessa.

Langattoman ryhmäkuuntelulaitteen tarvearvioinnin tekee kuulokeskuksen asiantuntijatyöryhmä. Langaton ryhmäkuuntelulaite voidaan luovuttaa esimerkiksi päiväkotitai peruskoulun alaluokkaikäiselle kuulovammaiselle lapselle, kun opetukseen osallistuminen ilman ryhmäkuuntelulaitetta ei onnistu. Kela voi järjestää ja korvata ryhmäkuuntelulaitteen opiskelijoille 7. luokasta alkaen ja työikäisille myöntöedellytysten täytyessä. Kelan apuvälineiden myöntämistä koskevat edellytykset löytyvät laista Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005).¹²⁵

¹²⁵ [Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista \(566/2005\)](#)

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuulosairauksiin liittyvät apuvälinepalvelut on keskitetty keskussairaalan Kuulokeskukseen. Toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti.

22 18 27 Infrapunajärjestelmät

Välineet, jotka vastaanottavat tai lähettävät ääntä käyttäen infrapunavaloa. Kohtaan sisältyvät esim. järjestelmät, lähettimet ja vastaanottimet paikalliseen yksisuuntaiseen kommunikaatioon, esim. henkilökohtainen äänentoisto ja auditorion äänentoistojärjestelmät. [Kuulon apuvälineet, ks. 22 06](#). Apuvälineet ympäristön hallintaan kauko-ohjauksella, ks. 24 13.22

Äänentoiston ja auditorion äänentoistojärjestelmiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Puhujan äänen vahvistamiseen tarkoitettut välineet. Ks. luokka [22 09 06 Henkilökoh- taiset puheäänenvahvistimet](#).

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Ks. luokka [22 21 06 Puheäänenvahvistimet](#).

22 18 30 Induktiosilmukkalaitteet

Välineet, jotka vastaanottavat ja lähettävät tietoa sähkömagneettisten aaltojen avulla induktiosilmukkajärjestelmissä. Kohtaan sisältyvät esim. puhetaajuus- ja kantaallon taajuusinduktiosilmukkajärjestelmät ja induktiosilmukkavastaanottimet. [Kuulon apuvälineet, ks. 22 06](#).

Pienoissilmukka välittää audiolaitteiden äänen induktiivisesti kuulolaitteeseen, jolloin ympäristön meluäänet eivät häiritse. Kuulokoje voidaan myös liittää sähköisesti audio input -liitännäjohdolla tai laitevalmistajan langattomilla laitteilla suoraan äänilähteeseen. Arvion induktiosilmukkalaitteen tarpeesta tekee audionomi tai muu asiantuntija. Johdollinen pienoisilmukka luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä silloin, kun kuulokojeella ei saa tarvittavaa selvyttä radio/TV-ohjelmien kuuntelussa.

Induktiosilmukka voidaan luovuttaa, kun kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa korvassa) on ≥ 60 dB tai kuulonvarainen puheen tunnistuskyky on huonontunut (sanojen tunnistuskyky puheaudiometriassa < 90 %).

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuulosairauksiin liittyvät apuvälinepalvelut on keskitetty keskussairaalan Kuulokeskukseen. Toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti.

22 18 33 Mikrofonit

Kohtaan sisältyvät esim. päässä pidettävät mikrofonit

Kuulolaitteiden merkkikohtaiset lisämikrofonit voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä kommunikaatiotilanteissa suoriutumiseen kuulokeskuksen asian- tuntijatyöryhmän tekemän yksilöllisen tarvearvioin perusteella.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia mikrofoneja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Välineet, jotka vahvistavat yhden henkilön puheääntä. Ks. luokka [22 09 06 Henkilö-kohtaiset puheäänien vahvistimet](#).

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Ks. luokka [22 21 06 Puheäänien vahvistimet](#).

Välineet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa. Ks. luokka [22 18 38 Kuulokkeet](#).

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisinolevan melun kuuloaistimus ks. luokka [04 27 15 Äänistimulaattorit](#).

Välineet yksisuuntaiseen kommunikaatioon ks. luokka [22 18 24 Radiotaajuusjärjestelmät](#).

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. luokka [27 03 09 Melunsuojaimet](#).

22 18 33 01 Henkilökohtaiset mikrofonit

Yhden henkilön käyttämät mikrofonit. Luokkaan sisältyvät pantamikrofonit tai kädessäpidettävät mikrofonit.

22 18 33 02 Kuuntelujärjestelmä mikrofonit

Kuuntelujärjestelmissä käytettävät mikrofonit.

22 18 36 Kaiuttimet

Kaiuttimet luovutetaan osana ryhmäkuuntelulaitetta. Ks. [luokka 22 18 24](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kaiuttimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 18 38 Kuulokkeet

Kohtaan sisältyvät esim. Välineet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa.

Kuulokkeet voidaan luovuttaa yksilöllisen harkinnan perusteella TV:n kuuntelun apu- välineeksi kuulovammaiselle asiakkaalle, jonka kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa korvassa) on ≥ 60 dB tai kuulonvarainen puheen tunnistuskyky on huonontunut (sanojen tunnistuskyky puheaudiometriassa < 90 %).

Korva- ja kuulosuojat ks. [luokka 09 06 09](#)

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisinolevan melun kuuloaistimus ks. luokka [04 27 15 Äänistimulaattorit](#).

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. luokka [27 03 09 Melunsuojai-met.](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kuulokkeita ei luovuteta lääkinnällisen kun-toutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuulosairauksiin liittyvät apuvälinepalvelut on keskitetty keskussairaalan Kuulokeskukseen. Toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti.

22 18 38 01 Langalliset kuulokkeet

Kuulokkeet, jotka yhdistetään kuunneltavaan laitteeseen johdolla.

22 18 38 03 Radioaalloilla toimivat kuulokkeet

Kuulokkeet, joiden avulla voi kuunnella langattomasti ääntä radioaaltotaajuudella. Luokkaan sisältyvät kuulokojeen kanssa käytettävät, yksilölliset, radiotaajuudella toimivat lähetin/vastaanotinyhdistelmät.

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuulosairauksiin liittyvät apuvälinepalvelut on keskitetty keskussairaalan Kuulokeskukseen. Toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti.

22 21 LÄHIKOMMUNIKOINNIN VÄLINEET

Välineet, jotka mahdollistavat kahden samassa tilassa olevan henkilön keskinäisenkommunikaation. [Äänentuoton apuvälineet](#), ks. [22 09](#).

Kommunikoinnin apuvälineillä tarkoitetaan erilaisia puhetta ja kommunikointia tukeviaapuvälineitä. Apuvälineet voidaan jakaa manuaalisiin ja tekniikkaa hyödyntäviin. Manuaalisia kommunikoinnin apuvälineitä ovat esimerkiksi kuvakommunikointikansiot.

Teknisiä kommunikoinnin apuvälineitä ovat esimerkiksi erilaiset kommunikointilaitteetja tietokoneavusteiset kommunikointisovellukset.

Toimivan kommunikoinnin apuvälineratkaisun valinta edellyttää laaja-alaista ja moniammatillista (esim. varhaiskasvatus, koulu, terveydenhuollon ammattilaiset, puheterapeutti) yhteistyötä asiakkaan kommunikoinnin apuvälinetarpeen arvioinnissa ja riittävän pitkää apuvälineen kokeilujaksoa.¹²⁶ Arvioinnissa on otettava huomioon muun muassa kielelliset, kognitiiviset, motoriset ja vuorovaikutustaidot, käyttäjän ja lähiympäristön tarpeet, toiveet, motivaatio ja edellytykset apuvälineen käytölle sekä sairauden ennuste. Arvio tehdään yksilöllisesti ja

käyttäjälähtöisesti laitteen valinnan perustuessa uusimpaan tietoon saatavilla olevista teknisistä ratkaisuista ja muista mahdollisuuksista.

Kommunikoinnin apuväline voidaan luovuttaa puhevammaiselle asiakkaalle, jolla on tarve ja edellytyksiä käyttää apuvälinettä kommunikointinsa täydentämiseen tai puheen korvaamiseen ympäristönsä tukemana ja apuväline lisää osallistumis- ja vuorovaikutusmahdollisuuksia.

Apuvälineen käyttäjän lisäksi lähi-ihmisten tulee opetella ja sitoutua kommunikoinnin apuvälineen käyttöön ja ylläpitoon. Asiakkaan lähipiiristä tulee nimetä tukihenkilö, joka opettelee kommunikoinnin apuvälineen käytön ja huolehtii sen toimivuudesta, suppeista päivityksistä sekä tarvittavista yhteydenotoista apuvälineen luovuttaneeseen yksikköön.

Kommunikoinnin apuvälineiden sisältöjen ajantasaisuudesta ja suppeista päivittämisistä vastaavat lähi-ihmiset, kun heidät on siihen opastettu ja perehdytetty. Laajoista päivittämisistä vastaa pääosin apuvälineen myöntänyt taho. Apuvälineeksi myönnetty tietokoneen käyttöjärjestelmä- ja apuvälineohjelmapäivityksistä vastaa apuvälineen myöntänyt taho.

Erityisasiantuntemusta vaativien kommunikoinnin apuvälineiden tarpeen arviointi ja luovutus on keskitetty Erva-alueilla kommunikoinnin apuvälineistä vastaaviin yksiköihin (Alueellinen apuvälinekeskus / Tikoteekki tai vastaava).

Asiakas ohjataan kommunikoinnin apuvälineistä vastaavan yksikön palveluihin lääkärin tai muun julkisen terveydenhuollon/sosiaalitoimen ammattilaisen kirjallisella läheteellä. Läheteestä tulee ilmetä asiakkaan diagnoosi, toimintakyky, sairaudet sekä kommunikoinnin vaikeudet. Apuvälineen hankkiva taho vastaa välineen käyttöön liittyvän ohjauksen järjestämisestä joko omana toimintana tai ostopalveluna. Kela vastaa vaikeavammaisen henkilön työssä tai ammatillisessa koulutuksessa tarvitsemista kalliista ja vaativista apuvälineistä.

Julkisten tahojen apuvälineiden järjestämisvastuu. Ks. Kuntoutumistalo, Apuvälineet.¹²⁷

---

¹²⁶ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161496/STM_J02_Yhteenaisen%20kiireettoman%20hoidon%20perusteet.pdf?sequence=4&isAllowed=y

¹²⁷ <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuv%C3%A4lineet/apuv%C3%A4linepalveluiden-j%C3%A4rjest%C3%A4misvastuu-ja-lains%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6-ohjeita/julkisten-tahojen-j%C3%A4rjest%C3%A4misvastuu>

Toimintaohje Siun sotessa:

Apuvälinekeskuksen Tikoteekki-ryhmä (puheterapeutti, AAC-ohjaaja) vastaa kommunikoinnin apuvälineiden arvioinnista, hankinnasta, lainauksesta, käytön opetuksesta ja ylläpidosta. Apuvälinekeskukseen erikoissairaanhoidosta työviesti (AVK-puheterapeutin työlistalle) ja perusterveydenhuollosta lähete.

22 21 03 Kirjain – ja symbolisarjat ja – taulut

Lähikommunikoinnin apuvälineet, jos puhuminen ei ole mahdollista tai on vaikeaa. Kohtaan sisältyvät esim. kirjain-, kuva- ja symbolitaulut.

Kommunikointikansiota ovat erilaiset sana-, lause- ja kuvakansiot. Suosituksen kommunikointikansiosta tekee yleensä kuntouttava puheterapeutti/hoitovastuussa oleva taho, joka arvioi kansion tarpeen. Arvion tekevä apuvälinealan asiantuntija määrittää kansion laajuuden ja kansion koon. Asiakkaan vuorovaikutustaitojen sekä kielellistentaitojen tulee olla riittävät taulun tai kansion käyttöön.

22 21 03 01 Aakkos-, sana- ja/tai kuvataulut

Kommunikointitaulut, joissa on aakkoset, sanoja ja/tai kuvia.

22 21 03 02 Sana-, lause- ja/tai kuvakansiot

Kansiot, joihin on koottu sanoja, lauseita ja/tai kuvia.

22 21 06 Puheäänien vahvistimet

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Kohtaan sisältyvät esim. äänentasojen tasaajat kuuntelua ja äänen keskittämistä varten. [Kuulon apuvälineet](#), ks. 22 06. [Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet](#), ks. 22 09 06.

Puheäänenvahvistin (ent. 22 06 06 02 Kommunikaattori) on vartalolla pidettävä kuulokoje on väline tilapäiseen kuunteluun, joka mahdollistaa yhden tai useamman keskustelukumppanin äänen kuulemisen.

Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakas ei iän taimuun syyn vuoksi pysty käyttämään kuulokojetta.

Puhujan äänen vahvistamiseen tarkoitettut välineet. Ks. luokka [22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet](#).

Langaton ryhmäkuuntelulaite puheen kuulemiseen. Ks. luokka [22 18 24 Radiotaajuus-lähetinjärjestelmät](#).

Toimintaohje Siun sotessa:

Puheäänenvahvistimien apuvälinepalveluprosessista vastaa korva- nenä ja kurkkutautien poliklinikka.

22 21 09 Kommunikointilaitteet

Elektroniset laitteet, jotka mahdollistavat suoran kommunikoinnin. Kohtaan sisältyvätesim. kannettavat ja ei-kannettavat digitaaliset sähköiset näytöt, paperille, nauhoitteena ja synteettisenä puheena tulostavat laitteet.

Kommunikointilaitteiden luovuttaminen edellyttää asiakkaan ymmärrystä laitteen käytöstä. Lisäksi hänen tulee itse pystyä käyttämään laitetta jollakin ohjaintavalla. Yhden tai muutaman viestin laitteet voidaan luovuttaa myös orastavien kommunikointitaitojentukemiseen.

Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet luovutetaan välttämättömään päivittäiseen lähikommunikaatioon. Yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella voidaan mahdollistaa etäkommunikaatio. Tällöin asiakas hankkii itse Internetliittymät ja mahdolliset sähköpostiohjelmat.

22 21 09 01 Yhden viestin laitteet

Laitteet, joihin voidaan tallentaa vai yksi viesti.

22 21 09 02 Usean viestin laitteet

Laitteet, joihin voidaan tallentaa useita viestejä.

22 21 09 03 Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet

Näppäimistöillä varustetut laitteet, jotka tulostavat kirjoitetun viestin tekstinä ja/tai puheena. Luokkaan sisältyvät esim. kirjoitustulkkuslaitteet.

22 21 12 Lähikommunikoinnin ohjelmat

Ohjelmistot, joilla tuotetaan viestejä suorassa kommunikoinnissa. Kohtaan sisältyvät esim. sulautetut ohjelmistot, jotka avustavat lähikommunikaatiota. [Tekstinkäsittelyohjelmat](#), ks. 22 12 24. [Selainohjelmat](#), ks. 22 33 15.

Tietokoneelle asennettavat kommunikointisovellukset, joilla voi tuottaa viestejä joko kuvin tai kirjoittamalla. Asiakkaalle yksilöllistetään arviointiprosessin aikana yksilöllinen sisältö kommunikointisovellukseen. Kommunikointisovellus luovutetaan ohjatustitai kokeilujakson kautta asiakkaan käyttöön. Lähiverkostoa ohjataan sovellusten muokkaamisessa ja päivittämisessä.

Tarvittaessa tehdään suositus vammaispalveluun kommunikointiohjauksesta. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus.¹²⁸

Osassa ohjelmista voidaan edellyttää jonkun läheisen/läheisten käyvän ohjelmankäyttöönottokoulutuksen apuvälineestä vastaavan tahon kustantamana.

22 21 15 Puheen sujuvuutta parantavat välineet

Välineet, jotka parantavat puheen sujuvuutta, esim. nauhoittamalla puheen mikrofoninkautta, viivyttämällä ääntä ja kytkemällä sen paremmin yhteen.

Älypuhelimeen ladattavilla sovellutuksilla ja ko. käyttöön tarkoitetuilla apuvälineillä pyritään vaikuttamaan puheen sujuvuuteen ja puheen tuottoon hidastamalla puhetta ja siten sujuvoittamaan sitä. Puheen sujuvuutta parantavat sovellukset ja välineet perustuvat muunneltuun auditiiviseen palautteeseen. Puheen auditiivista palautetta voidaan muuttaa niin, että puhuja kuulee oman äänensä kojeen avulla viivästettynä, eri taajuukselta tai näitä molempia asetuksia samanaikaisesti hyödyntäen.

Puheen sujuvuutta parantavia sovelluksia ja apuvälineitä voidaan luovuttaa puheterapeutin tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin ja suosituksen perusteella.

22 21 99 Lähikommunikoinnin välineiden lisä- javaraosat

22 24 PUHELIMEN KÄYTÖN JA TELEMATIIKANAPUVÄLINEET

22 24 03 Puhelimet

Kohtaan sisältyvät esim. kiinteät puhelimet, joissa saattaa olla johdoton kuuloke, kaiutin-, kuva- ja videopuhelimet, teleksit ja faksit sekä puhelimet, joissa on sisäänrakennetut varoitussignaalit, Internetpuhelimet ja pistenäppäimillä varustetut puhelimet. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia puhelimia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

---

¹²⁸ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/sopeutumisvalmen-nus/kommunikaatio-opetus-ja-ohjaus>

22 24 06 Matkapuhelimet

Kohtaan sisältyvät esim. autopuhelimet, kannettavat lyhyen kantaman puhelimet, hands free -mallit ja kameralla varustetut mallit.

22 24 06 01 Pelkistetyt, selkopuhelimet

Helppokäyttöiset perustoiminnoilla varustetut matkapuhelimet, senioripuhelimet.

22 24 06 02 Multimediapuhelimet

Matkapuhelimet, joissa on useita eri toimintoja kuten esimerkiksi kamera, kalenteri, videokamera ja/tai kirjoitusnäppäimistö, joka mahdollistaa internetin käytön

22 24 09 Välineet ja ohjelmat reaaliaikaistekstiviestintää varten

Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat tekstipuhelimet, välineet ja ohjelmat reaaliaikaistekstiviestintää varten ja puhelimet, joissa on pistekirjoitussyöttö ja -tulostus.

Tekstipuhelin. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Oikeuskäytäntö/ Asunnon välineet ja-laitteet.¹²⁹

Toimintaohje Siun sotessa:

Tekstipuhelimien vuokrat on korvattu asunnon muutostyöpalveluna. Tekstipuhelimien valtakunnallinen palvelu loppuu 31.12.2024, jolloin loppuu myös vammaispalvelulain mukainen mikrotekstipuhelinten vuokrien korvaaminen.

---

¹²⁹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanto/asunnon-muutostyot-seka-valineet-ja-laitteet/asuntoon-kuuluvat-valineet-ja-laitteet>

22 24 21 Puhelimen lisälaitteet

Kohtaan sisältyvät esim. teleyhteysyksiköt ja vastaanotetun viestin signaalin muuntajat, matkapuhelinten näppäimistö, numeronäytön apuvälineet sekä soiton, varatun puhelun ja soittoäänen ilmaisimet, valintaa auttavat tuotteet, kuulokkeen pitimet ja puhelimen kaiuttimen vahvistimet. Kuulon apuvälineet, ks. 22 06. Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18. Kiinnitysvälineet, ks. 24 27

Kuulovammaiselle asiakkaalle voidaan luovuttaa puhelinvahvistin lankapuhelimeen taipöytä GSM-puhelimeen tai vahvistinpuhelin, kun hänellä on kuulovamman vuoksi merkittäviä vaikeuksia käyttää tavallista puhelinta.

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuulosairauksiin liittyvät apuvälinepalvelut on keskitetty keskussairaalan Kuulokeskukseen. Toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti.

22 24 30 Ovipuhelimet

Kohtaan sisältyvät esim. ovenavausjärjestelmät, joissa on sisäänrakennettu ovenavaaja, ja ovipuhelimien vahvistimet. Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet, ks. 2227.

Ovipuhelin voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä osana ympäristönhallintajärjestelmää.

Ks. luokka [24 13 03 Ympäristönhallintajärjestelmät](#)

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/Asunnon muutostyöt¹³⁰

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien ympäristönhallintalaitteiden apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

Haettaessa vammais- tai sosiaalihuoltolain mukaisena asunnon muutostyöpalveluna, palveluprosessista vastaa Siun soten asunnon muutostyöpalvelut (Siun soten Vammaispalvelulain tai Sosiaalihuoltolain mukaiset asunnonmuutostyöt).

---

¹³⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

22 27 HÄLYTYS-, MUISTUTUS- JA MERKINANTOVÄLINEET

Kognitiivisen toimintakyvyn muutokset vaikuttavat arjen toiminnoista omatoimiseen selviytymiseen yhtä lailla fyysisen toimintakyvyn muutosten kanssa. Apuvälineet ja erilaiset teknologiset ratkaisut voivat mahdollistaa turvallisen ja mielekkään arjen omassa luonnollisessa toimintaympäristössä, etenkin kun ne on sovitettu muiden palveluiden jatukien kanssa.

Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineiden tavoitteena on auttaa asiakasta tekemään tiettyjä toimintoja, antaa käsitys ajankulusta, auttaa paikkaan orientoitumisessa, auttaa suunnistamaan ympäristössä, luoda turvallisuutta ja varmuutta ja tukea omatoimisuutta sekä ehkäistä ei-toivottuja tilanteita, vahinkoja ja onnettomuuksia. Tällaisia apuvälineitä ovat mm. kulunvalvonta, optinen sänkyvahti, GPS-paikannuslaite, kannettava liikehälytin, kuvapuhelin ja liesivahti.

Kognitiivisen toimintakyvyn muutokset vaikuttavat arjen toiminnoissa suoriutumiseen. Apuvälineet ja erilaiset teknologiset ratkaisut voivat mahdollistaa turvallisen ja mielekkään arjen omassa luonnollisessa toimintaympäristössä, etenkin kun ne on yhteen sovitettu muiden palveluiden ja tukien kanssa.

Tämän luokan apuvälineratkaisuja miettiessä on arvioita asiakkaan kokonaistilanne ja vahvistettava erilaisin ratkaisuin hänen olemassa olevaa toimintakykyään ja toiminta- mahdollisuuksiaan. Arvioinnissa pohditaan, miten erilaiset ratkaisut tukevat asiakkaanturvallista arkea ja mitkä ovat hänen mahdollisuutensa hyötyä teknologian ja apuvälineiden mahdollisuuksista arjessaan (esim. muistisairauden ennuste, sairauden vaihe, kyky uuden asian oppimiseen).

Kognitiivisten toimintojen tukemisessa käytettävien apuvälineiden valtakunnalliset luovutusperusteet ovat valmistelussa.

Välineet, jotka muuntavat signaalin, esim. puhelimen, ovikellon tai itkuhälyttimen äänen, visuaaliseen, akustiseen tai mekaaniseen muotoon.

Vaikeasti kuulovammaisen hälytysjärjestelmä on eri toiminnoista koostuva kokonaisuus. johon voidaan liittää mm. seuraavia toimintoja:

- ovikellon soiton ilmaisin
- puhelimen soiton ilmaisin
- itkuhälytin (kun kuulovammaisen perheessä on vauva)
- palovaroitin (lain mukaan pakollinen, minkä vuoksi se yleensä on ainaosana järjestelmää)
- herätyskello ja tärustin.

Vastaanotin ja hälytystapa valitaan aina yksilöllisesti asiakkaasta ja kuulovammasta riippuen. Pääsääntöisesti hälytysjärjestelmä myönnetään sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta, kun kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa/huonommassa korvassa) on ≥ 60 dB.

Toimintaohje Siun sotessa:

Toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti siten, että Siun sotessa vaikeasti kuulovammaisen hälytysjärjestelmät lainataan paikallisella sopimuksella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Korva-, nenä- ja kurkkutautien klinikka vastaa hälytysjärjestelmiin liittyvistä apuvälinepalveluprosesseista.

22 27 04 01 Ovikellot

Ovessa olevat painonappilähettimet, jotka ilmaisevat signaalin vastaanottimessa valolla, kovalla äänellä tai värinällä.

22 27 04 02 Itkuhälyttimet

Laitteet, jotka hälyttävät äänellä, värinällä tai vilkkuvalla valolla esimerkiksi lapsen itkun tai muun ääntelyn äänilähteen viereen asetetusta lähetinyksiköstä muualla sijaitsevaan vastaanottimeen.

22 27 04 03 Puhelinhälyttimet

Lähettimet, jotka puhelimen soidessa ilmaisevat signaalin vastaanottimessa valolla, kovalla äänellä tai värinällä.

22 27 04 04 Tunnistimet

Laitteet, jotka muuttavat esimerkiksi valon, liikkeen tai paineen ääneksi, puheeksi tai värähteleväksi hälytykseksi. Luokkaan sisältyvät esim. puhuvat värintunnistimet, setelintunnistimet, esineen tunnistimet, paristojen testauslaitteet ja viivakoodinlukijat.

22 27 12 Kellot

Välineet, joilla mitataan aikaa ja jotka näyttävät ja kertovat ajan. Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat ja ei-kannettavat kellot sekä kellot, joissa voi olla hälytystoiminto.

Täristinherätyskello voidaan luovuttaa yksittäisenä apuvälineenä tai osana hälytinlaitejärjestelmää:

- Kuuroutuneille
- Toispuoleisesti vaikeasti huonokuuloisille (paremman korvan keskiarvo-kuulon ollessa 0,5 – 4kHz taajuuksilla mitattuna parempi kuin 20db, määräytyy apuvälineen saanti huonomman korvan vastaavan keskiarvo-kuulon perusteella, 0,5 – 4kHz >60dB
- Molempien korvien kuulon alentumassa (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHzkuulokynnysten keskiarvo paremmassa korvassa) on >60dB

Kelloja, joilla havainnollistetaan ajan kulumista (esim. puhuva kello) voidaan luovuttaa näkövammaiselle asiakkaalle yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun se on välttämätön päivittäisissä toiminnoissa suoriutumiseksi.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kelloja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuulosairauksiin liittyvät apuvälinepalvelut on keskitetty keskussairaalan Kuulokeskukseen. Toimitaan valtakunnallisen suosituksen mukaisesti.

22 27 12 01 Rannekellot

Luokkaan sisältyvät esim. pistenäytöllä varustetut, puhuvat tai suurinumeroiset rannekellot.

22 27 12 02 Tasku- ja kaulakellot

Luokkaan sisältyvät esim. puhuvat tasku-, avaimenperä-, kaulakellot tai mukana kannettavat varttikellot, jotka ilmoittavat ajan kulumisen vartteina.

22 27 12 03 Pöytäkellot ja seinäkellot

Luokkaan sisältyvät esim. suurinumeroiset pöytä- tai seinäkellot, tärinäherätyskellot, seinäkellot, jotka näyttävät vuorokauden ajan ja ajan kulumisen valojanalla.

22 27 15 Kalenterit ja aikataulut

Välineet, joihin tallennetaan ja joilla järjestellään tietoa tulevista toiminnoista. Kohtaansisältyvät esim. erityiset kalenteriohjelmat.

22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet

Välineet, joilla henkilölle ilmoitetaan tai henkilöä muistutetaan tämän elämään kuuluvista henkilöistä, tärkeistä toimista tai tapahtumista. Kohtaan sisältyvät esim. lääkkeenottamisesta muistuttavat laitteet, kannettavat muistilehtiöt, puhetulostuksella varustetut kuvajärjestelmät ja ajastettavat muistutusjärjestelmät.

Muistin tukena toimivien apuvälineiden tavoitteena on auttaa käyttäjää tekemään toimintoja oikea-aikaisesti ja mahdollistaa turvallinen toiminta sekä omatoimisuus arjessa. Muistin apuväline voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on lääketieteellisin perustein todettu sairaus sekä tarve ja edellytys käyttää apuvälinettä. Muistin apuvälineiden tarve ja tavoitteet tulee olla kirjattuna kuntoutussuunnitelmaan.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon, johtuuko apuvälineen tarve etenevästä muistisairaudesta, vamman tai sairauden aiheuttamasta muistin, toiminnanohjauksen, tai muunkognitiivisen toiminnan heikentymisestä tai näihin vaikuttavasta kehityshäiriöstä. Aiheuttajasta riippumatta on arvioitava sairauden tai vamman ennuste ja sen vaikutus uuden oppimiseen, jotta tiedetään, kykeneekö henkilö hyödyntämään apuvälinettä. Apuvälineen tarve tulee ennakoida, jotta vältetään tilanne, jossa kognition heikentyessä asiakas ei enää kykene oppimaan apuvälineen käyttöä. Eri sairaudet ja vammat vaikuttavat eri lailla siihen kauanko apuvälineen käyttö on tavoitteiden mukaista.

Muistin tukena toimivat apuvälineet voidaan jakaa kolmeen toiminnolliseen luokkaan.

Muistutukset elämään kuuluvista henkilöistä: Apuvälineet, joilla voidaan herättää muistikuvia ihmisistä ja siitä mikä hänen suhteensa on apuvälinettä käyttävään henkilöön. Esimerkkinä apuvälineestä kuvataulut tai matkapuhelimella ja tablettitietokoneella toimivat ohjelmistot, jotka arvioinnin perusteella auttavat asiakasta hahmottamaan ketä kuuluu hänen sosiaaliseen ympäristöönsä ja lisäävät turvallisuutta.

Muistutukset tärkeistä toimista: Olennaiset toiminnot, jotka lisäävät ihmisen omaehtoista selviytymistä kotona ja hänen toimintaympäristössään. Esimerkkinä apuvälineistä ovat lääkkeen ottamisen muistutukset, ruoan ja juoman ottamisen muistutukset, tavaroiden ja tarvikkeiden paikoista muistuttavat apuvälineet, liikuteltavien asioiden paikan etsimisen apuvälineet sekä muistutukset, jotka varmistavat, että jokin tarpeellinen päivittäiseen toimintaan kuuluva tehtävä tulee tehdyksi (kuten nukkumaan meno, koiran ulkoilutus, wc:ssä käynti, ulkoilu)

Muistutukset tapahtumista: Erilaiset joko toistuvat tai kertaluonteiset tapahtumat, jotka apuvälineen käyttäjän tulisi muistaa. Tällaisia tapahtumia voi olla mm. kotihoidonkäynnit, sukulaisen tai tuttavien käynnit, kaupassa käynti, elämyksellinen tapahtuma (esim. konsertti) tai asunnon huoltoon liittyvät käynnit.

Lähetteessä muistin apuvälineiden tarpeen arviointiin tai suosituksessa muistin apuvälineiden hankinnasta, tulee selvittää syyt muistin heikkenemiseen, sairaudet, toimintakyky sekä asiakkaan tavoite arvioitavan apuvälineen käytölle esimerkiksi omatoimisuus arjessa. Arvio tehdään yksilöllisesti ja käyttäjälähtöisesti. Arvioinnin tulisi olla moniammatillinen ja siinä on hyvä hyödyntää asiakkaan ja hänen läheisten esiin tuomia tarpeita sekä hoidosta ja kuntoutuksesta vastaavien ammattilaisten tietämystä asiakkaan toimintakyvystä. Asiakkaan toimintakyvyn arviointiin tulee käyttää riittävästi aikaa, jotta erilaiset toimintakyvyn haasteet ja kapasiteetin vaihtelu tulee esille. Arviointi tulisi toteuttaa asiakkaan päivittäisissä toimintaympäristöissä.

Arvioinnin yhteyteen tulisi järjestää mahdollisuuksien mukaan kokeilujakso tai lyhyt laina-aika arvioidulle laitteelle, jotta nähdään, vastaako laite yksilölliseen apuvälinetarpeeseen.

Luovutettaessa muistin tukena toimivia apuvälineitä, tulee huomioida laitteiden huolto, päivittäminen sekä käytön seuranta. Apuvälineinä luovutettavat sovellukset luovutetaan pääasiassa henkilön omalle laitteelle. Apuvälineen käyttäjän suostumuksella lisäksi lähihenkilön tulisi perehtyä ja sitoutua apuvälineen käyttöön ja ylläpitoon. Jos kyseessä on jatkuvaa päivitystä vaativa apuväline (esim. kalenteri) tai kun tietoja tallennetaan apuvälinettä käyttöönotettaessa, sovitaan asiakkaan ja lähihenkilön kanssa, miten nämä toiminnot toteutetaan ja kenen toimesta. Luovutusprosessin vaiheet ja vastuunjako kirjataan potilasasiakirjoihin ja kuntoutussuunnitelmaan.

Toimintaohje Siun sotessa:

Siun sotessa työstetään eri toimijatahojen kanssa toimintakäytäntömallia asiakkaiden muistin tukeva toimivien apuvälineiden tarpeen arviointiin, käytön ohjaukseen, luovutukseen ja seurantaan.

22 27 18 Henkilökohtaiset hälytysjärjestelmät

Kohtaan sisältyvät esim. insuliinihälyttimet, epilepsiakohtausten hälyttimet ja kaatumis-hälyttimet.

Insuliinihälyttimet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lisätietoa antaa hoitava lääkäri / diabeteshoitajalta.

Epilepsiahälytintä voidaan luovuttaa lastenneurologian /neurologian erikoislääkärin havaitseman tarpeen perusteella kotona asuvalla asiakkaalle, jolla on toistuvia yöllisiä kohtauksia, jotka valvomattomina saattavat aiheuttaa henkilölle turvallisuusriskin.

Turvahälytysjärjestelmiä kuten turvarannekkeita tai vuodehälyttimiä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena. Apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella turvajärjestelmiä voidaan kuitenkin sisällyttää osaksi ympäristönhallintajärjestelmää (ks. [luokka 24 13 03](#)). Sairauksissa, jossa käsien toimintakyky on heikentynyt, voi turvarannekkeen käyttäminen /painaminen olla mahdotonta. Tällöin tarvitaan yksilöllisesti valittu ulkoinen painike, jolla hälytys tehdään.

22 27 18 01 Insuliinihälyttimet

Laitteet, jotka ilmaisevat insuliinitason poikkeavuuksista.

22 27 18 02 Liikkeen ilmaisimet

Kohtaan sisältyvät hälyttimet, jotka ilmaisevat esim. epileptistä kohtausta, kaatumistatai vuoteesta poistumista.

22 27 18 03 Turvajärjestelmät

Laitteet, joilla henkilö voi hälyttää itselleen apua. Laite yhdistää hälytyksen sovittuun paikkaan tai henkilölle. Hälytyksen voi tehdä henkilö itse tai se voidaan ohjelmoida automaattisesti tapahtuvaksi, jos henkilö ei esim. liiku määrätyn ajan kuluessa.

22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät

Kohtaan sisältyvät esim. palohälyttimet ja savunilmaisimet.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia hälytysjärjestelmiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Palovaroitin voidaan myöntää sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella kuulo-vammaiselle henkilölle osana hälytysjärjestelmää (ks. [luokka 22 27 04](#)).

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnon muutostyöt.¹³¹

Savu- ja häikäilmaisimet voidaan myöntää sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella kuulovammaiselle henkilölle osana hälytysjärjestelmää (ks. [luokka 22 27 04](#)). Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnon muutostyöt.¹³¹

Toimintaohje Siun sotessa:

Toimitaan muuten valtakunnallisen suosituksen mukaisesti siten, että Siun sotessa vaikeasti kuulovammaisen hälytysjärjestelmät lainataan asiakkaalle paikallisella sopimuksella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Korva-, nenä- ja kurkkutautien klinikka vastaa hälytysjärjestelmiin liittyvistä apuvälinepalveluprosesseista.

---

¹³¹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

22 27 21 01 Palovaroittimet

Laitteet, jotka hälyttävät tulipalosta.

22 27 21 02 Savu- tai häkäilmaisimet

Laitteet, jotka hälyttävät, kun savu tai häkäpitoisuudet ylittävät asetetun hälytysrajan.

22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät

Välineet, joilla valvotaan tiettyä paikkaa tai tietyn henkilön tilaa tai sijaintia. Kohtaan sisältyvät esim. satelliittipaikannusjärjestelmät (eli GPS-järjestelmät).

22 27 27 Merkitsemistarvikkeet ja -välineet

Välineet tuotteiden merkitsemiseen ja tunnistamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. merkit, symbolit ja etiketit.

22 27 30 Ajastimet

Ruoanlaittovälineet, ks. 15 03

22 27 33 Päivän tai toiminnon jäsentämisen apuvälineet

22 30 LUKEMISEN APUVÄLINEET

22 30 03 Äänikirjat

Viestintävälineet, joiden avulla kirjoitettu tieto voidaan esittää puhutussa muodossa.

Celia on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus.¹³² Sen palveluita voivat käyttää kaikki, joille tavallisen kirjan lukeminen on sairauden tai vamman tai vastaavan syyn vuoksi vaikeaa. Celian maksuttoman äänikirjapalvelun käyttäjäksi voi liittyä kirjastossa. Käyttäjäksi liittymiseen riittää oma ilmoitus.

Jos lähikirjasto ei voi tarjota Celian äänikirjapalvelua, terveydenhuollon, erityisopetuksen tai vastaavan alan asiantuntija ilmoittaa asiakkaan suoraan Celian asiakkaaksi verkkolomakkeen kautta.

---

¹³² <https://www.celia.fi/tietoa-celiasta/>

22 30 12 Sivunkääntäjät

Puikot, sauvat ja tikut, ks. 24 18 15.

Sivunkääntäjä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun apu- väline mahdollistaa asiakkaalle kirjojen ja lehtien omatoimisen lukemisen ja lukemisen oleellinen osa asiakkaan jokapäiväistä toimintaa (esim. opiskelu).

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien sivunkääntäjien apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti tai perusterveydenhuollosta lähete.

22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet

Lukupöydät ja pulpetit, ks. 18 03 06. Vuodepöydät, ks. 18 03 15.

Lukuteline voidaan luovuttaa asiakkaalle, kun apuväline mahdollistaa kirjojen ja lehtien omatoimisen lukemisen ergonomisesti lyhyestä katseluetäisyydestä huolimatta jalukeminen on oleellinen osa jokapäiväistä toimintaa. Lukutelineitä voidaan käyttää myös muihin päivittäisen toiminnan tarpeisiin, kuten kommunikoinnin apuvälineen sijoitteluun käyttäjän ulottuville

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lukutelineitä ym. lukemisen välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintakäytännöt Siun sotessa:

Silmäkeskuksen näkövammaisten kuntoutusohjaaja arvioi, sovittaa ja luovuttaa näönkuntoutuksen varastosta näkövammaiselle henkilölle.

Muiden lääkinällisenä kuntoutuksena lainattavien lukutelineiden ja kirjanpitimien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

22 30 21 Lukulaitteet

Välineet, jotka muuntavat kirjoitetun tekstin vaihtoehtoisesti joko näkö-, kuulo- ja tunto-aistein havaittavaksi kommunikaatioksi.

Lukulaite voidaan luovuttaa näkövammaiselle henkilölle yksilöllisen tarpeen perusteella, kun laite on välttämätön päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi. Lukulaitteenluovuttamisen edellytyksenä on näönkäytönhoajaan, näkövammaisten kuntoutusohjaajan tai näön kuntoutukseen perehtyneen optikon tekemä arviointi laitteen tarpeellisuudesta.

Puhuvia elektronisia suurennuslaitteita, joilla voi suurentaa ja kuunnella tekstiä, ja kannettavia lukulaitteita, kuten esimerkiksi pöydälle asetettava malli, kädessä pidettävä laite, kynämallinen laite sekä silmälasin sankaan kiinnitettävä malli, voidaan luovuttaa näkövammaiselle henkilölle, kun suurentavat apuvälineet eivät mahdollista lukemista ja laite on välttämätön päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi.

Pistenäyttö, ks. [22 39 05](#). Pistenäytön ja ruudunlukuohjelman avulla tietokoneen ruudulla oleva teksti voidaan lukea pistekirjoituksella.

Toimintaohje Siun sotessa:

Silmäkeskuksen kuntoutusohjaaja arvioi, sovittaa ja luovuttaa näönkuntoutuksen varastosta näkövammaiselle henkilölle.

22 30 30 E-kirjojen lukulaitteet

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia E-kirjojen lukulaitteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 33 TIETOKONEET JA PÄÄTELAITTEET

Tietokoneet, tablet-tietokoneet ja älypuhelimet ovat yleisiä ja niiden katsotaan olevan tavanomaisia kuluttajatuotteita, joita ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena.

Tietokone, tablet-tietokone tai älypuhelin voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinninperusteella silloin, kun tavanomainen tietokone, tablet-tietokone tai älypuhelin ei riitä apuvälineohjelman tai sovelluksen käyttöön tai se on olennainen osa apuvälinekoko- naisuutta.

Käyttäjän omaan tietokoneeseen, tablet-tietokoneeseen tai älypuhelimien voidaan luovuttaa apuvälineohjelmia ja erityisohjaimia luovutusperusteiden mukaisesti ([22 36 tietokoneiden tiedonsyöttölaitteet](#), [22 39 tietokoneen tulostuslaitteet](#)) silloin, kun käyttäjän oman tietokoneen käyttö tavanomaisin keinoin on kohtuuttoman vaikeaa tai apuvälineohjelmat tukevat henkilön itsenäistä suoriutumista tavanomaisissa toiminnoissa.

Luovutus perustuu aina apuvälinealan asiantuntijan toteuttamaan arviointiin. Luovutuksen edellytyksenä on, että käyttäjä kykenee huolehtimaan apuvälineen käytöstä jylläpidosta. Mikäli käyttäjä ei itse tähän kykene, on hänen lähi-ihmisistään nimettävä henkilö, joka sitoutuu huolehtimaan apuvälineen toimivuudesta ja joka on tarvittaessa yhteydessä apuvälineen luovuttaneeseen tahoon.

Toimintaohje Siun sotessa:

Apuvälinekeskuksen Tikoteekki-työryhmä vastaa kommunikoinnin, lukemisen, kirjoittamisen ja tiedon hankinnan apuvälineiden arvioinnista, hankinnasta, lainauksesta, käytön opetuksesta ja ylläpidosta. Apuvälinekeskukseen erikoissairaanhoidosta työviesti tai perusterveydenhuollosta lähete.

22 33 03 Pöytätietokoneet

22 33 06 Kannettavat tietokoneet ja kämmentietokoneet(eli PDA-tietokoneet)

Tietokoneet, jotka toimivat akuilla ja joita voi käyttää paikasta riippumatta. Kohtaan sisältyvät esim. matkapuhelimen ja tietokoneen yhdistelmät, esimerkiksi älypuhelimet.

22 33 06 01 Kannettavat tietokoneet

Akuilla toimivat tietokoneet, joita voidaan kuljettaa mukana ja joissa näyttöruutu ja näppäimistö ovat kokoonlaitettavana yhdistelmänä.

Kannettava tietokone voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä kommunikoinnin apuvälineeksi yhdessä kommunikointisovelluksen kanssa. Kannettavaa tietokonetta ei luovuteta pelkästään kuntoutuksellisiin, opetuksellisiin tarpeisiin tai harrastuskäyttöön. Kannettavan tietokoneen käyttöön voi liittyä erikoisohjaimen valinta.

22 33 06 02 Mobiililaitteet

Langattomat, mukana kuljetettavat laitteet, jotka soveltuvat tiedonkäsittelyyn ja -siirtoon. Kohtaan sisältyvät esim. tablet-tietokoneet ja älypuhelimet.

Mobiililaitte (tablet-tietokone tai älypuhelin) voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä kommunikoinnin apuvälineenä yhdessä kommunikointisovelluksen kanssa, kun mukana kuljetettavuus on keskeinen käyttöperuste. Luovutuksen perusteena voi olla myös mobiililaitteella hallinnoitava ympäristönhallintajärjestelmä, jolloin järjestelmien turvallisen toimivuuden varmistaminen edellyttää tiettyjen järjestelmien yhteensopivuutta.

22 33 12 Käyttöohjelmat

22 33 15 Selainohjelmat

Kohtaan sisältyvät esim. SMS-, WAP- ja sähköpostiohjelmat. [Lähikommunikoinnin ohjelmat, ks. 22 21 12.](#)

22 33 18 Tietokoneiden ja verkkojen lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. ulkoiset muistit, modeemit, sovittimet ja kaapelit, CD- ja DVD-laitteet sekä verkkolaitteet. [Tietokoneiden tiedonsyöttölaitteet, ks. 22 36.](#) [Tietokoneidentulostuslaitteet, ks. 22 39.](#)

22 36 TIETOKONEIDEN TIEDONSYÖTTÖLAITTEET

[Tietokoneet ja päätelaitteet, ks. 22 33.](#) [Tietokoneiden tulostuslaitteet, ks. 22 39.](#)

Tämän luokan apuvälineitä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jonka tietokoneen käyttö sairaudesta tai vammasta johtuen ei onnistu tavanomaisilla tietokoneiden syöttölaitteilla, ja tiedonsyöttölaite on välttämätön asiakkaan päivittäisissä toiminnoissa suoriutumiseksi. Luovuttamisen edellytyksenä on asiaan perehtyneen asiantuntijan ja /tai monialaisen asiantuntijaryhmän tekemä arviointi.

Harjoittelussa käytettäviä tiedonsyöttölaitteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksenapuvälineenä.

Tavanomaisina kuluttajatuotteena saatavia tiedonsyöttölaitteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Apuvälinekeskuksen Tikoteekki-ryhmä vastaa kommunikoinnin, lukemisen, kirjoittamisen ja tiedon hankinnan apuvälineiden arvioinnista, hankinnasta, lainauksesta, käytön opetuksesta ja ylläpidosta. Apuvälinekeskukseen erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

22 36 03 Näppäimistöt

Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusnäppäimistöt. [Puhelimen lisälaitteet, ks. 22 24 21.](#)

Kohtaan sisältyvät myös erikoisnäppäimistöt.

22 36 03 01 Kirjainnäppäimistöt

Erikokoiset ja -muotoiset näppäimistöt.

22 36 03 02 Ohjelmoitavat näppäimistöt

Kosketuslevyt, joihin voidaan ohjelmoida näppäimistö tai sen osia

22 36 03 03 Pistekirjoitusnäppäimistöt

Toimintaohje Siun sotessa:

Pistekirjoitusnäppäimistöt - luokkaan kuuluvan apuvälineen arvioinnista, hankinnasta, ohjauksesta ja luovutuksesta vastaa silmäkeskuksen kuntoutusohjaaja.

22 36 12 Vaihtoehtoiset syöttölaitteet

Kohtaan sisältyvät esim. optiset skannerit, puheentunnistussyksiköt, kosketusnäytöt, datakäsineet, aivo-tietokonekäyttöliittymät ja liikkeentunnistimet. [Tietokoneiden osoitin-laitteet, ks. 22 36 21.](#)

Vaihtoehtoinen syöttölaite voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä osana tietokoneratkaisua.

22 36 12 01 Kytkimet ja kytkinsovittimet

Välineet, joiden avulla kiinnitetään esim. kommunikointilaitte, ympäristönhallintalaitteenlähetin tms. tietokoneeseen. Kohtaan kuuluvat esim. painikkeet, kallistus-, liike-, lihas- tai imu-puhalluskytkimet, joilla voidaan korvata joko näppäimistön tai hiiren toiminta.

22 36 12 02 Skannerit

Laitteet, joilla kopioidaan tekstiä tai kuvia tietokoneelle.

22 36 12 03 Kosketusnäytöt

22 36 12 04 Datakäsineet

Käsineet, joita käytetään virtuaalisessa tietokonemaailmassa ja joiden välityksellä käyttäjän kädenliikkeet toistuvat virtuaalimaailmassa.

Datakäsineitä voidaan käyttää kuntoutuksessa harjoittelun apuvälineenä. Niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 36 12 05 Puheentunnistusohjelmat

Laitteet, jotka tunnistavat puheen ja muuntavat sen kirjoitetuksi tekstiksi tietokoneelle.

22 36 15 Tiedonsyötön lisälaitteet

Välineet, jotka yhdistävät syöttöjärjestelmät tietokoneeseen. Kohtaan sisältyvät esim.erilliset kuvapankit ja sanastot, moniportit, kaapelit ja taulut

Tiedonsyötön lisälaitte voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä osana tietokoneratkaisua.

22 36 15 01 Asennusvarret ja telineet

Välineet, joiden avulla kiinnitetään tai asennetaan syöttölaitteet tietokoneeseen.

22 36 15 02 Moniportit, kaapelit ja taulut

Kohtaan sisältyvät esim. näppäimistöjen reikälevyt ja näppäinsuojat

22 36 15 03 Kuvapankit ja sanastot

Ohjelmat, jotka helpottavat tekstintuottamista tai lähikommunikointimateriaalin rakentamista, kuten sanaennustus- ja kuvapankkiohjelmat.

22 36 18 Tiedonsyöttöohjelmat

Kohtaan sisältyvät esim. yhden sormen ajurit, näyttönäppäimistöt ja optiset lukuohjelmat. [Tekstinkäsittelyohjelmat, ks. 22 12 24.](#) [Vaihtoehtoiset syöttölaitteet, ks. 22 36 12.](#)

22 36 21 Tietokoneiden osoitinlaitteet

Apuvälineet kursorin siirtämiseen ja asioiden valitsemiseen tietokoneen näytöltä. Kohtaan sisältyvät esim. tietokoneen hiiret, kosketuslevyt, ohjauspallot ja joystick-ohjaimet. [Vaihtoehtoiset syöttölaitteet](#), ks. [22 36 12](#).

Tietokoneen osoitinlaite (vaihtoehtoinen tietokoneen ohjausratkaisu) voidaan luovuttaa asiakkaalle, jos tavanomaiset ohjausratkaisut eivät ole mahdollisia ja valittu osoitinlaite on välttämätön itsenäisen tietokoneen käytön mahdollistumiseksi.

22 39 TIETOKONEEN TULOSTUSLAITTEET

Kohtaan sisältyvät esim. monitorit, tulostimet, piirturit ja syntetisaattorit.

Toimintaohje Siun Sotessa:

Apuvälinekeskuksen Tikoteekki-ryhmä vastaa kommunikoinnin, lukemisen, kirjoittamisen ja tiedon hankinnan apuvälineiden arvioinnista, hankinnasta, lainauksesta, käytön opetuksesta ja ylläpidosta. Apuvälinekeskukseen erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

22 39 04 Visuaaliset tietokonenäytöt ja tietokoneenlisävarusteet

Välineet, jotka esittävät tietokoneessa olevaa tietoa visuaalisesti, ja lisävarusteet, jotka suurentavat tai muuten parantavat tietokoneen näytöllä näkyvää tekstiä tai kuvaa. Kohtaan sisältyvät esim. erilliset suurikokoiset näytöt, näytön suurentajat ja heijastusta vähentävät näytöt sekä mukauttavat ohjelmat.

22 39 05 Tuntoaistiin perustuvat näytöt

Välineet, jotka esittävät tietokoneessa olevaa tietoa niin, että sitä voi tulkita tuntoaistinavulla. Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusnäytöt ja taktiilinäytöt.

Toimintaohje Siun sotessa:

Silmäkeskus vastaa tämän apuvälineryhmän apuvälinepalveluista:

Asiantuntija ostopalveluna arvioi, asentaa ja opastaa käytön näkövammaiselle henkilölle. Silmäkeskuksen kuntoutusohjaaja tilaa ja luovuttaa välineen.

22 39 06 Tulostimet

Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitustulostimet ja -piirturit.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia tulostimia ei luovuteta lääkinnällisen kun-toutuksen apuvälineenä.

22 39 07 Ääneen perustuvat näytöt

Välineet, jotka esittävät tietokoneessa olevaa tietoa äänen, esimerkiksi puheen tai muiden äänien, avulla. Kohtaan sisältyvät esim. puhesyntetisaattorit.

Puhesyntetisaattorit voidaan luovuttaa esimerkiksi aisti- tai aivovammaiselle henkilölletietokoneen apuohjelmaksi yksilöllisen tarvearvion perusteella.

22 39 12 Tulostuksen erikoisohjelmat

Kohtaan sisältyvät esim. ohjelmat, jotka suurentavat näytöllä esitetyn tekstin ja grafiikan, sekä ohjelmat, jotka lukevat näytön tiedon ja muuntavat sen puheeksi (näytönlukijat). Suurennuslaitteet, ks. 22 03 18. Visuaaliset tietokonenäytöt ja tietokoneen lisäva- rusteet, ks. 22 39 04. Ääneen perustuvat näytöt, ks. 22 39 07.

Erikoisohjelmia (esim. suurennus- tai ruudunlukuohjelma) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella, kun ne ovat välttämättömiä asiakkaan päivittäisissä toiminnoissa suoriutumiseksi. Luovuttamisen edellytyksenä on asiaan perehtyneen asiantuntijan ja /tai monialaisen asiantuntijaryhmän tekemä arviointi.

22 39 12 01 Suurennusohjelmat

Näytöllä esitetyn tekstin ja grafiikan suurentavat ohjelmat.

22 39 12 02 Ruudunlukuohjelmat

Ohjelmat, jotka lukevat näytön tiedon ja muuntavat sen puheeksi tai pistekirjoitukseksi. Luokkaan sisältyvät esim. mallit, joilla voidaan käyttää sekä pistekirjoitusnäyttöä että puhesyntetisaattoria yhtä aikaa.

Toimintakäytännöt Siun sotessa:

Silmäkeskus vastaa apuvälineryhmän palveluista:

IT-ohjaaja arvioi tarpeen näkövammaiselle henkilölle. Arvio, asennus ja käytönohjaus ostopalveluna IT-ohjaajalta. Silmäkeskuksen kuntoutusohjaaja tilaa ohjelman.

24 Esineiden ja laitteiden ohjaus-,kanto-, siirto-, käsittely- ja kuljetusvälineet

Välineet, jotka mahdollistavat sellaisten toimintojen suorittamisen, joissa tarvitsee siirtää tai käsitellä jotakin kohdetta. Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks.28 06. Apuvälineet esineiden nostamiseen ja siirtämiseen työpaikalla, ks. 28 09.

24 06 PAKKAUSTEN KÄSITTELYVÄLINEET

Pullojen, purkkien tai muiden vastaavien avaamiseen tarkoitettuja apuvälineitä voidaan hankkia lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi asiakkaalle, jolla pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi on selviä puutteita käden otteessa tai liikkuvuus on rajoittunut nivelmuutosten vuoksi, niin ettei hän suoriudu tehtävistä tavanomaisin keinoin ja välinein. Apuvälineen tulee olla päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen kannalta välttämätön ja kompensoida puuttuvaa puristusvoimaa, hienomotoriikkaa tai vähentää niveliin kohdistuvaa kuormitusta ja ehkäistä vamman pahenemista (esim. nivelen virheasento). Edellytyksenä on, että apuvälineen tarve on todettu apuväline alan asiantuntijan tekemän yksilöllisen arvion perusteella ja asiakas on ohjatusti harjoitellut apuvälineen käyttöä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia pakkausten käsittelyvälineitä ei luovutetaläläkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat tavanomaiset pakkausten käsittelyvälineet.

Läkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien pakkausten käsittelyä helpottavien apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

24 06 03 Avaajat

Välineet, joilla avataan pullot, purkit ja muut säilytysastiat. Kohtaan sisältyvät esim.kiinnipitävät levyt. Tarttumisvälineet, ks. 24 18 03. Kiinnitysvälineet, ks. 24 27.

24 06 03 01 Pullojen avaajat

Pullonavaajat, jotka helpottavat esimerkiksi kierre-, ja kapselikorkkien avaamista

24 06 03 02 Kierrekansien avaajat

Säilyke- ja muiden kierrekannellisten astioiden avaamista helpottavat välineet.

24 06 03 03 Säilykepurkkien avaajat

Säilykepurkkien manuaaliset ja sähköiset avaajat

24 06 03 89 Muut säilytysastioiden avaajat

24 06 06 Putkilonpuristimet

Välineet, joiden avulla putkilon sisältö saadaan ulos. Kohtaan sisältyvät esim. hammastahnaputkilon puristimet.

24 09 APUVÄLINEET LAITTEIDEN KÄYTTÖÖN JAOHJAUKSEEN

Välineet, joilla käytetään ja hallitaan laitteita. [Portin](#), [oven-](#), [ikkunan-](#) ja [verhonavaajat ja](#)

-sulkijat, ks. 18 21. [Ympäristönhallintajärjestelmät](#), ks. 24 13 03.

24 09 03 Painikkeet

Välineet, joiden painaminen käynnistää tai toteuttaa mekaanisen toiminnon.

Painikkeella voidaan ohjata kommunikoinnin apuvälinettä, ympäristönhallintalaitteistoa, tietokonetta tai sen avulla voidaan tehdä hälytys. Painike voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Toimintaohje Siun sotessa:

Pääsääntöisesti tarvittava painike on osa jotain apuvälinettä. Taho, joka vastaa apuvälineen apuvälinepalveluprosessista, vastaa myös painikkeen apuvälinepalveluprosessista.

24 09 06 Kahvat ja nupit, kiinteät

Kohteeseen kiinnitetyt välineet, joilla kohde avataan tai suljetaan ja joista vetämällä taijoita työntämällä kohdetta liikutetaan

24 09 09 Kahvat ja nupit, käännettävät

Yleensä kädellä käännettävät välineet, jotka käynnistävät toiminnon

24 13 APUVÄLINEET YMPÄRISTÖN HALLINTAAN KAUKO-OHJAUKSELLA

Välineet, jotka mahdollistavat sähkölaitteen käytön ja hallinnan kauko-ohjauksella asuinympäristössä ja siten lisäävät käyttäjänsä itsenäistä toimintaa. Kohtaan eivät sisälly muiden järjestelmien tai laitteiden lisävarusteina olevat ympäristönhallintajärjestelmät. Portin, oven-, ikkunan- ja verhonavaajat ja -sulkijat, ks. 18 21. Radiotaajuuslähetinjärjestelmät, ks. 22 18 24. Infrapunajärjestelmät, ks. 22 18 27.

24 13 03 Ympäristönhallintajärjestelmät

Järjestelmät, joiden avulla laitteita ohjataan matkan päästä.

Ympäristönhallintajärjestelmä on laitekokonaisuus, joka mahdollistaa asunnossa tai muussa tilassa olevien sähköisten toimintojen hallitsemisen kauko-ohjauksella. Kokonaisuus voi sisältää mm. puhelimen, oven tai ikkunan avaus-/sulkutoiminnot sekä valojen, vuoteen ja viihde-elektroniiikan ohjauksen. Järjestelmään voidaan liittää myös kutsu- ja hälytystoimintoja. Ohjaus on mahdollista toteuttaa joko näppäin-, kytkin- tai puheohjattavalla kaukosäätimellä tai tietokoneella.

Ympäristönhallintalaitteet lisäävät asiakkaan omatoimisuutta kotona (esim. sängyn, ovien, puhelimen, valojen, kodin elektroniiikan ohjaaminen) yksilöllisesti valitun ohjaustavan avulla tai liikkueessaan kodista ulos, hissiin jne. Ympäristönhallintalaitteistoa arvioitaessa otetaan huomioon asiakkaan kokonaistilanne siten, että asiakkaan tarve, toimintakyky, palvelutarve ja muut päivittäiseen elämään liittyvät tekijät arvioidaan.

Ympäristönhallintalaitteiden arviointi tehdään yhdessä asiakkaan, apuvälinealan asian- tuntijan ja palveluntuottajan kanssa. Käytön opastuksen ja laitteen luovutuksen tekee usein palveluntuottaja.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien ympäristönhallintalaitteiden apuvälineprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

24 18 KÄSIVARREN, KÄDEN TAI SORMIEN TOIMINTOJATAI NÄIDEN TOIMINTOJEN YHDISTELMIÄ AVUSTAVAT TAI KORVAAVAT VÄLINEET

24 18 03 Tarttumisvälineet

Välineet, jotka korvaavat käden tarttumistoiminnon. Kohtaan sisältyvät esim. pinsetit. Otteenpidentimet, ks. 24 21.

Paksunnoksia voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen välineenä, jos se mahdollistaa paremman tarttumisotteen päivittäistoiminnoissa käytettävistä välineistä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat tavanomaiset tarttumista avustavat tai korvaavat välineet.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien tarttumista helpottavien apuvälineiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

24 18 06 Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet

Välineisiin kiinnitettävät laitteet, jotka mahdollistavat kyseiseen välineeseen tarttumisen. Kohtaan sisältyvät esim. kynän tai siveltimen pitimet.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat tavanomaiset tarttumista avustavat tai korvaavat välineet.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien tarttumista helpottavien apuvälineiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

24 18 12 Telineet

Vapaasti seisovat välineet, jotka pitävät tuotetta vakaassa asennossa. Välineet, joillakävelyn apuvälineet pidetään paikoillaan, kun ne eivät ole käytössä, ks. 12 07 27.

Asiakkaan hoidossa nesteensiirtolaitteiden (ks. [luokka 04 19 27](#)) kanssa käytettävietelineitä ei luovuteta lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun Sotessa:

Pääsääntöisesti tarvittava teline on osa jotain apuvälinettä. Taho, joka vastaa apuvälineen apuvälinepalveluprosessista, vastaa myös telineen apuvälinepalveluprosessista.

24 18 15 Puikot, sauvat ja tikut

Välineet, joiden avulla käytetään muita laitteita ja tietokoneen syöttölaitteita. Apuvälineet kursorin siirtämiseen ja asioiden valitsemiseen tietokoneen näytöltä, ks. 22 36 21.

Tähän luokkaan kuuluvat mm. otsa- ja suupuikot ja niiden pidikkeet sekä painiketikut, joita käytetään pääasiassa laitteiden ja tietokoneen käyttämiseen tai lehtien lukemiseen.

Puikkoja, sauvoja ja tikkuja voidaan luovuttaa lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia puikkoja, sauvojan ja tikkuja ei luovuteta lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien puikkojen apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

24 18 27 Toiminnan sallivat käsivarsituet

Välineet, jotka tukevat kyynärvartta toiminnan aikana, esim. tietokoneen tai kirjoituskoneen käytön aikana. [Käsivarsituet, ks. 18 10 09.](#)

Tietokonetyöskentelyssä tarvittavia kyynärvarsitukia voidaan luovuttaa, kun ne ovat välttämättömiä asiakkaan itsenäisen tietokonetyöskentelyn mahdollistamiseksi. Luovuttamisen edellytyksenä on apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi.

Toimintaohje Siun Sotessa:

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien käsivarsitukien apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

24 21 OTTEENPIDENTIMET

Tuotteet, joiden avulla ulotutaan kohteisiin matkan päästä.

Väline kohteeseen ulottumiseksi voidaan luovuttaa lääkitsevän kuntoutuksen apu-välineenä, kun välineen käyttö mahdollistaa asiakkaan omatoimisen suoriutumisen. Edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää arviota.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat tavanomaiset kohteeseen ulottumista avustavat välineet.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien kohteeseen ulottumista avustavien välineiden apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

24 21 03 Käsikäyttöiset tarttumapihdit

Välineet, joilla kohdetta pidetään tai puristetaan matkan päästä tai jolla kohteeseen tartutaan matkan päästä

24 21 03 01 Aktiiviset tarttumapihdit

Tarttumista ja ulottumista helpottavat pihdit, joissa tavaroita siirrettäessä pihkien leuatsuljetaan aktiivisesti puristamalla.

24 21 03 02 Passiiviset tarttumapihdit

Tarttumista ja ulottumista helpottavat pihdit, joissa tavaroita siirrettäessä pihkien leuat sulkeutuvat automaattisesti. Tavaroihin tartuttaessa leuat avataan puristamalla leukojasäätävästä kahvasta.

24 21 06 Sähkökäyttöiset tarttumapihdit

Elektroniset välineet, joilla kohdetta pidetään tai puristetaan matkan päästä tai jollakohteeseen tartutaan matkan päästä

24 21 09 Jatkovarret

Välineet, joilla yletytään pidemmälle ja liikutetaan kohdetta tarttumatta siihen. [Pukeutu-mis- ja riisuutumiskoukut ja -kepit](#), ks. [09 09 12](#).

24 27 KIINNITYSVÄLINEET

Välineet, joilla kohteet kiinnitetään ja lukitaan paikoilleen. [Apuvälineet, joilla pyörätuolikiinnitetään kulkuneuvoon](#), ks. [12 12 24](#). [Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen sekä niihin ylettymiseen ja tarttumiseen työpaikalla](#), ks. [28 12](#)

24 27 06 Liukuestealustat

Alustat, jotka ehkäisevät niiden päälle laitettujen esineiden luistamista tai putoamista. [Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat](#), ks. [09 33 06](#). [Kävelyn apuvälineiden kumi-tulpat ja jääpiikit](#), ks. [12 07 05](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia liukuestealustoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat liukuestealustat.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien liukuestealustojen apuvälinepalveluprosessista vastaa se taho, joka asiakkaan apuvälineprosessit hoitaa.

24 36 KANTAMIS- JA KULJETUSVÄLINEET

Henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetut välineet, jotka mahdollistavat esineiden kantamisen ja kuljettamisen. Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joiden avulla kannatellaantai kuljetetaan esineitä, ks. 12 24 42. Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 28 06. Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen sekä niihin ylettymiseen ja tarttumi- seen työpaikalla, ks. 28 12.

Tavanomaisia kantamis- ja kuljetusvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksenapuvälineenä.

24 36 03 Kantamisvälineet

Välineet, jotka tukevat ja pitävät kohteita paikoillaan kuljettamisen aikana. Kohtaan sisältyvät esim. tarjottimet ja koukut.

24 36 15 Tavarankuljetuspyörät ja polkupyöräkärret

Pyörälliset välineet, joiden avulla kuljetetaan tavaroita ja jotka voidaan yhdistää polku-pyörään tai pyörätuoliin ja joita voidaan vetää näillä laitteilla. Kohtaan sisältyvät esim. polkupyörän pyörälliset peräkärret, kantolaitteet, joita vedetään pyörällä sekä peräkärret, joita vedetään pyörätuolilla. Polkupyörät, ks. 12 18. Kolmi- ja nelipyöräiset polku- pyörät, jaloin poljettavat, ks. 12 18 06. Pyörätuolien lisävarusteet, ks. 12 24.

27 Apuvälineet fyysisen ympäristönelementtien hallintaan, mukauttamiseen ja mittaamiseen

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia tämän luokan välineitä (esim. ilmankostuttimet) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

27 03 YMPÄRISTÖOLOSUHTEITA PARANTAVAT VÄLINEET

Välineet, jotka suojaavat henkilöä ympäristöhaitoilta poistamalla tai hallitsemalla vahingollisia tekijöitä.

27 03 03 Sisäilmaston säätelyvälineet

Välineet, joilla säädellään rajatun tilan sisäilman ominaisuuksia (lämpötilaa, kosteutta, tuuletusta). Kohtaan sisältyvät esim. ilmankostuttajat.

27 03 09 Melunsuojaimet

Välineet tai materiaalit, joilla säädellään tai vähennetään melua. Kohtaan sisältyvät esim. ääntä suodattavat materiaalit.

Aktiivikuulosuojain on ympäristön ääniä kuuleva kuulosuojain, jonka avulla voidaan suojautua ympäristön haitalliselta melulta. Tällöin käyttäjä kuulee suojaimessa olevanmikrofonin avulla puheen, mutta ei melua.

Aktiivikuulosuojain mahdollistaa kommunikoinnin muiden lähellä olevien kanssa sekä parantaa ympäristön äänien kuten varoitussignaalien ja lähestyvien ajoneuvojen, kuulemista vähentäen melutasoa samalla koko taajuusalueella. Kuulosuojain poistaa

mahdolliset äänipiikit (esim. pamaukset). Aktiivikuulosuojaimet täyttävät kuulonsuojaimille asetetut standardit¹³³. Aktiivikuulonsuojaimet voidaan luovuttaa lääkinnällisenä kuntoutuksena esimerkiksi kuulovammaiselle henkilölle, kun tavoitteena on poistaa ympäristöstä melu ja vaaralliset äänipiikit.

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisinolevan melun kuuloaistimus ks. luokka [04 27 15 Äänistimulaattorit](#).

Korva- ja kuulosuojat ks. [luokka 09 06 09](#)

Kuulokkeet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa ks. [luokka 22 18 38 Kuulokkeet](#).

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat aktiivikuulonsuojaimet.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien kohteeseen aktiivikuulonsuojaimien apuvälinepalveluprosessista vastaa Kuulokeskus.

---

¹³³ <https://www.ttl.fi/tyoymparisto/henkilonsuojaimet/kaytto-ja-valinta/kuulonsuojaimet/>

27 06 MITTAUSVÄLINEET

Välineet, jotka mittaavat fysikaalisia ominaisuuksia. Henkilövaat, ks. 04 24 27. Punni-tus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen, ks. 15 03 03. Kellot, ks. 22 27 12.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia fysikaalisia ominaisuuksia mittaavia välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 Apuvälineet työntekoon ja työelämään osallistumiseen

Välineet, jotka on tarkoitettu avuksi kaikenlaisen työn, liiketoiminnan tai ammatin harjoittamiseen, mukaan lukien ammatilliseen koulutukseen. Kohtaan sisältyvät esim. ammatilliseen arviointiin ja koulutukseen soveltuvat koneet, laitteet, kulkuneuvot, työkalut, tietokoneohjelmistot, tuotanto- ja toimistovälineet, kalusteet ja tilat sekä tarvikkeet.

Kohtaan eivät sisälly välineet, joita käytetään pääasiassa työympäristön ulkopuolella. *Opiskelun ja taitojen harjoittamisen apuvälineet, ks. 05. Apuvälineet liikkumiseen jakuljettamiseen sekä niihin osallistumiseen, ks. 12. Varusteet, lisävarusteet ja muut apuvälineet, jotka tukevat toimimista ihmisen tekemissä sisä- ja ulkotiloissa, ks. 18. Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, ks. 22.*

Työntekoon ja työelämään liittyviä apuvälineitä ei luovuta lääkinnällisenä kuntoutuksena.

Tämän luokan apuvälineet ovat pääosin työntäjän tai ammatillisena kuntoutuksena luovutettavia apuvälineitä. Ks. TE-palvelut/ Työolosuhteiden järjestelytuki¹³⁴, KELA/ Apuvälineet¹³⁵

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia apuvälineitä työntekoon ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 03 Työpaikan huonekalut ja sisustuselementit

Pöydät, ks. 18 03. Valaisimet, ks. 18 06. Istuimet, ks. 18 09. Säilytyskalusteet, ks. 18

36. Ympäristöolosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03.

---

¹³⁴ https://www.tepalvelut.fi/te/fi/tyonantajalle/loyda_tyontekija/tukea_rekrytointiin/tyoolosuhteiden_jarjestelytuki/index.html

¹³⁵ <https://www.kela.fi/apuvälineet>

28 03 03 Työpöydät

*Pöydät, joilla voidaan kirjoittaa, lukea, piirtää tai luonnostella ja joita käytetään pääasiassa työpaikalla. Kohtaan sisältyvät esim. toimistopöydät ja tietokonepöydät. *Lukupöydät ja pulpetit, ks. 18 03 06.**

Erikoisvarusteltu pöytä kuten tietokonepöytä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakkaan toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut ja hän ei suoriudu välttämättömistä päivittäisistä toiminnoistaan tavanomaisin ratkaisuin. Pöydän luovuttamisen edellytyksenä on julkisen terveydenhuollon apu-välinealan asiantuntijan tekemä arviointi, johon liittyy ergonomiohjaus sekä arviointi kevyempien apuvälineratkaisujen toimivuudesta. Mikäli niillä ja istuma-asennon tai mahdollisen työtuolin säädöllä

ei saavuteta riittävää vaikutusta toimintakykyyn, voidaan erikoisvarusteltu pöytä luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lukupöydät ja pulpetit ks. [luokka 18 03 06](#)

Ruokailupöydät ks. [luokka 18 03 12](#)

Vuodepöydät ks. [luokka 18 03 15](#)

Lukutelineet ja kirjanpitimet ks. [luokka 22 30 15](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia työpöytiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Toimintaohje Siun sotessa:

Asiakas ohjataan itse ostamaan kuluttajatuotteena saatavat tavanomaiset työpöydät. Lääkinnällisenä kuntoutuksena lainattavien erikoisvarusteltujen pöytien apuvälinepalveluprosessista vastaa apuvälinekeskus, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete.

28 03 09 Työtuolit ja toimistotuolit

Säädettävät tai kiinteät istuimet työpaikalle. Kohtaan sisältyvät esim. kokoamistuolit. Käsiikäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 22. Sähkökäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 23. Istuimet, ks. 18 09. Lonkkatuolit, ks. 18 09 09. Lepotuolit ja nojatuolit, ks. 18 09 15. Erityisval-misteiset tuolit, ks. 18 09 21. Moduuleista kootut istuinkokoonpanot, ks. 18 09 39. Is-tuinten lisävarusteet, ks. 18 10.

Työpaikalla käytettävät työvälineet hankkii ensisijaisesti työnantaja¹³⁶ ja erikoistapauksissa korvausta hankintakuluihin voi hakea KELA:lta¹³⁷.

Tuolit, joissa voi olla esim. kohottautumista tai istuutumista avustava mekanismi, ks. [luokka 18 09 03](#) (Työtuolit, mekaaninen korkeussäätö ks. [luokka 18 09 03 02](#); Työtuolit, sähköinen korkeussäätö ks. [luokka 18 09 03 03](#)).

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia työtuoleja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

---

¹³⁶ https://www.tepalvelut.fi/te/fi/tyonantajalle/loyda_tyontekija/tukea_rekrytointiin/tyoolosuhteiden_jarjestelytuki/index.html

¹³⁷ <https://www.kela.fi/apuvälineet>

28 03 12 Jakkarat ja seisontatuolit työpaikalle

Istuimet, joissa voi olla selkä- tai käsitukia ja jotka tukevat seisovassa tai puoliseisovassa asennossa olevaa henkilöä tai nimenomaisesti mahdollistavat tällaisen asennonsäilyttämisen. Jakkarat, ks. 18 09 04. Seisontatuolit, ks. 18 09 07.

Työpaikalla käytettävät työvälineet hankkii ensisijaisesti työnantaja¹³⁶

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia jakkaroita ja seisontatuoleja ei luovutetalääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 03 TYÖPAIKAN HUONEKALUT JA SISUSTUSELEMENTIT

Pöydät, ks. 18 03. Valaisimet, ks. 18 06. Istuimet, ks. 18 09. Säilytyskalusteet, ks. 18

36. Ympäristöolosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03.

28 06 APUVÄLINEET ESINEIDEN KULJETTAMISEENTYÖPAIKALLA

Välineet, joilla lastia tai muita esineitä kuljetetaan tai siirretään pitempiä matkoja työpaikalla. Kulkuneuvojen lisävarusteet ja muutokset, ks. 12 12. Vaihtoehtoiset ihmisvoimin liikuteltavat kulkuvälineet, ks. 12 27.

28 09 APUVÄLINEET ESINEIDEN NOSTAMISEEN JASIIRTÄMISEEN TYÖPAIKALLA

Välineet, joilla nostetaan tai siirretään tarvikkeita, kuormia tai henkilöitä työympäristössä. Kohtaan sisältyvät esim. taljat, tasapainolaitteet, manipulaattorit, nostopöydät, nosto- ja siirto-robotit, teollisuusrobotit ja nosturit. Nostolaitteet, joilla nostetaan kulkuneuvoon henkilö, joka ei istu pyörätuolissa, ks. 12 12 15. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon, ks. 12 12 18. Pyörätuolin kulkuneuvoon tai kulkuneuvon katolle nostavat laitteet, ks. 12 12 21. Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineet, ks. 12 31. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36. Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18. Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 28 06.

28 12 APUVÄLINEET ESINEIDEN KIINNITTÄMISEEN SEKÄ NIIHIN YLETTYMISEEN JA TARTTUMISEEN TYÖPAIKALLA

Välineet, joilla työvälineet kiinnitetään, niihin tartutaan, niitä pidetään, kuljetetaan, kannetaan, käsitellään ja ne asetellaan ja näin helpotetaan niiden käyttöä. Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18. Kiinnitysvälineet, ks. 24 27.

28 15 TYÖPAIKALLA KÄYTETTÄVÄT KONEET JA TYÖKALUT

Työkalut, raskaat työvälineet sekä muut koneet, jotka on muokattu tai suunniteltu työ-paikalla käytettäväksi.

28 18 TYÖPAIKALLA KÄYTETTÄVÄT TESTI- JASEURANTALAITTEET

Välineet ja ohjelmistot, joita käytetään tuotannon tai työprosessien määrälliseen tai laadulliseen arviointiin Kohtaan sisältyvät esim. laserit, anturilaitteistot ja ääntä voimistavat stetoskoopit. [Fysikaaliset, fysiologiset ja biokemialliset testivälineet ja materiaalit, ks. 04 24.](#) [Kognitiivisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet, ks. 04 25.](#) [Mittausvälineet,](#)

ks. 27 06.

28 21 APUVÄLINEET TOIMISTOTYÖN HALLINNOINTIIN SEKÄ TIETOJEN VARASTOINTIIN JA HALLINTAAN TYÖPAIKALLA

Välineet, joista on apua töiden organisoinnissa, arkistoinnissa, järjestelyssä ja käsittelyssä hallinnollisella puolella. [Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apu-välineet, ks. 22.](#)

28 24 TYÖPAIKAN TYÖTURVALLISUUTTA PARANTAVAT APUVÄLINEET

Välineet, jotka auttavat ylläpitämään työpaikan terveellisyyttä ja työturvallisuutta sekä hallitsemaan ja parantamaan sen ympäristöolosuhteita.

28 27 APUVÄLINEET AMMATILLISEEN ARVIOINTIIN JA AMMATILLISEEN KOULUTUKSEEN

Välineet, tarvikkeet ja ohjelmistot, joilla arvioidaan soveltuvuutta ja kykyä johonkin ammattiin tai avustetaan henkilöä hankkimaan ja kehittämään perustason ja edistyneen tason ammattitaitoa. [Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineet, ks. 05 12.](#) [Perustaitojen harjoitusvälineet, ks. 05 15.](#) [Oppiaineiden harjoitusvälineet, ks. 05 18.](#) [Sosiaalisten taitojen harjoitusvälineet, ks. 05 27.](#)

30 Vapaa-ajan apuvälineet jaleikkivälineet

Välineet, jotka mahdollistavat osallistumisen erilaisiin peleihin ja leikkeihin, urheilulajeihin tai harrastuksiin tai muihin vapaa-ajan ja leikin muotoihin. Liikkeen, voiman ja tasa-painon harjoitusvälineet, mukaan lukien liikunnan ja fyysisen kuntoharjoittelun välineet, ks. 04 48.

Vapaa-ajan ja leikin välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vapaa-ajan ja harrastuksen apuvälineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan välineet¹³⁸

---

¹³⁸ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

90 Elävät apuvälineet

90 01 01 Opaskoira

Koira, joka on koulutettu opastamaan näkövammaista henkilöä eri ympäristöissä ja siten lisäämään henkilön liikkumista ja itsenäisyyttä

Opaskoira luovutetaan sokealle tai vaikeasti heikkonäköiselle henkilölle, joka ei kykene hyödyntämään näönjäännettä liikkumisessa.

Opaskoiran käyttäjältä edellytetään riittävää fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä sekä sitoutumista ja kokonaisvaltaista kykyä huolehtia koirasta ja sen osaamisen ylläpidosta. Opaskoiran käyttäjältä edellytetään lisäksi taitoa suunnistautua ja liikkua itsenäisesti valkoisen kepin kanssa. Opaskoiran käyttäjän asunto ja sen ympäristön on oltava sellaisia, että käyttäjän on mahdollista huolehtia koiran hyvinvoinnista.

Opaskoiran luovutusprosessi alkaa siten, että julkisen terveydenhuollon ammattihenkilö tekee arvion henkilön toimintakyvystä, lääkinnällisen kuntoutuksen luovutusperusteiden täyttymisestä sekä soveltuvuudesta koiran käyttäjäksi. Prosessi sen jälkeen voi edetä esimerkiksi siten, että palveluntuottajat (koirakoulut) arvioivat henkilön soveltuvuutta opaskoiran käyttäjäksi käytännössä esimerkiksi arviointikurssilla. Ennen opaskoiran luovutusta palveluntuottaja järjestää koirakolle yhteistoimintakurssin. Mikäli opaskoiraprosessi tämän jälkeen etenee, luovuttaa palveluntuottaja soveltuvan koiran asiakkaan käyttöön terveydenhuollon päätöksen mukaisesti. Palveluntuottaja huolehtii opaskoiran ja koiran käyttäjän täydennyskoulutuksesta ja seurannasta. Opaskoiran omistaa palveluntuottaja, jolta palvelu ostetaan sopimuksen mukaisesti. Opaskoiran viivytyksettömän koiranvaihdon turvaamiseksi voidaan noudattaa edellä mainittua prosessia soveltuvin osin.

Toimintaohje Siun sotessa:

Kuntoutusohjaaja/liikkumistaidon ohjaaja arvioi tarpeen. Opaskoirapalvelu hankitaan kokonaisuudessa sopimustoimittajalta. Kuntoutusohjaaja/liikkumistaidon ohjaaja esittelee tarpeen lääkärille ja laatii maksusitoumuksen esikurssia ja vuokravälinettä varten. Opaskoiramaksusitoumuksen hyväksyy silmäkeskuksen lääkäri.

90 01 02 Avustajakoira

Koira, joka on koulutettu avustamaan henkilöä, jolla on liikuntavamma tai sairaus, jokavaikuttaa fyysiseen toimintakykyyn, vähentämällä henkilön fyysisiä toimintarajoitteita itsenäisyyden lisäämiseksi

Avustajakoira voidaan luovuttaa pysyvästi tai pitkäaikaisesti liikuntavammaiselle taikka pysyvästi tai pitkäaikaisesti fyysisesti toimintarajoitteiselle henkilölle, joka ei kykene hyödyntämään fyysistä toimintakykyään päivittäisissä toiminnoissa, ja jonka tarpeita ei voida kokonaisvaltaisen arvion perusteella ratkaista tyydyttävästi muilla apuvälineillä tai palveluilla. Henkilö tarvitsee koiraa säännöllisesti ja monipuolisesti omatoimiseen suoriutumiseen, liikkumiseen ja osallistumiseen. Koira avustaa päivittäin arjen eri toiminnoissa esimerkiksi tukemalla käyttäjää yksilöllisten tarpeiden mukaisesti liikkumisessa, tasapainon ylläpitämisessä, asennon vaihtamisessa tai vaatteiden riisumisessa. Koira avustaa myös esimerkiksi nostamalla, hakemalla ja kantamalla tavaroita, painamalla katkaisijoita, avaamalla ja sulkemalla ovia ja laatikoita.

Avustajakoiran käyttäjältä edellytetään riittävää fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä sekä sitoutumista ja kokonaisvaltaista kykyä huolehtia koirasta ja sen osaamisen ylläpidosta. Avustajakoiran käyttäjän asunto ja sen ympäristön on oltava sellaisia, että käyttäjän on mahdollista huolehtia koiran hyvinvoinnista.

Avustajakoiran luovutusprosessi alkaa siten, että julkisen terveydenhuollon ammatti- henkilö tekee arvion henkilön toimintakyvystä, lääkinnällisen kuntoutuksen luovutusperusteiden täyttymisestä sekä soveltuvuudesta koiran käyttäjäksi. Prosessi sen jälkeen voi edetä esimerkiksi siten, että palveluntuottajat (koirakoulut) arvioivat henkilön soveltuvuutta avustajakoiran käyttäjäksi käytännössä esimerkiksi arviointikurssilla.

Ennen avustajakoiran luovutusta palveluntuottaja järjestää koirakolle yhteistoiminta- kurssin. Mikäli avustajakoira-prosessi tämän jälkeen etenee, luovuttaa palveluntuottajasoveltuvan koiran asiakkaan käyttöön terveydenhuollon päätöksen mukaisesti. Palveluntuottaja huolehtii avustajakoiran ja koiran käyttäjän täydennuskoulutuksesta ja seurannasta. Avustajakoiran omistaa palveluntuottaja, jolta palvelu ostetaan sopimuksen mukaisesti. Avustajakoiran viivytyksettömän koiranvaihdon turvaamiseksi voidaan noudattaa edellä mainittua prosessia soveltuvin osin.

Toimintaohje Siun sotessa:

Valtakunnallisesti ollaan luomassa toimintamallia, jossa avustajakoirien valtakunnallisen työryhmän harkinta-arvio tultaisiin keskittämään Tampereen yliopistollisen sairaalan Apuvälinekeskuksen johdolla tapahtuvaksi. Arvio harkintaryhmään käsiteltäväksi lähettämistä tehdään apuvälinekeskuksessa, jonne erikoissairaanhoidosta työviesti ja perusterveydenhuollosta lähete. Lopullinen lainauspäätös tehdään Siun soten apuvälinekeskuksessa.

Taustamateriaali

Lait ja asetukset

[Suomen perustuslaki \(11.6.1999/731\)](#)

[YK:n Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016](#)[YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista](#)

[Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992](#)

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021](#)[Terveydenhuoltolaki \(30.12.2010/1326\)](#)

[Asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011](#) [Valtioneuvoston asetus erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä 582/2017](#)

[Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380](#)

[Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987/759, 17§](#)

Eduskunta on hyväksynyt uuden vammaispalvelulain täysistunnossaan 1.3.2023. Laki hyväksyttiin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisena. Uuden lain voimaantuloajaksi on ehdotettu 1.10.2023. Sosiaali- ja terveysministeriö järjestää lain toimeenpanon tueksi koulutuksia keväällä 2023. [Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö \(StVM 52/2022\)](#)

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992](#)[Viittomakielilaki 359/2015](#)

[Kielilaki 433/2003](#)

[Laki eräistä EU-direktiiveissä säädetyistä lääkinnällisistä laitteista 629/2010](#)[Laki lääkinnällisistä laitteista 719/2021](#)

[Asetus \(EU\) 2017/745 lääkinnällisistä laitteista](#)[Sähköturvallisuuslaki 1135/2016](#)

[Kiireettömän hoidon perusteet 2019](#)[Liikennevakuutuslaki 460/2016](#) [Tieliikennelaki 729/2018](#)

Muut säädökset ja ohjeet

[Apuvälinepalveluiden laatusuositus. 2003. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:7](#)

Apuvälineluokitus: SFS-EN ISO 9999 (2016) Vammaisten apuvälineet. Luokitus ja terminologia –luokituksen suomenkielinen versio.

[Apuvälinepalvelunimikkeistö 2004 ja 2018. Kuntaliitto.](#)

[Hoitosuositus. Painehaavan ehkäisy ja tunnistaminen aikuispotilaan hoitotyössä. Ho-tus. Hoitotyön tutkimussäätiö. 2.10. 2015](#)

[Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41.](#)

[Kuntoutumistalo.fi / Apuvälineet Käypä hoito suositukset. Duodecim.](#)

Terveyskeskusten hoitotarvikejakelu. Sosiaali- ja terveysministeriö. Kuntainfo 4/2013.Toimintakyky. Terveyden – ja Hyvinvointilaitos (THL)

Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019

Liitteet

LIITE 1: VALTAKUNNALLISET LÄÄKINNÄLLISENKUNTOUTUKSEN APUVÄLINEIDEN LUOVUTUSPERUSTEET PÄIVITYS

Päivitystyöhön osallistuneet 2020 - 2023

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineidenluovutusperusteiden koordinaatioryhmä 1.3.2020 – 31.12.2022

Anne Kanto-Ronkanen, erityisasiantuntija, YTO/TOK, STM, puheenjohtaja Toni Tuuri OYS ERVA, asiantuntijasihteeri

Jäsenet

Kasper Floman, osastonhoitaja, HUS Apuvälinekeskus, HUS ERVA

Merja Kosonen, palvelupäällikkö Apuvälinepalvelut, Siunsote, KYS ERVA

Toni Tuuri, fysioterapeutti, Alueellinen apuvälinekeskus, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, OYS ERVA

Miia Näppä apuvälinepalvelupäällikkö, Alueellinen apuvälinekeskus, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. TAYS ERVA

Mariann Kylmäniemi, osastonhoitaja TYKS Alueellinen apuvälinekeskus TYKS ERVA Jukka Sariola, Vammaisfoorumi, Hengitystuki ry, puheenjohtaja

varajäsen Riitta Saksanen Vammaisfoorumi, Invalidiliitto ry Merja Heikkonen, neuvotteleva virkamies, STM, VANE

Aki Vainionpää Etelä-Pohjanmaan shp, kuntoutusylilääkäri Timo Miettinen, Pohjois-Savon shp, kuntoutusylilääkäri

Maija Voutilainen, lakimies, Vammaisuus ja yhteiskunnassa tiimi THL

Avustaja- ja opaskoiraryhmä

Maija Voutilainen, lakimies, Vammaisuus yhteiskunnassa tiimi THL, ryhmän puheenjohtaja

Taru Luukkala, opaskoiran käyttäjä, Opaskoirayhdistys ry Timo Miettinen, Pohjois-Savon shp, kuntoutusylilääkäri Merja Heikkonen, neuvotteleva virkamies, STM, VANE Sari Loijas, sosiaalineuvos

Anne Laitinen, kuntoutusohjaaja, Siun sote Mirja Ström, apulaisosastonhoitaja, HUS Jaana Ylitalo, kuntoutusohjaaja, LSHP

Heidi Huttunen, Aikuistoiminnan suunnittelija, Suomen CP-liitto ry, avustajakoiran käyttäjä

Nea Marjanen, fysioterapeutti, liikumistaidonohjaaja, HUS (mukana ryhmässä 08/2021 saakka)

Hilma Tölli, fysioterapeutti ja liikumistaidonohjaaja, HUS (mukana ryhmässä 08/2021 lukien Nea Marjasen tilalla)

Kuulemisen apuvälineet

Antti Aarnisalo, ylilääkäri, dosentti, HUS Pää- ja kaulakeskus, korva-, nenä- ja kurkku-taudit on toiminut koordinaattorina ja työryhmän jäsenenä ovat olleet kaikkien yo-sai- raaloiden kuntoutustiimit (Turku, Oulu, Kuopio, Tampere ja Helsinki)

Muistin apuvälineet työryhmä

Hanna-Maria Roitto, Geriatrian erikoislääkäri., Muistisairauksien erityispätevyys, Apu-laisylilääkäri, Helsingin kaupunki, Kliininen opettaja, Helsingin yliopisto, Asiantuntija- lääkäri, THL, ryhmän puheenjohtaja

Mirette Salin-Laine, toimintaterapeutti, Helsingin kaupunki Outi Ronkainen, asiantuntija, Muistiliitto

Petri Turtiainen, Vammaisfoorumin edustaja

Mariann Kylmäniemi, osastonhoitaja TYKS Alueellinen Apuvälinekeskus TYKS ERVAMiia Näppä, apuvälinepalvelupäällikkö, Alueellinen Apuvälinekeskus, Etelä-Pohjan- maan sairaanhoitopiirin

Näkemisen apuvälineet

Aura Falck, silmätautien erikoislääkäri, OYSKatri Frigård, optikko, HUS

Hilka Louhisalmi, kuntoutusohjaaja, Kainuun keskussairaala Riitta Rajala, kuntoutusohjaaja, KYS

Sonja Kuoppala, silmätautien erikoislääkäri, HUS Mervi Lund, silmätautien erikoislääkäri, TYKS Virpi Hemminki, silmätautien erikoislääkäri, TAYS

Sukupuolielämän apuvälineet työryhmä

Anni Täckman, järjestöpäällikkö, Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys Ru-setti ry

Henrik Gustafsson, lakimies, Invalidiliitto ry

Timo Miettinen, Pohjois-Savon shp, kuntoutusylilääkäri Päivi Salo,

Soili Lukkarila,

Kauko Pitkänen, ylilääkäri, Live

Tietotekniset apuvälineet

Satu Korpi (EPSHP, alueellinen apuvälinekeskus) Aura Falck (PPSHP, silmätaudit)

Maija Rauma (Kela, ammatillinen kuntoutus)

Elisa Palomäki (HUS, silmätautien pkl)

Marina Green-Järvinen (KVL, Tikoteekki vammaisfoorumin edustajana) Terhi Pärssinen (PSHP, TAYS apuvälinekeskus)

Lainsäädännön muutostarpeet työryhmä

Mika Välimaa, lakimies, Kynnys ry, ryhmän puheenjohtaja

Merja Kosonen, palvelupäällikkö Apuvälinepalvelut, Siunsote, KYS ERVA

Jukka Sariola, Jukka Sariola, Vammaisfoorumin edustaja, Hengitystuki ry puheenjohtaja Kasper Floman, osastonhoitaja, HUS Apuvälinekeskus, HUS ERVA

Anniina Lavikainen, Vammaisfoorumin edustaja, kehittämispäällikkö, Kuuloliitto Timo Miettinen, Pohjois-Savon shp, kuntoutusylilääkäri

Merja Heikkonen, neuvotteleva virkamies, STM, VANE Hanna Huttunen, (korkeakouluharjoittelija, sihteeri)

Päivitystyöryhmään osallistuneet (versio 3.0) 2018–2020

Kanto-Ronkanen Anne, erityisasiantuntija, STM (4/2019 -)
Kolomainen Ulla (toim.), KYS erva edustaja

Korkiatupa Riitta, asiantuntija, kommentointi (4/2020)

Erva-alueiden edustajat

Jokela Kaija, HUS, työryhmän puheenjohtaja ja sihteeri Kolomainen Ulla, Keski-Suomen shp; KYS-Erva edustaja

Kylmäniemi Mariann, Varsinais-Suomen shp; TYKS-Erva edustaja (4/2018 -) Ojala Anne, Pirkanmaan shp; TAYS- Erva edustaja

Solja Heidi, Eksote, (- 4/2020) / Floman Kasper, HUS; HYKS-Erva (4/2020 -);

Siira Tarja, Pohjois-Pohjanmaan shp (-04/2018) / Tuuri Toni, Pohjois-Pohjanmaanshp; OYS Erva edustaja (10/2018 -)

Lääketieteelliset edustajat Hämäläinen Harri, HUS (- 4/2019) Arokoski Jari, HUS (9/2019 -) Satu Luoto, EKSOTE (- 9/2019) Vainionpää Aki, EPSHP (9/2019 -)

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta (VANE)

Heikkonen Merja (-10/2018) Sariola Jukka (4/2019 – 9/2019)

Heikkonen Merja (11/2019-) /varajäsen Pukki Heta, Asy ry (11/2019)

Vammaisfoorumi

Heikkonen Merja, Kynnys ry (4/2019 – 9/2019), varajäsen Saksanen Riitta, Invalidi-liitto

Sariola Jukka, (10/2019 -), Hengityslaitetilat ry

Asiantuntijajäsen

Saksanen Riitta, Invalidiliitto, Sosiaali- ja terveystieteiden asiantuntija (10/2019 -)

Oppaan (2.2) valmistelu 2016 - 2017 Hupli Markku, työryhmän puheenjohtaja Jasu Forss, projektityöntekijä (toim.)

Ydinryhmä

Gustafsson Henrik, Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta Kolomainen Ulla, Keski-Suomen shp

Kylmäniemi Mariann, Varsinais-Suomen shp Mäkilä Kaiju, Varsinais-Suomen shp

Siira Tarja, Pohjois-Pohjanmaan shp Ojala Anne, Pirkanmaan shp

Solja Heidi, Eksote

Muut asiantuntijat

Avelin Tanja, Kanta-Hämeen shp Hannikainen Tiina, Espoo Heikkilä Hannu, Satakunnan shp

Heikkonen Merja, STM/ Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta Holopainen Anu, Itä-Savon shp

Huhtala Marika, Kokkola

Hupli Markku, työryhmän johtaja, Eksote Jokela Kaija, HUS

Koistinen Anna-Kaisa, Pohjois-Savon shp Korkiatupa Riitta, Etelä-Pohjanmaan shp Korpimaa Eija, Kanta-Hämeen shp

Koski Mia, Etelä-Savon shp

Kosonen Merja, Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalveluiden ky Kulmala Taina, Vantaa

Kuusela Kari, Vaasan shp Kämppi Leena, Etelä-Savon shp

Lampinen-Laine, Vuokko, Satakunnan shp Leinonen Jaana, Kainuu

Lipponen Reija, Careaniva Satu, Lapin shp

Pelander Miia, Etelä-Pohjanmaan shp

Salmi Minna, Helsinki

Salminen Liisa, Keski-Pohjanmaan shpSärkipaju Anna-Mari, Länsi-Pohjan shpTurunen Mirja-Riitta, Itä- Savon shp

Tyrväinen Sirpa, Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveystyöntekijä Yli Pia Yli-Kankahila, Helsinki

Ypyä Hannu, Keski-Pohjanmaan shp

LIITE 2: LÄÄKINNÄLLISENÄ KUNTOUKSEN KORVATTAVAT SILMÄLASIT

Alle 8 -vuotiaan lapsen silmälasit tai piilolasit korvataan kuntoutuspalveluna (ikä aina huomioiden)

- mikäli hänellä todetaan silmälasihoitoa edellyttävä karsastus, toiminnallinen heikkonäköisyys (amblyopia) tai sen riski; voimakkaasti altistava taittovirhe, vaikka näöntarkkuutta ei saataisi luotettavasti mitattua
- kerran vuodessa tai useammin, jos taittovirhe oleellisesti muuttuu
- rikkoutuneiden kehyksien ja sankojen huolto on perheen kustannettavaksi

1. Huomattava riski toiminnallisen heikkonäköisyyden kehittymiselle:

Taittovirhe:

kaukotaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D

likitaittoinen eritaittoisuus ≥ 2 D; voimakas toispuolinen likitaittoisuus:

piilolinssi

hajataittoinen eritaittoisuus $\geq$

1Dkaukotaittoisuus $\geq +4$ D

likitaittoisuus ≥ -4 D

hajataitto ≥ 1.25 D

2. Amblyopia + taittovirhe:

kaukotaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D

likitaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D; voimakas toispuolinen likitaittoisuus:

piilolinssi

hajataittoinen eritaittoisuus

≥ 1 Dkaukotaittoisuus $\geq +2$ D

likitaittoisuus ≥ -3 D

hajataitto ≥ 1.0 D

3. Karsastus:

Taittovirhe:

Silmän kaukotaittoisuuteen liittyvä karsastus: lasit täyskorjauksella ja tietyissä tapauksissa kaksitehot /monitehot, joilla hoidetaan erisuuruistälähikarsastuskulmaa

Ulospäin piilo- ja ilmikarsastus + likitaittoisuus: harkinnan mukaan miinuslasit hoitona

Muut karsastukset tai yhteisnäön häiriöt, jotka vaativat prismakorjausta

Aikuisen prisma lasit korvataan lääkinällisen kuntoutuksen

apuvälineenä:

- mikäli hänellä on halvaus- tai liikerajoitteinen / mekaaninen karsastus, silmävärve tai muu vastaava tila

- viiden vuoden välein tai useammin, jos tila oleellisesti muuttuu
- rikkoutuneiden lasien korjaus yms. huolto kustannettava itse

Näkövammaisen henkilön silmälasit korvataan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä seuraavissa tapauksissa:

- näkökyvyn parantamiseksi lähelle tarvitaan ≥ 4 D lähilisä
- absorptiolasit häikäistymisen estoon enintään kolmen vuoden välein, ellei tila oleellisesti muutu
- näkövammaisen lapsen suojalasit estämään silmien painelemista
- näkövammaisen monivammaisen alle 16-vuotiaan lapsen tai nuoren taittovirheen korjaavat silmälasit enintään 2 vuoden välein, tai yksilöllisen tarpeen mukaisesti useammin, jos voimakkuudessa on tapahtunut oleellinen (vähintään 1D) muutos.

Suuren taittovirheen korjaavat silmälasit korvataan lääkinällisenä kuntoutuksena: afakian tai muusta syystä poikkeuksellisen suuren taittovirheen (likitaittokorjaus -15 D tai enemmän linssin pääleikkaussuunnassa toisessa tai molemmissa linseissä, kaukotaittoisuuden korjaus +10 D tai enemmän linssin pääleikkaussuunnassa toisessa taimolemmissa linseissä, hajataittoisuuden korjaus 7 D tai enemmän) perusteella silmälasit voidaan luovuttaa viiden vuoden välein tai yksilöllisen tarpeen mukaisesti useammin, jos voimakkuudessa on tapahtunut oleellinen (vähintään 1 D) muutos.

Silmälasimäärityksen tekeminen 8 vuotta täyttäneelle ei kuulu julkisen terveydenhuollon järjestämisvastuuseen (TEO Dnro 5008/13/2007).

Tämä julkaisu korvaa julkaisun Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2020 – Opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020